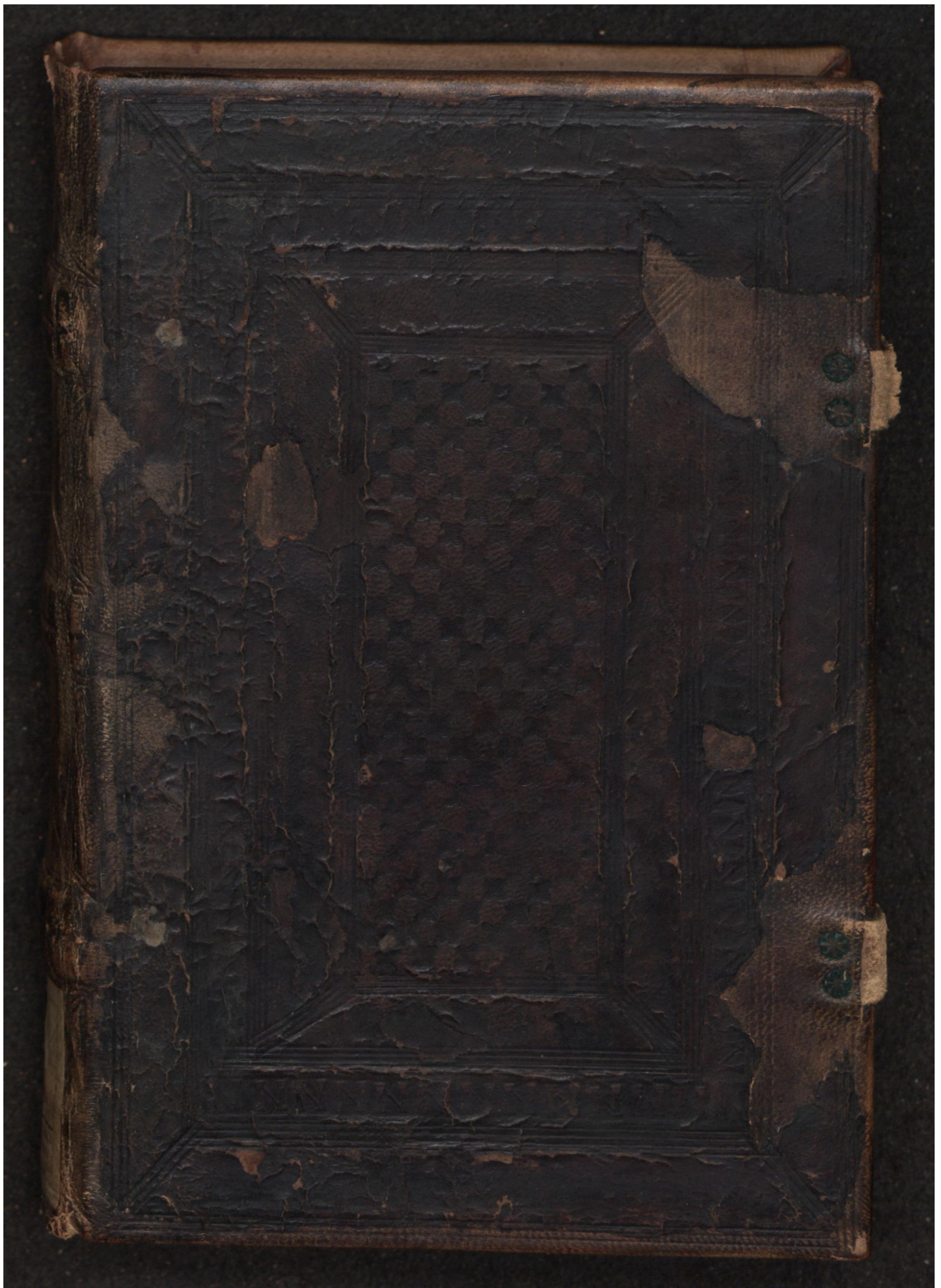

BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

(Sin Pais 2464)

Luigi Passerini
Orsini di Rilli

Registrum.

Incipit tabula.

Incipit summula.
Sibi.

In si.
Cōmunicationis.

A remotis.
Actiuum.

Sor.
Ribus.

In cōmuni.
¶ Si dominus.

Nifestum.
De inquietudine.

Laudem.
De filiabus.

Interrogationes fiende.
Extorsit.

¶ Si se.
In manus.

Interrogationes. ¶
Municationis.

Mercede.
De iniur.

Uel.
Que.

Auferatur.
¶ Item.

Beat.
Potest.

Explicit tabula secũde partis interrogatorii.

Incipit tabula tertie partis interrogatorii que ẽ de statibus: qꝫ cõtinet. C.17. .c.50

Explicit tabula sup tertia parte
interrogatorii.

Incipit tabula sup tractatu
de restitucionibus: qui in hoc li
bro seu ope tercio loco ponit: vt
patz in secūda parte sūme de vi
ciis capitalibus: eiusdem fratris
Antonini.

Finis.

Incipit sũmula ꝯfessionis vti
lissima: in qua agitur quõ se ha
bere debeat ꝯfessor erga penitẽ
tem in confessionibus audiẽdis
quam edidit reuerẽdissimus vir
ac in christo pater dominus fra
ter Antoninus archiepũs florẽ
tinus ordis fratrũ predicatoꝝ.

Efecerũt scrutan
tes scrutinio. ps.
63. Scrutinium
quidẽ est cõfessio:
in quo et penitẽs
scrutatur cõscien
tiam suã et cõfessor cũ eo. Scru
tans ergo ẽ ꝯfessor qui in hoc po
test tripliciter deficere. Quia vł
ꝑ maliciã: absoluẽdo quẽ scit nõ
posse. vel ꝑ ignorantiam: nesciẽ
do discernere inter lepram et le
pram: et quẽ possit vel nõ possit
absoluere: vel ꝑ infirmitatẽ ꝯcu
piscẽtie inde sumẽdo occasiones
malorũ ex auditu dũ incaute se
habet. Vñ Aug. de pe. di. 6. c.
.i. Caueat spũalis iudex vt sicut
nõ cõmisit crimẽ iusticie: ita nõ
careat munere sciẽtie. Ex quib⁹
verbis innuitur ꝙ confessor siue
sacerdos debet habere illa tria
ex auctoritate Augu. preallega
ta. Primo potestatẽ in foro con
scientie. vt. s. sit iudex spũalis.
Secũdo ꝯseruare puritatẽ vite
sue: ne cõmittat crimẽ nequicie
Tertio habere sufficientẽ sciẽ
tie claritatẽ: vt nõ careat mune
re scientie.

Capitulũ primũ de potestate
seu auctoritate cõfessoris: et quis
possit vł nõ possit audire ꝯfessiões

Otandũ primo ẽ ꝙ nõ sacer
dos et si possit audire cõfes
siones in casu mortis: non tñ ab
soluere põt. alˀs si absoluit vt sa
cerdos indicatiue secundũ quos
dã incurrit irregularitatẽ: sicut
si celebraret. Hoc tñ est dubiũ.
qr non ẽ in iure expressum: sicut
de celebrante. vñ nõ videtur ir
regularis. extra de sen. excõ. c.
is qui. li. 6. Ibi enim dicitur ꝙ
nõ incurrit quis irregularitatẽ
ꝓpter aliquod delictũ qñ nõ est
in iure expressũ: ⁊ ꝯfessus tali nõ
sacerdoti tenet iterũ cõfiteri. ra
tio ẽ. qr solis sacerdotibus dictũ
ẽ. quoꝝ remiseritis peccata ⁊c.
Jo. 20. nec tñ a quolibet sacerdo
te põt quis absolui: sed a proprio
aut altero de licẽtia eius. Vñ di
citur de pe. ⁊ re. in. c. omnis. ꝙ
quilibet in anno semel ꝯfiteatur
omnia peccata sua proprio sacer
doti. ⁊ de pe. di. 6. c. placuit. ra
tio ẽ. qr nõ põt quis soluere vł li
gare eũ qui sibi ꝯfitetur nisi ha
beat iurisdictionẽ sup eum. Si
autem sit ꝓprius prelatus ⁊ non
sacerdos sicut curatus et episco
pus non sacerdos põt absoluere
ꝑ alium cõmittẽdo hoc alteri.
¶ Sed nota ꝙ proprius sacerdos
aliter intelligitur cũ dicitur ꝙ
quilibꝫ dꝫ cõfiteri ꝓprio sacerdo
ti: ⁊ aliter cũ dicitur ꝙ de licen
tia proprii sacerdotis potest alte
ri cõfiteri. Nã primo casu dicit
proprius sacerdos quicũqꝫ habet
potestatẽ absoluendi ordinariã:
vel delegatam siue sit cois: siue
singularis. quia actor sequitur
forũ rei. sed est in electione eius
quem forũ de multis sequat: ni
si sit actio realis in qua sequitur
forũ rei de qua agitur. Et qr in

foro penitẽtie idẽ est actor et reus: inde ẽ ꝙ idẽ seipsũ põt accusare corã quocũqꝫ ꝯfessore de oĩbus qui illũ possit absoluere de crimĩe vbicũqꝫ cõmisso: qꝛ hmõi absolutio nõ respicit territoriũ: sicut alia ratione rei vel delicti. Propter quod dicit Host. ꝙ quilibet habet tres sacerdotes ꝓprios ordinarie. s. curatũ de cuius parrochia ẽ: episcopũ suum et papam. Sed in secũdo casu ꝓprius sacerdos de cuiꝰ licẽtia põt alteri cõfiteri intelligitur strictius ille qui de iure suo ordiario hoc habet nõ ex ꝯmissione. et sic intelligitur. c. omnis. equiuoce loqui de proprio sacerdote secũdũ omnes. Nã cõstat ꝙ ad implendum illud preceptũ de ꝯfitendo semel in anno omĩa peccata sua proprio sacerdoti: ita sufficit confiteri vicario curati: sicut ipsimꝫ curato. et tñ ad cõfitendũ alteri nõ sufficeret accipe licẽtiam ab eiꝰ vicario sicut sufficeret ab ipsomet curato. vñ respectu primi vicarius ẽ ꝓprius sacerdos: ſꝫ nõ respectu secũdi: vnde et si possit quis ꝯfiteri vicario curati: tamẽ ipse vicarius nõ põt dare licẽtiam illi ꝙ alteri cõfiteatur. Hec Pe. de palu. in. 4. di. 17.

Capitulum secundum de ordinario ꝯfessore quo ad ecclesiasticas ꝑsonas et clericos.

Sciendũ est ꝙ papa qꝛ nõ hꝫ supiorẽ a Christo: nec a ꝯsilio quoꝙ̃ habet ꝓpriũ cõfessorem quẽ duxerit eligendũ qui auctoritate Christi põt eũ absoluere: vl' ligare in foro penitẽtiali: nõ autẽ in foro exteriori: qꝛ ipse nõ põt ligari vinculo excõicationis a quo indigeat absolui: et ꝓpter hoc non oportet a Christo sibi cõmitti. quia tñ põt ligari vinculo peccati sicut et alii: propterea indiget remedio sicut et alii: quia nec Christus dimisit eũ sine remedio: ideo hoc cõcessit vt sicut a principio quilibet poterat quẽ libꝫ volentẽ sibi subiicere absoluere: ita et nũc quo ad illum qui nulli ẽ subiectus sicut papa. Si vero excõicatus eligaẽ in papã anteꝙ̃ ꝯsentiat supiorẽ habet a quo absolui põt. sed si prius assẽtiat: absolui postea nõ põt: ſꝫ nec indiget. qꝛ nulli legi subest. vñ lex positiua que arcet excõicatũ a cõmunione fideliũ et pceptiõe et collatione sacramẽtoꝝ ipsum nõ ligat: ꝓpter quod excõmunicatio nõ impedit electũ nec electionem ipsam. Qui vero sũt de familia pape habent summũ penitentiariũ propriũ sacerdotem cũ papa: qꝛ nulli alii subsũt. Secus est autem de capellanis eius qui p mũdum sunt dispersi: qui ꝓpter hoc nõ sũt ab aliis exẽpti.

De cardinalibus.

E cardinalibus aũt qui sũt episcopi ipsi non minus habent ꝙ̃ alii episcopi. ꝙ. s. libere possunt eligere. Idem si sunt legati: quia sunt prelati vel exempti. Si vero sunt simplices cardinales nec episcopi nec legati dicit Hostieñ. eos nõ habere: nisi papam et summũ penitẽtiarium. ꝛ quãuis immediate sũt sub papa et per consequens exempti non tamen possunt sibi eligere ꝯfessorem sine ipsius aut summi penitentiarii licentia. quia nã

sunt prelati: sed coadiutores pre
lati et pastores: licz sint presby
teri cardinales. et ideo tutius ẽ
ꝙ habeant licentiam a papa.
Familia vero cõmẽsalis eoꝝ de
licentia eorundẽ cardinaliũ pos
sunt sibi eligere confessorem: qꝛ
de cõsuetudine sunt subditi eis
siue sacerdotes sint: siue non: vł
forte summus penitẽtiarius qꝛ ẽ
quasi curatꝰ respectu omniũ mã
sionarioꝝ curie pape quorũ ipse
papa est quasi episcopus ꝓprius.
Hec Pe. de pal. in. 4.

De patriarchis et aliis.

PAtriarche archiepiscopi ⁊
episcopi habẽt proprios sa
cerdotes suos immediate superi
ores: vt episcopꝰ archiepiscopũ:
ille primatẽ: ille patriarchã: ille
papã: et hoc nisi sint exempti:
nihilominus omnes isti possunt
sibi eligere cõfessorẽ. extra. de
peni. et remis. c. fi. qui possunt
eos absoluere nõ solũ de occultis
sed etiã de manifestis et notori
is etiam archiepiscopo inuito: ⁊
etiã a vinculo excoicationis ma
ioris et minoris: et mutare vota
et relaxare iuramenta ⁊ omnia
alia propter que nõ esset cõsulen
da sedes apostolica: licet Hosti.
dicat cõtrariũ: et illud cõtrariũ
tenet frater Bartholus in pysa
nella. cõfess. 3. §. 16. Nec obstat
ꝙ in illo. c. fi. nõ fit mẽtio nisi
de absolutione a peccatis. qꝛ cuz
intentio pape sit ipsis episcopis
quibus ẽ graue semꝑ ad archie
piscopũ recurrere et grauius ad
papã: ita ꝓuidere eis per cõfesso
rem ab eis electũ sicut ꝓuisum ẽ
inferioribus episcopoꝝ per ipsos
episcopos. Ideo de omni peccato
et vinculo de quo potest episcopꝰ
absoluere inferiorẽ et electus ab
eo potest ipsũ absoluere ⁊ in om
ni casu in quo põt episcopꝰ dispẽ
sare cũ inferiori: ⁊ ille cũ episco
po. qꝛ ibi eadẽ ratio et idem ius
Et sicut bene dicit Hosti. istud
priuilegiũ nõ ꝑdit per hoc ꝙ ve
nit Romã: quia ibi nõ distingui
tur vbicunqz sit. Sed si desinit
esse episcopus: puta quia cedit lo
co et dignitati forte ꝑdit priuile
giũ datũ episcopis. qꝛ ipse non
plus habet episcopi dignitatez
si vero cedit loco et nõ dignita
ti nõ ꝑdit. Ratio quã aliqui pro
bant ꝙ cõfessor ab episcopo elec
tus nõ potest eũ absoluere a vin
culo excoicationis ẽ. qꝛ nõ habz
potestatẽ nisi ex electione episco
pi. Sed ad hoc rñdet ꝙ non ab
episcopo eligẽte: sz a iure cõmit
te habet potestatez ille sicut qui
eliguntur ab illis qui ꝑ litteras
penitẽtiarioꝝ habẽt ꝙ possint si
bi eligere cõfessorẽ ab ipsis peni
tẽtiariis: nõ ab eligẽtibus habẽt
auctoritatẽ. Sicut cũ episcopus
cõmittit fratribus quos prior ele
git ipsi sunt ꝯmissarii prelatoꝝ
non eligentium. Et ꝙ etiam di
cunt ꝙ si ille electus ab episcopo
in confessorẽ esset excoicatus mi
nori nunꝙ cũ eligeretur ad hoc
possit absoluere: quia ligatus mi
nori licz possit conferre sacramẽ
ta: nõ tamẽ eligi. Rñdetur ꝙ nõ
valet istud. qꝛ intelligit de elec
tione ad dignitatẽ: imo et si qñ
ab episcopo eligatur: cõfessor es
sent tunc ambo ipse et electus li
gati maiori adhuc nõ impediret
factum dũmodo electus ille qui
absoluit non sit ligatus maiori
nec suspẽsus. Hec Pe. de pal.
in. 4. di. 17. q. 3.

Prelati exēpti habēt simile privilegiū cū episcopis in eligendo libere cōfessorē. nā exquo sūt exempti et prelati: sicut multi sūt abbates: ex hocipso habēt istud privilegiuz. quia grave esset eis semꝑ adire papā novū ꝓ licētia ꝯfitendi. Si aūt sic sūt exempti ꝙ nō prelati nō habēt istud privilegium. verbi gratia. Omnes subditi collegii exēpti seculares vel regulares: quod ē exemptuz in capite et in mēbris: hi enī immediate suis prelatis ꝯfiteri pñt nō aliis nisi de licētia ipsoꝝ. Si autē sic sunt exempti ꝙ citra papā nec decanū nec prepositū habent qui habeat curā ipsoꝝ ⁊ ad hoc nō pñt sibi eligere: ſʒ petūt hocipsum a papa vł eius penitētiario: cū alias nullus possit eos absolvere.

Abbatissa quid possit ī spūalib⁹

SImilit̄ nulla abatissa quā tuis intra episcopalia exerceat ponēdo officiales: nisi in hoc habeat speciale privilegiū ꝙtū cūqȝ exēpta nō pōt hoc habere: qꝛ nō est prelata: cū non habeat claves iurisdictionis et ꝙ eius officialis excōicat quod ꝑ seipsam non pōt: nō est auctoritas ipsius sed pape. Similiter quicūqȝ preest quibuscūqȝ ex ꝯmissione alterius: et ē delegatus: nō pōt dici prelatus: vñ quātūcunqȝ exēptus qꝛ tñ nō est prelat⁹ nō habȝ hoc privilegiū. puta subprior in religione: vel prior nō cōventualis. aut ꝯventualis sub abbate: nō ꝑ electionē: sed ab ipso abbate ex cōsilio senioꝝ positus vel institutus: nisi forte qñ mortuo abbate vel priore ipsi fuerint quasi ordinarii: qꝛ tūc actio subrogata hȝ privilegiū eius in loco cuius subrogatur: sed prior qui per electionē canonicā instituit̄ prelatus est. et ideo si est exemptus habet idē privilegiū ꝓpt quod nō oportet ꝙ ꝯfirmās det sibi potestatē eligēdi cōfessorē: sicut nec cōfirmans vel cōsecrans episcopum. Nec obstat decretalis. ne ꝓ dilatione. extra. de pe. et re. Istud enī privilegiū de eligēdo ꝯfessorem equaliter cōcedit̄ episcopis et minoribus prelatis exemptis. Unde cū episcopi licet immediate subsint archiepiscopis: nihilominus sine eoꝝ licentia hoc pñt etiam qui sunt nō exempti: ergo et priores hoc possūt: licȝ subsint abbatibus vel maioribus sine licentia eoꝝ cū sint ordinarii. Si aūt sunt in dignitate cōstituti: nō tamen prelati: sicut cātor thesaurarius sacrista et huiusmodi ꝑsone nō habent privilegiū quā tuis exempti. Si uero essent prelati: sed nō essent prelati in foro penitentiali: sicut sunt archidiaconi de pari ꝯcurrētes cū episcopis in foro causarū adhuc nō puto eos habere hoc privilegiū: sed solos prelatos: hoc dico qui hñt curam animarū. Sicut autē dixi de episcopis ꝙ ꝙdiu sunt episcopi quoad dignitatē retinent hoc privilegiū: ita et de istis: ꝙ diu sunt in prelatione: et similiter qui electus ab eis potest agere cū eis absolvēdo et dispēsādo quiquicd pōt episcopus si ei subessent. Sic electus ab episcopo si pōt tantū quantū archiepiscop⁹ excepto in sentētia lata a superiori cōtra eos. puta ab archiepiscopo contra suffraganeū suū. ab abbate cōtra priorē cōventualē

sibi subditū . ab huiusmodi eni
nō potest absoluere electus talis
cōfessor. Quicūqꝫ eni pōt elige
re vno electo siue mortuo: siue n̄
mortuo pōt aliū mutare ad placi
tū et eoipso ꝙ talis qui pōt elige
re cōfitetur alicui videt̄ ipsū eli
gere: q̄z plus ē factis ⁊ mētis in
tētione eligere ꝙ̄ verbis. 3. q. 6.
. c. i. et de ma. et obe. c. legeba
tur. Hec pe. de palu. vbi supra.
Inferiores prelati nō exēpti: si
subsūt immediate episcopo ipsū
solū habēt cū superioribus ꝓ ꝓprio
sacerdote: sicut abbates decani
prepositi ⁊ archiepiscopi rurales
curati vero decanos rurales et
episcopū: quando ille decanatus
est annexus cure. Similit̄ prio
res qui sunt sub abbatibus illis
subsūt ⁊ episcopis: n̄ prelati vero
subsunt immediate suis curatis:
siue abbatibus: siue prioribus: si
ue decanis: qn̄ sunt de collegio
vel simplicib⁹ curatis qn̄ in par
rochiis suis cōmorantur. Clerici
vero chorales subsunt ei qui pre
est choro: siue sit cantor siue sit
succintor in exterioribꝰ. Sꝫ q̄ptū
ad forū cōscientie solus decanus
videtur curatus eoꝝ. hec Pe. de
pal'. vbi supra. di. 17.

Capitulū tertiū cui debeāt la
ici ordinarie cōfiteri.

Imperator secundū Hosti. de
antiquissima cōsuetudine
ꝯfitetur capellanis suis: sed sicut
dicit̄ extra. de pe. ⁊ re. c. 2. li.
6. Nulla cōsuetudine introduci
potest: ut preter ꝓprii sacerdotis
licentiā aliquis possit sibi elige
re cōfessorē nisi de licētia pape.
Rex habet episcopū siue archie
piscopū in cuius ciuitate ē sedes
regni. dicitur autē sedes vel me
tropolis regni'n̄ in qua plus mo
ratur: sꝫ in qua inungit̄ et coro
natur. Principes miores si ha
bent sub se ciuitates plures simi
liter a sede principali ducatus
uel comitatus domiciliū sortiun
tur. Sed si habent vnā ciuitatē
alia principaliorē ab vtroqꝫ epi
scopo vł metropolitano licentiā
ꝯfitendi capiāt. secundū Hosti.
Sed hoc nō est verū quantū ad
metropolitanū: q̄z nullus subdi
tus suffraganeoꝝ est ei subditus
immediate: nisi qn̄ visitat: sꝫ so
lum ipsi suffraganei. vn̄ cū dn̄s
illarū ciuitatū in tp̄alib⁹ ita sub
sit episcopis in sp̄ualibus: acsi es
set seruus. sicut dn̄s castri subest
in sp̄ualibus curato. Ideo sicut
metropolitanus nō possꝫ dare li
centiā cōfitēdi homini habenti
domos in dyocesi suffraganeoꝝ
ita nec principi.

¶ De illo vero principe qui habꝫ
dominiū in diuersis dyocesib⁹
sꝫ nō sup̄ ciuitates videt̄ ꝙ ipse
multomagis ab ipis episcopis pe
tere debeat hoc. s. in cuius dyo
cesi habet principaliter dn̄iū vł
ab vtroqꝫ si equaliter in duab⁹
nā absurdū esset ꝙ a tot curatis
haberet petere quot in suo dn̄io
includuntur.

¶ Domini vero qui in eadē dyo
cesi in diuersis villis habent do
miniū: si in vna habēt principa
le dominiū in qua n̄ sit nisi vna
parrochia tm̄: siue vnus curat⁹
tm̄ illi videtur subesse. Sed qn̄
nullum habet dominium in illa
villa que sub se nō ꝯtinet plures
parrochias: maxime si vna nō ē
principalior altera: tūc nulli cu
rato subest: sꝫ immediate episco
po. Si vero in vna villa sit prin

cipale dominiū: in qua nō est ni
si una parrochia tm̄: vl' sūt mul
te et vna principalis: curatus il
lius est sibi proprius sacerdos ci
tra episcopum.
¶ Ballivi si nullibi haberēt mā
sionē nisi secundū q̄ assistere re
quiruntur: modo huc modo illuc
discurrūt: vbiqz cōfiteri possūt:
vl' episcopis ciuitatū: vl' curatis
in quorū parrochiis hospitiū eli
gūt. Si vero principaliter alicu
bi degūt: ibi curatū habēt illuz
in cuius parrochia hospitiū suū
situm ē. ⁊ sic de prepositis. licet
habeāt domos parētū extra bal
liuā et seneschaldiam et preposi
turam: q2 ꝑ hoc officiū quasi con
trahendo sortiuntur forum.
¶ Ceteri vero burgenses et alii
laici nō in potestate cōstituti il
lis curatis subsūt in quoꝝ parro
chiis degūt principaliter: vel si
in duabus equaliter: in qua tūc
manēt qn̄ confiteri volūt: illius
parrochie sūt. Hec Pe. de pal'.
Regulariter ergo cōfessio fiēda
ē ꝓprio sacerdoti. vñ dicit Inn̄.
in. c. omnis. extra. de pe. et re.
Si quis alieno sacerdoti iusta de
causa cōfiteri peccata sua volue
rit: licentiā prius postulet ⁊ obti
neat a ꝓprio sacerdote: cū aliter
ipse nō posset soluere vel ligare
Hec ibi.

Capitulū quartū in quo notā
tur octo casus in quibus quis pōt
alteri cōfiteri q̄ ꝓprio sacerdoti
sine eius licentia.

ET nota secundū Pe. de pa
lu. casus octo in quib' quis
pōt alteri cōfiteri q̄ ꝓprio sacer
doti sine eius licētia quos ponit
Hostieñ. in summa.
¶ Primus ꝓpter indiscretōnem
sacerdotis ꝓprii. et sub hoc casu
cōprehenditur qn̄ ipse sacerdos
ꝓprius ē sollicitator ad malū: vl'
reuelator cōfessionis: vel ē talis
q̄ ex cōfessione imminet ꝑiculū
cōfitenti vel ꝯfessori. In hoc igi
tur casu dicit Hosti. q̄ eoipso hz
licentiā a iure aliū adeundi. de
pe. di. 6. c. placuit. Sed alii di
cūt q̄ tūc debet petere licentiā
ab eo vel a supiori. q2. c. omnis.
dicit q̄ qui ex iusta causa volue
rit alteri cōfiteri petat licentiā
a ꝓprio sacerdote. Et quāuis qui
dam hoc intelligāt nisi ex culpa
sua hoc ꝓcedat: videt' tm̄ melius
etiā si hoc sit ex culpa sua. q2 cul
pa sua nō debz alteri nocere: pu
ta supiori. sicut ꝓprio sacerdote
mortuo vl' excoīcato: nō eoipso li
cet ire ad aliū: sed oportet recur
rere ad episcopū si supior adiri
nō pōt: vel etiā si ē eque defectu
osus. tum q2 ad papā nō est faci
lis recursus: eoipso ad alium ire
potest.
Quādo ergo proprius sacerdos
omnino indiscretus et ineptus ē
et qui tūc nō pōt adiri sine licen
tia petita: vel saltē cū licētia pe
tita ⁊ nō obtēta pōt ire ad aliū:
dico aūt petita. q2 ⁊ si sit indig
nus audire: non est tamen impo
tens cōmittere: et in hoc. s. q̄ dz
petere licentiā ab ipso: vel ire
ad superiorē. Concor. Tho. Pe.
Alber. Innocē. et Uul. q̄ si ne
gatur ab eis licentia: tūc dicūt
predicti q̄ idē iudiciū est de eo
quod ⁊ de illo qui nō habet copi
am cōfessoris. vnde magis debz
eligere laico cōfiteri: nec in hoc
transgreditur precepta ecclesie
q2 precepta iuris nō se extendūt
vltra caritatē: nec etiā fit iniu

ria sacerdoti: quia priuilegium
meretur amittere qui cōcessa si
bi abutitur potestate. Sed Pe.
de palu. dicit ꝙ tunc potest libe
re ire ad aliū. vt patet supra. Et
si nō posset aliū habere et neces
sitas immineat dicunt predicti
doctores ꝙ confiteatur peccata
sua in genere sine eo de quo pos
set malum prouenire.

Secundus casus.

Secundus casus est quando par
rochianus trāstulit domicilium
suū: quia tūc desinit esse parro
chianus primi sacerdotis: et fit
parrochianus illius ad cui' par
rochiam se transtulit. Sz si in
duab' parrochiis haberet domū
et in vna maneret tpe estiuali: i
alia vero tēpore hyemali: vtro
biqz sortitur forum: nō simul sed
successiue secūdū ꝙ habitat mō
hic modo illic. et hic tūc recipi
at sacramēta vbi tunc habitat.
alias ibi.

Tertius casus.

¶ Tertius casus est cum ē vaga
bundus nec habēs nec petēs do
micilium: tunc iste potest cōfite
ri cuilibet curato vel episcopo in
cuius parrochia est: imo etiā nō
curato videtur: quia nulli subdi
tus: sed subdit se cui vult. Nam
omnis sacerdos potestatē habet
ordinis ⁊ iurisdictionis ex sua or
dinatione. Sed subditos habz so
lum eos qui se ei submittūt: nisi
ꝙ secundū iura qui se semel ali
cui submisit: factus est eius par
rochianus: nec potest se aliis sub
mittere quousqz de primo se sub
trahat simpliciter nisi de volun
tate illius. vnde dicitur extra.
de peni. et re. c. si. permittimus
eligere. q. d. iure diuio licebat
eis eligere sz electiōe eis subtrac
ta pmittimus relaxantes retētio
nem ꝙ possint eligere. Unde in
dicto capl'o. placuit. de pe. di.
6. dicit. Sine ꝯsensu ei' cui pri
mo se cōmisit: et postea cui peni
tens confessus est.

Quartus casus.

Quartus casus est si querit do
micilium quo se conferat quomi
nus se alibi habeat. Et de pere
grinis quidem dictū ē ꝙ si sine
licētia curatoꝝ et episcopoꝝ ꝓfec
ti sūt: nil priuilegii habēt i hoc.
Si autem de licentia episcopoꝝ
⁊ curatoꝝ profecti sūt: eoipso ha
bent licentiā interpretatiuaz cō
fitendi: cū sine ꝯfessione digne
peregrinari nequeant. Si etiaz
superueniat pascha communicare
possunt ꝓpter eandē licentiam
implicitam: et de casu episcopa
li absolui: quia episcopus nō reti
nēdo sibi auctoritatē licētiando
peregrinos ex hocipso videt eis
dare licentiā cōfitēdi de casib'
epicopalib': sicut curat' de par
rochialibus.

De mercatoribus autē si nusꝙ
haberēt domiciliū: nisi semp se
quendo nūdinas: idem iudicium
est quod de vagabūdis: et idem
si in loco suo tenēt hospitiū: sed
nō declināt illuc in pascha com
muniter. Non enim tūc videtur
ibi habere domiciliuz quoad sa
cramēta. Et idē de familia pri
cipis vel ballini qui nunꝙ in eo
dem statu permanēt: exquo licz
ipsi teneant hospitiū alibi: nec
tamē illuc declināt nisi ad horā
isti vagabūdi cēsentur. Idē de
familia epi laica: qr nō sic habz
ius i ea sicut cardiales. Sz si es
sēt de dyocesi ipā de ei' līia ꝯsi

teantur. Si autez de alia exquo eius hospitium diuiserũt: qꝛ per dyocesim vagãtur respectu illiꝰ dyocesis vagabundi reputãtur vt de licẽtia episcopi illius: vł cuiusſlibet curati ad cuiꝰ parrochiam veniũt cõfiteri pñt. Concordat in hoc. s. ꝙ peregrini: negociatores et alii viatores si nõ habent licentiam a suis curatis vł episcopis: vel sine licẽtia eorum iter arripiunt nõ pñt absolui ab aliis. Inno. Hosti. et Uul.

Quintus casus.

¶ Quintus casus est ratione delicti. 6. q. 3. c. placuit. quod quidam dicũt esse verũ tũc solũ qñ propter hoc est excoicatus: quia si esset excõmunicatus a prelato loci illius propter illud peccatũ sicut cõsueuit fieri in furtis ⁊ huiusmodi quorũ ignorãtur auctores: mittẽdus ẽ talis ad excõmunicatorẽ absoluẽdus ab eo: sed si peccatũ est occultũ: et ꝓpter hoc nõ sit excommunicatꝰ potest de hoc ꝯfiteri ꝓprio sacerdoti: ut dicitur in sũma pysana. Fran. zaba. refert Land. tenere ꝙ curati ⁊ etiã fratres admissi ad audiendũ ꝯfessiones secundũ formã clem. dudũ. possunt audire ⁊ absoluere peccata cõmissa nõ solũ in dyocesi: sed etiã extra territorium dyocesis: dũ tamẽ cõfitentes se possunt illis confiteri. i. ꝙ sint illius dyocesis vł parrochie quoad curatos.

Sextus casus.

¶ Sextus ratiõe studii vt scholares etiam si nõ sint moraturi nisi per annum in studio: vel quia non habẽt plus de spacio: vł ab episcopo: vel capitulo: de cuiꝰ licẽtia ibi sunt: vł qꝛ sic disponũt: vł de parrochia in parrochiam mutantur. De illis vero secularibus qui veniunt de omni parte regni ad ꝑlamentũ parisius: cũ rex reputet se fiscũ nõ recognoscens suꝑiorẽ in toto orbe videt ꝙ ibi possint cõfiteri episcopo ⁊ curato i quoꝝ parrochiis domos cõducũt: sicut olim in tẽpore imperatoꝝ Rome erat ibi cõmunis patria: ⁊ quicũqꝫ illuc veniebat habebat iudicẽ suũ. s. pretorẽ peregrinũ. Sꝫ ꝯtrariũ est uerũ. s. ꝙ nõ pñt absolui ratione ꝑlamẽti si nõ habẽt licentiã a suis prelatis: qꝛ rex Parisius nõ habꝫ potestatẽ in spiritualibus: nec i ceteris partibus regni.

¶ Episcopus autẽ potest in spiritualibꝰ soli sue dyocesi: solũ enĩ Rome vbi ẽ sedes pape in spũalibus omnibus ẽ patria cõmunis: sicut ecclesia cathedralis omibꝰ de dyocesi. vñ in curia romana sicut curato suo sũmo penitentiario de omni loco mũdi põt ꝯfiteri et penitẽtiariis simplicibus sicut vicariis sui curati.

Septimus casus.

¶ Septimus casus est ratõne necessitatis: quãdo esset in mortis articulo: tũc omnis sacerdos ab ecclesia nõ precisus auctoritate fit ꝓprius sacerdos. extra. de of. or. c. pastoralis. ex hoc quod habetur de cõse. di. 4. c. sanctum. videtur etiã ꝙ laicus i hmõi necessitate possit etiã excõmunicatum recõsiliare ecclesie: si non ẽ ipse precisus: non tñ potest absoluere a peccatis audiendo confessiones.

Octauus casus.

¶ Octauus casus quẽ ponit host. est si sacerdos nõ proprius ponat spẽ in ratihabitione ꝓprii sacer

dotis:ſʒ vt dicitur in ſumma py
ſana et bene iſte caſus cõmunit
nõ tenetur. cuius rationem aſſi
gnat Pe. de paln. Nulla eni ra
tihabitio confirmat ſacramẽtũ
ꝙd nullũ fuit:qꝛ ſi ñ i ſacramẽ
tis ratihabitio ſaltẽ pape valere
poteſt. qꝛ illã ſollẽnitatẽ mutare
poteſt: ſicut de eccleſia per non
epiſcopũ dedicata ſola ratihabi
tione pape dedicata vel recõſili
ata reputatur. extra. de cõſe. ec
cle. vl' alta. aqua. tamẽ in ſacra
mẽtis valere nõ poteſt:quia illa
papa mutare nõ poteſt: qꝛ regu
la iuris ẽ ꝙ ratihabitõ retro tra
hitur et mandato cõparatur:qñ
ſolo mandato et a principio res
agi poteſt: in talibus aũt locum
nõ habet quando. ſ. eſſentia ſa
cramenti deficit:quia tũc totuʒ
iterandum eſt.

De eſſentia autem abſolutionis
eſt poteſtas iuriſdictionis:quam
poteſtatẽ erga talem non habʒ
ex hoc ponit ſpem in ratihabiti
one.

Quis poſſit cõmittere et quis
non:audientiam confeſſionũ.

Capitulum quintum.

Ota ſecundũ Pe. de paln.
in. 4. di. 17. ꝙ omnis ſacer
dos proprius qui iure ordinario
poteſt audire ꝯfeſſionem:poteſt
hocipſum alteri committere. qꝛ
habʒ cauſam meri imperii:et qꝛ
quicunqꝫ per electionẽ habet cu
ram animarũ ẽ ordinarius:ideo
omnis talis poteſt licentiare quẽ
libet ſubditũ cure ſue alteri ꝯfi
teri. Itẽ ordinarius eſt quicun
qꝫ ex officio ſibi annexo hoc ha
bet: licet non ſit per electionẽ.
¶ Item gerẽs vicem curati per
legem vel conſuetudinem:ſicut
factus prior per abbatem:qui vi
uente abbate erat delegatus nõ
potens ſubdelegare eo mortuo l'
ãmoto eius vices in omnibꝰ ob
tinens eſt quaſi ordinarius dele
gatus quantũ ad hoc: vnde licẽ
tiare poteſt ſibi ſubditos de con
feſſione.

De archipreſbytero.

¶ Archipreſbyter ciuitatis de
quo iura loquũtur videtur ꝙ ſit
ordinarius:ſicut ſi eſſʒ prebẽda
ſacerdotalis cui ex officio eſſʒ an
nexum officiũ audiendi cõfeſſio
nes illorũ de dyoceſi extra ciui
tatẽ et multomagis ſi de ciuita
te. Sʒ ſi penitẽtiarius nõ habet
hoc officium ex ſua prebenda:ſʒ
ex ꝯmiſſione viue vocis epiſcopi
qui reuocat quando uult:qꝛ iudi
ciũ ſoluitur vetante eo qui iudi
care iuſſit talis eſt delegatus et
non ordinarius.

De archidiacono.

Archidiaconus licet ſit iudex or
dinarius de ꝯſuetudine: non tñ
in foro cõſciẽtie niſi ſit ſacerdos
et tũc audit ex cõmiſſione vñ ñ
põt ſubdelegare.

De legato.

Legatus eſt ordinarius in vtro
qꝫ foro: vñ ſicut in exterioribus
dat iudices delegatos:et habet
ſuos penitẽtiarios.

De ſummo penitentiario.

Sũmus pñiarius ẽ ordinarius
in ſpũalibus tñ: vñ hʒ pñiarios
ſuos: et ꝯcedit etiã licẽtiã eligẽ
di ꝯfeſſorẽ. Sʒ ſimplices pñiarii
pape quãuis ſint delegati pape
qui ſolus eos ponit nõ ſũmus pe
nitẽtiarius: pñt quidẽ oẽs audi
re de toto mũdo:ſʒ ñ pñt ſumere
adiutores:nec etiã dare licentiã
eligẽdi cõfeſſorem.

De decano.

¶ Decanus ruralis qui etiam ar
chipresbyter vocatur: si iste de
canatus est annexus alicui cure
speciali reputatur ordinarius i
parrochiis sui decanat⁹ post epi
scopū. Supracuratus videt̄ eti
am ordinarius curatoꝝ: et sic cu
rati de licentia eius nō solū epis
copi pñt cōfiteri. Si autē episco
pus seu archdyaconus cōfert il
lum decanatū modo huic: modo
illi curato videtur delegatio: et
hoc respectu cōmuniū casuum.
Nam respectu casuū episcopali
um tam de curato ꝙ̄ de decano
quibus de speciali gratia cōmit
tit absoluere: de illis videtur di
stinguendū: aut sint retenti de
iure vł ꝯsuetudine et tūc in illis
nullū ius haberet de se inferior
episcopo. Uñ cuicūqꝫ illos ꝯmit
tit auctoritate delegata illos ab
solvit.

¶ Itē nota ꝙ potestas iurisdicti
onis est vna apud plures: ⁊ non
apud quēlibet insolidū: tūc non
pōt quilibet ꝑ se eam ꝯmittere si
ne cōsensu aliorū. Sed quod oēs
tangit ab omnibus debet appro
bari. Unde si capitulūꝫ sede va
cante gerat vices episcopi in tē
poralib⁹: nullus de capitulo etiā
decanus pōt ponere officialem
sine cōsensu alioꝝ: sꝫ capitulum
de cōseusu maioris partis.

¶ Potestas autē absoluēdi a pec
catis vna ⁊ eadē potest esse apud
plures et nō penes vnū: sicut pe
nes capitulū sede vacante qñ ha
bet potestatē eius in spūalib⁹ di
co quantū ad cōmissiōnē nō ꝙ̄tū
ad executionē: qꝛ cōfessio⁹ soli est
fiēda. vñ totū capitulū nō vnus
canonicus ponet penitentiariū

Sed qñ iurisdictio ꝑfecte et inso
lidū remanet apud quēlibet tūc
quilibet eoꝝ cui vult pōt ꝯmitte
re: et minor sine maiore: multo
magis econuerso. Et quia ptās
absoluēdi que ē apud curatū pa
pam et episcopū nō est vna: sed
quilibet pōt ꝑ se audire sine con
sensu alterius: ita etiam quilibꝫ
eorū sine cōsensu alterius pōt cō
mittere alteri. Uñ vicarius cura
ti sine licētia episcopi pōt audi
re cōfessionē illoꝝ. s. qui sūt sub
diti curatoꝝ et nō alioꝝ: et mul
tomagis ecōuerso. s. de licentia
episcopi audire eorū cōfessiones
qui sunt subditi curatorū sine li
centia vel consensu eoꝝ. De hoc
extat bullata declaratio Clemē
tis et Alexan. post cuius bullati
onem nullus Parisius dixit con
trarium Qui aūt ex cōmissione
solū audit cōfessiones: nō potest
alteri cōmittere audientiam cō
fessionum.

¶ Quomodo et qñ curatus vł pres
byter parrochialis possit dare vł
denegare licentiā alteri cōfitē
di subdito si petat illam.

Capitulum sextum.

Nota secundū pe. de pal'. in
.4.q.17. ꝙ si parrochianus
petat licentiā alteri cōfitēdi in
determinate nō det curatus: nisi
si sit verisimile ꝙ penitēs nō eli
geret nisi eque bonū vł meliorē
Si vero nomiat sibi aliū de quo
verisimile ē ꝙ sit eque bonus vł
melior ad confessionē audiendā
nō neget: qꝛ forte habet peccatū
quod erubescit ꝯfiteri sibi: ⁊ pri
us moreret̄ sine ꝯfessione ꝙ̄ sibi
cōfiteretur. Si vero apparet ꝙ
non est eque bonus: aut ꝑ famā:
aut ꝑ visuꝫ sue ꝑsone ꝑ cōuersati

onem personarū sibi confitenti
um que minus religiose cōuersā
tur: et tūc simpliciter debet ne
gare innotescendo ꝙ ille nō pōt
eū absoluere: quod tamen intel
lige cū ille adquē vult accedere
parrochianus nō habet auctori
tatem nisi ex ꝯmissōne ipsius cu
rati declarādo etiā ꝙ ipse para
tus est eū audire: si tñ est talis ꝙ
ad hoc sit sufficiens: vel etiaꝫ ꝙ
est paratus sibi dare vnū alium
loco sui: in quo casu bene videat
vt det sibi ad hoc sufficientem.
Nam si insufficientē daret sibi
imputaretur detrimētum quod
inde sequeretur oui sue: qꝛ secun
dum iura qui parū diligenti so
cio suam rē custodiendā cōmisit
facilitati sue debet imputari si
periit. Si autē ille petitus a par
rochiano vel diffamatus habet
potestatem superioris puta quia
est vicarius episcopi: vel cōfessor
deputatus in ordine minoꝝ vel
predicatoꝝ et huiusmodi: non ꝓ
pter hoc prohibendus est simpli
citer. quia iudex malus vel dele
gatus nō perdit iurisdictionem
suam: sꝫ debꝫ dicere petēti non
expedit tibi vt tu vadas ad illū:
vel ad aliū: nec ibidē de volūta
tate mea: nec assensu: nec licen
tia: sed ipē habes potestatem ab
alio maiore: vnde ñ possum tibi
prohibere: sed paratus sum te au
dire: vel per vicarium: vel extra
neū idoneū: ⁊ secundū hoc solui
tur instātia illius regule. s. ꝙ ñ
potest esse pastoris excusatō si lu
pus oues comedit ⁊ pastor nescit
quia hoc verū est quando pastor
scire debet et potest. et licet ali
quis semper debeat reputare ali
um meliorē se simpliciter: nō tñ
quantū ad omnia: puta quantū
ad officium hoc vł illud. Item
suspiciones habere possumus nō
ad iudicādū proximū: sed ad ca
uendū nobis. Nam si video pau
perem nō iudicabo furē: tamen
ne forte sit fur custodiam rē me
am ab eo: et sic in proposito. tñ
si ꝯcōtrariū nō appareat: plus de
bet homo presumere de his quos
papa vł episcopus per totam dy
ocesim prefecit ꝙ̄ de se qui depu
tatur ad vnā paruā parrochiā.

De religiosis qui non possunt
audire confessiones sine licētia
sui prelati.

Capitulum septimum.

NOta ꝙ religiosus nō debet
audire cōfessiones etiā illo
rum qui habent licentiā sibi eli
gendi ꝯfessorē quācunqꝫ etiam
si haberent a papa sine licentia
et auctoritate sui supioris: quia
sine suo superiori velle ⁊ nolle ñ
habet. patet hoc ꝑ simile. extra.
de elec. c. si religiosus. li. 6. ad
huiusmodi officium. vbi dicitur
ꝙ electioni de se facte nō dꝫ nec
pōt assētire sine licētia supioris
sui. Sꝫ vbi papa noiatim eligit
religiosū ad aliquod offici pre ñ
sumit noscere ꝑsone industriam
vñ ñ requirit altius licētia: siue
ꝓ inquisitione: siue ꝓ predicatōe
siue ꝓ audiētia ꝯfessionū. siue ꝓ
prelatione: siue alio quocūqꝫ offi
cio. Sꝫ ex hoc ꝙ papa daret ali
cui licētiam ꝙ possꝫ sibi eligere
quēcūqꝫ etiā religiosū ꝓ audien
do ꝯfessiones vł ꝓ predicatiōe: ex
ista tali licētia nō dꝫ religiosus
audire ꝯfessiōes vł predicare si
ne licētia sui supioris vł prelati
vel abbatis. ar. ad hoc extra. de
iude. c. quodqꝫ sit laudabile. si

tamē in dicto casu audiret reli
giosus sine licētia sui supioris: vl'
prelati teneret absolutio ita ꝙ nō
esset reiteranda talis confessio:
quāuis male faceret talis sic au
diendo. Pe. de pal'. ubi supra.
.q.4.

De potestate audiendi cōfessi
ones attributa fratrib⁹ predica
torib⁹ et minorib⁹ a iure ꝑ textū
cle. dudū. §. 2. de sepul. quō fie
ri possit: et quō exponitur.

Capitulum octauum.

Nota textū clemē. dudū. §.
.2. de sepl'. vbi dicit. Sta
tuimus et ordinamus vt in sin
gulis ciuitatibus et dyocesibus
in quib⁹ loca fratrū ordinis pre
dicatoꝝ et mioꝝ ꝯsistere digno
scuntur: ⁊ in ciuitatibus dyoce
sibus et locis ipsis vicinis in qui
bus loca hmōi nō habentur: ma
gistri priores prouinciales ordi
nis predicatoꝝ aut eoꝝ vicarii ⁊
generales ꝓuinciales: ministri
et custodes minorū ad presentiā
prelatoꝝ eorūdem locoꝝ se confe
rant ꝑ se vl' per fratres quos ad
hoc idoneos fore putauerint hu
militer petituri: Ut fratres qui ad
hoc electi fuerint in eorū ciuita
tibus et dyocesibus cōfessiones
suoꝝ subditoꝝ cōfiteri sibi volē
tium audire libere valeāt: et hi⁹
cōfitētibus ꝓut secundū deū ex
pedire cognouerint penitētias
imponere salutares atq; eisdem
absolutōnis beneficiū impēdere
de licētia gratia ⁊ bñplacito eo
rum. Deinde prefati magistri ꝓ
uinciales et ministri ordinū pre
dicatoꝝ eligere studeāt ꝑsonas
idoneas et sufficientes vita pro
batas discretas honestas atq; pe
ritas ad tā salubre misteriū exe
quendū quas sic ab ipsis electas
representent vel faciāt represen
tari prelatis: vt de ipsoꝝ licētia
gratia et beneplacito in eorū ci
uitatibus ⁊ dyocesibus hmōi ꝑso
ne sic electe cofessiones audiant
sibi cōfiteri volētiū: et imponāt
penitētias salutares ⁊ beneficiū
absolutionis impendāt ꝓut supi
us ē expressum extra ciuitates ⁊
dyoceses in quib⁹ fuerint depu
tate: ꝑ quas eas ⁊ nō ꝑ ꝓuincias
volum⁹ deputari ꝯfessiones nul
latenus audituꝛe. Numerus aūt
ꝑsonarū assumēdaꝝ ad hmōi of
ficiuȝ exercendū esse debet ꝓut
vniuersitas cleri ac populi multi
tudo vl' paucitas exigit eorūdē.
Et si idē prelati petitā licentiā
cōfessionū audiēdarū cōcesserit
illā prefati recipiāt cū gratiaꝝ
actione. ꝙ si forte dicti prelati
quēcunq; ex hmōi fratribus pre
sentatis eisdē ad hmōi officium
nollēt habere vl' nō ducerēt ad
mittendū esse: quo āmoto ul' sub
tracto loco ipsius similiter eisdē
presentādus possit alius subroga
ri. Si vero idē prelati prefatis
fratrib⁹ ad cōfessiōes vt premit
titur audiendas electis hmōi ex
hibere licentiam recusauerint:
Nos extūc ipsis vt ꝯfessiones si
bi cōfiteri libere volentiū licite
q; audire valeant: et bñficiū ab
solutionis impendere gratiose.
ꝯcedim⁹ de apl'ice plenitudine
ptātis. Per hmōi aūt cōcessionē
nequaꝙ̄ intēdim⁹ ꝑsonis seu fra
tribus ipsis ad id taliter deputa
tis potestatē in hoc impendere
ampliorē ꝙ̄ in eo curatis seu pro
chialib⁹ sacerdotib⁹ ē a iure cō
cessa: nisi forsā eis ecciaꝝ prela
ti vberiorē i hac pte grām speci

alem ducerent facienda.
Petituri Pau. pōt peti hec licē
tia a prelatis extra suū territori
um q2 ē volūtarie iurisdictionis
Custodes gl'. priores ergo cōuen
tuales quoad predicatores ⁊ gar
diani quoad minores hoc nō pos
sūt. Humiliter Pau. si petatur
ista licētia aspere nō videtur sa
tis factū cōstitutioni: et ideo ite
rum esset repetēda ꝓpter omissi
onē forme. Ministri gl'. Nota
ꝙ de vicariis prioꝝ ꝓuincialiū
et de custodib9 nō repetit de qui
bus premisit: licet ergo illi peti
tionē facere de qua premisit: nō
tñ electionē de qua hic loquitur
Presentari gl'. ergo ꝑsonal' pre
sentatio fieri debz: nā di preses
qui prebetur sensibus corporis.
Facit de pe. di. i. ſ prin. Idem
dicit Pau. sup verbo represētēt
Exigit gl'. Si vero episcopus cō
tendat cū fratrib9 dicēs minorē
numerū sufficere: recipiat episco
pus numerum qui sibi videt: de
reliquis recurrat ad arbitrium
boni viri. l. iudicis. ff. de verb.
obli. l. ꝯtinuus. Cōcesserūt gl'.
quā licentiā sine fraude reuoca
re nō pñt. c. decet. de regu. iur.
li. 6. Subrogari gl'. si nō reci
pitur iusta de causa: q2. s. nō est
talis qualis supra describit sibi
imputēt qui malū elegerūt: ⁊ sic
posset omēs recusare: cū nō sunt
apti. sed si sine causa hoc succe
dit sine licētia pape. Recusaue
rūt glo. si nō recusat expresse: sz
nō dat nec negat videt ꝙ locū
haberet hoc priuilegiū post tri
nam monitionē vel requisitōnē
p. c. i. extra. de sup. ne. prela.
Uolētiū glo. forte nō intellexit
de religiosis qui secūdū statuta
suoꝝ ordinū prelatis suis ꝯfiteri
debēt. Libere glo. denotat ꝙ
nō est necesse habere licentiam
sacerdotis parrochialis: cuius cō
trariū dicit Io. mo. sz ei non sta
tur. Impartiri glo. absoluti er
go nō habēt necesse vlterius cō
fiteri proprio sacerdoti. Nec ob
stat. c. oīs. in prin. de pe. et re.
q2 illud intelligit de eo qui alte
ri ñ ē ꝯfessus legittime. Io. mo.
dicebat cōtrariū: sz male dixit.
Idē Pau. s. ꝙ absq3 licētia par
rochialis sacerdotis pōt quis al
teri ꝯfiteri: nec tñ ex hoc sequit
ꝙ sint curati isti. Ratō ē secūdū
glo. q2 nec ipsi fratres sūt astric
ti ad executionē vel exercitium
istoꝝ actuū: nec fideles sūt astri
cti vt in his ad eos recurrant.
¶ Itē nota vt di in summa pysa
na ⁊ bene ꝙ pōt epūs acceptare
fratres ad audientiā cōfessionū
et hoc sine sollēnitate predicta
presentationis si vult cōmitten
do eis iurisdictionē suā. q2 etiā
sine isto priuilegio posset eis da
re licentiā audiendi. ¶ De effe
ctibus qui sequūtur ex cōmissōe
audiētie ꝯfessionis alteri facte.

Capitulum nonum.

Ex cōmissione aūt alteri fa
cta de audiētia cōfessionū
siue predicto mō: siue ꝑ aliū mo
dū sequūtur isti effect9. vt dicit
Pe. de pal. in. 4. di. 17.
¶ Primus quidē: q2 tal' cōmissa
rius pōt audire et absoluere alte
rius licētia minime requisita: nec
ille qui vult ꝯfiteri tenet petere
licentiā a proprio sacerdote. ar.
efficax extra. de ꝓcur. c. is qui.
li. 6. Nec obstat ꝙ curatus debz
cognoscere vultū pecoris sui. nā
vultū exteriorē poterit cognosce

re sicut et prius: et etiã intueri
et corrigere fraterna correctiõe
et paterna admonitiõe sicut pri
us: et quantũ ad exteriorẽ vultũ
attinet nõ minus honeste viuũt
qui cõfitẽtur fratribus q̄ꝫ qui cõ
fitẽtur secularibus curatis.

Quãtum vero ad interiorẽ vul
tũ melius poterũt reddere ratio
nẽ de cõfessis fratribus et hmõi
q̄ꝫ de cõfessis sibi vł suo vicario:
qꝛ de interiori vultu parrochia
noꝝ qui se respuerũt: et sine licẽ
tia sui vicariũ pape vel episcopi
elegerũt nõ habẽt reddere rati
onẽ: qꝛ ꝑ eũ nõ stetit: quominus
eos audiret et instrueret: sꝫ ꝑ su
periorem qui eis coadiutores de
dit: et ꝑ parrochialem qui eũ ele
git. Hec Pe. de pal. Dicit tamẽ
Tho. ꝙ si alicui cõcedat̃ ptãs a
suꝑiori iudice cõfessiones audiẽ
di parrochianoꝝ alicuius curati
ex hoc nõ fit illi preiudicium: qꝛ
potestas iurisdictionis nõ est cõ
missa alicui in fauorem sui: sꝫ ad
vtilitatẽ ꝓximi et populoꝝ ⁊ dei
honorẽ. Idẽ tenet Io. an. i. c. si
epũs. de pe. ⁊ re. li. 6. i prĩa gł.
Idẽ etiã tenet Io. an. in cle. du
dum. de sepł. vt supra patuit. s.
ꝙ nõ teneat̃ petere licentiam a
suo curato qui vult ipsis fratribꝫ
ꝯfiteri. Idẽ tenet expresse Pau.
vñ glo. Ber. que hoc dicebat dã
nata fuit tãq̄ꝫ falsa ꝑ Clementẽ
.4. in quodã priuilegio quod in
cipit Quidam temere.

¶ Secũdus effectus huius cõmis
sionis secũdũ dictũ Pe. ẽ ꝙ com
missarius põt audire ꝯtra ꝓhibi
tiones alterius prelati in quo est
differentia inter suꝑiorẽ et infe
riorẽ. nã inferior ꝯtra inhibitio
nẽ suꝑioris nõ põt alicui ꝯmitte
re: sicut nec ꝑ seipsũ audire eum
ita ꝙ possit eum suspẽdere ab au
dientia ꝯfessionũ ꝑ aliũ sicut po
test ꝑ semetipsũ et ecõuerso autẽ
ꝯtra inhibitionẽ inferioris suꝑi
or põt ita cõmittere sicut põt au
dire eo inuito. Similiter si essẽt
duo curati de pari: et vterqꝫ in
solidũ vnus ꝯtra inhibitionem
alterius põt audire et cõmittere
qꝛ par in parẽ nõ habet impiũ.
Quando ergo inferior prohibet
ne subditus ꝯfiteatur cuicũqꝫ si
ne sui licẽtia dꝫ excipe: nisi suꝑi
ori vel eius vicario. alŕs temere
agit: nisi loqueretur talibus qui
bñ sciũt ꝙ nõ intẽdit vł nõ põt
ꝓhibere quin cõfiteãtur tales su
periori suo sicut in religionibus
cũ prior ꝓhibet ne quis cõfiteat̃
de tali peccato sine licentia sui.
Certũ est omnibus ꝙ nõ intẽdit
quin possit cõfiteri magistro or
dinis: vł ꝓuinciali: vł eoꝝ vica
riis: qꝛ si ꝓhiberet spueremus ei
in faciẽ: et multomagis subprior
qui nõ potest dare licentiã alte
ri ꝯfitẽdi: cũ sit vicarius homis
q̄ꝫdiu prior viuit si inhiberet ne
quis sine sui licẽtia ꝯfiteret̃ ꝛc.
derideretur. Sꝫ mortuo vł amo
to priore vices eius gerit ꝑ cõsti
tutiones. vñ reputat̃ ordinarius
curatus ergo ꝓhibẽs subdito suo
ne alii ꝯfiteat̃: debet excipe epi
scopũ papã legatũ summũ peni
tentiariũ et archiepiscopũ dum
visitat: ⁊ habẽtes ab eis potesta
tem. Episcopus vero nõ debꝫ ex
cipe oẽs predictos: nisi seipsum:
et si quilibet excipiat suos suꝑio
res a tali ꝓhibitione.

¶ Tertius effectus huius cõmissi
onis ẽ ꝙ tenet̃ curatus ei eucha
ristiã ministrare et etiaꝫ alia sa

cramēta: ex quo dicit se cōfessum illi qui potuit eū absoluere: nec est absurdū ꝙ det eucharistiā illi cuius tñ cōscientiā ignorat: sꝫ cum eque bona et tuta cōsciētia immo tutiori potest eū excoicare qui ꝯfessus est sine sui licētia habēti ptātē: sicut illū qui cōfessus est de licentia sua: vł sibi: quia nec etiā vicarius curati reuelat sibi cōfessiouē: cū idem curatus dat illi cōmunionē vñ equaliter scire dꝫ ꝯscientiā ꝯfessi vicario superioris: sicut scit cōscientiā talł cōfessi vicario suo. Et debꝫ curatus presumere ꝙ melius cōfessus est ei quē papa vel episcopus elegit in cōfessorē ꝑ totū mundū ł dyocesim: ꝙ̄ qui cōfessus est illi quē elegit ipse ꝓuidendo de ipso suis subditis: cū episcopus nō debeat hoc cōmittere nisi viris potētibus opere ⁊ sermone. vt de of. ordi. c. inter cetera. vł etiā ꝙ̄ ei qui cōfessus ē illi quē elegit ipse ꝓprio arbitrio de licētia curati generalis: et hoc nisi cū esset excōmunicatus vel notorius peccator: nā tūc anteꝙ̄ det eucharistiam debet ei clare cōstare de absolutione ab hmōi.

¶ Quartus effectus ē ꝙ peccata cōfessa habenti talē cōmissionē non tenet iterū cōfiteri ꝓprio sacerdoti. ut declarat Jo. 22. in extrauagā. que icipit vas electōis

¶ Quintus effectus ē ꝙ ꝑ hāc cōmissionē fit iudex qui prius non erat. Cū eni ad absoluēdum requiratur potestas ordinis ⁊ iurisdictionis: licꝫ ab habēte ordinē et iurisdictionē: vel iurisdictonē tm̄ possit hec audientia cōmitti habēti ordinē: licet non habeat iurisdictōnē. puta simplici sacerdoti: ita nō curato sicut curator nō tamē ecōuerso. Sacerdos nō curatus pōt hoc cōmittere: vł curato: vel sacerdoti: et ratō diuersitatis ē qꝛ non equaliter he due potestates trāsfundūtur. Habēs eni ordinē ex sola ꝯmissione nō trāsfert ordinē: sꝫ solū ordinatio sacramētalis trāsfert: siue sit iudex siue nō. sꝫ iurisdictio ab habēte eā ordinarie sola cōmissiōe trās fertur indifferēter priuato qui nullā habebat: ⁊ ei qui habebat aliquā: sꝫ ñ istā respectu ipiꝰ

¶ Sextus effectus ē. ꝙ qui audit ꝯfessionē ñ iure suo ꝑdit potestatem suam: delegante mortuo vł amoto: ⁊ idē forte ē ipso excoicato vel suspēso nisi in confessione iam inchoata quam audiuit: extunc quasi ex iure suo: sicut etiaꝫ perdit potestatē illo reuocāte: qꝛ soluitur iudicium prohibēte illo qui iudicare iussit. Unde sicut episcopo mortuo uel trāslato officialis cessat in causis: sic debet cessare penitētiarius i ꝯfessionibus audiendis: nisi ꝙ absoluere debet de peccatis iam auditis. glo. in. c. gratum ⁊ relatum. de of. et po. iudi. dele. qꝛ mandatū expirat per mortem mādatoris. Similiter si dedit cōfessorē monialibus expirat potestas: nisi esset rector earū cui ex officio quasi prioratus vł rectorie essꝫ audientia annexa: et tunc essꝫ quasi ordinarius. Uideretur tamen ꝙ non similiter ita expiraret potestas delegati delegāte excōmunicato vł suspēso: sicut mortuo ł āmoto. qꝛ in primo casu retinet delegās iurisdictionem: licet nō vsum. i secūdo vero neutrū reti

net. Ad hoc aũt ꝙ delegat⁹ vta
tur iurisdictione requirit̃ ꝙ de
legatus in delegãdo habeat iu
risdictionẽ et vsũ ei⁹. qꝛ delega
re ẽ vsus iurisdictonis: ꝫ postꝙ̃
delegauit nõ requiritur ꝙ habe
at vsum. qꝛ vsus eius nihil facit
ergo ⁊c. Posset tñ dici ꝓbabili
ter ꝙ si episcopus nõ exñs excoĩ
catus vel suspẽsus instituit offici
alem vel penitentiariũ ⁊ postea
excoĩcetur: nihilominus vterqꝫ
põt ꝓcedere in officio suo. qꝛ vti
tur vice eius qui iurisdictõnem
habet: licet nõ vsum ꝑ se. Si au
tem iã erat excoĩcatus officialis:
nil agit. qꝛ institutio vel cõmis
sio ñ tenuit. De penitẽtiario ve
ro videt̃ secus: qꝛ etiã non sacer
dos vel nõ cõsecratus qui minus
habꝫ ꝙ̃ exccoĩcatus ꝯmittere po
test: qꝛ nõ minus ẽ cõmissio ꝙ̃ ꝑ
missio. quia iure suo sacerdos au
dit cõfessionẽ et cõmittẽs tm̃ est
causa sine qua nõ ꝓpt parrochi
arũ diuisionẽ et eccl'ie ꝓhibitio
nem. qñ aũt cõmittẽs morit̃ vel
ãmonetur nõ est differentia in
ter cõmissariũ in foro penitẽtia
li aut iudiciali. qꝛ vtriusqꝫ ptãs
expirat quantũ ad negocia non
incepta.

Capitulũ decimũ de differen
tia inter fratres presentatos se
cundum formã clem̃. dudum. ⁊
differẽtia inter sacerdotes cura
tos.

Ratres predicatores habẽt
priuilegium ꝙ epis mortuis
qui ipsis suã dederunt auctorita
tem vl' cõmiserũt possunt vti ea
auctoritate quousqꝫ fuerit proui
sum ecclesie de pastore.

¶ Itẽ nota ꝙ ꝑ istos effectus nõ
habet cõmissio effectũ in ꝑsonis
ordinũ reprobatoꝝ de quib⁹ dĩ
in. c. i. de reli. do. li. 6. Hec Pe
trus de palu.

¶ Nota vlterius differẽtiã inter
predictos fratres sic presentatos
et curatos. nam predicti fratres
ex tali presentatione et cõmissi
one pñt audire oĩes parrochia
nos omniũ curatoꝝ illius dyoce
sis vbi sunt presentati: ꝫ nõ ali
arũ dyocesum: et nõ pñt hoc cõ
mittere alicui. Sꝫ curati nõ pñt
audire inquãtũ curati nisi par
rochianos suos tm̃. alios nõ nisi
cũ licentia episcopi vel curatoꝝ
eoꝝ. et pñt hoc cõmittere alteri
. s. audire suos parrochianos.

¶ Nota etiã aliã differẽtiã secũ
dum Lau. et Fra. zaba. in cle.
dudũ. Nã curati pñt audire cõ
fessiones et eoꝝ vicarii sibi sub
ditorũ in dyocesi sui episcopi et
etiam extra dyocesim: ꝫ fratres
electi et presentati secundũ for
mam cle. dudũ. de sepl'. de qua
supra. nõ pñt audire seu absolue
re extra dyocesim: nisi sunt pre
sentati. et si secus fieret quãuis
cõfessi possent ex ignorãtia excu
sari: tñ quoad ecclesiã nõ essent
absoluti: licꝫ si cõstaret eis debe
rent iterũ ꝯfiteri eis ⁊ infra dy
ocesim absolui a predictis. Sꝫ si
sine predicta sollennitate cõmit
teretur fratribus ab episcopo vl'
a curatis auctoritas audiendi cõ
fessiones simpliciter tũc possent
etiam extra dyocesim audire si
cut alii vicarii eorũdem.

¶ De casib⁹ episcopis reseruatis
nec curati nec dicti fratres pre
sentati pñt absoluere nisi inquã
tũ fuerit a dyocesanis ꝯcessum.

¶ De casibus multiplicibus epis
copo reseruatis de quib⁹ agitur

in fi. cle. dudū. de sepul.

Capitulum vndecimum.

SCiendū ꝗ varie sūt opinio
nes doctoꝝ i dictis casibus
Aliqui eni ponūt plures: aliqui
pauciores. Vñ materia ipsorum
casuū nō est bene clara. Et in sū
ma pysana dicitur ꝗ Benedict⁹
papa. xi. in extrauagā. inter cū
ctas. declarauit quatuor esse ca
sus episcopales de iure. Prim⁹
scilicet peccatū clerici ꝑ quod in
currisset irregularitatem. Secū
dus de incēdiariis. Tertius de
peccato ꝑ quod inducēda ē sollē
nis penitentia. Quartus de ex
cōmunicatis maiori excoicatio
ne. Itē declarauit quinqȝ esse
casus episcopis reseruatos de ap
probata cōsuetudine. Primus
est peccatū homicide volūtarii.
Secūdus ē peccatū falsarioꝝ.
Tertius ē peccatū violantium
ecclesiasticam libertatē. Quar
tus ē pctm̄ violantiū eccl'iasticā
immunitatē. Quītus ē peccatū
sortilegoꝝ diuinatorū et incāta
torū. quāuis autē dicta extraua
gās fuerit reuocata ꝑ cle. dudū.
extra. de sepul. tñ quantū ad di
ctos casus nil innouatū fuit: ⁊ si
alia ibi contenta sint: et sic vide
tur ꝗ adhuc illi remaneāt. ⁊ ad
ditur in pysanella ꝗ pñt nihilo
minus episcopi in suis episcopati
bus casus eis reseruare ꝓut vide
tur eis expedire: sicut pñt ꝯstitu
tiones facere: et multomagis cō
siliū synodale l' ꝓuinciale: a quo
rū sentētiis religiosi nō valent
absoluere. Io. an. in. c. si episco
pus: de pe. et re. i glo. 3. li. 6. pre
dictis casibus addit post crimen
enorme et publicū homicidium:
et sortilegiū oppressionē pueroꝝ
etiā ex casu incestū corruptionē
monialiū: coitū cū brutis: matri
moniū clādestine cōtractū vl' cō
tra interdictū ecclesie: periurium
falsum testimoniū: blasphemiā
dei et sanctoꝝ. Host. vero in sū
ma ponit oēs predictos casus: et
addit peccatū ꝯtra naturā et eti
am quodlibȝ enorme quod parti
cularis vel generalis cōsuettudo
reseruat ipsis episcopis: in quib⁹
aliqñ epi remittūt peccatores ad
sedē apl'icā ꝓpter enormitatem
criminū ⁊ ad terrorē alioꝝ. hec
Host. Ego tñ nō legi adhuc esse
aliquod peccatū precise ita enor
me: a quo nō possit absoluere epi
scopus subditū: dū tñ nō habeat
aliquā sententiaȝ excoicationis
annexam. quāuis aūt possint ab
soluere si aliqñ ad curiā mittāt
bene faciūt. Guil. durā. et spe.
in repertorio suo vltra predictos
casus addūt alios. s. deflorantes
virgines vi oppressas l' seductas
Contrahētes post votū castitatis
emissū. Fornicationē cū iudea
vel sarracena. Cōcipientē prolē
ꝑ adulteriū quā vir credit suam
Procurantē aborsū vel sterilita
tem in se l' alio. Cōtrahētes ma
trimoniū post spōsalia iuramen
to firmata. Cognoscentē carna
liter baptizatā ab eo vel cuius cō
fessionē audiuit. Tenentē ad ba
ptismū vel cōfirmationē filios l'
filias extra necessitatē. Baptizā
tem ꝓprios filios extra necessita
tem. Verberantē patrē vel ma
trē: et vsurarios ⁊ tandē sic ꝯclu
dit. Tot casus ponere nihil ali
ud ē ꝙ̄ sacerdotū potestatem re
stringere que eis plenarie data
est a Christo. Vñ breuiter dico
sacerdotes oia posse quoad foruȝ

spirituale: que non sunt speciali
ter in iure episcopis reseruata ⁊
que nõ sunt ipsis sacerdotib᷒ di
recte vel ꝑ aliquã ꝯsequentiã in
terdicta. ar. c. at si clerici. de iu
di. et. c. nuꝑ. de sen. ex. Hoc tñ
fateor ꝙ vbicũqꝫ fuerit aliquod
graue delictũ vel enorme: supio
ris ē iudiciũ requirẽdum. et idẽ
dico in omnibus casib᷒ in quib᷒
est generalis cõsuetudo eccl'ie ꝙ
sint ipsis episcopis reseruati.

Conclusio Jo. de ligñ.

¶ Jo. de ligñ. in declaratõe quã
facit suꝑ. c. omnis. de pe. et re.
ꝓbat ⁊ concludit ex dictis imme
diate ꝑ Guil. et Spe. ⁊ ex clem̃.
dudũ. fratres predicatores et mi
nores presentatos pro audientia
confessionum posse absoluere ab
omnibus casibus peccatorũ exce
ptis precise illis qui in iure reser
uantur episcopis: Sed a casibus
quos episcopi sibi reseruãt vl' de
consuetudine sue dyocesis vl' ex
suo beneplacito: vl' ꝑ constitutio
nes suas synodales vel prouinci
ales posse absoluere etiã si episco
pi dictos casus nõ ꝯcedãt. et pro
bat sic cle. dudũ. de sepul. statu
it ꝙ dicti fratres ñ possint absol
uere: nisi a casibus a quibus pñt
curati absoluere qui eis ꝑmittũ
tur a iure: nisi ipsi episcopi vel
lẽt aliquid plus conferre eis. Sꝫ
et Guil. dicit ꝙ nõ obstat ꝙ do
ctores ponãt multos casus episco
pis reseruatos: curati eñi pñt ab
soluere ab omnibus occultis que
nõ sunt in iure episcopis reserua
ta: et nõ sunt ipsis sacerdotibus
directe vel ꝑ aliquã ꝯsequentiã
iterdicta. licet ergo episcopi pos
sint reseruare certos casus qui de
iure cõpetũt inferioribus: nõ tñ
hoc pñt simpliciť: nisi in duobus
casib᷒ secundũ Guil. dupliciter.
scilicet directe. s. cum aliqui fu
erint legittime in crimie depre
hẽsi ꝙ merito fuerint tali ptãte
priuãdi. Secũdo indirecte. s. ꝑ
aliquã cõsequentiam vt cum ali
quis casus euenerit i quo ad vti
litatem cõmunẽ expediat ꝙ talẽ
casum retineat: et nõ aliter. 25.
q. 2. c. de eccīasti. ñ aũt expedit
vtilitati ꝯmuni reseruare tot ca
sus: sꝫ hoc ē ponere laqueos i via
salutis. Sed si aliquis pur velit
defẽdere plures casus posse epõs
rationabiliter reseruare quoad
sacerdotes parrochiales cuꝫ sint
de foro epõꝝ ⁊ eoꝝ cõstõnib᷒ sub
iecti: tñ hoc nõ pñt facere epi er
ga ꝑdictos fratres qui exẽpti sũt
nec eoꝝ ordinationibus subiecti
vt extra. de exces. prela. c. nimis
praua. Cũ ergo nõ possint dicti
fratres absoluere a casibus reser
uatis in iure epis: vt dicit in di
cta cle. dudũ. ergo pñt ab oibus
aliis absoluere: videlicet de cõsu
etudie reseruatis particularis lo
ci vl' synodali cõstitutõe: vnũ ne
gãdo aliud tacẽdo cõsentit. di.
25. c. qual'. nec pñt ꝑlati dictã
cõcessionẽ reuocare vel defalca
re: nec directe negãdo licentiaꝫ
audiẽdi. qr nihilominus habent
eã ꝑ cle. dudũ. nec indirecte ꝓhi
bẽdo parrochianos ne cõfitean
tur eis. extra. de priui. c. quãto.
nec ꝑ retẽtionẽ multoꝝ casuũ: qr
fieret in fraudẽ legis: qd' fieri ñ
debet. vt. c. cõstitutus. de cõces.
ꝑbẽ. Sileat ergo Jo. mo. hic qui
dicit ꝙ si epõs põt artare ptãtem
ordinariã curatoꝝ: põt ml'to ma
gis artare potestatem extraor
dinariã ipsorũ fratrũ: qr qd' ꝑ su

periorē ꝯcedit̄ ꝑ inferiorē arcari
vel reuocari nō pōt. vt di.21.c.
inferior. Ad ꝯstitutionē autem
cle. de priuil̄. religi. vbi di ꝙ a
casibus ordiariis reseruatis quē
q̄ꝙ absoluere nō presumāt Rn̄dē
dum ē ꝙ hoc intelligēdum ē de
casibꝰ in iure reseruatis: sicut in
tendit cle. dudū. nō aūt ꝑ cōsue
tudinē l' statuta alioꝝ prelatorū
q2 illa remouet papa i dicta cle.
dudū. a quibus pn̄t dicti fratres
absoluere: et ꝑ cōsequēs videtur
quicquid dicat̄ ꝑ modernos l' an
tiquos de talibus casibus ꝑ epōs
reseruatis totū reuocat̄ ꝑ cle. du
dum. specialiter q̄ꝙtum ad dictos
fratres. si eni ꝯstitutio posterior
licet nō faciat mētionē de priori
ipsā reuocare noscat̄. c. licet. de
cōsti. li. 6. multomagis reuocari
debēt dicta doctoꝝ si in cōtrari
um ꝑmulgētur. Hec Jo. de lign̄.
Sꝫ Fran. zaba. post Lan. dicit
ꝙ de casibus episcopalibus n̄ pōt
dari doctrina: cū dependeat ex
cōstitutionibus ipsoꝝ epōꝝ et do
ctrina. et q̄ꝙuis Lan. dicat ꝙ ha
bēs irregularitatē quā solus pa
pa tollere pōt n̄ pōt absolui a pec
cato an̄ dispēsatōnē: Frā. zaba.
dicit cōtrariū. s. ꝙ pōt absolui a
peccato remanente macula irre
gularitatis. ¶ Quia ergo nō est
clarū qui sunt casus episcopis re
seruati i iure cōi: ideo tutior via
ē in hmōi ꝙ fratres si pn̄t sciant
ab epō quos casus vult sibi reser
uare: et de illis nō se impedire.
oēs vero alios casus sibi faciant
cōcedere. Certū est aūt secundū
oēs ꝙ absolutio ab excoicatione
maiori reseruat̄ episcopis. ¶ Itē
dispēsatio vel cōmutatio votoꝝ
¶ Itē relaxatio quorūdā iuramē

torū. Dispensatio vero incertoꝝ
an ꝑtieat ad episcopū ul' ad aliū
habes supra i. 2. ꝑte sū. ti. de re
sti. c. 4. et ibi diffuse. Fran. za
ba. in cle. dudū. in glo. sup ver
bo ꝯcessa. dicit gl'. Jo. an. Lā.
Pau. Steph. et Zenze. tenere ꝙ
episcopus possit reseruare casus
de quibus curati poterāt an̄ hāc
cōstitutionē dudū absoluere: ita
ꝙ reseruatio preiudicet fratribꝰ
.i. ꝙ etiā nō poterūt tūc ab ipsis
reseruatis casibus absoluere: qḋ
est cōtra hoc qḋ hic dicit Jo. de
lign̄. ⁊ intelligit̄ ista reseruatio
casuū epāliū de actibꝰ exteriori
bus cū effectu ⁊ n̄ de interioribꝰ
videlꝫ si quis desiderauit ul' etiā
quesiuit aliuꝫ occidere: istud ho
micidiū cordis nō est de casibus
reseruatis episcopis. Dicit etiam
Pe. de pal. ꝙ incestus qui cōmit
titur a pueris qui nō habēt vsuꝫ
rōnis nō est de reseruatis episco
pis: q2 nec ꝑ hoc tollit̄ virgitas:
nec causatur affinitas.

Capitulū. 12. de sacerdote qui
absoluit aliquē a casu a quo n̄
pōt absoluere.

ET nota ꝙ si cōfessor quicun
qꝫ aliquē absoluerit de ali
quo peccato a quo nō pōt: siue q2
ē reseruatus episcopo: siue q2 nul
lam habet auctoritatem: quāuis
grauiter peccet: precipue quādo
absoluit sciēter vel ex ignorātia
iuris crassa: tn̄ ex hoc non incur
rit aliquā cēsurā l' excoicationē
siue sit clericus secularis: siue re
ligiosus talis absoluēs secūdum
Fran. zaba. et Zenze. sꝫ tenetur
illū quem sic absoluit auisare de
errore suo si cognoscit: uel potest
inuenire: ille tamen quoad deū
excusatur. dum hoc ignorat. Et

quod dictuz est ꝙ cōfessor debet illū auisare quē absoluit: cū non posset: intelligitur qñ fieri non potest sine scādalo notabili. vñ in cōsilio basilieñ. quidā multuz periti habita supˀ hoc collatione dixerūt ꝙ talis cōfessor petat auctoritatez a superiori supˀ hoc casu a quo non potuit absoluere: et tñ absoluit: qua habita vocet illum quē absoluerat cū nō posset: et pˀ aliquē modū coopertum interroget de aliquibus que sibi est confessus quasi volēs se melius informare: acsi plene nō intellexisset et si que alia criminalia postea ꝯmiserit: ⁊ sic ab omnibus iterū absoluat detunc alias auditis et prius. Uel si magnū scandalum ex hoc timeretur: sic ꝙ predictus modus seruari non posset: absoluat absentē si ab vltima ꝯfessione credit talē pˀseuerasse in gratia: aut vt aliis placuit: cū ex hoc timeret notabile scādalū euenire: cōmittat Christo sūmo sacerdoti: presertim qñ multitudo est sic neglecta: vel multū distat a loco vbi ē cōfessor. Sz si religiosus absolueret aliquez a b aliqua sententia excoicationis suspēsiōis vel interdicti in iure posita incideret in excoīcatōnē: a qua non posset absolui citra sedē apl'icaz cle. religiosi. de priuile. secus si absolueret a sententia hominis: quia tūc nō incurreret secunduz Pau. quāuis grauiter peccaret sed clerici seculares absoluendo a sentētiis iuris: quāuis ⁊ ipsi male faciant: non tamen aliquā incurrunt censuram.

Capitulū. 13. an in generali cōcessione ꝯtineat special'.

Nota etiā ꝙ vt dicit Jo. an. supˀ. c. tua nobis. in glo. extra. de of. vica. si episcopus dedit vicarium generalē et in mandato aliquid expressit de his que requirunt speciale mādatū secuta generali clausula: ⁊ omīa alia que pˀ nos possumus. etiā si mandatū exigāt speciale. secundū Host. satis videt ꝙ talis etiam possit specialia ad instar procuratoris. secus si aliquid de specialibꝰ nō fuisset ibi expressū. Hec Jo. an. Quod videt intelligendū ꝙtū ē de virtute verboꝝ et in foro ꝯtētioso: nam si in foro conscientie aliter cōstaret de intentione cōferētis auctoritatē ꝙ ille intēderit hoc etiam si nō expressissz aliquid in generali cōcessiōe intelligerentur specialia. 22 q. 5. c. humaue. ⁊ hocidē dici pōt de auctoritate data ab episcopo cōfessoribus. q. r. s. dicēdo Do vobis auctoritatē meā in cōfessione: non intelligitur ꝓpter hoc cōcessisse casus suos: nisi alicui cōstaret ꝙ pˀ hec verba generalia intendit casus suos cōcedere: sed dicendo istum et illū ⁊ omnes alios meos casus tūc intelligit totū dedisse

Capitulū. 14. quid possint penitentiarii curie Romane.

Et nota ꝙ penitentiarii minores i curia pñt absoluere vndecūqz veniētes ab oībus casibus peccatorū et sentētiis episcopis reseruatis. habēt eni auctoritatem quasi episcopalem in foro penitentie ⁊ maiorē quoad quosdam casus excōmunicationis et dispensationis. Summus vero penitentiarius adhuc habet maiorem in pluribꝰ aliis casibus ex

cōmunicationis et dispensatōis
Capitulū. 15. quid fiendū qñ
cōfessor nō intelligit penitentē.

Nota vero ꝙ cū cōfessor nō intelligit penitentē aut experiētia lingue: aut ex dormitione: aut ex distractione mentis ad alia applicate: vel ex alia cā secundū Jo. de neapo. in quodlibet. ꝙ cū sacramentalis ꝯfessio preexigat cōfessionē: cōfessio vero importat reuelationē que nō potest esse nisi reuelatione vni⁹ scilicet cōfitētis: et ꝑceptione alterius. s. cōfessoris. qꝛ si alterum istoꝝ deficit in prefato casu: credo de illo peccato nō esse factaꝫ cōfessionē: ⁊ ꝑ cōsequēs nō impēdi absolutōnem. Hec ille. Si tñ nō hoc facit et cōfessus quidē de hoc nō ꝑpēdit absolutꝰ ē coram deo: nec tenetur iterare quousqꝫ nesciat illuꝫ ñ ꝑcepisse seu intellexisse peccata sua: et hec vera sūt de peccatis grauibus. i. mortalibus: que sūt de necessitate cōfitenda: nō aūt de venialibꝰ: ad que quis nō tenet̄ de necessitate et vbi talia modica raro obaudiuntur ab eo qui alias cognoscit personam.

Explicit prima pars que fuit de potestate seu auctoritate ꝯfessoris.

Incipit secunda pars que erit de sciētia ipsius: que erit duplex primus. §. s. ꝙ duplex est clauis ordinis. s. scientie et potentie.

DIcto de potestate cōfessoꝝ: nūc vidēdū est de ipsoꝝ sciētia Est eni duplex clauis ordinis. s. clauis sciētie et clauis potentie. Unde Christꝰ Petro dixit. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Math. 16. c. ¶ Nota tamē ꝙ ista scientia nō dicitur clauis: sed ipsa potestas discernēdi atqꝫ examinandi: siue cognoscēdi in foro ꝯsciētie: et potestas determinandi seu diffiniendi causam. i. ligandi et soluendi dicitur clauis potentie. Ista vero duplex potestas ē vna in essentia: sed duplex in effectu Scientia autē acquisita non est clauis: sꝫ bene iuuat vti claui: et de his clauibus habes di. 20. per totum.

Quanta scientia requiratur in cōfessore. §. 2.

DE quantitate scientie cōfessoris quantā. s. oporteat euꝫ habere peritiam dicit Aug. de pe. di. 6. c. oportet vt spūalis iudex sciat cognoscere quicquid debet iudicare. Dicit Tho. i. 4. di. 17. i expositione littere. Hec scientia et si nō sit maior: tamē debꝫ esse tanta ut sciat discernere inter peccatū et nō peccatum et peccatū mortale et veniale: et si i aliquo essꝫ dubitatō sciat dubitare vt possit ad peritiores recurrere. Alb. autem in. 4. dicit ꝙ non tenetur sacerdos scire discernere nisi in cōmuni que sint capitalia: et que mortalia cōmunia: et que venialia ex genere. Sed hec nesciens dicit idem puto ꝙ peccat mortaliter tali saudiendo: et eum instituens plus peccat q̄ ipse et eum ꝑmittens institutum ministrare si sua interest talē prohibere. Dicit etiam ꝙ in perplexis casibus sacerdos ecclesie parrochialis debet esse ita

discretus vt talia difficilia eē sci
at: nec esse ꝓcedendū in eis sine
superioris cōsilio vel auctoritate
Hec Alb. in. 4. Guil. duran. ī
summa sua dicit ꝙ quotiēs cōfes
sor se ingerit ad ꝯfessiōes audiē
das: totiēs se offert ad respondē
dum de quolibet: et interdū de
casibus inopinatis ⁊ al's inaudi
tis: et questionibus seu casib' val
de ꝑplexis. Debet ergo cōfessor
scire discernere inter peccata ⁊
differentias peccatorum. Unde
scire debꝫ ꝯfessor si ea que expri
mit sibi penitēs sint peccata l' ñ
puta an bella principū et ipsorū
exactiones sint licite: vel nō et
vtrū cōtractus qui fiūt sint lici
ti vel illiciti: et quādo ad restitu
tionē teneat̄: et quādo nō: et an
ei debeat ꝓhibere cōmunionē: l'
cōcedere: q2 si cōfessor iudicat li
citū quod ē illicitū tā cōfessor ꝙ̄
penitēs ī foueā cadūt: nisi forte
ꝓbabilis ignorantia eū excuset:
puta si habet aliquē doctorē au
ctenticū et famosū: cuius opinio
ni innititur. Unde si cōfessor ñ
est expertus in casib': ita ꝙ nec
nouit dubitare nec ꝑ se iudicare
cū periculo anime sue audit con
fessiones. Hec Guil. Pe. de pa
lu. in. 4. di. 19. ostēdit maiorem
sciētiā requiri in eo qui se inge
rit: ꝙ̄ in eo qui ponitur ad hoc a
superioribus suis ex obediētie iniū
ctione. ⁊ de primo pōt intelligi
dictū rigorosū Guil. duran. de
secūdo dictū Tho. et Alb. Dicit
eñi ipse Pe. Omnis sacerdos ha
bet clauem scientie et potentie:
id est auctoritatē discernēdi et
potentiam ligandi et soluendi:
licet multi nō habēt scientiā de
bitā et ecōuerso. Multi nō sacer
dotes habēt sciētiā qui ñ habēt
auctoritatē discernēdi: secundi
quidē sine peccato: sed primi cū
peccato suo si hoc ꝓcurarēt: al's
si inuiti ponerent̄ excusati sunt
si ꝓposuerunt impedimentū nec
sunt auditi. Munus eñi in iudi
cium iudicādi necessariū ē: ⁊ po
test ad hoc ꝯpelli. s. ad officiū iu
dicādi ⁊ ad prelationē carēs sci
entia: et tūc nō peccat: sicut ī re
ligionibus cōsuetū est fieri. Et
qđ dicit Gre. ꝙ si īdign' ē ñ dꝫ
obedire: et si dign' dꝫ obedire:
īntelligendū ē de illo qui hꝫ defe
ctus qui sūt iuris: videlꝫ irregl'a
ritas: ⁊ tūc nō debet obedire ni
si ab eo ꝑ dispēsationē ꝓmoueat̄
al's tenetur religiosus obedire.
alioquin quilibꝫ religiosus bon'
qui reputaret se īdignū refuge
ret: et sic soli indigni ꝓmoueren
tur et ponerentur. Qui vero nō
coactus: sꝫ sponte accipit potesta
tem: siue pelationis: siue audien
di ꝯfessiones nō habēs sufficien
tem scientiā peccat. Sed qui in
uitus et coactus nō accipit sed su
scipit nō peccat. Unde sine pec
cato ab inscio haberi et suscipi
potest: sed accipi nō potest pote
stas iudicandi sine peccato. hec
Pe. Si tamen in eo esset tanta
ignorantia ꝙ omnino impetus
esset: q2 nec etiam scit que Tho.
et Alb. dicūt supra. credo ꝙ nō
excusaretur a peccato: et etiā si
ex obedientia iniuncta poneret
se ad id ad quod omino ineptus
est cum periculo animarum.

An cōfessor teneatur scire an
peccata in ꝯfessione audita sint
mortalia vel venialia. §. 3.

UTrum autem cōfessor tene
atur scire de omnib' que si

M dicitur in cōfessione: an sint mortalia vel venialia? Henricus in quodlibet sic respōdēdo distinguit. Peccata sunt in duplici genere. Quedā sunt peccata quia prohibita: quia si non essent ꝓhibita nō essent peccata. vt sunt omnia que sunt de iure positiuo. vt audire missā die dominico: semel in anno cōfiteri ⁊ communicari et huiusmodi. Et talia tenetur quilibet cōfessor scire: nisi habeat causā rationabilem que eū excuset: vt si forte tēpore prohibitōnis erat in terra longinqua vl' in carcere. Alia sūt peccata: nō quia ab homine ꝓhibita: sed qꝛ de natura sui mala sunt: etiam si nō prohibeant. Et horū quedā sūt capitalia. vt sup̱bia luxuria ⁊c. Hec enim sūt quasi elementa et principia que de necessitate quēlibꝫ confessorē scire oportet. Quedā vero sunt peccata que sunt species peccatorum capitalium. vt illa que recipiunt hoꝝ predicatōnē. vt fornicatio et ebrietas et hmōi. Fornicatio vero luxuria quedam ē: et ebrietas quedam gula. ⁊ horum peccatoꝝ species quedā sunt que importent malū de substātia sui actus: eo ꝙ statim nominata habeant annexū malū: vt fornicatio: ⁊ de talibꝰ etiā ꝯfessor scire tenet vtꝝ sint mortalia l' nō: vt venialia. Quedā vero de substātia sui actus ñ hñt deformitatē sed ex libidine faciente: sicut cognoscere vxorē propriam nō est peccatum de se: tamē possꝫ quis vxorē cū tāta libidine cognoscere ꝙ esset pctm̄ mortale: vt si eā cognosceret si etiā nō esset vxor eius: ⁊ de talibus non oportet ꝙ cōfessor sciat vtrū sint mortalia vl' venialia: qꝛ nec ꝯfitentē frequenter scire oportet. Alia sunt peccata que sunt filie peccatorū capitaliū: vt illa peccata quorum fines terminātur ⁊ ordinātur ad fines capitaliū: sicut dolus et acquisitio rei iniuste: et de talibus peccatis freqūēter opiniones sūt cōtrarie inter doctores. et de talibus nō tenetur simplex curatꝰ nō ordinarius scire vtꝝ sint mortalia vel nō. Curatus autē ordiarius vt episcopus et archiepiscopus et ceteri alii sup̱iores prelati tenētur scire: qꝛ ipsi sunt purgatores: ⁊ tenentur alios purgari facere et illumiare: et ideo tenētur scire nouū ⁊ vetus testamentum. Hec ille. Caueat autem cōfessor ne sit preceps ad dandā sētentiam de mortali quādo non ē certꝰ ⁊ clarus: et vbi i aliqua materia varie sunt opiniones ꝙ̄plurium et sollenniū doctoꝝ: vtrūꝫ sit licitū vel illicitū: sicut de nō soluēdo decimas vbi nō est cōsuetudo: parati sunt tamē ad dandum si ecclesia peteret: qd' quidā dicūt eos esse in statu damnatōnis. vt Inno. Alii vero dicūt ꝙ nō. vt Tho. Io. an. Archidi. et de emptione iuriū mōtis Florētie: vel imprestitis Venetorū: qd' quidā dicunt esse vsurā: alii licitum dicūt: et multis huiusmodi. Cōsulat tamen sēp ꝙ tutius est a talibus abstinere. extra. de spō. c. iuuenis. nō tñ ꝯdemnet ꝯtrariū faciētes seu cōtrariā opinionē tenētes: nec ꝑpt hoc denegꝫ absolutōnē. Sed vt dicit Guil'. dicat ꝯfessor ꝙ illud faciēdo nō est tutū sed dubiū: et ideo bñ sibi ꝓuideat. Si autē diuo cōscia

ꝯfessoris dictaret illud esse mor
tale ⁊ ñ possʒ ꝯsciētiā deponere
quod tñ debʒ: ad cōsiliū sapiētū
recurrat: et nullo mō debet face
re cōtra conscientiā: qꝛ peccaret
mortaliter. 28. q. i. c. deinceps.
. §. ex his. iūcta glo. Sʒ cū illud
tale essʒ cōtra cōmunē opinionē
doctoꝝ ⁊ cōmunit̄ sic seruat̄ a sa
piētioꝛib᷒: ꝙuis aliquē doctorē
audiret ꝯtrariū tenere nō debʒ
illi de leui adherere. Quō vero
quis debeat deponere in hoc cō
scientiā erroneā vel scrupulosā
habes supra in prima parte. ti.
. 2. c. de conscientia.

Qn̄ iteranda est confessio iu
sex casibus. § . 4.

Scire etiā tenet̄ cōfessoꝛ qui
sūt illi casus in quib᷒ tenet̄
quis iterare confessionē: et sunt
quatuoꝛ secūdū Pe. de pal̄. duo
vero sūt ex parte cōfitētis.

¶ Primus secundū Tho. Ray.
Host. ⁊ omnes alios. s. qn̄ aduer
tēter tacet aliquod quod est moꝛ
tale: vel credit: vel ꝓbabilit̄ du
bitat esse mortale ex verecūdia
vel alia causa iniusta: tunc etiā
mortaliter peccat ꝯmittēdo ficti
onē in sacramēto et notabilē ir
reuerentiā: et iterare tenetur ta
lem cōfessionē. Si tñ talis confi
tetur eidē cui et prius: et ille ha
bet in memoria peccata eius suf
ficit dicere illud occultatū ⁊ illā
fictionē secundū Guil. duran.
Imo etiā si nō haberet in memo
riam. vt patet in fine. 4. casus.
Sʒ si dimitteret ex aliqua iusta
causa: puta qꝛ probabiliter dubi
tat eū sollicitantē ad malum de
quo cōfitetur: vel reuelatorē con
fessionis: vl̄ dicēdo id cū sit con
fessoꝛ manifestaret peccatū qd̄
audiuit: puta si iniuste absolute
cū non debeat: et in his casibus
nō habendo copiā nisi talis ꝯfes
soris cui cōfitēdo aliquid predic
toꝝ sequeretur: tūc satis videt̄
ꝙ sit excusatus. Dicit etiā predi
ctus duran. ꝙ si ex ignorantia
crassa ⁊ supina aliquid retinuit
mortale: quia noluit cogitare de
suis peccatis tenet̄ totū iterare.
secus si ex ignorātia ꝓbabili. qꝛ
tunc solum illud quod dimisit.

¶ Secūdus ē secundum Tho. et
Pe. quādo nō impleuit peniten
tiam seu satisfactionē iniunctā
ꝓ mortalibus ex ꝯtēptu uel ex ne
gligētia: et ē oblitus eius. si eni
eius recordaret̄ adhuc posset ꝑfi
cere: et tūc ꝑficiendo iterare nō
tenet̄: et precipue qn̄ nō est sibi
prefixus terminus quē nō possit
transgredi: quāuis sibi sit decla
ratū i quo ipsam debeat facere
vl̄ in alio tēpore ipsam supplere
eoipso aūt ꝙ facit sibi ꝓpositum
nō implēdi penitentiā sibi iniū
ctam ꝓ mortalibus ex negligen
tia vel ꝯtēptu peccat mortaliter
quia tenet̄ ad illā sub precepto.
Secus vero ē de penitētia iniū
cta ꝓ venialibus: ad quā nō tene
tur de necessitate secūdū Tho.
Idē si penitentiā iniūctam pro
mortalibus dimitteret ex impos
sibilitate: puta infirmitate ⁊ hᵘ᷒
Posset tamē penitētia iniuncta
ab vno cōfessore mutari ab alio
cui cōfiteretur: etiā sine audien
tia peccatorum illoꝝ pro quibus
erat imposita. secundum Pe. de
paln. de hoc infra vide.

¶ Tertius casus secundum Pe.
Tho. Ray. et Hostieñ. ē ex par
te confessoris. quādo videlicʒ no
tabiliter est ignorans sacerdos

ita q̄ nescit discernere īter mor tale et veniale de cōmunib⁹ pec catis: et precipue cū penitens ha bet casus intricatos et difficiles Cōcor. duran. ⁊ addit. ⁊ hoc ni si penitēs sit peritus: et instruat cōfessorē. Cū autē vadit ad eum quē scit idiotā et ignorantem te netur iterare. Hec durā. Quod videtur intelligendū qn̄ pōt ha bere aliū sufficientē. nā si aliuȝ habere nō pōt ⁊ multomagis qn̄ est in periculo mortis pōt ⁊ debȝ cōfiteri ei quē habet. Unde Au gust. dicit de pe. di. 6. Qui vult cōfiteri vt inueniat gratiam sa cerdotē querat scientē soluere et ligare. ¶ Quart⁹ casus ē ex par te cōfessoris. est autē in impotē tia absoluēdi. secūdū Pe. Tho. Ray. et Hosti. quod pōt esse du pliciter secundū Pe. de palu. et duran. Uel quia habet potesta tem artatam absoluēdi: q: scili cet ab aliquibus peccatis nō pōt absoluere supiore reseruante si bi illos: et tn̄ ab illis de facto ab soluit. Et cōfessus illi cū ei ꝯstat teneť iterū cōfiteri nō quidem omnia secūdū Pe. de paľ. sed il la tm̄ de quibus nō potuit absol uere. aut hoc ē quia nullā habu it potestatē: et hoc quia nō erat sacerdos: quāuis reputaretur. ľ quia non subditus: vel quia in trusus: aut q: excōmunicatus vľ suspensus ab officio huiusmodi: et absolutus a tali cū illi hoc cō stat tenetur iterū cōfiteri. q: re aliter non est absolutus: quāuis ignorātia facti excuset eū in cō spectu dei acsi essȝ absolutus dū nescit. secundū Tho. in quodli bet. Sȝ pe. de paľ. in. 4. di. 17. q. 6. sic distinguit et notabiliť

quia aut impedimentū quod ha bet absoluēs est iuris diuini vel humani. Si iuris diuini: videli cet quia nō fuit baptizatus talis vel nō ordinatus: et in hoc casu absolutus a tali tenetur iterū cō fiteri hoc scito: nec papa posset de cōtrario dispēsare. Si vero impedimentū est iuris humani: puta q: suspēsus ē vel excōmuni catus et huiusmodi: tūc impedi mentū aut ē notoriū aut occľtū: Si notoriū: puta quia manifeste vel publice verberauit clericuȝ ꝑpter quod ē excōicatus notorie aut manifeste intrusus. s. ꝑpter cōcessionē secularium positus ī ec clesia curata et nō ꝑ canonicam cōcessionē ꝑpter quod titulū nō habet: nec potestatem sup parro chianos illius eccľie: ⁊ talis ꝯfes sus⁹ isti teneť iterū confiteri hoc scito. Si vero impedimentum ē occultū: tūc aut cōfitēs scit illud impedimentū aut nescit. Si scit cōfitēdo illi teneť iterū cōfiteri et peccat mortaliť communican do illis in diuinis. Sȝ si nescit impedimentū quod etiā aliis oc cultū est: et hoc ignorātia facti: puta pcusserat clericuȝ nullo vi dēte: tūc nō teneť iterare. argu mentū ad hoc de scientia serui qui liber putabatur publice que rata est. Sȝ si hoc nesciret igno rantia iuris. puta quia scit illū pcussisse clericū. sed credit nihi lominus ipsum posse audire con fessiones: nō excusatur ꝑpter hoc quin teneať iterare ꝯfessionem secundū Pe. de paľ.

¶ Quintus casus in quo quis te netur iterare ꝯfessionē secundū Pe. de paľ. vbi supra. ē impedi mentū ex parte cōfitentis scitū:

vel oblitũ vel ignoratũ ꝓbabili
ter. puta quia erat excoicat᷒ ma
iori vł minori excoicatione: licꝫ
nesciret: et cũ postea sciuit tene
tur iterũ cõfiteri absolutus: qꝛ li
gatus excoicatiõe absolui nõ po
tuit a peccatis: et ꝓbabilis igno
rãtia preseruat a culpa ⁊ a pena
irregularitatis: sed nõ facit eũ
nõ eẽ excoicatũ: ꝓpt̃ quod si tũc
eligeret̃ vt sibi bñficiũ ꝯferret̃
ignorantia nõ faceret ꝙ sibi ali
quod ius acquireret̃. c. apostoli
ce. extra. de cle. ex. mi. Est autẽ
minus capax sacramẽtoꝝ a quo
rũ participatione directe exclu
ditur q̃ quoꝝcũqꝫ alioꝝ: ⁊ ideo
absolutio nulla. Et dicit idẽ Pe
trus ꝙ in hoc casu etiã in aliis ĩ
quibus tenet̃ quis iterare cõfessi
onẽ si ꝯfiteretur eidẽ: nõ oporte
ret iterare peccata explicite: sed
solũ implicite dicẽdo. peccaui ĩ
illis que alias vobis dixi: sicut si
nulla fuisset absolutio de facto.
Dilata enĩ absolutõ ꝑ multos di
es fieri põt: etiã si ipse oblit᷒ fue
rit dũ tñ penitẽtia ei prius inno
tuerit: qꝛ si nõ taxasset peniten
tiam: tũc oporteret ad memoriã
reducere: vt moderaret̃ iuste: ꝓ
pter qđ remittẽs ad epm̃ si non
absoluat debet penitentiã innо
tescere quã post reditũ absoluẽs
iniũgit dicens. facias quod tibi
dixi: qꝛ ligari nõ debuit anteq̃
absolueret. ita et in ꝓposito. hec
Pe. Guil. etiã dicit ꝙ peniten
tia nõ requirit tantã ꝯtinuitatẽ
agẽdoꝝ et dicẽdoꝝ sicut alia sa
cramẽta: sed in vna die põt fie
ri pars cõfessionis et in alia die
altera: uel in vna die cõfessio au
diri et in alia impẽdi absolutio
et iniũgi penitẽtia peccatoꝝ.

¶ Sextus casus ẽ quãdo quis fa
cit cõfessionẽ in mortali seu sine
ꝓposito abstinẽdi. sed quia iste
casus habet varias opiniones et
satis difficiles: sic declarabit̃ ĩ
sequenti. §.

An valeat cõfessio ab incõtri
to facta: vt eã iterare nõ oporte
at. §. 5.

Una ex ꝯditionibus ꝯfessiõis
est ꝙ sit lachrymabilis. i.
cũ dolore seu displicẽtia de pec
catis: saltẽ secundũ rationẽ. vñ
querũt doctores vtrũ ꝯfessio fac
ta a nõ ꝯtrito qꝛ. s. nõ dolet suffi
cienter vel nõ ꝓponit abstinere
a peccatis valeat: ita ꝙ nõ tene
atur eã iterare? Et rñdet Pe.
de pal. in. 4. di. 17. ꝙ ad argu.
hoc ẽ triplex modus dicẽdi. Pri
mus ẽ ꝙ nõ valet ad remissionẽ
culpe: nec pene nec tũc nec rece
dẽte fictione: vñ et tũc tenetur
iterare. ⁊ hec opio Gof. in quod
libet. Ray. et Hosti. in sũma:
Bonauen. in. 7. Durã. Rob. Ol
chot. Uincẽ. ĩ speculo hystoriali
¶ Secũdus modus dicendi ẽ ꝙ
talis cõfessio valeat ad remissio
nẽ culpe qñ impenitẽs ꝯfitet̃ et
absoluit: licet tũc nõ recipiat fru
ctũ ꝯfessionis: tñ recedẽte fictio
ne recipiet: sicut dicit̃ de baptis
mo. et ratio huius forte est. qꝛ si
cut in baptismo imprimit̃ carac
ter ad quem recedẽte fictione se
quit̃ gratia: ita in penitẽtia im
primitur quidã ornatus ad queꝫ
recedẽte fictione sequit̃ gratia.
Et hec ẽ opinio Tho. Pe. Ric. ĩ
. 4. Jo. et Ber. in glo. videt̃ etiã
esse de pe. di. i. c. mensurã. §. se
quẽti. Dicit enĩ ꝙ nõ ẽ ne esse ꝙ
peccata que semel sacerdoti ꝯfes
si sumus eadẽ denuo ꝯfiteamur

¶ Est et tertius modus dicendi
ꝯcordans ambas. Aut eni talis
nō habet intētionē ꝯfitēdi sacra
mētaliter et absoluēdi: sed deri
dēdi. aut habet intētionē cōfitē
di. In primo casu nō liberatur a
precepto diuino de ꝯfessione. qꝛ
sine intētione nō potest suscipi
essentia sacramēti quod ꝯsistit i
visu. vñ tenet iterū cōfiteri. Si
aūt intēdit tūc distinguendum
est. qꝛ intēdēs implere preceptū
et suscipe verū sacrmentū quod
ecclesia ꝯfert. aut nullā habꝫ pe
nitentiā de suo peccato. aut ali
quam. si nullā tūc penitentie sa
cramentū non suscipit. qꝛ pote
stas huiusmodi sacramēti essēti
alis que ꝯsistit in actu suscipien
tis ē actus interioꝛ vñ sine eo nō
est. sicut nō esset matrimonium
si quis intēderet verū sacrmētū
suscipe: nō tamē ꝯsentire nisi in
carnalē copulā et ad tēpus. Sed
si aliquā habꝫ penitentiā de pec
catis suis tunc iterū distinguen
dū est. quia aut talē habet peni
tentiam ꝙ sufficit cū sacramēto
puta attritus accedit ad cōfessio
nē exquo fit ibi ꝯtrit⁹ vi clauiū
vñ fugat fictio: et sic ñ habꝫ du
bium. qꝛ et sacramentū suscipit
et effectū eius. s. remissionē pec
catoꝝ vñ nō tenet iterare . et si
militer imo foꝛtius si accedit cō
tritus. Si vero habꝫ talē penitē
tiam ꝙ nō sufficiat cū sacramēto
ad gratiā: qꝛ nec etiam attritus
accedit tūc ē vera opinio Tho.
scilicet ꝙ recedēte fictione tunc
incipit valere ꝯfessio et nō tene
tur ꝯfiteri nisi fictiōeꝫ suā. puta
si habuit quēdam dolorē imper
fectū: sed nō sufficienter discus
sisset ꝯscientiā suā. putabat aūt
discussisse quantū sufficiebat. vel
si dolebat de peccato preterito
nō ꝓponēs cauere in futuro aut
econuerso. vel doloꝛ nō erat ma
ximus sicut debebat. ipse tñ se
cundū ꝯscientiā suam nō erat fi
ctus. licꝫ secundū veritatē esset.
⁊ sic nihil celauit quod crederet
moꝛtale et ꝑ ꝯsequēs secundū su
um iudiciū cōcurrebant oia que
erāt necessaria. postea aūt certi
ficatus de erroꝛe sue ꝯsciētie pe
nitet de illo defectu. Potest igi
tur opinio Thome m̄ltis modis
saluari. Uno modo loquēdo de
eo qui fictus ē priuatiue nō posi
tiue. qꝛ. s. habet doloꝛē: sꝫ ita im
ꝑfectū ꝙ nec cuꝫ sacramēto actu
suscepto sufficit ad ꝯtritionē: ni
hilominus tñ hāc imꝑfectionem
que ē fictō nō ꝯfitetur. qꝛ credit
esse sufficiēter dispositus: et sic
nō sciēteꝛ celat peccatū quod fu
it in hoc qꝛ. s. nō examinauit cō
scientiā suā sicut debuit: ⁊ sic ꝙ
erat erroꝛ iuris diuini: nō tollit
fictionē respectu vltimi effectus
sacramēti: qꝛ improbabilis vñ ñ
excusat: sꝫ tñ eoipso quo erroꝛ tol
lit fictionē que excludit essentiā
sacramēti: vñ verū sacramentū
fuit: tali ergo qui verū sacramē
tum suscipit oꝛnatus imprimit.
sed gratia nō datur sꝫ postea qñ
redit ad coꝛ: et recolit se non bñ
fecisse debitū suum ex negligen
tia sua oblitū tūc incipit valere
cōfessio et nō tenetur cōfiteri il
la que pri⁹ ꝯfessus fuit sicut fict⁹
quia nō fuit diuidiata ex inten
tione sed solū illā fictionē tenet
iterum cōfiteri Si autē fuisset fi
ctio positiue. quia. s. non dolet ⁊
sciēter celat fuissꝫ ꝯfessio nulla

vel si ꝯfessus fuisset nō debuisset sibi dari absolutio: sȝ si data ei fuit: dubiū est vtrū ornatus sit impressus. quo casu Tho. nō pōt intelligi. ¶ Secundo modo pōt intelligi opinio Tho. qñ est positiua fictio quantum ad hoc ꝙ nō dolet nec proponit abstinere tūc ista fictio nō occurrit sibi vt ꝯfitēda nec actu cogitauit ꝙ teneatur eā cōfiteri: tūc eni sicut de peccato quod occurrit cuidaȝ sed nō credit ꝙ sit peccatū: aut ꝙ sit mortale ⁊ de necessitate cōfitendū: ꝑinde ē acsi fuisset oblitus ꝑ negligentiā nec fecissȝ debitū suū de scrutādo cōscientiā suā. in quo casu solū illud cōfitēdum ē: ⁊ est verū sacramentum licet sit hic ignorātia iuris diuini: et hoc modo pōt sustineri dictum Tho. 22. di. ar. i. in solutione vlti. ar. vbi dicit ꝙ ignorantia iuris diuini non excusat a fictione: et sic talē vocat fictum. ¶ Tertio modo pōt sustineri opinio Tho. loquēdo de illo qui ꝯfitetur eidē cui prius: ⁊ tūc ñ oportet iterare confessionē primā factam ei: licȝ fictā: etiā si ipse sacerdos nō recoleret peccata pri⁹ sibi dicta: q2 nec qñ ꝯfessio integra est oportet ꝙ recolat actu a principio vsqȝ ad finē: et maxie q2 hoc sufficit. s. absoluere ab oībus et iniūgere penitentiā ꝓ fictione et ꝓ aliis ꝙ tūc faciat penitentiā sibi iniunctā. Itē paulo post dicit idē ipse Pe. de pal'. ꝙ cū cōfitens exprimit fictionem suā: puta dicit se nō posse: vl' nō velle ꝓponere abstinere in futurum quē absoluit sacerdos: ꝙuis nullo mō debeat absoluere: al's peccaret abutens claui: nec ualeret sibi tūc illa absolutio: tamē exquo intēdit absoluere et sacramētū verū ꝯferre: videt ꝙ cōferat. et si tūc nō habet effectū ꝓpter illius indispositionē: habebit tamē postea qñ cōteret vl' ex expectatione vel dispositione ornatu manēte. Et si dicatur ꝙ ꝙuis sit ibi forma: nō tñ materia ergo nō ē sacramentū. materia eni est peccator cōtritus. Dicendum ꝙ qñ sibi sua fictō nō occurrit vt cōfitēda: tūc nō est ꝯfessio dimidiata. et quādo suā dicit fictionē cū aliis peccatis ē ꝯfessio integra. Et sic materia ꝑfecta: cui materie pōt imprimi forma quod si fiat verū sacramētū erit quāuis fieri nō debeat: sicut sacerdos habens hostiā suꝑ altare pollutū ñ deberet quidē celebrare: si tñ celebrando verba ꝓferret: eucharistia vera essȝ. Peccator eni est materia: sed immūda nisi sit saltē attritus: vl' cōfessio sine attritione ē materia immūda. Hec Pe. de pal'.

De attrittione et cōtritione.

Et q2 dictū ē de cōtritione et attritione quō penitens super ipis debeat instrui a cōfessore: ideo de ea clari⁹ dicendū ē. ¶ Nota ergo secūdū Tho. i. 4. di. 17. ꝙ differētia ē inter attritionē et contritionem. nā attritio importat quandā displicētiā de peccatis: sed imperfectā. vñ attritū .i. aliquo modo tritum. sed contritio importat perfectā displicentiā de peccatis. Unde ꝯtritū. i. simul totū tritum et in puluerē redactū. ¶ Est aūt ꝯtritio secundū Pe. in. 4. di. 17. dolor volūtarie assūptus ꝓ peccatis

cū ꝓposito ꝯfitēdi ⁊ satisfaciēdi
volūtarie: ⁊ secūdū eūdē ea. di.
oꝫ ꝙ ꝯtritio hēat de oi pctō mor
tali: ⁊ rō ē: qꝛ i oi pctō mortali ē
actual' auersio volūtatis a deo.
Et qꝛ cōtraria ꝯtrariis curāt: iō
oꝫ ꝙ i oi remissiōe pctōꝝ sit actu
alis cōuersio ad deū tt auersio a
pctō: ⁊ hoc dicit ꝯtritō. De pctis
aūt oblitis sufficit cōtritio gene
ralis cū conatu ad recordādū et
volēdū. dolere etiā dꝫ de obliui
one pctōrū que cōtigit ex negli
gētia. Si aūt querat si specialis
ꝯtritio de quolꝫ pctō requirat' l'
sufficiat vna general' ꝓ omibus
Sic rūdet Tho. in. 4. di. 17. ꝙ
q̄ptū ad principiū ꝯtritiōis: s. cū
quis de pctis suis cogitās dolet:
et si nō dolore ꝯtritiōis: saltē do
lore attritiōis oꝫ ꝙ sit special' do
lor de pctis que quis hꝫ i meōria
sꝫ q̄ptū ad terminū qui ē dolor iā
grā informat' sufficit ꝙ sit vna
cōis ꝯtritio de oibus: tūc eni mo
tus ille agit virtute omiuꝫ dispo
sitionū precedentiū: et qꝛ nemo
scit vtrū hēat gratiā q̄ requirit'
ad ꝯtritōeꝫ: iō nemo pōt eē cert'
de sua ꝯtritōe: nec ꝑ ꝯsequēs de
remissiōe. Et dicit Ric. i. 4. di.
. 17. ꝙ si ꝯfitēs i pctō mortali est
attrit' de suo pctō vt ꝓbabiliter
possit presumere se eē dispositū:
si peccat absolutionē recipiēpo:
imo frequenter virtute clauiū ꝑ
suscepōeꝫ absolutiōis format' sua
attritio et fit ꝯtritio. ¶ Itē nota
ꝙ duplex ē ꝯtritiōis dolor scdm̄
Tho. et Pe. i. 4. di. 17. s. itellec
tual' qui ē q̄dā ꝑfecta detestatio
pcti secundū rationē: et dolor sē
sibilis: qui ē dolor excitatus i pte
sēsitiua cū altatiōe ⁊ afflictōe cor
poris. Prim' dolor requirit' de

necessitate ad remissionē pcti: ⁊ il
le etiaꝫ solus est sufficiēs: qꝛ sicut
pctm̄ mortale sufficiēter ꝯmittit'
ꝑ solū actū volūtatis ⁊ ꝑ ꝯplacen
tiā deliberatā rōis: ita sufficien
ter destrui pōt ꝑ detestatōnē vo
lūtatis ⁊ displicentiā rōis: ⁊ hoc
ē etiā in ptāte nr̄a presupposita
grā. Secūdus dolor. i. sēsibilis
etiā valꝫ ad remissionē pcti: sꝫ n̄
est necessarius: sꝫ de ꝑfectiōe cō
tritōnis: nec ē in ptāte nr̄a: etiā
presupposita grā. Itē dolor in
tellectual' n̄ pōt eē nimius: sicut
nec caritas a qua ꝓcedit pōt esse
nimia. sꝫ sēsibilis pōt eē nimius
et iō oꝫ ꝙ sumat' ꝓ mēsura debi
ta ad cōseruatōnē subiecti: sicut
ex ieiuniis ⁊ aliis corporis afflic
tionibus. Itē nota secūdū Tho.
in. 4. di. 17. ꝙ uera ꝯtritio sꝑ dꝫ
remanere i habitu. i. ꝙ sꝑ dꝫ ha
bere istā dispositonē ꝙ qn̄ recor
datur de pctis commissis habeat
displicentiā saltē secundū rōnē
Itē secundū Pe. i. 4. di. 17. do
lor maior intellectualis dꝫ eē de
maiori pctō habitualit' n̄ actuali
ter si ꝯsiderēt' pctā in cōi inq̄ptū
sūt offensa dei: sꝫ etiā in speciali
dolor dꝫ eē maior de maiori pec
cato: qꝛ maiorē rōneꝫ doloris hꝫ
maius peccatū. Dolor uero sēsibi
lis cōueniēs etiā est vt sit maior
de maiori: q̄uis nō fit de necita
te. Itē secūdū Tho. i quodlib.
et Inno. ꝯtrit' dꝫ magis dilige
re deū q̄ seipsū: cl'pa aūt ē ꝯtra
deū pena vero ē cōtra seipsū. iō
dꝫ ꝯtritus potius eligere oēm pe
nā sustinere q̄ deum offendere.
Descēdere aūt ad hāc penā l' ad
aliā nō tenet': imo faceret fatue
descēdendo ad ista particularia
vel aliū sup hoc sollicitando.

Sexdecim conditiones que re
quirũtur in omni bona ꝯfessiõe

P Onit aũt Tho. i. 4. di. 17.
ꝙ ꝯfessio bona dꝫ hẽre sex
deci ꝯditões que i his ꝯtinẽt uer
sib⁹. Sit simplex huilis ꝯfessio
pura fidel'. Atqꝫ frequens nuda
discreta libẽs vercũda. Integra
secreta lachrymabil' accelerata
Fortis ⁊ accusãs et sit parere pa
rata. Sit simplex. i. ñ recitet i
ꝯfessiõe nisi id qd' ꝑtiet ad decla
ratõeꝫ sui pcti: et etiã ꝙtitatẽ et
ñ alie histořie misceãt. Sit hu
mil'. vt se miserũ ac peccatorẽ co
gnoscat sine fictiõe. Pura. i. re
cta intẽtiõe. i. vt ñ reputet bon⁹
vl' laudet ab hoib⁹. Fidel'. i. ue
ra ⁊ sine vlla falsitate vt ñ dicat
q̃ ñ fecit: vl' etiã hẽat fidẽ de re
missione pctõꝝ suoꝝ si vere ipsũ
penitꝫ. Atqꝫ frequẽs. i. sepe cõ
fiteat: istud tñ ẽ de bñ eẽ ꝯfessio
nis et nõ de nccitate. Nuda. ut
. s. ñ inuoluat obscuritatẽ verbo
rũ: sꝫ dicat verba vt intelligat
peccatũ suũ cũ circũstãtiis saltẽ
necessariis. Discreta. ut maiora
cũ maiori põdere dicat: vl' ñ pl'a
simul: sꝫ distincte loquẽdo ⁊ dicẽ
do numerũ si fieri ul' scire põt: l'
etiã vt discreto ⁊ sufficiẽti ac pe
rito ꝯfessori ꝯfiteat pctã sua. Li
bens volũtaria nõ coacta timore
verboꝝ: vt pueri: l' timore pena
rũ tꝑaliũ ul' infernaliũ principa
lit. Verecũda. vt erubescat ⁊ ñ
se iactet l' mẽte gl'iet ꝓpt seculi
vanitatẽ aliquã: et ꝑcipue ibi cõ
fũdat rõe respectu diuine maie
statis offense. Integra. vt nihil
reticeat de his q̃ ꝯmisit: precipue
de mortalib⁹. Secreta. vt ñ pu
blice sed occulte dicat sacerdoti
pctã sua qui eũ possit absoluere.

Lachrymabil'. vt doleat de pec
catis cõmissis ⁊ detestet ea saltẽ
intellectu rõis. Accelerata ut ꝙ
citius põt cõmisso pctõ cõfiteat.
hoc tñ ẽ de bñ esse. Fortis. vt ni
hil dimittat ꝓ verecũdia ⁊ accu
sãs se et nõ alios: nec i ꝯfessione
se excuset ⁊ alios inculpet. Et sit
parere parata . i. adimplere pe
nitentiã sibi iniunctã: et facere
ea q̃ hꝫ necessario facere: vt alie
na restituere si hꝫ et hmõi.

Explicit secũda pars que ẽ de
sciẽtia q̃ requirit in cõfessore.

Incipit pars. 3. de boitate cõ
fessoris. Et primo qualit ꝯfessor
duo dꝫ habere. s. timorẽ dei ⁊ ze
lum aiarũ. §. i.

D E bonitate cõfessoris i se
et in exercitio tal' officii
Dicit August. de pe. di.
. 6. c. qui vult ꝯfiteri. Sacerdos
añ quẽ statuit ois lãguor i nullo
illoꝝ sit iudicãdus q̃ in alio iudi
care ẽ prõptus. Iudicãs eni aliũ
qui ẽ iudicãdus ꝯdẽnat seipsum
cognoscat igit se ⁊ purget in se
qd' videt alios sibi offerre. Caret
vt a se ꝓiiciat quicquid i alio dã
nosũ reꝑit. aiaduertat quidẽ qd'
di. Qui sine pctõ ẽ vestrũ ⁊c. iõ
eni liberauit peccatricem: qꝛ nõ
erat qui ꝓiiceret lapideꝫ. quõ la
pidaret qui se lapidandũ cogno
sceret. Nullus eni erat sine pctõ
in quo intelligit oẽs fuisse reos:
nã uenialia pctã sꝑ remittebant
ꝑ cerimonias. Si qd' ergo pecca
tũ in eis erat crimiale erat. De
teriores ergo i hoc sũt sacerdotes
se pri⁹ ñ edificãtes illis qui dñm
obseruabãt insidiis. Aug. Secũ
dũ eni Tho. et Alb. audiẽs ꝯfes
sionẽ cũ cõsciẽtia mortalis pecca
ti: mortalit peccat: tñ effectuꝫ sa

crassiti ꝯfert cū sacerdoti nō ē pci
sus l' suspēsus: ꝗtūcūqȝ al's mal'.
Un̄ Aug. i. q. i. c. dictū ē a dn̄o
Numeri ad Aaron. Uos ponite
nomē meū super filiis Israel: et
ego dn̄s bn̄dicā eos vt gratiam
traditā p ministeriū ordiati trāſ
fūdāt hoib': nec volūtas sacerdo
tis ꝓdesse l' obesse pōt: sȝ meritū
bn̄dictionē poscētis. Qd' aūt dī
ea. q. Remissionē peccatoꝝ non
dāt auari ⁊ similia intelligitur
secūdū gl'. l' simpl'r de pcisis: vl'
si intelligat' de toleratis: tales n̄
dāt ex merito vite. i. n̄ sūt digni

Duo q̄ dȝ hr̄e ꝯfessor. dare

DEbet aūt ꝯfessor pcipue ha
bere duo. s. timorē: vn̄ fiat
circūspectus: ⁊ zelū aiarū: vn̄ sit
sollicit' circa ea q̄ necessara sūt
¶ Quantū ad primū cōsiderare
debet ꝙ ipse est mare eneum in
templo domini: vbi lauabant sa
cedotes ⁊ leuite animalia offerē
da in sacrificiū: vn̄ ex immundi
ciis a quibus illa abluebantur ef
ficiebātur immūdi. Un̄ Greg.
in pastorali. dicit ꝙ fit plerūqȝ
vt animus pastoris audita tenta
tione ouis: et ipse tentet': et ideo
cū timore et tremore debet poni
et nō se ingerere et cū leuitate ⁊
cū risibus instare. Un̄ in figurā
Moises vt dī Exo. 38. fecit labi
um eneū de speculis mulierū: in
quo lauarētur sacerdotes sancta
sanctoꝝ ingressuri: et significat
scripturā vbi sūt exēpla sāctarū
aiarū ad quā debet sepe inspice
re ad videndū maculas suas ⁊ in
telligendū insidias diaboli. vn̄
subdit Greg. vbi supra. Hec ne
quaꝗ sūt timēda pastori: qr deo
pēsante cuncta subtiliter: tāto fa
cilius liberatur quis a sua quāto
misericordius tētatōne fatigat'.
¶ Quantum vero ad zelū dicit
Gre. ꝙ nullū sacrificiū ita deo
acceptum ē vt zelus animarū. et
fructū hr' ostendit Jaco. c. 5. vbi
post ꝓmulgationes cōfessiōis di
cit. Qui' conuerti fecerit peccato
rē ab errore vie sue saluabit ani
mam eius a morte: ⁊ caritas ope
rit ml'titudinē peccatoꝝ. Nō au
tem minus trahitur ad deū per
cōfessionē anime qn̄ diligenter
fit: ꝗ per predicatores moderno
tēpore: vt expientia docet. debȝ
ergo nō tardare qui vocatur ad
huiusmodi.

Quomodo' se habere debeat cō
fessor erga penitētē: et de quib'
interrogandū est in cōfessione:
et ibi versus decē preceptoꝝ de
calogi: et versus septē peccatorū
mortaliū: et ꝙ in cōfessione tria
debet obseruare interrogādo cō
fessor. §. 2.

DIcit Augu. de pe. di. 6. c.
. i. post mediuȝ. Diligēs in
quisitor subtil' inuestigator sapi
enter et quasi astute interroget
a peccatore qui forsitan ignorat
vel pre vercūdia vellet occl'tare
cognito autem crimine varieta
tes eius nō inuestigare dubitet
et locū et tēpus ⁊c. quibus cogni
tis adsit beniuolus paratus corri
gere et secum onus portare: dul
cedinem in afflictione: pietateȝ
in alterius crimine: discretionē
in varietate: adiuuet cōfitenteȝ
orando et alia pro eo bona faciē
do: semper iuuet leniendo: conso
lando spem promittendo: ⁊ cum
opus fuerit etiam increpādo: do
leat loquendo: instruat opando.
sit particeps laboris si vult esse
particeps gaudii: doceat perse

uerantiā. Hec Aug. Ex his verbis Aug. patz ꝙ n̄ sufficit audire ꝯfessionē eoꝝ q̄ sibi dicūt a peccatore et ipsū nō introgare: nisi essʒ ꝑsona i his bn̄ perita ⁊ sciētiata: q̄ sufficiēter scit dicere q̄ oʒ Sʒ cū ꝑsone coiter sint grosse i istis: etiā ille q̄ sūt in aliis negociis mūdi l' sciētiis acuti: nō ꝑmittendū ē dicere vnicuiqʒ id quod vult: ⁊ eo ordie quo vult: ⁊ de peccatis q̄ ꝑ se sufficiēter dicit nō ē iterū introgādus: ne molestes eū i quo n̄ oʒ. Sʒ si aliqd' n̄ bn̄ intellexisset: ꝑcipue de mortalib᷒: faciat sibi ſiteꝝ declarare vt meli᷒ intelligat. De his vero q̄ nō plene dixit: puta qꝛ nō dixit circūstātias nccārias l' numerū introga eū de his vt plene dicat ꝙtū ē necessariū. De illis vero pctis q̄ n̄ dixit nec scit ꝑ se dicere iter

Quo ordie debeāt roga eū. fieri introgatiōes et de quibus.

SEd Ray. ⁊ Host. i sūma dicunt ꝙ introgatōnes fieri debēt de septē viciis capitalib᷒ et eoꝝ specieb᷒ filiab᷒: de quib᷒ habes supra diffuse i. 2. parte ꝑ totū. n̄ tn̄ ē introgandū de oib᷒ sʒ plus ⁊ minus secūdū ꝯditionē ꝑsonarū. Sicut aūt qui ꝯfitet' n̄ hʒ necesse tenere magis vnū ordinez ꝙ aliū dicēdo pctā sua: ita nec ꝯfessor introgādo. tn̄ ad melius memorie ꝯmēdandū de quibus dʒ introgare et de quib᷒ iā introgauit ne amplius habeat triplicare ꝯgruū ē tenere aliquē ordinē: ⁊ si placet introgare de preceptis q̄ ꝯtinētur in istis versibus. Unū cole deum. nec iures vana ꝑ ipsū. Sabbata sāctifices habeas in honore parētes. Non occisor eris. fur mech᷒. testis iniquus. Nō vlli nuptā nec rē cupies alienā. Declarationē hoꝝ uersuū habes infra. Post uero interrogatōnē sup decē preceptis ꝯuenīēs erit interrogare sup septez viciis capitalib᷒ q̄ in hoc versu ꝯtinētur. Ut tibi sit vita sꝑ saligia vita. In ista dictione Saligia sūt septem littere ex quib᷒ incipiūt noīa septē capitaliū viciōꝝ. Per. S. uero intelligit' Suꝑbia: sub qua ꝯprehēditur vana gl'ia. Per. A. Auaricia. Per L fetida Luxuria. per. I. Inuidia Per. G. Gula. Per. I. Ira. Per A. Accidia. Sʒ añꝙ interrogʒ de pctis prius querat de excoīcatione maiori: et si inuenit eum aliqua sñia irretitū: si hʒ auctoritatez sup hoc absoluat prius. Si vero nō hʒ auctoritatē remittat ad eū qui pōt eū absoluere.

In interrogationibus fiēdis tria debent obseruari.

Ho. in. 4. dicit ꝙ confessor tria dʒ obseruare i introgationib᷒ fiēdis. ¶ Primū ē ꝙ n̄ interroget oēs de oibus: sʒ interrogentur ꝑsone de peccatis q̄ ꝯsueuerūt reꝑiri i hoibus illius cōditionis et status: vt stipēdiarii de rapinis et incēdiis: clerici de symonia et horis omissis. adolescētes de luxuriis ⁊ hmōi. Uñ a pricipio ꝯfessionis decēs ē introgare ꝯfitentē de cōditione sua: de exercitio et statu: an clericus an laicus: an solutus l' cōiugatus et hmōi: vt prudētius ide possit formare introgationes: et ꝙtū ē tēporis ꝙ fecerit vltimā ꝯfessionē et si fecit penitētiā sibi iniūctā: et vtꝝ i statu grē l' pcti mortal'. ¶ Secundū quod debet obseruare cōfessor ē vt interrogētur ipsi

a remotis de peccatis et in gene
re nõ in vltima specie et modo
peccati subito. vt si nesciebat ta
le peccatũ cõmittere: illud addi
scat: et sic inducat in tẽtatione
verbi gratia. si fatet se cõmisis
se viciũ luxurie: nõ statim inter
roget ꝯfessor si seipsum suis ma
nibus polluit et hmõi: sꝫ ita pau
latim interroget de modo et cir
cũstantiis talis peccati cõmissi ⁊
hmõi. ¶ Tertiũ ẽ ꝙ in peccatis
carnalibus nõ descendat nimis
ad particulares circunstantias
nõ necessarias: qꝛ hoc ẽ seipsum
in tentationẽ inducere: et ad in
uentionem peccatoꝝ docere eos
qui ignorant. ⁊ aliquãdo postea
talia referũtur in plateis in de
risum et scãdalũ sacerdotũ. ver
bi gratia. si vir fatetur polluisse
mulierẽ extra vas debitũ: nõ vl
terius querãt ꝯfessores i qua par
te corporis et quõ: qꝛ iã habet vl
timã specieꝫ peccati: alias vero
turpitudies quas miseri homies
inueniũt ipsimet si volũt expri
mant.

De circũstãtiis peccatoꝝ. ⁊ ibi
versus earuꝫ: et ꝙ circũstantie
sũt in quintuplici specie. §. 3.

Sed nota ꝙ cõfessor nõ solũ
debꝫ interrogare de morta
libus: sed etiã de circunstantiis
que aggrauãt vel alleuiant. vñ
Inno. in. c. omnis. de pe. et re.
dicit. Sit discretus sacerdos et
cautus: vt more periti medici su
perinfundat vinũ et oleũ vulne
ribus sauciati diligẽter iquirẽs
peccata ⁊ eoꝝ circũstãtias quibus
diligẽter et prudẽter inquisitis
intelligat quale ei debeat prebe
re cõsiliũ: et cuiusmodi remediũ
debeat adhibere diuersis vten
do experimẽtis ad sanãdũ egro
tũ. Hec ibi. Ad illud facit quod
dicit Aug. de circũstantiis pec
catoꝝ. de peni. di. 5. c. ꝯsideret
qualitatẽ crimis: i loco: in tpe: i
pseuerãtia: in psone varietate:
quali hoc fecerit intẽtione et ip
sius vicii multiplici executione.
Omnis ista varietas ꝯfitẽda ẽ:
et deflẽda. Dolendũ ẽ nõ solum
qꝛ peccauit: sꝫ qꝛ se virtute ⁊ grã
priuauit: doleat alioꝝ vitã i suã
fuisse corruptã. s. suo exẽplo ⁊ cõ
modũ quod dedissꝫ ꝓximo suo ex
emplo bono: doleat de tristicia
quã intulit bonis peccãdo: et de
leticia quã eis nõ adhibuit. hec
Aug. Que oia intellige secũdũ
ꝙ declarãtur hic. Illas autẽ cir
cũstantias que trahũt peccatum
in alterã speciẽ oportet necessa
rio ꝯfiteri secundũ Tho. Alb. et
alios doctores. Alias eni circun
stantias cõfiteri cũ sint peccata
venialia pfectionis ẽ virtutis: nõ
tñ est necessariũ. Pe. de pal. in
4. di. 16. dicit ꝙ numerus circũ
stantiarũ ꝯprehẽdit hoc versu.
Quis. quid. vbi. p quos. quibus.
. s. auxiliis. cur. quotiẽs. quõ. qñ
Ray. vero addit octauũ. s. quo
tiens. et vbi in versu di quibus
auxiliis ipse dicit p quos. Dicit
ergo quis, p uarietate psonarum
et status etatis sapiẽtie et ordis.
et sic fuit grauissimũ peccatum
Ade: qꝛ q̃to gradus altior: tãto
casus grauior ⁊ ingratitudo ma
ior. Quid. vtrũ malũ qꝛ ꝓhibitũ
vel ex genere suo: vtrũ mortale
uel ueniale: an occultũ ł manife
stũ. et q̃tũ ad hãc ꝯditionẽ gra
uius fuit peccatũ Chayn q̃ Ade
quantitas eni grauis homicidii
grauior ẽ peccato gule vel super

bie. Ubi. q2 i loco sacro grauius peccat. Per quos. q2 traxit alios ad peccandū qd' est ꝓpriū diaboli: vl' quos posuit mediatores ad malū ꝑpetrādū q2 peccatorū illorū est particeps: vl' cū quibus: ꝓ quibus et cōtra quos. Quotiēs. ñ solū quantū ad cōsuetudinē: sed etiā quantū ad numerū. qui numerus refert ad actionē: nō ad obiectū actionis. verbi gr̄a. Si hō in iniusta ꝯtrectatiōe accipiat saccū plenū mille florenis: est tm̄ vnū furtū. Si aūt tres florenos accipiat diuersis actibus successiue erūt tria furta: q2 in ipso actu ē peccatū sꝑ essentialit': et ideo nō pōt vnū in pluribus actibus. Cur. an ex infirmitate: vel ignorātia: l' elatione: l' quali intētōne fecerit: q2 mortalia peccata trahūt speciē a fine. ideo hoc diligēter ē explicandū. Qui eni furat' vt mechet' magis dicēdus ē mechus ꝙ̄ fur: et tn̄ vnū peccatū est in vno actu: s3 habēs pl'es deformitates. Quō. naturali vl' innaturali. q2 sꝑ ē grauius in eo dē genere. s. agēdo ꝙ̄ patiēdo. Qñ. si in sacro tꝑe: puta diebus festiuis l' alio tꝑe: ⁊ de ꝑseuerantia in peccato.

Circūstātie peccatoꝝ cōfitēde sūt in multiplici genere.

AD declaratōe3 hu'. s. qū circūstātie peccatoꝝ sūt ꝯfitēde: sic dicit Pe. de pal'. Circunstātie sūt in quintuplici genere ¶ Prime sūt que nō alleuiāt nec aggrauāt. sicut ille que nullam importāt cōuenientiā vel discōuenientiā ad ratōnem nec ex se nec ex suspicione. vt furari cum manu dextra vl' sinistra: ⁊ istas cōfiteri ē sup̄fluū. ¶ Secūde sūt que alleuiāt. s. que importāt ꝯuenientiā: vt facere malū ex bona intētione: l' ignorātia: ⁊ istas cōfiteri ē imꝑfectum: nisi timeret scandalū cōfessoꝝ. Tertie sunt que importāt discōuenientiā ex suspicione. vt furari multum: et istas cōfiteri ē perfectum. q2 aggrauāt peccatū: nisi immineret periculū sui vel cōfessoris vel alterius tertii. S3 quia nō mutāt speciē nec aggrauāt i infinitū nō est necessariū eas cōfiteri: secūdū Tho. S3 Pe. dicit ꝙ ꝙ̄uis ista sit cōis opinio: tutior tn̄ est alia. s. vt cōfiteat' eas. s. cū notabiliter aggrauāt. vt furari centū multo grauius ē ꝙ̄ furari vnū ¶ Quarte sunt que aggrauāt et mutant speciē: nō tamē in infinitū aggrauant. vt qñ vtrūq3 ē veniale vl' quādo primū est mortale secundū veniale: vt in speciebus gule quarū vna aduenit alteri: et sūt quinq3 veniales ⁊ quinq3 mortales: et istas cōfiteri non ē necessariū: nec illud ē ꝯtra hoc quod dicit Tho. et cōiter alii. s. ꝙ que mutāt speciem necessario sūt cōfitēde. q2 loquūtur de illis que sunt mortalia. Ratio autē quare nō est necessariū eas ꝯfiteri ē ista quare circūstātia ē ꝯfitēda necessario. nō q2 mutat speciem: vt patet in veniali sed quia mutat in infinitū. vt pat3 i mortali. Sed circūstantia nō mutās in infinitū nūꝙ̄ aggrauat i infinitum. q2 intēdit penas ⁊ non extēdit. Extēsio eni est infinita nec pōt crescere: s3 intēsio ē finita et semꝑ potest crescere. Nulla ergo talis que non mutat seu aggrauat i infinitū est necessario cōfitenda. ¶ Quinte mutāt

et quandoq3 aggrauāt in infini tū vt quando veniali actui puta ad gulā studiose preparatā ad ditur ebrietas vel notabilis anti cipatio hore in ieiunio sine cā. Sed vtrū in religioso sit morta le: quod alteri ē veniale? Dicen dū ꝙ nō. puta dicēdo verbū oci osum ⁊ hmōi: nisi speciem muta ret. qꝛ nubere vel velle nubere quod secularibus nō est peccatū si hoc fiat cā prolis generāde: ul' veniale ꝑpter voluptatē est mor tale religioso, presbitero clerico vl' or dinato: qꝛ sacrilegiū est. Nō aūt primi motus luxurie furti vel in uidie. qꝛ nullus vouet se nō habi turū primos motus qui nō sunt i nostra ptāte. hec Pe. de pal'.

Circūstantie que trahunt pec catū ad aliud genus sūt cōfitēde

Et nota secundum Tho. in quadā epl'a ꝙ ille circūstā tie dicuntur trahere peccatū ad aliud genus: ⁊ ideo de necessita te cōfitende que habent specialē repugnantiā ad aliquod precep toꝝ diuine legis. sicut furtū sim pliciter repugnat huic precepto nō furtū facies. Si vero fiat fur tum in loco sacro: circunstantie loci illā repugnantiā habet ad aliud preceptoꝝ quod ē de vene ratione sacramētoꝝ et addit̄ no ua species peccati et sic de aliis. Peccatū cōmissū die festo trahi tur ad circūstantiā aliam.

Dicit Nico. de lira sup exo. ꝙ peccatū mortale ꝯmissū die festo habz specialē repugnā tiam ad illud de sanctificatione festoꝝ et sabbati. qꝛ magis est opus seruile opus peccati ꝙ̄ opus manuale. Opus autē seruile ibi ꝓhibet̄ et sic ē mortale vltra pro priam deformitatē sue materie: ex hoc ꝙ cōmittitur in die festo habz aliā deformitatē quā opor tet confiteri: et in fine dicit idē tho. ꝙ illud qd' dī circūstātias nō trahētes peccatum ad aliud ge nus siue speciē nō esse de necessi tate cōfitēdas nō esse referendū ad numerū peccatoꝝ et eiusdem speciei: qꝛ numerū tenet̄ ꝯfiteri si pōt: qꝛ nō est vnū sed multa: ⁊ hoc nota diligenter.

Nota tertio ꝙ cum cogitatio cū deliberatōne rōis i actū peccati mortalis. s. deliberādi il lū actū agere: etiā absq3 ope sit peccatū mortale: ideo ad singu las pctōrū spēs post peccata opis interroga etiā de peccatis opis cogi tationū illius peccati tātū: et de peccatis oris: et cū opus alicuius peccati et deliberatio mētis ad illud agēdū absq3 ope sit eiusdē speciei specialissime: s3 differt se cūdū magis et minus l' pfectū ⁊ impfectū. qꝛ. s. mai' peccatū ē i ope ꝙ̄ in sola cogitatione: ideo etiā de circūstātiis hi' cogitati onū introgādum ē. puta si dicit penitēs se cōsensisse cogitationi bus luxuriosis. qꝛ hoc pōt esse ml' tiplicit̄ ⁊ i diuersis speciebꝰ: ideo introget̄ de qualitate ipsarū co gitationū: vt si deliberauit tale peccatū cōmittere cū soluta: qꝛ tūc fornicatio ē: si ipse solutus ē aut cū ꝯiugata: qꝛ tūc adulteium ē. aut cū cōsāguinea: qꝛ tūc ince stus ē: ⁊ sic de aliis luxurie speci ebus et aliorum viciorum.

Peccatū diuiditur in tria.

Pro aliquali declaratōe pre dictoꝝ nota ꝙ dicit Tho. .1.2.q.72. ꝙ peccatū diuidit̄ p

hec tria. s. peccatū cordis oris et opis. nō sicut p diuersas species ɔpletas sicut differūt specie bos leo et capra: sꝫ sicut per diuersos gradus peccati sicut domus i fūdamentum diuidit in parietē et tectū: sicut in species icōpletas. Cōsummatio igit peccati est in ope. vñ peccatū opis habet speciem cōpletā. Sꝫ prima inchoatio eius est quasi fundatio in corde.
¶ Secūdus gradus eius ē in ore secūdum q habeo: ꝓrūpit facile ad manifestandū ɔceptū cordis
¶ Tertius gradus ē in ɔsūmatione opis. Patet ergo q hec tria ptinēt ad vnā pfectā specieꝫ: cū ab eodē motiuo ꝓcedāt. Iracundus eni ex eo q appetit vindictā prius turbat in corde: secūdo in verba cōtumeliosa ꝓrūpit. tertio ꝓcedit ad facta iiuriosa. vt pcussionē et hmōi: et sic de aliis quibus libet. vt luxuria. Nec tñ sic intelligendū est peccata cordis eē spēs incōpletas quasi nō sint mortalia: imo qñ in eis ē consensus deliberatiuus ad act⁹ qui de se sūt peccata mortalia: tales cogitationes sūt peccata mortalia et si nō ita grauia sicut peccata opis ut dictū est. Et qñ sūt simul cogitatio cū locutiōe et ope: vnū est peccatū. vt patet de luxuria et aliis peccatis. qñ vero quodā tpe deliberat fornicari: et alio tēpore diuerso et distanti fornicat sunt duo peccata mortalia.

De delectatione vero morosa aliquid dicet suo loco.

Regule quinqꝫ cognoscendi peccatū mortale a veniali..

Ad cognoscendum vero qñ peccatū est mortale vl' veniale nota quinqꝫ regulas.

¶ Prima est quando amor vel affectio ad aliquā creaturā. s. se vl' aliā tm̄ crescit vel ē tā magnus q in eo ɔstituitur vltimus finis id ē q nec actu nec habitu ordinat illā creaturā: aut eius dilectionem: aut etiā seipsū secundū deū: et vellet cū tali creatura cōtētari et nō curaret deū offendere: aut eius precepta transgredi ꝓpter illā creaturā: ita q ibi est aliqualis contemptus dei: si non est formalis tñ interpretatiuus: et ē fruitio creature: quia prepo nitur creatura deo. vnde cū aliquis vellet hic cū creatura semp manere nō curando de eterna beatitudine: licꝫ nō sint semper rudes de hoc interrogādi vl' tenti tandē tamē talis amor creature semp est peccatum mortale.

Quando autē aliquis diligit aliquam creaturaꝫ plus q̄ deum: sꝫ propter hoc nollet deuꝫ offēdere aut eo carere nec eius amiciciā perdere: talis amor creature est peccatum mortale.

¶ Secūda regula satis ɔcordat cū precedēti. s. cum notabiliter ɔtra dilectionē proximi aliquid cōmittitur: tunc est mortale peccatum. quando vero nō: tunc est veniale. quādo vero aliquid fit ɔtra dilectionē dei: potest attendi penes hoc quod repugnat caritati vl' amicicie quā debemus ad deum habere sup omnia. qñ autē aliquid fit ɔtra dilectionē proximi potest attēdi penes ista precepta legis nature. s. quod tibi non vis fieri alteri ne facias et quod tibi rationabiliter et ex debito vis fieri alteri facias: et pōt etiā attēdi penes scādalum

actiuū quod ego infero proximo
meo ꝑ mala exēpla: sȝ inq̄ꝑtū im
portat aliquid cōtra dilectionē
vl' quantū sit illud scandalū ad
hoc ꝙ sit mortale non precise de
terminatū est: q: i modico face
re contra ꝓximū nō est mortale:
aut in paruo scandalizare: vnde
quilibet attēdat seipsū quod sibi
vellet fieri et quod sibi nollet fi
eri: ⁊ ꝑ quod factū ⁊ nō factū sol
uere inter se et ꝓximū suū amici
ciam quā simul habēt. ❡ Tertia
regula qñ omittūtur ꝯtra prece
ptum dei et eccl'ie: vel legis na
ture ul' superioris: que precepta sūt
de necessitate salutis. l' ꝯtra vo
tū publicū vel priuatū: vel cōtra
iuramentū licitū: et tūc ē morta
le peccatum: qñ vero citra: tunc
nō est mortale. ❡ Quarta regl'a
cū aliquid fit vel cōmittitur vel
omittitur cōtra cōscientiā vere
vl' false dictantē aliquod pecca
tū mortale vel cōtra cōscientiaȝ
formidantē ꝓbabiliter vel dubi
tatiue an aliqđ peccatū sit mor
tale: tūc semꝑ ē mortale si cōsciē
tia nō sit sufficiēter instructa.
❡ Quinta regula de actibus in
tus manētibus: qñ quidē habȝ so
lam cogitationē de aliquo quan
tūcunqȝ turpē vel malā absqȝ cō
placentia seu delectatione vl' cō
sensu: tunc nūq̄ꝑ est peccatū mor
tale: vl' nullū l' veniale. qñ vero
est cōsensus in actū qui esset pec
catū mortale: tūc semꝑ ē peccatū
mortale. q: deus voluntatē ꝓ fa
cto acceptat. qñ aūt cū cogitatio
ne aut complacētia ē delectatio
morosa in aliquo turpi: specialī ē
in libidinosis: tūc est mortale se
cundū dictum August. esto ꝙ ñ
sit cōsensus in actū, secundū hoc
dictū Augu. iudiciū est de pec
catis interioribus. ad quod etiā
facit distinctio supraposita de sē
sualitate et ratione et de pecca
tis preueniētibus et sequentibus
deliberationē. Applicādo igiē
septem vicia capitalia que nō sꝑ
sunt mortalia: sed sunt male ra
dices in homine ex quibus oriun
tur septem venialia.

Que debeat seruare et scire
confessor vtilia ⁊ necessaria
in ipso exercitio cōfessionis.
.§.4.

Ultra excommunicationem
iuris cōmunis sciat cōfessor
si penitēs incidissȝ in sententiaȝ
cōstitutionis synodalis: ideo de
bet inuestigare de cōstitutioni
bus illius dyocesis si quas habe
ret: vel etiam ꝓuincie vel legati
onis: vt melius possit penitētibꝰ
prouidere. Diligēter querat de
numero peccati quotiēs incidit
in id vl' in illud: quia homīes se
pe transeunt illud leuiter: et de
circunstantiis necessariis et de
peccato quod alteri iam rite cō
fessus est nō queras cū non tene
atur nisi in casu in quo tenetur
confessionē iterare. de quo ple
ne supra in titulo precedēti: et ñ
solū de peccatis oꝑe perpetratis
sed etiam de peccatis cordis: et
de numero eoꝝ que persone par
uipendunt interrogandum est.
Et quia secūdū Tho. i. 2. pecca
tum cogitatōnis et operis in ea
dem materia sunt vnius et eius
dem speciei: sed differunt secun
dum magis ⁊ minus. quia. s. pec
catum operis ē grauius peccato
cordis. Ideo etiā interrogandū
est de specie ⁊ circūstātiis neces

ſariis pctõꝝ cordis. verbi grã.
Si dicit ſe in mēte ſolū delibe
raſſe mulierē cognoſcere: inter
rogandū eſt vtrū ſolutā vl' nup
tam: virginē vel aliā et qua die
et hoc qꝛ ipſi faciūt illud pecca
tū eſſe diuerſe ſpeciei. Et ſi mu
lier: facias eā ex trāſuerſo ſtare
nec faciē eius aſpicias: qꝛ facies
earū ventus ē vrens: ait ꝓpheta
Sed nec virū decet frequenter
aſpicere i facie: ne eū erubeſce
re facias vltra ꝙ oportet: viroſ
qꝫ graues et ſapiētes dulcius et
vrbaniuſ reprehendere: ruſticos
groſſoſ ac idiotas durius: ne pec
cata ſua paruipendant ex leuita
te ſermōis. Stimulatos vero ex
dolore ⁊ deſꝑatōe ꝙtūcūqꝫ pecca
ta ꝯmiſſa ſint grauia cōfortare
et animare expedit idncēdo exē
pla Dauid. Magdalene. Petri:
Pauli. Latrōis ⁊ hiꝰ induratos
et ſe excuſantes aggrauare pec
cata eoꝝ oſtēdēdo eoꝝ pericula:
exemplo Ade. Saulis. Jude et
hmōi qui ſeipſos deſperauerūt.
Nota ſecundū. m. Uber. li. de
off. ordi. ꝙ illoꝝ cōfeſſiones pri
us ſūt audiēde ⁊ libētius qui ma
gis indigere putāt: l' qꝛ raro ve
nire ſolent: vel qꝛ ſūt extranei:
vl' qꝛ ſūt i maiori ſtatu: l' de quo
rū ꝯfeſſione ſꝑat vtilitas futura
Quō ſe habere debeat ꝯfeſſor
audiendo mulieres.
IDem dicit de audientibuſ
mulieres caueant ne niſi
in publico audiāt: et niſi ab ali
quo videātur nec multū immorē
tur: niſi quantū neceſſitas cōfeſ
ſionis requirit: et eis que nimis
frequēter ꝯfiteri volūt aſſignēt
certū tempus extra quod ipſas n̄
audiēt nec aliis colloquiis ſe eis
exponāt: et ſemꝑ duris verbis ⁊
rigidis vtātur circa illas potiuſ
ꝙ mollibus. Hec ille. Et hoc con
tra illos qui quotidie audiūt mu
lierculas et faciūt eis lōgas pre
dicationes: vn̄ amittūt multū tē
poris: et ſcandalū ſequitur cōmu
niter in ipſis et in populis.
Qual' ⁊ ꝙta debeat iniūgi ſatiſ
factio ſeu pn̄ia a ꝯfeſſore penitē
tibus ⁊ qualiter ſe habere debe
at penitētias iniungendo
NOta ꝙ pro quolibꝫ peccato
mortali erat regulariter ſe
ptēnis pn̄ia iniūgēda ſeu iponē
da. ut habet'. 22. q. i. c. predican
dū. i gl'. et. 33. q. 2. c. hocipſū. et
. §. ſequēti. qd' ſeruabat' ātiquitꝰ
et iſta ſeptēnis pn̄ia magis l' mi
nus aſpera ſecundū varietatem
criminū maioꝝ vel minoꝝ ⁊ cir
cunſtātiarū et ꝯpunctionis erat
qꝛ vt dicit Hiero. Apud deū nō
tm̄ valet tēporis menſura ꝙ do
loris: nec tātū abſtinētia ciborū
ꝙ mortificatio criminuꝫ. de pe.
di. i. c. menſura. Sꝫ hodie peni
tentie omnes ſunt arbitrio ꝯfeſ
ſoris taxande ꝯſideratis circun
ſtantiis criminū et perſonarum
et huiuſmodi. extra de pe. et re.
c. deus qui. Dicit etiam leo papa
. 26. q. 7. c. tpa plenitudinis tue
moderātis arbitrio ſunt cōſtituē
da ꝓut cōuerſoꝝ animos ꝑſpexe
ris eſſe deuotos. Ray. Guil'. et
Spe. in ſuo reꝑtorio hec tenent
et generalis cōſuetudo ſic ſe ha
bet: nec eſt cōtra hec quod dicit
Greg. de pe. di. 5. c. falſaſ peni
tentias dicimus que nō ſecundū
auctoritatē ſanctoꝝ patrū ꝓ qua
litate criminū ponunt'. Hoc enī
intellige ſecundū Ray. cū ſine
neceſſitate rationabili dimitte

rentur penitentie antiquitus ta
xate. Nā ultra illā cōmunē peni
tētiā septennē ꝑ quolibet morta
li peccato i genere ponūtur alie
penitētie maiores vel minores ꝑ
certis peccatis: prout habetur in
diuersis capitulis decretalium:
et decretoꝝ: que q꜡ cōmunit nō
dantur hic nō pono que plenius
habētur in summa confessorum
.li.3.ti.34.q.125. ti. de peni. et
re. vbi ponūtur casus.46. de hu
iusmodi. Est autē satis rationa
bilis causa nō dandi hmōi peni
tentias indispositio penitentiū:
e etiā aliquādo nō sufficeret tē
pus vite. Nam vt Ray. ⁊ Host.
dicūt: debꝫ ꝯfessor talē dare pe
nitentiam quā verisimiliter cre
dat illū implere: ne ipsam viotā
do detius sibi cōtigat ꝙ si mag
na peccata cōmisit et dicit se pe
nitere: sed nō posse aliquā durā
penitentiā facere: animet eū ad
hoc ꝯfessor ei ostendendo graui
tatem peccatoꝝ: et ꝑ cōsequēs pe
nitentiā penarū sibi ꝓpt hoc de
bitarum: et sic tandē iniūgat ei
penitentiā quā libēter suscipiat
et si sacerdos nō pōt gaudere de
oimoda purgatione eius: saltem
gaudeat ꝙ liberatū a gehenna
transmittit ad purgatoriū. Ita
q꜡ vt dicit Hosti. cōfessor nullo
modo debet ꝑmittere peccatorē
desperatū a se recedere. ar. 26.
.q.6.c. presbyter: sed potius im
ponat ei vnū pater noster vł ali
ud leue. et alia bona que fecerit
vł mala que tolerauerit sint ei i
penitentiam. Cōcordat Tho. in
hoc. Hoc tñ sane intellige: vide
licet si ipsum alias penitet: et
dicit se paratuꝫ facere quod de
bet: sed hoc onus penitētie suffi
cere nō posse tūc ꝓpter hoc ꝙ̃tū
cūqꝫ deliquerit: nō debet dimit
ti sine absolutōne ne se despet.
Sed si dicit se nō posse dimitte
re odium: vł caste viuere: vł ali
enū nō velle restituere: vel artē
dimittere quā sine mortali pec
cato exercere nō pōt: ł aliud hu᷒
cū possit nullo modo debet absol
ui secūdū Tho. Pe. de pal. Al.
q꜡ vt dicit Greg. 11. q.3.c. Tūc
vera ē absolutio sacerdotis: cum
interim sequit᷑ arbitriū iudicis.
2.q.1.c. deus omnipotēs. qui nū
ꝙ̃ absoluit. de peni. di.1. ca. ne
minem. Sacerdos autē nullam
debꝫ ꝯmittere falsitatē in sacra
mentis veritatis. vnde et de pe.
di.5.c. fratres nr̃os āmonemus
vt falsis penitentiis animas lai
corū decipi nō patiantur. falsas
penitentias dicit cū sic agit᷑ de
vno vt nō recedat ab altero. Ue
rū si tale peccatū pur vult cōfite
ri: debet audiri eius cōfessio. vt
dicitur. extra de pe. et remissi.
.c. ꝙ quidā. et sibi aliquid debꝫ
iniūgi ñ tñ absoluēdo eū: ſꝫ ei de
clarādo ꝙ ꝓpt hoc nō ē absolut᷒
ſꝫ tñ satisfaciat precepto eccłie
annualis ꝯfessiōis fiēde ⁊ horte
tur eū ꝙ faciat oē bonū qd' pōt:
vt de᷒ cor ei᷒ illustret ad pñiaꝫ
vt di de pe. di.5.c. falsas. et sic
nō ē dimittēdus sine ꝯfessiōe ne
despet. qđ si instet ꝑ absolutōne
ostēdēdo scādalū ⁊ despationem
si ñ absoluat᷑: nullo mō dꝫ ei assē
tire: licꝫ tñ ei declarare ꝙ fieri
non pōt: nec iuuaret eū. Et si ꝑ
manet in scandalū nō est curan
dum: q꜡ est scandalū phariseoꝝ
.2.q.3.c. inter verba.

Qualit᷑ se habere debet cōfes
sor pñias iniūgēdo penitētibus.

IN imponēdo pñias ne vilescat auctoritas eccl'ie arbitreꝭ ꝯfessor: ⁊ ne potestas clauiū ꝯtemnatur. de pe. di. i. c. Sunt qui arbitrātur. 50. di. c. absit. et .c. si quis prepostera. nimis malum ē si pur ꝯtigat errare ꝙ erret dando nimis paruā ꝙ̄ nimis magnā. vt dicit Chriso. 26. q. 8 c. alligāt. qr vt ibi dicitur. Melius ē deo reddere ratōnē de nimia misericordia ꝙ̄ de nimia seueritate. si eni benignus ē deus vtquid sacerdos vult esse austerus? Exemplū habemus a Christo: vt dicit Ray. qui nulli vnq̄ grauē imposuit penitētiā: sed dixit Uade ⁊ amplius noli peccare et ad hoc maxime debet attēdere cōfessor excidere ab eo causas et occasiōes peccatoꝝ: puta si cōuersatio eius cū aliquo vl' aliqua ē occasio ei alicuius ruine debꝫ imponere sibi ꝙ dimittat si pōt et huiusmodi. de pe. di. 3. c. satisfactio aliquādo imponere pōt ei loci mutationē qui ei ē ad scādalū si fieri pōt. di. 81. c. valet. aliquādo tamen res sic se habēt ꝙ fieri non potest.

Contraria penitentia debet imponi delicto

ITem imponēda est penitētia cōtraria ad malū quod cōmisit secundū Ray. videlicet superbo opa humilia: guloso ieiuniū: auaro elemosine et hmōi quia cōtraria cōtrariis curātur. de pe. di. 2. c. 2. Quod intellige si credit' illū velle et posse pficere. Hoc eni ē ad bene esse imponere magis istā ꝙ̄ illā. Itē si ē negligēs ad audiendū verbum dei: sibi potest iniūgere secūdū Jo. ꝙ audiat certū numerū predicationū. Debꝫ tñ cauere cōfessor ne det talē penitentiā p quā fiat alteri preiudiciū: puta si seruo iniūgatur lōga peregrinatō vl' ieiuniū prolixū ita ꝙ eius dominus reciperet detrimentū de seruitio suo. si etiam imponeret vxori vt daret m'tas elemosiñas dabit de bonis viri si parafrenalia nō habet.

Pro peccato occulto nō debet dari manifesta penitentia.

ITem pro peccato occulto ñ est manifesta penitētia iniungenda. s. talis vt possit inde oriri aliqua suspicio peccati commissi.

ET nota secundū Jo. super cle. dudū. de sepul. sup verbo audire. ꝙ pri⁹ debꝫ sacerdos imponere penitentiam ꝙ̄ facere absolutionē a peccatis. quod probat ex ipso textu cle. que prius loquitur de penitētia iniūgenda: postea de absolutione. tū etiam ex ratione: qr cū absolutio sit cōplementū et forma in penitētia prius debꝫ esse satisfactio que ē pars materialis penitētie: saltē in ꝓposito actuali vt expressa satisfactione que debet imponi p sacerdotem acceptet eā penitēs sicut cōfessus ē et voluit: et inde sequit' absolutio. Sed ꝯtrarium dicitur esse de censi. c. fi. vbi dicitur ꝙ archiepiscopi possunt in visitatiōe absoluere et pñias imponere: ergo hoc de necessitate non procedit. quia tamen cōmuniter fit cōtrariū: vt scilicet prius absoluatur et postea iniungatur penitētia quomodocūqꝫ fiat: vel ante vel post sufficit. Presupponit eni ꝯfessor illum habere ꝓpositū eā faciēdi quaꝫ sibi iniū

get cū ipsum penitea t. Secūduz
Jo. si penitētē absolutis cuius ge
neralem cōfessionē audiuisti ab
soluas eum et a penitentiis obli
tis iniūctis ab aliis sacerdotibꝰ
et si aliquarū penitētiarū iniun
ctarum memor sit ꝙ nō impleue
rit eas si iudicaueris expediens
ꝯmittes eas nisi essz i casu a quo
non posses absoluere.
De permutatione penitentie ha
bes supra i[...]ꝑcedenti. c. fi.
vbi etiā multa de satisfactione

Memoriale dicendū penitenti
circa penitentiam fiendam.

CAutum ē etiam sibi decla
rare ⁊ pmittere ꝙ si aliqua
die ex obliuione vel negligētia
dimitteret penitētiā sibi impo
sitam: puta ieiuniū vel oratiōes
et huiusmōi ꝙ possit alia die cō
mutare. Et secūdū Pe. de pal.
consulendū est diuitibus ⁊ nobi
libus ꝙ querant participationē
bonoꝝ que fiūt in religionibus
in quibus sunt ⁊ plures penalita
tes ꝙ̄ alibi et magis deo accepte
et ꝙ in penitentiā imponat eis
ꝙ nō solū que faciēt p seipsos: sz
etiam que procurabunt ab aliis
et omnia quoꝝ specialit sūt par
ticipes. Dicit etiam Pe. de pa.
in. 4. ꝙ debz cōfessor cū minorē
penitētiā debito imponit: inno
tescere ei ꝙ illa penitentia sibi
imposita nō est digna: ne deci
piatur putans sufficere: sed ꝙ de
beret pro quolibet mortali septē
nem agere penitentiam: quā si
hic nō pficiet in purgatorio luet
Si tamen per illam declaratio
nē crederet eū incidere i despa
tionē: non debet sibi hoc dicere

Quid fiendū quādo penitens
non cōfitetur peccatum aliquod
mortale quod ꝯfessor scit eē i eo.

DE cōfitente autē qui nō cō
fitetur aliquod mortale qd'
nouit de eo ꝯfessor ex eo ꝙ nō re
putet illud peccatū. Dicit Goff.
in quolibz. 9. ꝙ si est certū illud
esse mortale tūc quicūqz ꝯfessor
debet ei facere conscientiam de
eo: cū cōfessor ordinetur ad vtili
tatem eius. Sed vtilitas eius est
ꝙ sciat statum suū: nec debet eū
absoluere: sed reputare eū indi
gnum et indispositū ad recipiē
dum absolutionē dū manet i ta
li statu. Sed si dubiū est vtrum
sit mortale: et opiniones doctoꝝ
diuerse: videlicet vtrū sit licitū
emere redditus ad vitā: tūc aūt
confessor est ordinarius eius: ita
ꝙ tenetur cōfessionē eius audire
et tūc si sit opiniōis illiꝰ ꝙ illud
nō sit peccatū debet eū absolue
re simpliciter. Si autē credit ꝙ
sit peccatū: debet ei facere cōsci
entiam ꝙ cōfitēs se diligēter in
formet de illo facto vtruz sit pec
catum: sed dato ꝙ ille nō vellet
recognoscere illud esse peccatū:
nihilominus ex quo ē ordinarius
tenetur eū absoluere: nec debet
eum reputare inabilem ad abso
lutionem: quia hoc ex errore et
nō proterua opinione procedit.
Ordinarius autē absoluendo de
bet sequi cōmune iudiciū eccl'ie
non suū. Si autē sit cōfessor de
legatus qui in nullo tenetur ꝯfi
tenti nisi velit si credit illud eē
mortale non debet eū absoluere
quia ex mera volūtate depēdet
vt absoluatur vl' dimittat: debz
eni sequi ꝓpriū iudiciū in absol
uendo: et peccaret si absolueret.
Hec Goff.

Sacerdos dicitur soluere vel ligare tripliciter: et de modo et forma absoluendi. .§.6.

NOta tandē secūdū Ray. q̄ sacerdos dicitur soluere vl' ligare triplicit'. ¶ Uno modo ꝑ ostēsionē .i. ostēdēo ꝑ solutū vl' ligatū. dico cū absoluit': lꝫ eni sit peccatoꝛ ꝑ cōtritionē a deo absolutus: tñ in facie ecclesie adhuc manet ligatus. et sic intelligit' .c. quantūlibet. de pe. di. i. ¶ Alio mō ligat sacerdos dādo penitētiā ad quā obligat peccatorē: et soluit cū penaꝫ sibi debitam dimittit: vel ad sacramēta admittit. de peni. di. i. c. multiplex. ¶ Tertio mō ꝑ excōicatōēꝫ et absolutionem ab ea. ii. q. 3. c. nemo sit. tñ sit secundū Pe. absolutio a peccatis realiter per ministeriū sacerdotis: nō quidē principaliter et auctoritatiue: qꝛ hoc ē ꝓpriū dei. de pe. di. i. c. uerbū. Nec solū ostēsiue: qꝛ et hoc faciebāt sacramēta veteris legis: siue testamēti. nec solū deprecatiue: qꝛ sic magis absolueret bonus laicus q̄ malus clericus. nec solum ꝑ cōtritionē ꝯfitētis: qꝛ tūc nūq̄ quis efficeret' ibi de attrito ꝯtritus. Sed opat' instrumētalit' absolutio ad remissionē disponēdo ad gratiā: et nisi opponat' obstaculū: fit de attrito cōtritū et iā cōtritio adauget gratiam. Hec Pe. de pal'. cui cōcoꝛ. Tho. ⁊ fit hoc virtute clauiū que dicuntur plures in effectu: qꝛ vna est ptās discernēdi alia diffiniēdi: vna tñ est essentialiter. s. potestas iudicādi in foro aie collata a deo: et i aia impressa delebiliter per susceptionē sacerdotii. hec Pe. ¶ Secūdū vero Ray. nota q̄ triplex ē iudicium. s. dei. Petri et celi. In primo absoluit' peccatoꝛ ꝑ cōtritionem. In secūdo. s. iudicio Petri .i. cōfessionis ꝑ absolutionē: si tñ prius sit absolutus a deo saltem ordine: alioquin nō vñ di. 24. q. i. c. manꝫ petri priuilegiū qñ ex equitate fertur iudiciū. In tertio .i. iudicio celi. id est curie celestis absoluit' ꝑ approbationem. de pe. di. i. Alio mō ⁊ aliis verbis dī triplex iudiciū. Primū dei. Secundū Petri in eccl'ia militāti. Tertiū sursū in ecclesia triūphanti. Primū ē quo deus mūdat animā in cōtritiōe: et hoc precedit reliqua duo scilicet tꝑe dignitate et effectu. est eniꝫ ille qui claudit et nemo aꝑit: aꝑit et nemo claudit. Secundū quod sequit' post illud est iudiciū sacerdotis: qui auctoritate clauiū ligat l' soluit eo modo quo paulo añ dictū est. Tertiū quod sequit' est iudiciū approbationis. s. celestis curie ⁊ angeloꝝ.

Forma verboꝝ absoluendi penitentem.

DIcit Pe. de palu. q̄ homo qꝛ ignorat vtrū vnq̄ fecerit vnā ꝑfectā ꝯfessiōēꝫ expedit q̄ in omni cōfessione sacramētali post oia peccata sua specialit' enumerata sequat' general' clausula. s. de omnibus aliis mortalibus et venialibus cōfessis et non cōfessis ac oblitis dico meam culpam. et sic sequit' absolutio: ⁊ sic valebit ad remissionē culpe ⁊ pene etiā mortalis ⁊ scite ac etiam oblite: ad quā tamē nō tenebat' al's in speciali confiteri iterū. qꝛ scilicet sufficiēter cōfessus est.

De forma et vi verboꝝ que requirūtur in absolutione.

Forma autē absolutionis se
cundū Tho. in tractatu de
forma absolutōnis ē hec quantū
ad substantiā Absoluo te: et ꝯsu
euit addi ego: et a peccatis tuis:
et si nō diceret̄ subintelligeret̄
q̄r enim in sacramētis verba ha
bēt efficaciā et institutionē tenē
da sunt determinata verba con
sonātia institutioni diuine dicē
ti. Quecunq; solueritis. et ista
verba cōueniūt ego te absoluo.
Idē Innocen. et Hostiē. De ista
et aliis formis diuersis absolutio
nis ab excoicatiōe et peccatis di
cetur infra in fine interrogato
rii. Solet autē papa aliquando
tantā facere gratiā quibusdam
vt ab omnibus cēsuris et penis
simpliciter iuris et ab homīe la
tis possit absolui in foro saltē cō
scientie: et tūc confessor pōt ista
forma vti quam a curia romana
habui et visus sum.

Forma absolutionis ab oībus
cēsuris et penis tam a iure q̄ᵖ ab
homine latis.

De plenitudine ptātis apl'i
ce cuius auctoritatē ꝑ p̄nti
gero: Absoluo te ab omnibus cē
suris eccl'iasticis sentētiis ⁊ vincu
lis excoīcationū suspēsionū et in
terdicti tam ab homine q̄ᵖ a iure
latis: necnō ab oīb⁹ negligētiis
et defectib⁹ cōmissis in sacramē
toꝝ administratione officii sacti
bus tuis uł' noīe tuo factis supplē
do de solita apl'ice sedis clemen
tia oēs defectus eorūdē Aboleo
⁊ omnē maculā infamie ⁊ inabi
litatis vndecūq; ꝯtractis: dispē
soq; tecū sup̄ omni irregularita
te symonia in ordine et bn̄ficio
actiue vel passiue quacūq; occasi
one ł' cā: etiā circa te in collatōe
ordinū et alioꝝ sacramētoꝝ ꝯtra
ctis seu cōmissis restituo et abili
to te ad statū famam honorē et
executōnē officioꝝ eccl'iasticorū
quorūcūq;: ac ad oēs gradus di
gnitatū et honoꝝ ad bn̄ficia ec
clesiastica habita ⁊ habēda et ti
bi et his que habes de nouo ꝓui
deo relaxando tibi fructus quos
male ꝑcepisti seu lesa cōscientia
ex eisdē: ac alia que ī ludo ex suc
cessione ac alias ad te ꝑuenerūt
que subiacent restōni vage ī for
ma plenissima. In noīe pr̄is ⁊ fi
lii ⁊ spūs sācti amē. ¶ Si aūt ali
quis dubitat an ꝑ istis spālis exi
gat̄ forma absoluēdi necessaria
qui a sede apl'ica hn̄t priuilegiū
q̄ᵖ in articulo mortis dūtaxat se
mel pn̄t absolui et habere plenā
remissionē omniū suoꝝ peccami
nū. i. a culpa ⁊ a pena: vt aliqui
exprimūt requirit̄ secūdum q̄ᵖ a
magr̄is tā in ꝯcilio ꝯstātiēsi: q̄ᵖ
basiliēsi dictū fuit q̄ᵖ non: sꝫ suf
ficit q̄ᵖ ea oīa ⁊ singula faciat ꝑ
quibus prefata indulgētia dat̄:
ꝓut in bullis vel priuilegiis tali
um exprimit̄: nec putet aliquis
q̄ᵖ qn̄ ī articulo mortis fuit semel
absolutus plenarie: et visus est se
mel illo priuilegio q̄ᵖ postea in
alio articulo mortis vti illo iteꝝ
valeat: nisi papa latiorē auctori
tē daret: q̄ᵖ dat qn̄ ponit q̄ᵖ ī ar
ticulo mortis dūtaxat semel. et
ita r̄n̄sum ē in ꝯcilio cōstātiensi
alio a clarissimis viris pluribus
de hoc requisitis. Nec mirū: q̄r
priuilegiū de indulgētiis tm̄ va
let vł' dat q̄ᵖtū sonat: nō autē ex
tēdi debet vltra.

Quid fiendū qn̄ cōfessor absol
uit penitentē de quo nō debuit.

Sed quid de ꝯfessore qui ab
solnit confitenté de quo nō
debuit aut ex ignorantia vel ve
recundia: vel festinatione vl' hu
iusmodi: et ꝯfessor postea experi
tur se errasse: nūquid tenetur cō
fitenti hoc dicere? Respondet
secundū omnes ꝙ confessus excu
satus est ⁊ corā deo absolutus in
terim ꝙ nescit: licet cōfessor nō
dicat quid ergo faciat. Collatio
facta fuit de hoc cū multis nota
bilibus doctoribus theologie in
ꝯcilio basiliensi. Nam quidā di
xerūt ꝙ cōfessor debet auctorita
tem a superiore impetrare absol
uendi eū: et si sine magno scan
dalo fieri pōt uocare n̄ absolutū
et sibi dicere: ac eum absoluere
post auditā confessionem: vel si
magnū scandalū timeretur ab
soluat eū absentem si ab vltima
confessione adhuc speratur esse
in gratia. Aut vt aliis placuit si
notabile scandalū timeret̄ sūmo
sacerdoti deo cōmittat ⁊ solā cō
dignā penitētiā pro eius negli
gētia peragat cōfessor: preserti
quādo multitudo sic ē neglecta:
vel multi eoꝝ distāt a loco vbi ē
confessor.

Quid de cōfessore qui non in
telligit penitentem.

Quid etiā sentiendū est de
eo qui cōfitetur et cōfessor
nō intelligit eū: aut ex dormitio
ne: aut ex imperitia vel distrac
tione nimia: vel simili cā? Re
spōdet Jo. de bar. theologus an
tiquus doctor i quolibꝫ suis. Sa
cramētalis absolutio ideo exigit
ꝯfessionē. omnis vero ꝯfessio im
portat reuelationē que nō pōt eē
sine relatione vnius et percepti
one alterius. Cū ergo alterū isto
rū deficiat. s. ꝑceptio sacerdotis
in prefato casu de illo peccato n̄
credo esse ꝯfessionē et ꝑ ꝯsequēs
nec impēdi absolutionē. Hec il
le. Sed istud videt̄ debere intel
ligi vbi obaudita sunt peccata
grauia que sūt de necessitate sa
lutis cōfitēda: nō de aliis que ca
dūt sub cōcilio: ⁊ ubi talia modi
ca obaudiūtur raro ab eo qui ali
as noscit ꝑsonam.

An penitēs teneat̄ iterare pe
nitētiā ei iniūctā i peccato mor
tali factā in toto vel in parte: et
an dicta pn̄ia taliter facta ei va
leat in foro militātis eccl'ie. §. 7

Utrū vero penitētiaꝫ seu sa
tisfactioneꝫ impositā ꝑ ab
solutionē debitā in peccato mor
tali factā vel in toto vl' in parte
teneatur homo iterare? Super
hoc sūt varie opiniones: in hoc
tamen omnes concordant ꝙ sa
tisfactio facta in mortali ita n̄
valet sicut nec alia opa facta in
mortali ualent in foro dei ad tol
lendū vl' diminuendū debitum
pene ꝓ peccatis ad quod ordina
tur omnis satisfactio. quia cum
nō sit in amicicia cū deo nō pōt
eē acceptū tale opus ipsi deo sic
factum. Sed vtrū valeat in foro
eccl'ie militātis: ita ꝙ nō teneat̄
eā iterare? In hoc ē varietas opi
nionū: et aliqui dicūt ꝙ tenetur
iterare: quia cū nō potuerit satis
facere deo: nec etiaꝫ potuit satis
facere sacerdoti qui i ꝑsona dei
illud sibi iniūxit. Sꝫ Pe. tarā.
et Jo. peri. videntur simpliciter
dicere sine distinctione ꝙ talis
nō tenet̄ iterare tales satisfacti
ones: q² satisfecit in foro eccl'ie
militātis in quo date sūt ⁊ vbi n̄

iudicatur de dispositiōe inter
ori. Idē videtur sentire Uincē.
in speculo hystoriali. li. 9. et. d.
Anibal. in. 4. Et pro ista opini
one videt̄ satis facere impositio
septēnis pñie que regulariter fie
bat pro quolibꝫ mortali antiqui
tus. vt. 22. q. i. c. predicandum.
Et verisimile ē ꝙ in tanto inter
uallo aliquod mortale committe
bant: vñ si oportuisset iterare fu
issꝫ laqueū imponere animabus
Tho. vero cū Alb. in. 4. distin
guit de satisfactiōe. dicit enim
ꝙ sunt quedā satis factiones in
quibus remanet aliquis effectus
in satis faciētibus: etiam postq̄
actus satis factiōis trāsit. vt i ie
iunio remanet corporis macera
tio vel deliberatio. et ex elemosi
na substātie diminutio. et tales
satis factiones in peccato ñ opor
tet iterare. q꞉ quantum ad illud
quod ex eis remanet p penitētiā
sequentē accepte sūt. Alie vero
satis factiones sunt que nō relin
quūt effectū in satisfactōe postq̄
trāsit actus. sicut in oratione et
hmōi. Actus eni interior qui to
taliter transit nullo modo viui
ficatur. vñ oportet ꝙ tales satis
factiones iterētur. Eandē opini
onem tenet Pe. de palu. magis
declarans. dicit enim ꝙ i satis
factionibus habētibus effectum
derelictum post opus. ut elemosi
na priuationē eris. ieiuniuꝫ cor
poris debilitationem ⁊ hmōi. si
postea peniteat et pseueret. Si
cut baptismalis caracter habet
effectū recedēte fictōe: sic ⁊ istud
derelictū ex sacramēto qd' opat̄
ex ope operato incipit valere ex
sequenti eius approbatione et sa
cerdotis ratihabitione cū illum

vere penitet et nō ex simplici vi
uificatiōe: q꞉ opus operans mor
tuum nūq̄ viuificatur: et sic illa
pñia satis facit: nō solum in foro
eccl'ie: sed etiā in foro dei q̄tum
ad illud derelictū vt non oporte
at iterare: sicut ieiuniū elemosi
na et hmōi. Sed si nō habēt ef
fectū derelictū ut oratio: talis pe
nitētia facta i mortali nullo mō
satis facit quin hic l' alibi opor
teat satis facere. quod videtur in
telligendum in foro dei. q꞉ nec
ratione ipsius opis cū facit: nec
rōne derelicti cū postea penitet
eū cū nō habeat effectum dereli
ctū: sꝫ in foro ecclesie satisfacit.
q꞉ ñ est necesse eā iterare si vult
esse in statu salutis: postea peni
tēdo. sicut necesse habebat ipsaꝫ
implere cum fuit sibi imposita.
Unde idē Pe. dicit paulo supe
rius ꝙ qñ homo est de oib' ɔtri
tus et cōfessus et accipit peniten
tiam cū absolutiōe: si recidiuans
peraget eā in mortali ipē quidē
se liberat ab iniūctione sacerdo
tis nec incurrit peccatū inobedi
entie qd' incurreret si eā nō pfe
cisset. q꞉ nō ē fortius vinculū cō
fessionis q̄ dei vel eccl'ie. Sed i
mortali exñs implēdo preceptuꝫ
dei. s. de honore parētū: vel pre
ceptū eccie. vt de ieiunio et de
elemosina ab illo absolute se libe
rat. ergo ꝛc. hec Pe. Cum ergo
pñia iniūcta ordiet̄ ad tollendū
vl' diminuendū debitū pene tē
poralis tal' qui pñiaꝫ sibi imposi
tā nō habentē effectū derelictū
oiones pfecit i mortali: si reuer
titur ad pñiaꝫ et tandē morit̄ in
statu grē: ex quo illā nō iterauit
cū p ipsā nil sit solutū de debito
tpal': soluet eā in purgatorio. ni

si p alia bona hic satisfaciat ꝙ
si nō reuertat̄ ad penitētiā: qui
penitētiā pfecit in mortali quā
cunqꝫ: siue habentē effectū siue
nō habētē derelictū soluet illud
debitū in inferno semp. sicut il
le qui morit̄ cū mortalibus et ve
nialibus de vtrisqꝫ soluet penā
in inferno: Quis eni ꝓ veniali
debeat̄ pena tpalis que finē ha
bet: tn̄ p accidēs ē ꝙ veniale pu
niat̄ in inferno pena etna. s. ra
tione status. qr in inferno nulla
ē redēptio. Nō eni est ille status
expiandi culpā ad quā sequit̄ pe
na: ⁊ ideo sp remanēte culpa ve
niali durat et pena. Ita tenet
Tho. in. 4. di. 22. Sed de pena
tpali debita ꝓ mortali post cōtri
tionē Pe. de pal. sic declarat i
. 4. Peccator postq̄ est deo recō
siliat̄, ē debitor pene finite: nō
qualitercūqꝫ soluēde: sꝫ in statu
gratie i quo solū est deo accepta
Alioquin ē debitor pene tante:
quantā meret̄ culpa: et illa ē in
finita. Vn̄ peccatori p se debe
bat̄ quidē pena infinita si erat
in mortali: sed mutata fuit in tē
poralē supposito ꝙ pseueraret in
amicicia. Acceptauit eni deus
absolutionē a pena etna ⁊ impo
sitionē pene finite sub ꝯditione
si i gr̄a fieret. Et si querat̄ qua
re deus magis acceptauit abso
lutionē a culpa sine conditione:
q̄ absolutōnē a pena: dicendū ē
ꝙ culpa trāsit et macula transit
et gr̄a in momēto aduenit: sꝫ sa
tisfactio futura est. futuris aūt
solet ꝯditio apponi: nō aūt presē
tibꝫ nec preteritis: vel si appona
tur certa ē: qr si ē in gratia pro
tūc nō pōt esse sine gr̄a. Ideo re
missio culpe fit sine conditione

vl' fit simpliciter quia conditio
existit. Vn̄ sicut p sacramentum
nō remitteret̄ culpa: nisi adesset
gr̄a: sic nec postea p satisfactio
nē remittit̄ pena: nisi adsit gr̄a
Talis ergo dimissa culpa puni
etur in inferno pena infinita: nō
ꝓpter cōmutationē finite in in
finitā: sed qr debitor est pene in
finite: ex quo nō soluit penā fini
tā sub conditione qua debuit: si
cut perdēs priuilegiū cleri inci
dit de foro meriti ad forū sāgui
nis: sic qui declinat forꝝ ecclesie
incidēs in mortale ad forū iusti
cie exterminantis inuenit penā
eternam. Hoc quod dicit Pe. vi
det̄ intelligēdū de eo qui pn̄iaꝫ
iniūctā nō habentē effectū dere
lictū factā in mortali scito ab eo
vel de quo dubitabat ꝯtēnit ite
rare: vel etiā credit vel dubitat
se debere iterare ex negligētia
dimittit: ⁊ ex labore recusās hic
et in purgatorio facere emendā
deo. Sꝫ si quis dimittit iteratio
nem tal' pn̄ie ex impossibilitate
qr ei deficit tēpus vl' credit se eā
fecisse in statu gr̄e: l' si fuerit in
mortali cognito ab eo: vel etiam
si scit se eā fecisse i mortali itera
re facit p aliū quē credit bonum
vel etiā si nec p se nec p aliū ite
rat credit sibi sufficere ad salutē
ꝙ impleuit sibi iniunctam intē
dēs quod hic minus fecit satisfa
cere in purgatorio et sic deo fa
cere emendā: p hmōi omissionē
talis nō damnat̄. Vn̄ ⁊ ipse Pe.
dicit di. 45. q. 2. ꝙ qui facit pe
nitentiā iniunctaꝫ in mortali ꝓ
se ꝓ tāto nō tenet̄ iterare: qr po
test i purgatorio satisfacere. Et
si dicat̄ ꝙ videt̄ incōueniens ꝙ
tm̄ quis puniat̄ ꝓ peccato dimis

ſo ſicut ꝓ ñ dimiſſo qꝛ pena eter na: et ſic nõ videt̃ in aliquo ꝓfu iſſe ꝯtritio ⁊ ꝯfeſſio. Rñdet Pe. ꝙ licȝ tãte puniat̃ extẽſiue: non tñ intẽſiue ſicut pro vno peccato ita diu ꝙ̃ ꝓ mille ſed nõ tã acer be. Si etiã partẽ pñie fecit. ſ. in ſtatu gr̃e: ⁊ vnus dies remanſit ꝓ illa die eternã luet penã: ſi ñ penitet: tñ nõ tã acerbe acſi nũ ꝙ̃ ꝯtritus nec ꝯfeſſus eſſet nec ĩ aliquo ſatiſfeciſſet: al'ſ peccatum rediret. Hec Pe.

Remediũ tutius ſiue cõſilium dandũ penitenti qualiter ꝑfice re debeat pñiaȝ ſibi iniunctam: et que penitẽtia debeat ſibi da ri ſecurior.

Nota tñ ꝙ dũ quis facit pe nitẽtiã ſibi iniũctã: ſi laba tur ĩ mortale: ꝙ̃uis bonũ ſit ꝙ̃ci tius ꝯfiteri: tñ cũ ꝑ ſolã ꝯtritõeȝ peccatũ dimittat̃ et gr̃a reſtitu atur ꝙ̃cito ipſe ꝯterit̃: etiã añꝙ̃ ꝯfiteat̃ ꝓſequẽdo dictam pñiaȝ: etiã ſi ſit tal' pñia que ñ reliquat effectũ poſt ſe ĩ foro dei realit̃ ſa tiſfacit qꝛ ĩ ſtatu gr̃e ẽ. vñ ĩ nul lo tenet̃ iterare. Ad tollẽdũ aũt oẽ dubiũ tutiꝰ videt̃ ꝙ cõfeſſor ⁊ ſi dat pñias diutinas det pñias vt ieiunioꝝ elemoſinaꝝ ꝑegria tionũ ⁊ hꝰ: ꝓut requirũt pctã: ñ tñ iniũgat diuturnas pñias oĩo nũ: et precipue his de quibꝰ põt dubitari de recidiuo.

De celatiõe ꝯfeſſiõis ⁊ de pñia ſa cerdotis ꝯfeſſõeȝ reuelãtis. §. 8.

Dicat Tho. ĩ. 4. di. 21. ꝙ au diens ꝯfeſſiõeȝ tenet̃ celare audita ĩ ipſa. qꝛ in ſacramẽtis id qd' gerit exteriuſ ẽ ſignũ eiꝰ qd' gerit intius. vñ ſicut deꝰ hoi cõ fitẽti tegit peccatũ intius: ita ſa cerdos dȝ celare extiꝰ. vñ tãꝙ̃ vi olator ſacramẽti ẽ reuelator ꝯfeſ ſionis. Eſt et alia rõ. qꝛ. ſ. ꝑ hoc hoies magis trahũt̃ ad ꝯfeſſõeȝ et ſimplicius cõfitent̃. vñ ⁊ ſi ex hoc aliqd' ꝑiculi futuꝝ imineret ⁊ hoc ſolũ ſciret ꝑ ꝯfeſſionẽ vt de heretico qui corrũpit fideles vel de matrimoio illicito qd' aliqui volũt ꝯtrahere l' de ꝑditione ci uitatis fiẽda nõ ꝓpt hoc dȝ reue lari ꝯfeſſio ad impediẽdũ malũ vt quidã dixerũt: ſȝ falſũ eſt. De bet aũt monere eos qui cõfitent̃ vt obuiẽt vl' deſiſtãt: et prelato dicere ꝙ vigilet ſuꝑ gregẽ ſuũ ⁊ hꝰ ſine vlla reuelatõe. hec tho. ꝙ ſi iudex inquireret ab aliquo an ſciat aliquid de illa maãa ꝑ ꝯfeſſõeȝ vl' ꝑ aliũ modum. Dicit Guil. ꝙ ſi ñ põt alio mõ declia re iiquũ iudicẽ põt rñdere nihil iñ ſcio. qd' ſubitelligit̃ vt hõ: vel etiã nihil ſcio ꝑ ꝯfeſſiõeȝ: qꝛ ſub intelligit̃ tibi reuelãdũ: ſic expo nit̃ illd' Math. 24. c. de die illo et hora nemo ſcit: nec filiꝰ hois: et ſubitelligit̃ reuelãdũ vobis. Põt ⁊ hoc variare hõ cũ ñ addu citur in teſtioniũ niſi vt hõ. Et ideo abſqȝ leſione ꝯſcientie põt iurare ſe neſcire id qd' ſcit tãtũ vt deus. Sed neqȝ etiã ſecundũ Pe. de pal'. in. 4. di. 21. ꝑ licẽti am vel preceptũ cuiuſcunqȝ ſuꝑi oris factũ etiã pape ſub pena ex cõmunicatõnis non licet reuela re cõfeſſionẽ. qꝛ ſigillũ cofeſſio nis ẽ de iure diuino et de neceſ ſitate ſacramẽti. Papa aũt lȝ ali qñ diſpẽſet in preceptis diuinis ut in votis quoꝝ redditio ẽ de iu re diuino: nõ tamẽ poteſt diſpẽ ſare in ſacramẽtis: ſcilicȝ vt quis non baptizetur vel confirmetur vl' nõ cõfiteat̃. et qꝛ dictũ eſt ce

lationē ꝯfessionis eē de nccitate
sacramēti nō sic intelligit ꝙ sit
verū sacramentū: etiā si ipsa cō
fessio nō celaret: qꝛ vtiqꝫ essꝫ sa
cramentuꝫ etiā si sacerdos reue
laret. qꝛ nec sic est de necessitate
ꝙ deꝰ tegat qꝺ si nō satisfaciat
deus ñ tegit: sꝫ reuelat ad penā
aut si accedat fictus deus non te
git: et nihilominus sacerdos te
net celare: sed di celatio cōfessi
onis de nccitate sacramēti. quia
natura sacramēti necessitat eū
ad celādūꝫ. natura dico q̄tū ad
id quod ē sacramentū quod fit ī
occulto solus cū solo: ⁊ q̄tū ad id
quod est sacramentū et res. s. pe
nitētia interior que etiā est occl'
ta: ⁊ q̄tū ad rē tm̄ que ē remissō
peccatoꝝ ꝑ quā tecta sūt peccata
¶ Nota secūdū Pe. de pal. qꝛ qꝺ
dicit Tho. ꝙ occultatio ꝯfessiōis
ē de essentia sacramēti: nō sic ē
intelligēdū ꝙ sit eius materia
vl' forma eius: sed ꝙ ē de natura
eius obligatio ad occultationem
sicut si diceremus de essentia le
uis ē ferri sursū: vel de essentia
matrimonii ē reddere debitum
id est obligatio ad ipsū. Est aūt
peccatū mortale reuelare cōfessi
onē. qꝛ ē ꝯtra ius diuinū ⁊ positi
uū: vñ ⁊ grauit punit ab eccl'ia.

Penitētia ꝯfessoris ꝯfessionē
reuelantis.

SAcerdos reuelās ꝯfessionē
de iure antiquo debꝫ depo
ni ⁊ toto tēpore vite sue ignomi
niosus peregrinari. de pe. di. 6
. c. sacerdos. sed secundū. c. ois.
de pe. et re. debet deponi et ad
agendā ꝑpetuā penitentiam in
monasterio arto intrudi. sꝫ secū
dū Host. faciet penitentiā certo
tpe: et exinde aliā. Sꝫ hec pñia

imponenda ē qñ quis in iudicio
ꝯuincit de hoc vel fatet de iure
nā al's in foro pñie videtur esse
arbitraria sicut ꝓ aliis peccatis
Quāuis autē possit ꝯfessor de li
cētia penitētis manifestare eius
peccatū alteri secūdum Tho. et
Pe. nō tñ debet vti licētia tali:
nisi ad euitandū aliquod malū:
tenetur tñ ille cui alquid reuela
tur de licētia penitētis illud ce
lare: nisi forte peccator velit ꝙ
ille absolute et libere sciat. Licē
tia tñ quam dat penitēs ꝯfessori
de reuelatōne peccati quantūcū
qꝫ generalis nō intelligit: nisi
ad bonū cōfitētis secundū Pe.
de pal'. ¶ Sed nota secundū eū
dem ꝙ si iudex diceret alicui ca
pto ꝓ maleficio da licentiā cōfes
sori ꝙ dicat si tu es confessus de
hoc l' de illo nō tenet dare: nec
ex hoc cōtra eū debet haberi su
spicio de delicto: qꝛ forte hoc fa
cit ꝓpter vitandū scādalū: sed ⁊
si daret licentiā: sic licētiatꝰ de
bet dicere peccatū illud si esset
ꝯmissum. ¶ Itē si precipet prela
tus alicui ꝯfessori ꝙ diceret sibi
peccatū alicuius quod ē omnino
occultū: etiā si ꝯfessus dedissꝫ li
centiaꝫ illi ꝙ diceret non tenet
dicere: neqꝫ obedire vt reuelet
illud: qꝛ prelatus nō ē iudex occl'
toꝝ. imo etiā si ꝯfessus essꝫ diffa
matus de illo peccato et ꝑ infa
miā ꝑueniret illud ad cognitōeꝫ
iudicis: q̄uis ipē ꝯfessus interro
gatus a iudice siue prelato tene
ret se manifestare: tñ ꝯfessor eiꝰ
etiā habita licētia ab eo dicēdi
nō tenet dicere iudici sibi preci
piēti vt dicat etiā si scit: nec de
bet. qꝛ fori nō sunt cōmiscēdi. s.
pñialis et ꝯtētiosus. Sed si cōfes

ſoꝛ ſcit peccatū alicuius nō ſolū
ꝑ confeſſionē: ſed etiā ꝑ aliū mo
dū: puta q̄ꝛ vidit vł audiuit per
talē ⁊ talē modū pōt dicere ꝙ il
lud vidit ł audiuit: dūmodo nō
dicat ſe ſcire illud ꝑ ꝯfeſſionem
nec refert vtrū pꝛ᷑ ꝑ cōfeſſionē
audiuerit: ⁊ poſtea ꝑ aliū modū
ſciuerit et ecōuerſo. In quo caſu
ſcilicet ſi prius ſciuit peccatū añ
ꝯfeſſionē nō opoꝛtet ꝙ ꝓteſtetur
ſe nō recipe illud in cōfeſſione:
q̄ꝛ ſine ꝓteſtatōe pōt dicere ꝙ̄tū
ſcit extra ꝯfeſſionē: nec tñ debꝫ
hoc dicere ſine magna cauſa et
rationabili. Itē ſecundū eūdē
Pe. cū cōfeſſio nō auferat cōfeſ
ſoꝛi ius ſuū: nec cōferat ei ius no
uum in alio foꝛo quicquid videt᷑
cōfeſſoꝛi faciendū vł omittēdū
ꝓ bono ipſius ꝯfitētis vł ꝓ bono
cōmuni poteſt facere vel omitte
re: dūmodo ꝓpter hoc nō reuele
tur ꝯfeſſio ad quod ſolū obligat᷑
licet alias illud nō eſſꝫ facturus
Vñ ſi ꝑ cōfeſſionē prioꝛis vel al
terius ſcit abbas ꝙ non expedit
prioꝛi tenere monaſterium et ſit
talis qui alias ad libitū pōt āmo
neri: expectet quouſqꝫ ſine nota
reuelatōnis poſſit eū āmonere: ⁊
tūc ſtatim āmoneat. cum eni ex
audiētia ꝯfeſſionis nō obligetur
ad aliquid niſi ad celandū: et ſi
obligaretur ad aliquid: hoc eſſꝫ
ad medendū aīe penitētis: ſicut
medicus: abſqꝫ tñ reuelatōe ꝯfeſ
ſionis: ex quo alq̄ẽ in cura ſuſci
pit tenet᷑ ſibi dare remediū con
tra recidiuū: ⁊ ſic in ꝓpoſito ꝙ̄ci
to pōt āmonere āmoneat quem
etiā ſine hoc āmonere poterat.
Si autē talis erat qui nō ſine in
ſta cauſa āmoneri poterat cū au
dientia ꝯfeſſionis nullū ius ſibi
prebeat in alio foꝛo in quo nō cō
ſtet ſibi vt iudici āmoneri ñ pōt
Idem Tho. ¶ Itē q̄ꝛ p̊ꝛelatus li
centiā intrandi ciuitatē ſiue vil
lam ſubdito dare pōt ad libitū:
vel negare: licet alꝭ nō eſſet ne
gaturus ꝓpter periculū quod ex
ſola cōfeſſione nouit negare pōt
dū tñ ex hoc ſuſpicio nō oꝛiatur.
In occłto tñ ſemꝑ monere pōt il
lum qui cōfeſſus eſt: quia hoc nō
ē reuelare cōfeſſionem. Similit᷑
curatus ꝓpter confeſſionē pōt ne
gare cōmunionē qñ eā dare alꝭ
tenet᷑ vt ī paſchate alꝭ ſic dicēs
Tibi nō teneoꝛ nūc dare: ñ obii
ciens de crimine cōfeſſo: nō ꝓpt᷑
hoc dicit᷑ reuelare cōfeſſionem.
Sꝫ ſi alicui cōquerēti ꝯtra ſuum
parrochialē ſacerdotē: q̄ꝛ ñ vult
ſibi dare euchariſtiā ipſe ſacer
dos coꝛam aliis diceret ꝙ hoc fa
cit: q̄ꝛ habꝫ peccatū a quo nō po
teſt abſoluere: et ipſe nō vult ire
ad epiſcopū: hoc eſſꝫ reuelare cō
feſſionē: ꝙ̄uis ipſe nō intenderet
hoc: q̄ꝛ grauitatē peccati expꝛeſ
ſit. Hec Pe. Et idē eſt cū dicit
ſe audiuiſſe quendā: nominādo
eū ⁊ nō abſoluiſſe. Similiter de
epiſcopo qui per confeſſionē no
uit coꝛruptionem monialis que
petit bñdictionē: q̄ꝛ aut ē caſus ī
quo tenet᷑: ⁊ tūc negare nō debꝫ
q̄ꝛ ſi ꝑ cōfeſſionē eiuſdē ſibi con
ſtat: nō tñ ſibi cōſtat vt iudici ī
illo foꝛo ī quo ſicut ab oꝛdinario
monaſterii petit monialis bñdi
ctionem: ⁊ quelibet ꝓ ſeipſa. Si
aūt hoc ſcit ꝑ cōfeſſionē eius qui
vidit: vel qui eā coꝛrupit: nō ſuf
ficiēter ꝯſtat: etiā ſi extra cōfeſ
ſionē dicat vñ negare nō debet
Si aūt aliter ſcit: nō tenet᷑ bñdi
ctionē impartiri: et pōt ſine re

uelatione cõfessionis negare ita cõfitẽti sicut nõ ꝯfitẽti. Et quod dictũ est de benedictione monialium. s. virginum.

Idem ẽ de benedictione abbatissarum ubi virgĩes coiter benedicuntur secundũ quosdã qui dicunt ꝙ licet aliqua possit esse abbatissa vidua: sicut Paula mater Eustochii: tñ absurdũ eis videt̃ ꝙ monialibus bñdictis possit abbatissa preesse carẽs illa bñdictione: sicut etiã secundũ iura ꝓfessis nõ debet novicia preferri in abatissam: imo nec ꝓfessã tacite nec expresse. de elec. c. indẽnitatibus. in principio. li. 6. qr tamẽ quod nõ est ꝓhibitũ cõcessũ est: ideo videtur ꝙ bñdictio abbatissarũ quarũcũq; nõ requirat virginitatẽ magis q̃ abbatũ cũ nõ sit iure cautũ: sicut de benedictione virginũ. Pe. de pal'. Similiter quia homo hab; liberã electionẽ per solam ꝯfessionẽ: licet p solã ꝯfessionẽ sciat aliquẽ indignũ ad prelationẽ ad quaz eligit̃ quẽ al's putabat dignũ nõ deb; eligere ex ꝯsciẽtia sibi sic dictãte: qr eligẽdo sciẽter dignũ l' indignũ negociũ gerit inter ipsũ et deũ. Unde potest etiã ex his que scit ut deus iudicare: ita et ĩ ꝓposito: sed bene putarem ꝙ pateretur penas iuris: puta ꝙ esset privatus iure eligẽdi ⁊ a fructib' p triennium suspẽsus qui eligeret illũ quẽ scit ut deus indignũ: s; nescit ut homo. quia de his que scit homo ut deus: solũ deũ hab; ultorẽ nõ hominẽ: et hmõi. Pe.

Quãvis autẽ dimidiãdo cõfessionẽ nõ sit ibi sacramentũ tenet̃ tamẽ sacerdos celare: quia pars est sacramenti. Pe.

Qui teneãtur ad sigillũ confessionis. §. 8.

Dicit Pe. de pal' ubi supra ꝙ ad celandũ cõfessionẽ tenetur is qui cõfitetur licite: vl' illicite: mediate vel immediate. Unde et nõ sacerdos qui in casu necessitatis audit de mortalibus et venialibus. Itẽ interpres quẽ pro se penitẽs adhib;. Item qui casu audit. Itẽ cui de licẽtia ꝯfitẽtis revelat̃. Itẽ qui se cõfessorẽ fingit. Itẽ qui latẽter abscõdit' cõfessiones audit: quod ẽ sacrilegium: ⁊ iniuriã facit sacramẽto Item cõfessor anteq̃ absolvat: et etiã qñ nõ absolvit tenet̃ celare

¶ Itẽ nota ꝙ cũ quis recipit aliquid sub sigillo cõfessionis: q̃uis et nõ fuerit cõfessus dicẽs illud: tñ debet ita secretũ tenere: acsi haberet in cõfessione non quidẽ rõne sacramẽti quod ibi nõ est: sed rõe ꝓmissi si ꝓmisit illud sic celare. Hec secũdũ Tho. et Pe. de pal'. Dicũt tñ Tho. et Pe. ꝙ homo nõ debet aliquid de facili recipe in cõfessione. Addit quoq; Pe. de pal'. ꝙ qui tradidit vl' accepit in ꝯfessiõe aliquid quod nõ est cõfessio videt̃ facere irreverẽtiã sacramẽto: cũ nil sit eque celandũ eo quod scit̃ in cõfessiõe Similiter cũ quis accepit ab aliquo cõsiliũ recõmendãs ut illud teneat secretũ tenetur ad celandum: et frangẽs quodlibet istoꝝ sigilloꝝ sive secreti sive cõfessionis peccat mortaliter. Et tamen que quis recipit sub sigillo cõfessionis ⁊ nõ in cõfessione nõ plus obligatur q̃ si quis iurat tenere secretuz aliquid. Unde cum aliquis quãdo iurat celare aliquod malũ quod manifestãdo cũ aliis

possit impediri: illud malum au
fertur. vt ꝑditio aliqua et hm̄oi
tenet manifestare nō obstāte iu
ramēto. 22. q. 4. c. inter cetera.
Ita ꝛ quod accepit sub sigillo cō
fessionis: et nō in cōfessione.

Ad que se extēdat sigillū con
fessionis. §. fi.

Dicit Tho. in. 4. ꝙ directe
nō nisi ad illa que cadunt
sub sacramētali cōfessione: indi
recte autē nō solū se extēdit ad
ea que audiuit sub cōfessione: vt
peccata: sꝫ omnia alia ꝑ que pos
sit peccator vel peccatū deprehē
di: vt si diceret ꝙ nō absoluit eū
vel talem cuius impedimentum
cognouit ꝑ cōfessionē solū: non ē
talis vxor: nihilominus alia etiā
que in confessione dicūtur nō ꝑ
tinētia ad cōfessionē sūmope sūt
celanda. tum ꝓpter scandalum:
tum ꝓpter pronitatē que ex cōsu
etudine sequit ad dicendū audi
ta in ꝯfessiōe. Tho. Pe. de pal.
melius prosequit istā materiā:
dicens ꝙ directe et principalit
peccata ꝯfessa et circūstantie in
quantū huiusmodi: et ꝑsona ter
tia cum qua quis cōfitetur se pec
casse cadūt sub sigillo cōfessiōis
licet quidā hoc negēt de ꝑsona
cū qua quis cōfitetur se peccasse
quod tamen ipse reprobat: et qn̄
ꝑ locutionē de peccatis cōfessis
pōt deueniri ꝑ se vel ꝑ accidens
directe vel indirecte: vel ꝑ quē
cunqꝫ aliū modū in aliquam co
gnitionē vl' dubitationē vl' opi
nationē vel suspicionē de cōfessi
one: vl' inquantū pōt ei euenire
detrimentū in anima siue i cor
pore siue in fama possessionibus
vl' amicis: l' pōt ꝓpt hoc scanda
lum in populo grauari: vel ꝯfes
sio magis odiosa vel nimis dila
ta: vel magis onerosa: vel nimis
preciosa reputari: debet cōfessor
ab hm̄oi locutionibus abstinere
et qꝛ raro vel nūꝙ̄ pōt ꝯtingere
quin ex reuelatione peccatoꝝ in
cōfessione scitoꝝ et nō ꝑ aliā viā
possit sequi aliquod de predictis
incōuenientibus: ꝙ̄uis forte nullū
cōtigat: debꝫ multū cauere ꝙ si
dicat peccata audita in cōfessio
ne: ꝙ̄tūcūqꝫ generalit loquat: l'
quomodo dicat. Hec Pe. Et ma
gister Umbertus dicit ꝙ cauen
dum ē ne vnꝙ̄ dicat quis in ser
mone vl' alia locutione. Ego au
diui hūc casū in cōfessione: nec
vnꝙ̄ etiā debet dicere ꝙ in illa
abbatia vel castro vl' villa vl' ci
uitate in quibus audiui cōfessio
nes fiūt multa peccata et hm̄oi.
qꝛ ꝓpter hoc credūt simplices ꝙ
hoc sit reuelare cōfessionē: ꝙ̄uis
nō reuelet ꝑ talia verba. Ne ex
hm̄oi locutione posset peccatum
alicuius deprehēdi dicēdo autē
Iste est mihi ꝯfessus sua peccata
nō est reuelare: qꝛ nil ponit i pa
lam. quia si dixerimus: qꝛ pecca
tū nō habemus ꝛc. Sed dicēdo
sibi cōfessum fuisse de magnis ꝛ
multis peccatis hoc ē reuelare cō
fessionem secundū Pe. Bona au
tem alicuius oꝑa que quis scit ex
cōfessione. puta qꝛ est virgo: vel
qꝛ nūꝙ̄ peccauit mortaliter ꝛ hu
iusmodi licet dicere: nisi quia ex
hoc ꝙ vnus laudat de huiusmo
di: quasi alterius peccatū reuele
tur cū nō laudat de eodē: qꝛ qd'
de vno dicitur de alio negatur
di. 25. c. qualis. Unde si de duo
bus cōfitentibus dicit cōfessor ꝙ
est virgo: essꝫ suspicio ꝯtra aliū
si idē nō diceret. Unde Petrus

de pal'. ista dicit. et magr Umbert' dicit simpliciter abstinendū ab hmōi locutionibus: addēs etiā q confessor debet cauere ne vnq per aliquod genus peccati ostēdat cōfitēti minorem familiaritatē l' signū mioris dilectionis. Alia que dicunt i pfessiōe nec pctā nec valētia ducere in manifestationē cōfitētis: puta q in tali terra sūt bona vina n ca dunt sub sigillo cōfessionis.

Quid fiendū quādo cōfessor indiget cōsilio sup vno casu.

Nota etiaz q quādo cōfessor indiget cōsilio alterius: nisi habeat licentiā a cōfitēte de psona manifestanda dz loqui ita obscure et caute et a remotis: vt nullo modo cōsulens vnq possit imaginari de psona. Unde debet cōsiderare psonā et tempus idoneum. nā quis audierit vnuz clericū aduenientem: si cōfessor vadat subito ad interrogādum de aliqua symonia et huiusmōi nonne satis probabiliter et quasi violēter habebit ille suspicari de illo clerico: et ideo i huiusmodi magna cautela ē adhibenda q si cōfessor nesciret: vl' nō possz casū exprimere sup quo indiget cōsilio: quin ille cōsultor intelligeret psonā et illa nō vult sciri: debz ire ad aliū pro cōsilio. q si aliū sufficientē habere nō potest nō se intromittat. Unde Pe. de palu. dicit. Si nō posset cōfiteri peccatū pprium nisi dicēdo aliqd' peccatū per quod manifestat cōfessio alterius: nō debet illud cōfiteri: etiā si esset mortale. q2 sufficit tūc cōtritio cū pposito pfitēdi quādo ipse habebit copiā tal' sacerdotis: cui illud peccatū suū cōfitēdo nō manifestet alterius cōfessio. Ratio est: quia fortior ē obligatio ad celandū q ad pfitēdum. Si quis aūt reuelat in confessione debita sua 7 credita sua et huiusmodi. Et quādo: et an sacerdos possit al's reuelare vide de hac materia plene in tertia parte summe.

Explicit tractatus de cōfessore.

Incipiūt vndecim excōmunicationes reseruate sedi apostolice tam a iure q p pcessum: siue p extrauagātes 7 breuiter recollecte. Deinde sequūtur excoicatōes reseruate episcopis vniuscuiusqz dyocesis.

De iniicietib' manus violētas vel temerarias in clericum vel religiosum vel monialē vel alteram religiosam personā papalis est absolutio si iniuria ē enormis. huius tamē declarationem vide in. 4. parte in titulo de excommunicationibus. 7. 17. q. 4. c. Si quis suadente diabolo. in decretis.

¶ De incēdiariis eccl'iarū vl' aliorum locorum sacrorum vel religiosorum vl' cimiteriorum est papalis excommunicatio postq sunt denūciati: sed per episcopū pnt absolui ante denūciationem. De hoc vide in. c. cōquesti. et in. c. tua nos. extra. de sen. excō.

¶ De effractoribus predictorum locorum sacrorum qui etiā postq fuerit denūciati: est absolutio papalis sed ante denūciatōnē est episcopalis absolutio. extra de sentē. excō. c. cōquesti.

¶ De incēdiariis aliorum locorum nō sacrorum: de cōsulētibus aut fauto

tibus qui tales non sunt excōmunicati a iure cōmuni: sȝ sūt excōmunicādi. Si tamen fuerint excōmunicati aliquo iure particulari: puta excōmunicatiōe synodali vl' ab homie: ⁊ fuerit denūciati: ē papalis absolutio. Unde de hoc in. c. tua. de sen. excō.

¶ De falsantib' litteras papales vel falsis sciēter vtētibus. extra de crimine falsi. c. dura.

¶ De apponētibus manū ad corrigendū etiā minimā litterā vl' punctum minimū in his litteris exceptis his quibus ē cōmissū: est papalis absolutio secundū Host. per sententiā curie latam.

¶ De fingentibus nouā heresim vel iā damnatā sequentibus. 4. q. i. c. i. et. 2. extra. de here. c. ad abolendā. et nūc est casus papalis p extrauagantez Martini quinti. vt patet in processu ipi' annuali.

¶ De scismaticis et precipue de seqūtib' scisma Petri de luna et successoꝝ eius et fautoꝝ ipsius scismatis est papalis absolutio p processum curie.

¶ De credētibus receptatoribus defensoribus et fautoribus hereticoꝝ ē papalis absolutio. et quō intelligātur ista nomia vide in sūma. ti. de excōmunicationib' in. 4. parte summe.

¶ De cōmittentibus symoniam siue pro ordinibus: siue ꝓ beneficiis vel officiis vel prelaturis ecclesiasticis vel pro ingressu i religionē vel pro aliis spūalibus ē absolutio papalis p extrauagantem Martini quīti. vide de hoc in. 2. parte sū. ti. de symonia.

¶ De faciētibus pactū vl' ꝓmissionem: vel recipientibus ex pacto vel ꝓmissione occulta vel manifesta aliquid etiā paruū ꝓ aliqua iusticia vel gratia pro alio: vel pro se in causis iudicialibus: seu pro litteris obtinēdis ab apostolica sede ē papalis absolutio p extrauagātē Bonifacii octaui.

¶ De sciēter vtētibus talib' gratiis vel literis sic obtentis est absolutio papalis p extrauagantē Bonifacii.

¶ De piratis ⁊ quibuscūqȝ alios in mari depredātibus ē papalis absolutio p ꝓcessū curie.

¶ De impediētibus depredātib' vel inuadētib' adducētes victualia seu alia ad vsum Romane curie necessaria: vel ne talia deferātur aut adducātur ad curiā et de defendētib' talia faciētes est absolutio papalis p ꝓcessum curie.

¶ De capiētibus detinētibus depredātib' Romipetas ⁊ peregrinos ad vrbē Romā accedentes: tā causa deuotōnis ꝗ͞ peregrinationis: et similiter in ea morātes et recedentes ab ipsa ē absolutio papal' p ꝓcessum annualem qui fit in curia. Et similiter de dātibus cōsiliū ⁊ fauorem ad talia supradicta faciendū est papal' absolutio p ꝓcessum.

¶ De portantibus arma equos et alia necessaria ad impugnāduȝ christianos vl' trāsmittentibus seu galeas et naues vendētibus vel in piraticis sarracenorū gubernationē exercētibus vl' dantibus auxilium cōsilium et fauorem in dispendiū terre sancte. extra. de iudeis. c. ad liberāda. et est casus papalis p extrauagātem Clemētis et p ꝓcessū curie.

¶ De portātibus etiā victualia ⁊

alia quecūqȝ mercimonia ī Ale
xandriā vel in alia loca sarrace
noꝝ: terre egypti vl' mittētibus
ipsa l' de suis portubus vt eis de
ferātur extrahētibus vl' extrahi
ꝑmittētibus: aut dātibꝰ auxiliuȝ
et fauorē: et ē papalis per proces
sum curie.

¶ De portātibꝰ predicta l' aliquo
mō predictoꝝ et ad hoc opātibꝰ
ad oēs terras soldano subiectas:
ē papalis absolutio ꝑ extrauagā
tem Clementis.

¶ De eūtibus ad terrā sanctam
etiā causa deuotionis seu voti: si
ne licētia sedis apostolice: et est
absolutio papalis ꝓut reperi ī li
bro penitētiarie sūmi penitētia
rii: qui et ipse hoc potest.

¶ De insecutoribus cardinaliuȝ
hostiliter. ⁊ ē excōmonicatio pa
palis. ꝑ. c. felicis. de penis. li. 6.

¶ De banniētibus episcopos: vl'
capiētibus et insecutoribus: vel
hoc fieri mādantibus: aut facta
ab aliis rata habētibus: vel ī his
dātibus cōsiliū et fauorē: ul' sciē
ter tales defendētibus ē papalis
absolutio. ꝑ. c. si quis. de penis.
in clemen.

¶ De exēterātibus vel frustra cō
cidētibus seu decoquere vel inci
dere aut ossa de carnibꝰ euellere
presumētibus cuiuscūqȝ defūcti:
vt eius ossa ad partes alias defe
rantur ē papalis absolutio ꝑ ex
trauagantem Bonifacii.

¶ De occupātibus vl' detinētibꝰ
vel hostiliter discurrētibus ꝑ se
vel ꝑ aliuȝ directe vel indirecte
sub quocūqȝ titulo vel colore ciui
tates terras loca vel iura ad Ro
manā ecclesiā ꝑtinētia: et adhe
rētibus fautoribus ac defēsoribꝰ
eoꝝ est absolutio papalis per pro
cessum curie.

¶ De his qui occasione sñie excō
municationis suspēsionis vel in
terdicti late dāt licētiā eos gra
uādi qui eā tulerūt: vel suos in ꝑ
sonis rebus vl' bonis illoꝝ quoꝝ
occasione late sūt: vel qui eas ob
seruāt: vel qui taliter excoicatis
coicare volūt: nisi licētiam ipsā
integre reuocēt. Similiter qui
dicta licētia vsi fuerint vel etiā
sine licentia hoc fecerint suo mo
tu excoicationē incurrūt: ī qua
si ꝑmāserit ꝑ duos mēses ē papa
lis absolutio. vide de hac in. c.
de dominis. in. 2. parte.

¶ De his qui cogūt aliquem cele
brare in loco interdicto l' ad au
diendū ꝯuocāt excoicatos vl' in
terdictos vel ꝓhibent intdictos
vel ꝓhibēt eis ne moniti exeant
et de his qui moniti nō exeunt.
cle. grauis. de sen. ex.

¶ De his qui imponūt in terris
suis noua pedagia: et ē excōmu
nicatio papalis ꝑ ꝓcessū curie.

¶ De laicis recipiētibus in Ro
mana curia litteras domini pa
pe de manu alicuiꝰ: nisi de ma
nu domini pape vel bullatoꝝ l'
nūcii recipiētis de manu predi
ctorum

Excoicationes papales ꝯcer
nentes religiosos religiosasqȝ.

DE clericis ⁊ religiosis indu
centibꝰ ad vouendū iurādū
vl' ꝓmittendū de eligēdo apud
eos sepulturā vel vt eā vlterius
nō mutent iam electā excoicatō
est papalis. per clem. cupientes
de pe.

¶ De religiosis qui absqȝ specia
li licētia ꝓprii sacerdotis sollēni
zarēt matrimonia aut ministra
rent sacramentū eucharistie vl'

extreme vnctionis. cle. i. de pri
uile. est excoicatio papalis.
¶ De religiosis qui excōmunica
tos a canone absoluūt a casibus
nō ꝯcessis aut qui absoluūt a sen
tentiis ꝑ statuta synodalia vł ꝓ
uincialia promulgata: aut absol
uunt a pena et a culpa ē excoica
tio papalis ꝑ cle. i. de priuile.
¶ De inquisitoribus hereticorū
qui odio gratia vł lucro et amo
re cōtra iusticiā et conscientiam
omiserit ꝯtra quēpiā ꝓcedere: ł
ipsā heresim alienis imponerēt
aut imponerēt ꝙ impedirēt offi
cium suum est excoicatio papał
ꝑ cle. multoꝝ. de here.
¶ De mēdicantibus ꝓfessis qui
trāseūt ad aliquā religionē mo
nachalē excepto ordine cartusiē
sium et recipiētibus tales sciēt
est excoicatio papalis ꝑ cōstituti
onem Martini factā cōstantie.
¶ De clericis scienter et sponte
cōmunicātibus excōmunicatis
a papa in diuinis ē excōmunica
tio papalis secundū Hosti. Ista
excoicatio tamē habet dubium:
extra. de sen. ex. c. significauit
¶ De participātibus in crimine
ꝓpter quod aliquis ē excoicatus
aliqua predictarū excoicationū
est excoicatio papalis ꝑ. c. si ꝯcu
bine. extra de sen. excō.
¶ De his qui absoluuntur ab ali
qua predictarū excoicationū ci
tra sedē apostolicam preterꝙ in
articulo mortis: qui taliter abso
luti si non se representēt ꝙcitius
possunt ei a quo possūt absolui: ł
mittāt ꝓ absolutioue reincidunt
in eandē. s. papalē excōmunica
tionem. ꝑ. c. eos. de sen. ex. li. 6

Excōmunicationes episcopis
ex iure reseruate.

De verberātibus clericos re
ligiosos vł moniales seu ta
libus manus violētas inicienti
bus seu temerarias est episcopa
lis excōmunicatio si fiat leuis in
iuria talibus. ꝑ. c. ꝑuenit. extra
de sen. excō.
¶ De his qui innitūtur ordīatio
nibus seu alienationibꝰ a scisma
ticis factis est episcopalis ꝑ. c. i.
extra de scisma.
¶ De his qui vsurpāt de nouoa
cantiū ecclīarū monasterioꝝ uł
alioꝝ pioꝝ locoꝝ custodiam: seu
guardiā titulū aduocatōnis seu
defēsiōis: que ꝓprie sūt noia pa
tronatus vel ipsoꝝ locoꝝ vacan
tiū bona occupāt: vł regalia. i.
collectā que fit rōne regis vł im
peratoꝝ seu tributū regi debitū
vt. c. generali. de elec. li. 6.
¶ De clericis vł monachis ipōꝝ
locoꝝ vacantiū qui hoc fieri ꝓcu
rāt: ⁊ hec excoicatō cū priori ha
betur: excōmunicatio ē episcopa
lis ꝑ. c. generali. de elec. in. 6.
¶ De his qui ab ecclīis ł ꝑsonis
ecclīasticis ꝑ se vł ꝑ aliū suo no
mine ł alieno ꝓ ꝑsonis vł rebus
quas nō cā negociatōnis defert
vł deferri faciūt seu trāsmittūt
exigūt aliquod pedagiū uel gui
dagiū: est excōmunicatio episco
palis ꝑ. c. quāꝙ. de cēsi. li. 6.
¶ De his qui fecerint statuta cō
tra libertatē ecclīe ⁊ qui scripse
rint ea: et qui sūt potestates ꝯsu
les rectores et cōsiliarii locorum
vbi dicta statuta seu etiā cōsue
tudines edite sūt vel seruate: et
qui seruare ea fecerint: et secun
dū ea iudicauerint: vł qui in pu
blicam formā redegerit iudica
ta est excōmunicatio episcopał.
ꝑ. c. nouerit. de sen. excō.

¶ De rectorib[us] ciuitatũ facienti bus exactiones idebitas clericis religiosis vl' ecclesiis eo[rum]: si post q[uam] fuerint moniti: nõ desistãt est episcopalis excõmunicatio. p. c. ñ minus. extra. de immu. eccle. et. c. aduersus consules.
¶ De his qui absolutionez ab ali qua excõicatione ul' reuocationẽ eius suspẽsionis vl' interdicti ex torquent p vim vl' p metũ: neq[ue] valet absolutõ: s[ed] incurrũt nouã excõicationẽ: ẽ epãlis excõicatio p. c. i. de his que vi metusue cau sa fiunt. libro. 6.
¶ De his qui p assassinos. i. quos dã infideles qui ex falsis suis opi nionib[us] de facili mittebant' ad occidendũ christianos: et qui in terfici fecerint vel mãdauerint aliquẽ christianũ: etiã si mors ñ fuerit subsecuta: et de receptato ribus et defensoribus et occulta toribus eo[rum] est excõicatio epãlis p. c. p humani. de homici. li. 6.
¶ De potestatibus capitaneis re ctoribus cõsulibus iudicibus cõsi liariis et aliis officialib[us] qui sta tuta faciũt scribũt vel dictant p que quis cõpellat' soluere vsuras vl' solutas nõ repetere est epãlis excõicatio. cle. ex graui. de vsu.
¶ De his qui occasione sñie excõ municationis vl' interdicti late dant licentiã grauãdi illos qui tulerũt eas vel suos in psonis vl' rebus. hic tñ casus est episcopal' vsq[ue] ad duos mẽses ab incursiõe sñie: abinde vero ẽ papalis excõ municatio. p. c. quicunq[ue]. de sẽ. excõ. libro. 6.
¶ De his qui iudicãt statuta edi ta in fauorẽ vsurario[rum]: [et] qui ha bent sup hoc potestatẽ: nisi statu ta ipsa deleuerint: aut si ea pmi serint obseruari. Unde illi qui faciũt capitula cũ iudeis: vt dñi et communitates et cõtinẽtia q[uod] possint feneuari: [et] q[uod] nõ possint repeti i iudicio vsure extorte ab eis et hmõi: vident' incidere in hanc excõicationẽ: et dñi qui ea faciũt et ciues qui cõsulunt. cle. ex graui. de vsur.
¶ De his qui cõcedũt represalias cõtra psonas eccl'iasticas: specia liter aut generaliter ẽ episcopa lis excõmunicatio. p. c. si pigno ratiões. de iniur. [et] dã. da. li. 6.
¶ De rectoribus secularibus vel quibuscũq[ue] officialibus eorũ qui cognoscerẽt de crimine heresis aut captos liberarẽt vl' dyocesa norũ uel inquisito[rum] officiũ impe dirẽt: est episcopalis. p. ca. vt in quisitionis. de here. li. 6.
¶ De his qui sciẽter [con]trahũt ma trimonia in casibus nõ [con]cessis [et] [pro]hibitis cõsanguinitatis et affi nitatis: et de [con]trahẽtibus cũ mo nialibus: est episcopalis. vt cle. eos. de [con]san. et affi.
¶ De dñis t[em]palibus qui subditis interdicũt: ne prelatis vel psõis ecclesiasticis quic[quam] vendant vl' emant ab eis bladũ molãt panẽ coquãt et hmõi obsequia exhibe re presumãt: ẽ episcoppalis excõ municatõ. p. c. eos. de immuni. eccle. li. 6.
¶ De his qui impediunt quin co ram iudicibus eccl'iasticis vel le gatis l' ordinariis in casibus qui ad eos ptinẽt illi qui cõquerũtur iusticiã possint obtinere excom municatio ẽ episcopal'. p. c. quo niam. de immu. eccle. li. 6.
¶ De his qui cõpellũt impatores litterarũ apostolicarũ: vel alios recurrẽtes ad forũ ecclesiasticum

In causis que de iure vł antiqua
cōsuetudine ad ipsum ꝑtinēt: vł
ad desistendū vel litigandū de
eis in foro suo seculari: grauādo
iudices ecclesiasticos vel impan
tes seu litigātes seu volētes corā
eis litigare: vł grauando ꝓpin
quos eoꝝ: vel capiētes res vel ec
clesias taliū: vł quocūqꝫ alio mō
dicto. c. quoniā. est episcopal'. et
similiter de dātibus cōsiliū ⁊ fa
uorē et auxiliū ad oīa predicta ī
duobus, §. precedentibus.

¶De his qui prelatos capit'la seu
alias ꝑsonas eccl'iasticas cōpel
lunt ad submittendū laicis: ł ad
alienandū bona immobilia seu
iura eccl'iaruꝫ: et similiter laici
qui vsurpāt sibi illicite hmōi: et
si non destiterint postq̄ fuerint
admoniti est episcopalis excoica
tio. ꝑ. c. hoc cōsultissimo. de re.
ec. nō alie. li. 6.

¶De his qui fingūt fraudulent
aliquē casum ꝑ quē aliquis iudex
mittat ad aliquā mulierē ꝓ testi
monio est excōmunicatio episco
palis. ꝑ. c. mł'ieres. de iudi. li. 6

¶De his qui vocātur ad dirigē
das moniales in electionibus: ni
si abstineant ab his ꝑ que possit
discordia nutriri ē excōmunica
tio episcopal' ꝑ. c. indēnitatibus
de elec. li. 6.

¶De his qui grauāt clericos vł
alias ꝑsonas eccl'iasticas ad quas
spectat aliqua electio ꝓ eo q̄ ro
gati seu alias inducti euꝫ ꝓ quo
rogabāt seu inducebāt noluerūt
eligere: vł cōsanguineos eorum
aut ipsas ecclesias: seu loca bn̄fi
cū: seu aliis bonis spoliando: seu
alias iniuste ꝑsequendo. c. sciāt
cūcti. de elec. et est episcopal' ex
communicatio.

¶De his qui loquūtur secrete vł
mittūt scripturas vel nunciū ali
cui cardinali: qn̄ sūt reclusi occa
sione electionis pape ē episcopa
lis excommunicatio. ꝑ. c. vbi pe
riculū. de elec. li. 6. et de dn̄is ⁊
rectoribus et officialibus qui im
minēte dicta electiōe nō seruāt
ipsam ꝯstitutionē. ꝑ. c. vbi peri
culum.

¶De his qui ꝓcurāt q̄ ꝯseruato
res dati se itromittāt de his que
nō licēt. i. de aliis q̄ de manife
stis iniuriis et violentiis ē excō
municatio episcopal'. ꝑ. c. statui
mus. de offi. dele. li. 6.

¶De dn̄is rectoribus ad regimē
vrbis Rome et electis: et fautori
bus qui fecerit cōtra cōstitutōeꝫ
super hoc factā est episcopal' ex
cōmunicatio. ꝑ. c. fundamēta.
de elec.

¶De electis magistris doctorib'
vel scholarib' tractātibus cū ali
quo ciue bononiēsi de cōducēdo
hospitiū irrequisitis inquilinis:
nisi tēpus cōductionis fuerit ela
psū ē episcopalis excōmunicatio
ꝑ. c. ex rescripto. extra. de loca.

¶De doctoribus seu magistris qui
scienter illos religiosos qui dimi
serūt habitū docēt litteras. s. le
ges ł phisicā ē excoicatio epālis
ꝑ. c. vt pick'osa ne cle. ł mo. li. 6

¶De dn̄is ł rectorib' tpalib' qui
nō fecerit obseruari ea que statu
untur ꝯtra ◌̄secutores cardialiū:
seu alicuius de familia eoꝝ ł pa
pe est excoicatio episcopalis. per
. c. felicis. de pe. li. 6.

¶De his qui impediunt visitato
res monialiū vel canonicarū: si
moniti nō desistāt: ē episcopal'
excōmunicatio. ꝑ cle. attēdētes.
de statu mo.

¶ De impugnātibus litteras pa
pe ante coronationē eius: et eſt
Benedicti pape. ii.
¶ De quibuſdā mulieribus que
beghine dicūtur ⁊ de religioſis
fauētibꝫ eas in illo ſtatu: et erāt
iſte certū habitū aſſumētes nul
li obedientiā ꝑmittentes nec re
nūciantes ꝓpriis nec regulā ha
bētes: licꝫ quibuſdam religioſis
ſpecialit̄ inhereant. de here. c.
ad noſtrā. nec intelligūt̄ ſub no
mine ille que etiā beghine l' ve
ſtite dicūt̄ de pñia beati Dñici.
vt pꝫ ī declaratiōe. Jo. 22. et idē
dicit̄ de tertio ordīe beati Frā
ciſci: īmo ex illa cle. videtur di
ci beghine ille excommunicate
que habent illos errores ibi poſi
tos qui cū ſapiāt hereſim eſt ho
die forte caſus papalis: et ē ꝯtra
tales beghinas.
¶ De hiſ qui abſoluti ab excoica
tione in articulo mortis: vel ꝓpt
aliud impedimentū nō repreſen
tant ſe q̄citius cōmode pñt ei a
quo debebant abſolui: qr reinci
dūt in eandē. de ſen. ex. c. eos.
¶ De participātibꝫ cū excoicato
in crimine ꝓpter quod ē excoica
tus dādo ei ꝯſiliū et fauorē. c. ſi
cōcubine. de ſen. ex.
¶ De his qui abſoluuntur a ſede
apl'ica vel legatis et iniūgit̄ eis
q̄ ſe repreſentēt ordinariis l' ali
as ſuſcepturi penitentiā ⁊ paſſis
iniuriā: ſeu al's obligati eis qui
bus ſciēter ſatiſfaciāt ſi hoc nō
faciūt cū primū ꝯmode poterūt:
qr reicidūt ī eādē ſñiā. d. c. eos
¶ De his qui cōtumaciter aſſerūt
Romanā eccleſiā nō eſſe caput
omniū eccl'iarū: nec ei tāq̄ capi
ti eē obediēdū. di: 19. c. nulli fas
¶ De his qui ſepeliūt corpora in
cimiteriis tēpore interdicti ī ca
ſibus nō ꝯceſſis a iure clem̄. coſ.
de ſepul.
¶ De his qui excoicatos publice
aut nominatim interdictos: vel
vſurarios manifeſtos ſcienter ſe
peliūt in cimiteriis. d. cle. eos.
¶ De clericis qui manifeſtis vſu
rariis ad exercēdū fenus domos
locāt vl' alio titulo ꝯcedūt eſt ex
cōmunicatō epiſcopalis ꝑ. c. vſu
rarum. de vſuris.
¶ De eo qui nō eſt electus a dua
bus partibuſ cardinaliū: ⁊ ſe ge
rit ꝓ papa. c. licet. de elec.
¶ De monachis et canonicis re
gularibus archidyaconis deca
nis prepoſitis plebanis cātoribꝫ
et aliis clericis ꝑſonatū habenti
bus: aut etiā quibuſcūqꝫ preſ by
teris qui audiūt leges vel phyſi
cam ē epāl'is excoicatio ꝑ. c. non
magnoꝑe. ne cle. vel mo.
¶ De religioſis qui temerarie
vbicūqꝫ habitū ſue religiōis di
mittūt: excoicatio ē epiſcopalis.
per. c. vt ꝑiculoſa. ne cle. l' mo.
libro. 6.
¶ De religioſis qui accedunt ad
ſtudia: niſi a ſuo prelato cū cōſi
lio maioris ꝑtis ꝯuētus licētia ſi
bi ſit ꝯceſſa. d. c. ut ꝑicl'oſa. li. 6
¶ De religioſis qui decimas de
bitas eccl'iis ſibi appropriāt vel
vſurpāt: ſiue qui nō ꝑmittūt ſol
ui eccl'iis decimaſ de animalibꝫ
familiarū ⁊ paſtoꝝ ſuoꝝ l' alioꝝ
immiſcentiū ipſa animalia gre
gibus eoꝝ tales ſi nō habent ad
miniſtrationes et bñficia ſūt ex
excoicati: ſi habēt ſūt ſuſpenſi:
niſi requiſiti deſtiterit īfra mē
ſem. cle. religioſi. de deci. Et ē
epiſcopalis excoicatio.
¶ De monachis et canonicis re

gulanb' nō habētib' aliquā ad
ministrationē qui se cōferūt ad
curias principū sine licentia suo
rū prelatoꝝ: vt dānū aliquod in
ferāt suis prelatis aut monasteri
is: ⁊ qui sine licētia arma tenēt
infra septa monasterii ē episco
palis excōmunicatio. ꝑ cle. ne in
agro. de sta. mo.
¶ De religiosis l' monialib' ꝓfes
sis et clericis in sacris ordinibus
cōstitutis qui cōtrahūt matrimo
niū de facto ē excoicatio epālis
cle. eos. de cōsan. et affi.
¶ De inquisitoribus hereticorum
qui pretextu officii inquisitionis
quibusuis modis illicite pecuniā
extorquēt vl' sciēter bona eccl'ia
rum ob delicta clericoꝝ fisco ec
clesie aplicāt nec pñt absolui ni
si quibus extorserint plene satis
fecerit de pecunia ē episcopalis
excoicatio. cle. nolētes. de here.
¶ De religiosis qui nō seruāt in
terdictū qd' seruat sancta mater
eccl'ia romana. vt cle. ex frequē
tibus. de sen. ex.
¶ De religiosis qui cōfitētibus si
bi nō faciūt ꝯscientiā sciēter de
decimis soluēdis: tales ab officio
predicationis sunt suspēsi donec
cōmode possint faciāt eis ꝯscien
tiam: ⁊ si interim predicāt: sunt
excoicati epāli excoicatione ⁊ si
militer de religiosis qui dicunt
aliqua verba vt retrahāt audiē
tes a solutione decimarū ē epāl'
excoicatio ꝑ cle. cupiētes. de pe.
¶ De religiosis mēdicātibus qui
domos ad habitandū vl' loca de
nouo reciperēt aut de nouo rece
pta mutarēt l' alienarēt. c. i. de
excess. prela. in cle.
¶ De fratribus minoribus qui tē
pore inter dicti recipiūt ad diui
na fratres vl' sorores de tertio or
dine sancti Frācisci ē episcopal'
excoicatio. c. cū ex eo. de sen. ex
cō. in clem̄.

Ingrediētes monasteria moni
aliuꝫ ordinis predicatorū extra
casus necessarios qui declarātur
in ꝯstitutionib' suis: puta ad dā
dum sacramēta infirmis ad me
dendū eis: ad reparanduꝫ edifi
cia et hmōi nō habita licētia a
papa vel a magro ordis sūt excō
municati: nec pñt absolui nisi a
papa l' a magro ordis: l' ab alio
cui fuerit ꝯcessa talis absolutio:
vt patet in bulla ipsius ordinis:
cuius bulle transūptū vidi ego:
¶ Ingredientes monasteria mo
nialiū ordis minorū extra casus
necessarios cōcessos in cōstitutio
nibus suis sine licētia pape l' mi
nistri ordinis excoicationem dy
ocesanis reseruatā incurrūt ꝓut
audiui a quibusdā fide dignis.
¶ Nota ꝙ ab excoicationib' que
fiūt ab hoie siue a iudice regl'a
riter nō pōt quis absolui: nisi a
suo excoicatore vl' ab hñte plena
riā iurisdictionē sup eū: l' a supi
ori suo: nisi in articulo mortis.
¶ Iteꝫ nota ꝙ fratres predicato
res ⁊ volētes ingredi eoꝝ religi
onem pñt absolui a prelatis ipsi
us ordinis a sententiis excoicati
onis suspēsionis et interdicti la
tis ab hoie l' a iure: saltē ab illis
quoꝝ absolutio reseruatᷣ epō.

De materia omnium supradi
ctarum excōmunicationū tā pō
tifici summo ꝙ̄ episcopis vniuscu
iusqꝫ dyocesis taꝫ a iure ꝙ̄ ꝑ ex
trauagātes et ꝓcessus curie. Ui
de plenius ⁊ clarius ac diffusi' si
vis videre i titulo de cēsuris ec
clesiasticis. i quarta ꝑte mee sū

me: siue ɔpilate ꝑ me fratrē An
toninū archiepiscopum Floren
tinum. Et sic est finis omniū ca
suū tā summo pōtifici ꝙ̄ episco
pis reseruatorum.

PRimo notādum est ꝙ sunt
due species excōmunicatio
nis. s. maioris et mioris. Excom
municatio maior semꝑ est pecca
tum mortale: ⁊ talis primo est se
paratus a deo et nō potest cōmu
nicare ꝓ aliqua vtilitate anime
sue. Secūdo est separatus a san
cta ecclesia. i. a cōmunione ⁊ par
ticipatione fideliū: exceptis his
casibus qui supra specificati sūt
Et sunt quinqꝫ in quibus ipse ex
cōmunicatus nō pōt participare
qui cōtinētur in hoc versu.
Si ꝓ delictis anathema quis ef
ficiatur. Os orare vale cōmunio
mēsa negatᷣ. Qui sic intelligun
tur. Os. i. locutio. Orare. i. ora
tio cū aliis in ecclesia. Cōmunio
id est cōmunicatio sacramētoꝝ
Uale. i. salutatio. Mēsa. i. cibus
et potus. Excommunicatio vero
minor aliquādo ē mortale pecca
tum: aliquādo veniale: sed ante
ꝙ̄ dicatᷣ quādo sit mortale vł ve
niale Noto prius ꝙ nouē modis
homo pōt incurrere excōmunica
tionē minorē. ¶ Primo qn̄ quis
participat cū excoīcato excoica
tione maiori in aliquo illorū mo
doꝝ supius dictorū. ¶ Secundo
qn̄ quis cōmittit sacrilegiū sicut
qui furatᷣ in eccłia: vel in ea illi
citū quid facit. ¶ Tertio qn̄ quis
est publicus cōcubinarius vł for
nicator. ¶ Quarto qn̄ quis acce
ptat aliquā ecclesiā a laico et il
lā sic tenet. vt. 26. q. 2. c. si quis.
¶ Quinto quādo quis ē symonia
cus qui ē etiā excōmunicatus ex
cōmunicatione maiori. ¶ Sexto
secundū quosdā qn̄ in bello iniu
sto ɔtra christianos exercet quis
artē balistarū aut sagittarum.
¶ Septimo oppressores inopū et
paupeꝝ: publici predones: publi
ci vsurarii: meretrices: qui omēs
largo modo loquēdo possunt di
ci excōmunicati ꝓ quanto taliū
oblationes nō debēt admitti ad
altare sanctū domini. ¶ Octauo
illoꝝ quib᷒ denegatᷣ ecclesiasti
ca sepultura. sicut sūt illi qui mo
riūtur in torneamētis: qui dato
ꝙ penitētes moriātur: nō ponūtᷣ
in cimiterio. Similiter etiā di
citur de illis qui nō ɔmunicant
semel in anno sine necessitate ⁊
causa. vt. c. omnis. de pe. et re.
¶ Nono omēs publici peccatores
Omnes autem casus supradictos
ponit Inno. Ray. et Hostiē. et
in quolibet predictoꝝ casuū pōt
absoluere simplex sacerdos ⁊ epi
scopus: preterꝙ̄ forte i symonia
et excommunicatiōe maiori. In
primo ergo casu. s. in participa
tione cū excoīcatis maiori excoi
catiōe pōt homo peccare morta
liter et venialiter. Mortalitᷣ tri
pliciter. ¶ Primo qn̄ participat
in eodē crimie ꝓpt quod ipse est
excoīcatus dādo cōsiliū auxiliū
et fauorē: rōe cuius peccatū com
mittitᷣ. ¶ Secūdo qn̄ participat
cū excoīcato in aliquo alio crimi
ne mortali ab illo ꝓpt quod ipse
est excoīcatus: Sed in primo ca
su nota ꝙ participās cū excoica
to in eodem crimine vt dictū ē:
incurrit excommunicationē ma
iorem: sꝫ in secundo modo cadit
tm̄ in minori excoīcatōe etiā si
mortaliter peccat. ¶ Tertio qui

cõmunicaret cum excõmunicato maiori excoicatione in sacramẽtis. puta accipe corpus Christi cũ eo vel sacros ordines incurrit excõmunicatõnẽ minorem: peccat tñ mortaliter. In aliis autẽ casibus supradictis non peccat quis participãdo cũ excõmunicatis: nisi pro quãto aliquis in cõtẽptũ precepti et ꝓhibitionis facte audacter cũ excõmunicato et ad libitũ cõuersaretur: aut in salutãdo: aut in loquẽdo sine necessitate: aut i morãdo vel cõmunicando. ¶ Sed nota ꝙ sacerdos recipiens aliquẽ excoicatum maiori excoicatiõe ad officiũ eccl'ie aut ad sacramẽta aut ad eccl'iasticã sepulturã: nõ solũ mortaliter peccat: sed subito est suspẽsus ab administratiõe et sibi est interdictus introitus ecclesie quousqꝫ sit absolutus: et efficit̃ quasi irregularis: et si talit̃ interdictus moriatur nõ debet poni in cimiterio nec debet ꝓpter timorẽ sacerdos desistere quin talẽ excoicatũ expellat de eccl'ia: q2 ñ excusat̃ ratione timoris: nisi tal' essꝫ timor qui possꝫ cadere in constantem virũ: tunc eni secundũ quosdam excusatur ab interdicto. Hosti. autem dicit ꝙ beatus erit talis sacerdos si se prepareret ad martyrium. ¶ Nota igit̃ quõ habuisti ꝙ in nouẽ casibus homo cadit i excoicationẽ minorẽ: ratione cuius separatus ẽ ab effectu sacramẽtoꝝ et ꝙ̃tũ ad deũ. Nã peccatũ mortale animã separat a deo et excoicatus quõcũqꝫ ẽ in peccato mortali: preterꝙ̃ participãdo cum excoicato maiori excoicatione in loquendo salutãdo orando cõmunicãdo ⁊ comedẽdo: in quibus casibus secundũ Tho. homo nõ peccat mortalit̃ nisi ꝓpt cõtẽptũ: dato ꝙ excoicationẽ incurrat. et ideo qui ẽ in peccato mortali quõcũqꝫ aliter ẽ excoicatus: etiã ꝙ̃tũ ad eccl'iam ẽ separatus ab effectu. i. a grã ⁊ sacramẽtis. q2 nullus qui ẽ in peccato mortali cũ sit indispositus põt cõsequi gratiã spũs sancti: põt tñ intrare in ecclesiã: stare i officio diuino: et etiam põt cũ aliis in aliis participare: sꝫ nõ põt pacẽ in ecclesia recipe. cũ pax ipsa sit loco cõmunionis. Sed hec oĩa plenius habẽtur in decretis ⁊ decretalib' ⁊ i sũmis: ideo cũ expedit videre querere diligẽtius in ipsis.

Postꝙ̃ ille qui vult confiteri dixit ex se ea que voluit de peccatis suis si nõ dixit sufficiẽter: quod quasi semp accidit: int̃rogãdus ẽ plene de his que non dixit ꝓut videbit̃ fore expediẽs Si vero modicũ vl' minus dixit potes interrogare secundũ ordinẽ infra positũ. videlicet primo de decẽ preceptis. postea de viciis capitalibus. nõ aũt omẽs de omnibus sed de illis que solẽt in talibus repiri: et nõ solũ de istis peccatis interrogãdi sunt sꝫ de omnibus circũstantiis peccatoꝝ ꝓut supra satis ostẽsum ẽ. Nõ tñ ẽ necesse de quolibꝫ peccato mortali oẽs circũstantias predictas cõfiteri sed solũ illas que trahũt peccatũ in aliã speciẽ que. s. habent specialẽ difformitatẽ oppositam alicui preceptoꝝ. Sꝫ ⁊ de numero peccatoꝝ mortalium. s. quotiẽs mortale peccatũ cõmissũ est in qualibet peccatorũ specie diligẽter interrogandũ est.

Incipit prima pars de mō in
terrogandi penitētes a confesso
re secūdum decē precepta legis.
Primū preceptū cōtinet tria ca
pitula. Primum.

Num cole deum. Circa
hoc primū preceptum sic
potes interrogare et pri
mo de votis. De votis.

NOta secundū magistrū sen
tentiarū. di. 18. ꝙ votum ē
testificatio quedā ꝓmissionis spō
tanee: que fit deo de his que dei
sūt et fieri debet. vel breuius se
cundū Tho. Uotū ē ꝓmissio deo
facta de aliquo qđ sit deo accep
tū. ad quod requiruntur tria. s.
deliberatio volūtatis. ⁊ ꝓpositū
et ꝓmissio. vltimū oriť ex secun
do: secundū ex primo. Si trans
gressus ē seu omisit implere ali
quod votū licitū: et si aduerten
ter: cū possit est semꝑ mortale ⁊
totiens quotiens frāgit. Secus
si ex obliuiōe: vel qꝛ nō poterat
vt infirmus ieiunare et hmōi.
¶ Si vouit se aliquid mali factu
rum. vt vindictā vł maioris bo
ni impeditiuū: vt ñ ingredi reli
gionē hoc est mortale et sine ali
qua dispēsatione debet illud in
fringere.
¶ Si nimis tardauit implere: ꝓ
pter quod a memoria excidit om
nino: vel venit ad statū nō valē
di implere: cum prius potuisset
mortale videť. ¶ Idē qñ dimisit
ꝓpositū implēdi: cū tñ possꝫ: alʼs
mora implēdi votum qñ sibi nō
prefuit tēpus nō videť mortale.
nisi mora esset valde nimia ⁊ ni
si ex hoc ei immineret ꝑiculū ñ
valēdi implere. vt de voto igre
diendi religionē: cū tñ nō habe
ret causā legittimaꝫ cogentē di
lationis: tūc etiā est mortale.
¶ Si fecit votuꝫ de re licita: vt
de elemosina: ieiunio ⁊ huiusmo
di: sed ob malū finē: puta vt pos
sit facere vindictā adulterium ⁊
hmōi mortale peccatū est: nec te
netur illud implere.
¶ Si fecit votū abstinētie et hu
iusmodi: et dubitat vtrum possit
implere vel nō et sine dispensa
tione vel cōmutatione supioris:
cū possit faciliter recurrere ad
eum vł ad cōfessorem suum pro
cōsilio frāgit mortale videtur.
¶ Nota tñ ꝙ viri pñt irritare vo
ta vxoꝝ. s. abstinētie ꝑegrinati
onis elemosine et accessus ad ta
lē locū: et maxime votū elemosi
narū si nō habent nisi dotē abs
qꝫ alia supioꝝ dispensatione: et
si fiat talis irritatio etiā sine cā
rōnabili a viro: āmō nō tenetur
vxor implere talia vota. Dubiū
ē de voto hierosolimitano. quia
hoc in fauorē fidei emittiť.
De irritatione votoꝝ impuberū
et filiorūfamilias et religiosorū
vide in. 2. parte sū. ti. vltimo.
¶ Si habēs votū castitatis vł re
ligionē intrādi et matrimoniū
cōtraxit: mortale ē et nō pōt ꝯsū
mare illud absqꝫ mortali pecca
to: quia adhuc pōt illud implere
et dꝫ ante cōsūmationem matri
monii: post ꝯsummationnē vero
reddere tenetur debitū etiā int
pretatiue petēti. sed exigēdo sꝑ
peccat mortaliter. Unde cōsulē
dum esset ei petere super hoc dis
pensatōnē a papa secūdū Guil.
Posset etiā episcopus dispēsare:
nisi esset talis cōtinens et obser
uans ipsum.
¶ Si fecit votū stultū et irratio

nabile: ut ieiunare vnica die vel nõ pectiare caput vel lauare i sabbato et hmõi mortale nõ est: sed phibēdus est illud implere.

De voti transgressione.

Et nota q a trãsgressiōe votoꝝ põt de iure cõmuni cõsuetudine confessor absoluere: qz nõ est de casibus reseruatis: sed de dispēsatione et cõmutatione votoꝝ nõ põt se intromittere sinẽ speciali cõmissione dyocesanoꝝ vel alterius qui possit illã dare. Episcopi autẽ in oibus põt cõmutare vel dispēsare: nisi i voto castitatis vel religionis et trib' votis pegrinationis. s. hierosolimitani ad sãctũ iacobũ et ad limina apostoloꝝ. i. Romã. in quib' votis papa vel summus pñiarius soli dispensant vel cõmutant. De votis habes in. 2. parte sũ.

De supstitionibus. c. 2.

Si fecit ipse vel fieri fecit aliquod maleficium: seu iuxta vulgare malias in quibus semp fiũt incantationes occulte vel manifeste demonum inuocationes: quod semper est mortale et dignum morte corporali.

De incãtationibus.

Si fecit vel fieri fecit vel procurauit aliquã incantatõez cum sacramẽtalibus ecclesie: vt aqua baptismali vel oleo sancto et huiusmodi ob sanitatem vel aliã causam ẽ mortale ⁊ grauissimũ.

De adorati one creaturarum.

Si adorauit aliquã creaturã faciendo orationẽ ad eam vt ad lunã solẽ et stellas cũ prio apparẽt et hmõi: est mortale peccatum.

De diuinationibus.

Si fecit vel fieri fecit aliquã diuinationẽ ad inueniendũ furta vel ad sciendũ occulta vel futurũ quod sibi cõtingere potest: est mortale.

De arte notoria.

Si didicit artẽ notoriam vel vsus est ea ad sciendum aliqua: vel si vsus ẽ arte nigromãtica mortale ẽ. et si habet librũ inducẽdus est vt eum cõburat. al's nõ est absoluendus. sicut ẽ liber Almadel Sexiphoras et alii libri comburẽdi sũt. quia mortale est vti eis.

De cõstellationibus.

Si ex constellationibus vel planetis sub quibus natus ẽ aliquid indicauit determiate de cõuersatõne eius. Idem si ex phisonomia. Credere enim hominem ex fato vel cõstellatione vel complexiõe cogi ad bonũ vel ad malum est hereticum.

De sortibus.

Si vsus est sortib' diuinatoriis quod est mortale. ex leuitate autẽ veniale.

¶ Si dedit aliquod turpe vxori vel viro ad comedendum vel alteri vt amaret eã vel fecit vel dixit aliquid turpe ad huiusmodi ẽ mortale. interrogãdũ est quid fuit illud.

De incantationibus

Si fecit vel fieri fecit aliquã incantatõnem ob sanitatẽ ꝯsequendam et qñ hec fit sciẽdo

esse ꝓhibitū est mortale coiter: qñ uero ex simplicitate fieret pu tādo esse bonas oiones: videtur veniale. Sed si nollet in futurū abstinere: negāda ē ei absolutio qꝛ ex obstinatione ꝛ malicia vi detur esse mortale: et interrogā dum ē de verbis quibus vtūtur et de obseruātiis quas addūt.

De breuibus.

SI fecit vł fieri fecit: ł vsus est breuibus que coiter sūt supstitiosa ex verbis vł carta in qua fiūt: vel modo imponēdi vł portādi: vł tēpore scribēdi: et in uēta supstitione eaꝝ imponēdū est ꝙ cōburāt: et si nollēt nō sūt absoluēdi: qꝛ tunc ē mortale. Si vero putabāt talia esse licita tā ꝙ orationes: veniale videtur.

De obseruationibus tēpoꝝ.

SI obseruauit vnā diem ma gis ꝙ aliā in nō incipiēdo aliquid tanꝙ malū: vt dies egy ptiaticos vel diē in quo occurrit decapitatio sancti Johannis ba ptiste: vel diē ascēsionis in colli gēdis herbis et huiusmodi veni ale videt qñ ex simplicitate hoc fit: siue scribēdo aliqua: vł portā do ad suspendendū in aliquo lo co si simpliciter credit veniale ē Si vero hec crederet animo ob stinato: tūc mortale esƺ talia ob seruare.

De somniis

SI obseruauit somnia faciēs aliquas oiones et obseruati ones ꝛ postea ex his que somniat volendo de futuris et occultis in dicare ꝛ pnūciare mortale ē. alꝰs autē sine obseruatōne adiuncta adhibere fidem nimiis somniis peccatū ē: et si ex se nō sit morta le: tñ piculosū ē. qꝛ sic diabolus multos decipit. ¶ Si ex infusiōe olei de lucerna vel cracitatione aliquaꝝ auiū vł vlulatu canū: ł magnitudie ꝛ ptinuitate vētoꝝ et hmōi estimauit aliquid mali euenturum: quod fatuum est.

¶ Si existimauit mulieres puer ti in gattas vel alia animalia ꝛ ire de nocte et suggere sāguinē pueroꝝ et huiusmodi: quod ē im possibile: nisi deo: et ideo fatuū ē credere. De hac materia diui nationū incātationū ꝛ omnium supstitionum vide luce clarius ī decretis. 26. ca. per totum.

De blasphemia multiplici dei et sanctorum. c. 3.

SI blasphemauit deū: vide licet dicendo eū nō esse iu stū ꝛ oia iniuste disponere ꝛ esse acceptatorē psonarū: vł nō vide re que fiūt: vel nō curare de acti bus hominū vel ꝓditorē: vł sine merito punire et flagellare eum vel nō posse istud vł illud facere et huiusmodi: quodlibet hoꝝ est mortale cū aduertit quod dicit et intelligit.

¶ Si blasphemauit deū vel ali quē sanctū: que ꝓpꝛie dicit male dictio. vt maledictꝰ sit ꝛc. vt fit ex ira semꝑ est mortale: si aduer tit ipsa verba.

Secūdū preceptū de iuramē tis et periuriis et habet. c. duo.

Primum.

Ec iures vana ꝑ ipsū.

N Primo de piurio. Si iurauit ī aliqua curia corā iudice mēdaciose mortale ē ꝙtunc ūq; alias haberet iustam causam: ꝛ qui inducit ad hoc ad uertēter: ut iudex aduocatus pro curator et huiusmodi mortaliter peccat.

¶ Si iurauit etiā extra iudiciū

in cōmuni sermone quacunq; ex causa vl' leuitate vl' vtilitate vl' iocositate vel qualicūq; modo⁊ nō solū ad sancta dei euāgelia et ꝑ corpus Christi et sancto ꝝ: ƺ etiā ꝑ fidem: ꝑ deū: si deus me adiuuet: ꝑ virginē mariā: ꝑ crucem: per animā suam et hmōi: hoc sꝑ ē mortale qn̄ aduertit se iurare: et falsum dicere: ⁊ totiēs quotiēs sic iurādo aduertit.

¶ Si iurauit aliquid ꝓ certo de quo dubitabat vtruƺ sic sit: mortale ē: ⁊precipue iurādo i iudicio

¶ Si iurauit perpetrare aliquid quod ē mortale: vt facere vindictam: nō dimittere cōcubinā: seruare iniusta statuta: tenere secretam iniquā ꝯiurationē mortalit' peccauit: nec debƺ illud seruare

¶ Si iurauit tenere secretuƺ aliquod quod ē tractatū in cōsilio: vel aliud quod nulli ē nociuū: si aduertenter manifestat peccat mortalit' ip'se et qui stimulat eū ad manifestandū sciēs illud esse secretum.

¶ Si iurauit seruare statuta alicuius ciuitatis vel vniuersitatis aliquod sciēter ex illis transgrediēdo statutis peccat mortaliter

¶ Si tamē aliquod statutū ē abrogatū ꝑ cōtrariā cōsuetudinē: q² quotidie ꝑ oēs fit cōtrarium ⁊ diu nō videt' piurus si nō seruat illud eo ꝙ nō habet vim statuti di. 2. §. leges.

¶ Si iurauit ꝑ aliquē modū opprobriosum ꝑ dei mēbra l' sanctorū: vt faciūt ribaldi: mortaliter peccauit: q² blasphemia reputatur. 22. q. 1. c. si quis ꝑ capillum

¶ Si ꝓmisit se aliquid facturuƺ licitū in honorē dei vel aliorum sāctoꝝ: si nō intēdebat obseruare mortaliter peccauit: si aūt intēdebat obseruare: sed veniente termino quo debet implere non seruat ꝓmissum: cū tn̄ posset: licet cū incōmoditate sua: peccauit mortaliter: nisi ille cui ꝓmisit ante terminū relaxet iuramētum: quod facere pōt si ꝓmissum in illius vtilitatē tm̄ cedat: naƺ si in vtilitatē alioꝝ vel in honorem dei ⁊ sanctoꝝ nō pōt ille relaxare: sed ad episcopū vl' papā ꝑtinet relaxatio vel cōmutatio: si antē nō pōt implere excusatur a peccato ꝓtūc cū nō potest. Si quis etiā ꝓmittat cū iuramēto se aliquid facturū quod non est alicuius importationis boni vl' mali: vt mater de verberando filiū vel de bibēdo vl' nō et hmōi: videtur veniale iuratio ⁊ ꝑiuratio

¶ Si iurauit sine causa rationabili ꝓ quibuscūq; minimis: dicēdo etiā veritatē veniale est: nisi faceret in cōtemptū: et inducendus ē vt abstineat ꝓpt' ꝑiculū periurii. ¶ Si induxit aliquē ad iurandū: quē omnino credebat falsum iuraturū mortalit' peccauit: nisi esset iudex hoc faciēs ex officio suo secundū iuris ordinem.

De adiuratione. c. 2.

DE adiuratione que est inducere aliquē ad aliquid faciendū ob inuocatōnē alicuius rei sacre. et si ē ꝑ modū coactionis intendēs eū obligare ꝑ modū iuramenti ad aliquid faciendum vt ad suꝑiores et alios in quibus nō habet potestatē est mortale sicut adiuratio Cayphe ꝯtra dominū. Ad sibi subditos vero est licita eo casu quo liceret eis pre

cipe: al's non: ⁊ tūc adiuratus te
netur illud facere vl' dicere: al's
eſſ; mortale ſicut trāſgreſſio pre
cepti.
¶ Si adiurauit prelatos l' ſocios
vl' inferiores ꝑ modū deprecatō
nis intēdēs reducere adiuramē
tum ad aliquid boni faciendum
nō eſt malū vel veniale.
¶ Si leuiter ⁊ ſine cā eſt adiura
tus ñ faciēs illud ñ peccat. Tho.
¶ Si adiurauit demōes ꝑ modū
precis uel ad fiendū aliquid ab
eis: vel aliquid obtinendū auxi
lii ē mortale: niſi quis faceret ex
familiari cōſilio ſpiritus ſancti:
vel niſi ex quadam ſimplicitate
querens ab obſeſſis a diabolo: ſ;
ꝑ modū coactionis licet eoſ adiu
rare ne nobis noceant.
¶ Si adiurauit creaturas irrati
onabiles ne diabolꝰ eis vtaẜ in
noſtrū nocumentū: licet. Si aūt
vt demon opetur in eis mortale
eſt: vt incātatores ſerpentium.
¶ Si in cātilenis et turpibus fa
bulis miſcuit deū et ſanctos: et ī
narrationibus turpibus et ama
toriis ē mortale: al's veniale: ni
ſi faceret in cōtemptum dei.

Tertium preceptū de obſerua
tione feſtoꝝ ꝯtinet duo capitula
Primū.

SAbbata ſanctifices. Quia
q̄ſtum ad determinationē
dierū iſtud preceptū eſt de iure
poſitiuo: ideo hic annectere po
tes de ieiuniis eccleſie et de au
ditione miſſe.
¶ Primo ergo ſi fecit aliquod ma
nuale opus diebus dominicis et
feſtiuis: l' al's preceptis ab eccle
ſia extra neceſſitatem: qr morta
liter peccauit ſi ꝑ notabile ſpaci
um: ſecus ſi fueret aliqua puncta
ſi vero ex neceſſitate: videlic; qr
hoſtes expectātur l' veniūt inun
dationes aquarū et hmōi: tūc li
ceret remouere blada ⁊ ſuppelle
ctilia et hmōi: et debēt obſerua
ri de veſpera in veſperā. i. de ſe
ro ad ſero. de ꝯſe. di. 3. c. pnūci
andum. et hic requiriẜ magna
prudētia in cōſulēdo.
¶ Si vēdidit vel emit diebus fe
ſtiuis nō comeſtibilia de die in
diē: vt panē vinū caſeū carnes
et hmōi: mortaliter peccauit,
¶ Si ꝑ modū negociationiſ non
in caſu magne neceſſitatiſ: i nū
dinis tñ exquo prelati eccl'iaru;
tolerāt ſi non dimittunt audire
miſſam ſecundū Pe. de pal'. vi
dentur excuſari qui mercātur ī
diebus feſtiuis. ſ. a pctō mortaliẜ
¶ Si fieri fecit aliquod predicto
rum a ſuis filiis diſcipulis ſeruis
laboratoribꝰ ſine neceſſitate pec
cat mortaliter mādās ⁊ exequēs.
Si tñ mandās ſeu magr̄ vel pa
tronus nō habet neceſſitatē: ſed
diſcipulus eius vel ſeruus vel ru
ſticus hab; neceſſitatē ita ꝙ ali
ter nō poſſet viuere: vel qr diſci
pulus nō obedit aliquādo magi
ſtro in his diebus vēdēdo vel fa
ciendo aliquod exercitiū eius ar
tis ꝓ aliquo tēpore: ⁊ nec iſte nec
alius de illa arte vult cōducere
eū ſecū et aliud exercitiū neſcit
facere: videẜ ipſe excuſari. Na;
ſi in obſequiū eccleſiarū paupeu
larū aliqñ lic; aliquid laborare
diebus feſtiuis ſecūdū doctores
q̄ſtomagis licet ꝓ ſuſtentatione
uite eius ī neceſſitate. tutius tñ
eſſet eligere aliquā artē ſi poſſ;
Similiter de ſcriptoribus ꝓ pre
cio et cōficientibus inſtrumētoꝝ

iudicantibus et facientibus lon
gas dietas nō causa cupiditatis
sꝫ necitatis. q̄ nō bñ alit̄ potest
fieri.

De barbitōsoribus et huiusmōi.

Medicinalia autē semꝑ licet fa
cere et medicari et talia vēdere

¶ Si ꝑ totū diē festiuū vacauit
ludis venatōnibus aucupiis cho
reis et aliis vanitatibus mūdi.
Frequēter enī in his occurrunt
mortalia peccata et si de se ista
nō sint mortalia. ꝙ etiā morta
le peccatum diebus festiuis com
missum sit grauius patet: ⁊ ideo
de huiusmodi cōfitendū est.

De auditione misse dieb᷒ do
minicis et festiuis.

SI non audiuit totā missam
diebus illis: sed omisit: vl̄
ex contēptu vel ex cupiditate lu
crandi vel causa eundi ad solati
um: ul̄ ad conuiuia: seu ex negli
gētia vel ignorātia crassa: mor
taliter peccauit: et totiens quoti
ens diuisuit. Idem si audiuit sꝫ
nō totam dimittēdo notabilem
partem. de cōse. di. i. c. missas.
Secus vero est si modicā partez
misse dimisit.

¶ Qđ aūt quis audiat in parro
chia sua vel alibi missam ꝓpriā
de die ul̄ aliā audiēdo: ul̄ nō in
telligēdo verba: vel nō audiēdo
q̄ submisse dicit̄: vel audiat ali
bi seu a cōcubinario vel symoni
aco et hmōi: vel nō symoniaco ⁊
cōcubinario ex quo prelati non ꝓ
uident sup hmōi nō vident̄ sim
plices sollicitādi: sed dimittēdū
ꝯsciētiis eoꝝ vbi talia abūdant
secundū Pe. de pal. ⁊ Guil̄. du
ran.

¶ Dimittēs vero auditionē mis
se ex infirmitate vel ex tali occu
patione quam nō pōt dimittere
vt seruire infirmo vel alia iusta
causa: puta q̄ manet i castris ex
cusatur. Excusantur etiā puel
le que dimittūtur a parētib᷒ do
mi: nō tñ euntes ad choreas. Ui
due etiā que manēt i domo clau
se ꝑ mēses non excusant̄. secus si
ꝑ dies. 15. vl̄ ꝑ mensem.

De obseruatione ieiunioꝝ. c. 2.

SI quis dimittit ieiunia ec
clesie l̄ quadragesime: qua
tuor temporꝝ: et vigilias festorū
Christi ac apl̄oꝝ ⁊ sanctoꝝ post
21. annū peccat mortaliter: nisi
habeat causā legittime eū excu
santē: vl̄ saltē existimet se habe
re: puta cū est satis debilis vl̄ vi
detur sibi esse ꝓpt̄ quod credit ñ
posse ieiunare sine notabili cor
poris detrimēto: licet secūdū va
rietatē possit: tal̄ ñ videt̄ de fa
cili cōdēnādus de mortali ex quo
paratus erat obedire precepto si
credidissꝫ se posse: alit̄ est morta
le: et totiēs quotiens dimisit ali
quē diē ieiunii. quilibet enī di
es ē sub vno peccato: ⁊ inde post
. 21. annū inducēdi sūt iuuenes
ad ieiunandū: sꝫ etiā interrogā
dū est de numero dierū quos di
misit: et qua de causa. Si vero
notabilit̄ anticipauit horā come
dēdi: puta circa horā tertiā sine
cā legittima: nō est ieiunium: vñ
et mortale. hora aūt ꝯgrua ē cir
ca nonā: tardare aūt post nonā
nō ē viciū: nisi fiat ex supstitōe

¶ Si cuꝫ ieiunauit ex statuto ec
clesie: vl̄ ex voto l̄ ex iniūctione

ↄfeſſoris comedit de ſero fruſtrũ
panis vł de pluribus fructibus:
aut ↄfectionibus: vel de vno ge
nere tantum: ſed in magna quã
titate ieiunium fregit.
¶ Si vero aliquid cõfectionum
ſumit in parua quãtitate nõ ſol
uit ieiuniũ: niſi fieret in fraudẽ
ad nutriendũ: ſ; ſumẽdo aliquid
fructuũ ꝑ modum medicine: ne
ſcilicʒ vinũ lauet ſtomachũ non
videtur eſſe malum. Poteſt aũt
quis in die pluries bibere ſũpto
prandio et nõ frangit ieiuniũ:
niſi fiat in fraudem vt dictũ eſt
Debiles ⁊ multũ laborãtes itine
rantes peregrinantes pregnan
tes ac nutrientes pauꝑes ⁊ hmõi
quomodo et quando a ieiunio ex
cuſent vide plenius in ſumma.

Quartũ preceptũ de honore parentũ: ⁊ habʒ duo capitula.

Primum.

HAbeas in honore parentes
Quere primo ſi dixit ver
ba contumelioſa vł opprobrioſa
parentibus: mortaliter peccauit
et multo magis ſi uerberauit eti
am leniter.
¶ Idem ſi parentes irriſit.
¶ Si blaſphemauit vel maledi
xit ipſis defunctis et viuis.
¶ Si nõ obediuit eis in licitis ex
contẽptu peccauit mortalit̃ etiã
in paruis rebus: ſecus ſi ex negli
gẽtia in rebus nõ multũ põderiſ
¶ Si nõ ꝓuidit neceſſitatibꝰ eo
rum cũ poſſet mortale eſt.
¶ Si non impleuit legata facta
ab eis ad pias cauſas: ſʒ multum
diſtulit ꝓpter incõmoditatẽ cum
tamen poſſet peccauit mortalit̃.
¶ Si non reuerenter ſe habuit:
ſed contẽpſit vel dure locutus ẽ:
vel ꝓuocauit ad iram: vel nõ ſup
portauit eos: vł diligẽter nõ pro
uidit veniale eſt.

De gubernatiõe familie. c. 2.

SI nõ ꝓuidit magniſ neceſſi
tatibus victus ⁊ veſtitus fi
lioꝝ vxoris ſeruoꝝ: cũ poſſet: ex
auaricia ł crudelitate mortale ẽ
¶ Item ſi ꝓpter hoc illegittimos
filios miſit ad hoſpitale: vel ſer
uos qui ſibi bñ ſeruierũt.
¶ Si nõ adhibuit diligentiam
ad hoc ut boni eſſent et mãdata
dei ⁊ eccleſie obſeruarent: vt de
confeſſione cõmunione auditiõe
miſſe de honeſtate et huiuſmõi
et ſi notabilez in hoc cõmiſit ne
gligentiã nõ curando vł nõ cor
rigẽdo mortale ẽ ł veniale gra
ue. ¶ Si dixit vxori verba cõtu
melioſa vocãdo ſcortũ et hmõi:
vł verberauit aſpere ſine cauſa
rationabili: ſʒ ex iniuria morta
le ẽ. ſecus ſi alias ei dura ⁊ aſpe
ra verba loquitur.
¶ Si vxor cõtẽdit cũ viro in lici
tis rebus nolẽs obedire ex hoc ꝓ
uocãs eũ ad blaſphemandũ deũ
vel ſanctos vel ad aliud grande
incõueniẽs mortale ẽ ſi ẽ occaſio
data ad hoc.
¶ Si vir ꝑmittit vxorem facere
vanitates aut ornatus vel tripu
diatus et hmõi ⁊ alia multũ ꝓuo
cantia ad laſciuiã: mortale vide
tur: ſi vero non videt̃ multuʒ ex
ceſſus veniale.
Mater que mittit filias ad cho
reas et alias mũdi vanitates: et
nõ ducit ad miſſam cõfeſſionem
cõmunionem peccat mortaliter,
et non videtur poſſe excuſari a
mortali.

¶ Si dominus vel domina nō ꝓuidit necessitatibus corporalibꝰ seruoꝝ et ancillarū et infirmos mittit ad hospitalem nō curat de necessitate eoꝝ: vł nō dat eis habilitatē ad cōfitendū communicandū audiendū missam cū possit: vł facit in festis laborare mortale est in quolibet hoꝝ.
¶ Si nimis dure vł nimis remisse al's se habuit in gubernatiōe familie: in quo omēs delinquūt etiā perfecti coīter veniale est. di. 25. c. qualis.

Quintū preceptū de homicidio. c. vnum.

Non occisor eris. Et primo quere si occidit extra ordinem iuris aliquē voluntarie vel preter intētōnē a casu dādo operam rei illicite: vt in ludo noxio vt ad saxa: vel etiā rei licite: sed nō adhibendo debitā diligentiam: vt ꝓiciendo tegulas de tecto mortale est et casus episcopis reseruatus.
¶ Item si ex necessitate euitabili: et etiā ineuitabili ad quam ꝑuenit ex culpa: puta qꝛ adulter ē inuentus a viro mulieris adultere qui vt mortē euaderet eū occidit interrogādum ē de cā homicidii.
¶ Si iudex occidit aliquē innocentē secundū iura: vel aliquem nocentē: sed preter ordinē iuris: vł secundū ꝓcessum ordinarium sed non habēs legittimū dominium: vel habēs potestatē: sꝫ nō ex iusticia sed ex vindicta vł auaricia vel crudelitate: et est casus epāł nisi in vltimo pūcto.
¶ Si mulier grauida quesiuit aborsum ꝑ medicias vel labores vel ꝑ aliū modū: etiā si nō sequatur effectus ē mortale in ea et in quocūqꝫ ꝯsulēte et opāte ad hec nō tñ est casus episcopalis. Si vero sequitur effectus et puerperiū erat formatū in vtero: homicidium ē in ea et in cooꝑante et consulente: vñ casus episcopalis est. In aliquibus etiā locis si non sequitur effectus ꝑ synodales cōstitutiones ē episcopalis: et alicubi est excōmunicatio.
¶ Si occidit mater filiū vel filiam spōte ad occultandū crimen suū grauissimū est et multo plus si non baptizatum.
¶ Si pater filiam vł frater sororem fornicantē: si vir vxorem: si vxor virū ꝓpter odiū vel amorē ad aliquē aliū: si filius patrē vel matrē ex ira vł auaricia: vł fratrē frater: grauissima sunt et digna magna penitētia et episcopo reseruata.
¶ Et nota ꝙ episcopi solēt cōmuniter eos mittere qui ire pñt pro casu homicidii ad penitētiarios curie ad terrorē incutiendū. Si tamen uolunt: pñt absoluere tales per se vel ꝑ alios: ideo pape ñ reseruatus.
¶ Si mater vł nutrix suffocat filium vel filiam quē tenet iuxta se inaduertenter opprimens eū mortale est ꝓpter negligentiā: et est episcopalis.
¶ Si mulier grauida preter intentionē abortitur: si cōmisisset ibi notabilē negligētiam: puta quia nimis saltauit vel qꝛ nimis inordinate laborauit: vł propter inordiatas lascivias nō esset absqꝫ mortali peccato.
Idem in viro vł in alio ꝑcutien

te eam vnde hoc sequitur. secus
vero si nõ esset in causa.
¶ Si quis etiã nõ occidit tñ mu
tilat aliquod mẽbruȝ vel reddit
inutile: aliter extra ordinẽ iuris
vel vulnerat vel alias ꝑcutit ali
quẽ ex iniuria peccat mortalit̃.
¶ Itẽ si iniuste incarcerat vl' te
net ꝑ violentiam ne liber possit
abire: nisi faceret ꝑ punctũ tẽpo
ris ad impediendũ malũ eius.
¶ Si clericũ habentẽ tm̃ primã
tonsurã: est excõmunicatus.
¶ Si quis verbo vl' mandato. s.
mandãdo ꝑsuadẽdo cõsulẽdo ra
tificãdo vel incitãdo coopat̃ ali
quod predictoꝝ vel mortẽ vl' cor
poralẽ lesionẽ peccat mortaliter
et si nõ sequatur effectus. Sed si
sequit̃ effectus: grauius ẽ: et si ꝑ
cussit l' hmõi: incarceratus esset
clericus vel religiosus: in quoli
bet predictoꝝ casuũ ꝑcutiens vl'
includẽs est excoicatus: nisi essȝ
prelatus eius qui hec faceret cau
sa correctionis. Et vbi in predi
ctis. s. mãdato cõsilio coopatiõe
vel facto si essȝ enormis iniuria
facta clerico vl' religioso nõ põt
absolui citra sedẽ apostolicã vel
legatũ vl' summũ penitẽtiariũ.
Secus vero si nõ essȝ enormis in
iuria. De hmõi materia habes
diffuse in. 4. parte summe.
¶ Enormis iniuria dicit̃ qñ ad
mutilationem membri seu effusi
onẽ sanguinis magnam. s. per
vulnus illatũ ꝓcessũ fuerit. Aut
si in eppiscopũ vel in abbatẽ pro
priũ manus violẽta iniecta sit.
vt. c. cũ illoꝝ. de sen. excõ. Aut
enĩ dicitur enormis arbitrio bo
ni viri ex circũstantiis locoꝝ tẽ
porum ꝑsonarũ. vt insti. de iure
naturali. §. atrox. Uel si ẽ facta
religioso: qꝛ nõ absoluit̃ talis ci
tra sedẽ apostolicã vel legatum
eius vel eius summũ penitentia
riũ. secus vero essȝ si nõ essȝ enor
mis. ¶ Si quis intfecerit vl' mã
dauerit vl' fecerit intfici aliquẽ
christianũ ꝑ assassinos: etiã si ñ
sequatur effectus: ẽ excõmunica
tus et depositus omni gradu or
dine et dignitate seculari vl' ec
clesiastica: et similiter receptor
et defensor hmõi assassinoꝝ. c. ꝓ
humani. de homi. li. 6. Dicũtur
assassini quidã heretici. vide de
hoc in. 4. parte summe. ti. i.
¶ Si quis desiderat morteȝ alte
rius deliberata ratõne in malũ
altius: siue ex odio siue inuidia:
siue ex auaricia ut habeat eiꝰ bo
na vel ex luxuria: vt aliã accipi
at: vel ex superbia: vt i prelatio
ne succedat: vl' ex accidia: ne ha
beat causã gubernãdi eũ: vel vt
sit magis liber et nõ habeat cor
ripientẽ: in quolibet hoꝝ ẽ mor
tale: secus autẽ si hoc desiderat:
ne ipsemet vel ille deũ amplius
offenderet: vel ne peior efficeret̃
aut ne bonis ꝑsonis vel ecclesie
dei noceat sicut tyranni. Si ve
ro quis ex impatiẽtia et ira ꝑcu
tit seipsum iniuriose peccat mor
talter: et si clericus sit ẽ excõmu
nicatus: secus si ex zelo deuotõis
ad reprimendã carnẽ vel tẽtati
ones: non tñ licet abscindere ali
quod mẽbrũ: al's peccaret morta
liter et efficeretur irregularis.
et si est clericus: esset excoicatus
¶ Si occidisset vl' vulnerassȝ ali
quẽ in loco sacro: esset sacrilegi
um et eccl'ia violata.
¶ Si ꝑ violentiã etiã si sit offici

alis eduxerit malefactorē uel de
bitorē de loco sacro vl' fecerit ca
pi eū peccauit mortaliter.
¶ Si fecit vel fieri fecit tornea
mentū vel aliud spectaculū vbi
sit piculū vite mortale pctm̄ est.

Sextū preceptum de luxuria
actuali ⁊ specieb' eius. c. vnū.

Non mechaberis. Luxuria
actualis que cōmittit extra
matrimoniū semp ē mortale pec
catū in omnibus speciebus suis:
que omnes hic ponūtur. q: disti
cte oportet eas cōfiteri vel inter
rogare cōfitētes si a seipsis non
dicūt: nullo mō tñ necesse ē iter
rogare de his oibus: nisi necessi
tas cogat ne quis addiscat quod
nescit: sed ꝑut ꝯuenit ꝑsonis que
ꝯfitētur. et cū habet vltima spe
cies: nō est vltra descendendum
ad alias particulares circūstan
tias nō necessarias: et cautorꝭ ho
nesto modo interrogandū est.
¶ Si cognouit solutus solutam:
que dicitur fornicatio: et si ē me
retrix vel serua sua vel alterius:
vel vidua: ⁊ etiā si tales induxit
ad peccatum.
¶ Si tenuit cōcubinā et q̄to tpe
quia vltra fornicationem est ibi
scandalum ꝑximorꝝ: quia publi
cum licet sit fornicatio.
¶ Si virginez deflorauit extra
matrimonium quod dicit stuprū
et si seduxit eam ꝑmittendo du
cere in vxorē cogendus ē in foro
conscientie vel ducere eā in vxo
rem sibi: vel eam dotare si pōt:
et iniuriatus ē parētibus eiusdē
si hoc nescierūt.
¶ Si ipē solutus cognouit vxorē
alterius vel ipse vxoratus cogno
uit solutam quod dicitur adulte
rium: et est duplex quando vter
qꝫ est cōiugatus.
¶ Si intulit violentiā alicui qd'
dicitur raptus: et si ꝯtra volūta
tem parentū grauius est.
Si nupte vel virgini vl' monia
li grauissimū est.
¶ Si cognouit cōsanguineā suā
vel cōsanguineā vxoris sue vsqꝫ
ad quartū gradum cōsanguini
tatis vl' affinitatis: et dicitur in
cestus.
¶ Idem de muliere que ꝑmittit
se cognosci a consanguineo viri
sui.
¶ Si cum moniali scelus est opa
tus: vl' cum habente ꝑfessionem
castitatis: et dicitur sacrilegiū:
Idem si mulier cū clerico religi
oso prelato ordinario et hmōi.
¶ Si cognouit commatrem: vel
quam tenuit ad baptismū filiaz
spiritualem vel chrisma: vl' quā
audiuit in cōfessione: ⁊ dicit in
cestus vel sacrilegium.
¶ Idē de muliere que cū compa
tre se miscuit voluntarie.
¶ Si per semetipsum vigilans ⁊
voluntarius se polluit: et dicitur
mollicies siue manibus propriis
vel aliis modis. de mō nō est in
terrogandum.
¶ Si cum masculis operatus est
turpitudinem: vel femina cū fe
mina: vel vir cuz muliere extra
vas debitum: et dicitur viciū so
domiticum.
¶ Si cum brutis operatus est ne
phas: et cū quibus: et dicitur vi
cium bestialitatis.
¶ Si dieb' festiuis aliquod horꝝ
opatus ē: q: grauius est secundū

aliquos vero necesse ē ꝯfiteri hu
iuſmodi circūſtantiaꝫ: qꝛ mutat
ſpeciem peccati.
¶ Si in eccleſia vel in loco ſacro
aliquod predictoꝝ cōmiſit: quia
dicit̄ ſacrilegiū ⁊ ꝑ hoc violatur
eccl'ia: ⁊ ſi iſtud eſſꝫ manifeſtū:
eſſet reconſilianda eccl'ia. De
peccatis vero que cōmittūtur in
cōiugio. ſ. tactibus et actibus in
honeſtis et oſculis ac verbis ⁊ hu
iuſmodi dicet̄ in. c. de luxuria.
¶ Nota tñ ꝙ de iure cōmuni pec
cata luxurie nō ſūt reſeruata epi
ſcopis: nec ꝓ aliquo illoꝝ eſt lata
ſñia excoicationis a iure: ſꝫ com
muniter ꝑ ſynodales cōſtitutōes
epiſcopoꝝ aliquos ex dictis caſi
bus ſibi magis reſeruāt. vt ince
ſtū ſacrilegiū. ſ. cū monialibus.
aliqui vero epiſcopi viciū beſtia
litatis: alii etiaꝫ viciū ſodomiti
cū ⁊ quedā alia in quibus ē lata
ſñia excoicatōnis ꝑ ſynodales cō
ſtitutiōes. Et ideo quere i dyoce
ſibus in quibꝰ audis cōfeſſiones.

Nonū preceptū de luxuria mētali ⁊ eius ſpciebꝰ. c. i.

Et nota ꝙ cogitationes cō
mittēdi aliquod peccatū lu
xurie que ſūt in cōſenſu rationis
ſemꝑ ſūt peccata mortalia et cō
tra hoc preceptū Nō deſiderabiſ
vxorē ꝓximi tui. ⁊ ſūt diuerſarū
ſpecierū ſicut ſūt oꝑa carnalia li
cet nō ita grauia mortalia ſicut
opus exterius cōmiſſū. et cum di
cit penitens ſe habuiſſe cogitati
ones quibuſ ex ratione cōſenſit:
interroget cōfeſſor erga quas ꝑ
ſonas et cū quibus habuerit: qꝛ
ſi erga cōiugatā eſt adulterium
ſi ad ſolutā et ipſe ſit ſolutus: eſt
fornicatio: ſi cū conſanguinea: ē
inceſtus. ſi cū maſculo: ē ſodomi
ticū. ſi cū virgine extra matri
moniū: ē ſtuprū. ſi cū religioſa:
eſt ſacrilegiū. ſi ꝑ violentiā: eſt
raptus. Interrogādū etiā ē quo
tiens habuit hmōi cogitationes
ad aliquā: qꝛ totiēſ peccauit mor
taliter. Si ꝑ interualla tēporum
hoc fecit: uidelicet ex ratione de
ſiderat fornicari cū aliqua: poſt
ea vero ſe occupat i aliquo nego
cio vel cogitat de gubernatiōe
domus et hmōi: ⁊ exide iteꝝ de
liberat fornicari peccat denuo
mortaliter: et ſic deinceps. Sed
ſi cōtinue verſat̄ in tali cogitati
one ꝑ horas: unū tm̄ peccatum ē
ſed tāto grauiuſ quāto diutiuſ ꝑ
ſeuerat cogitādo. ¶ Itē ſi mutat
cogitatōnes de vna perſona ad
aliā vel ad diuerſā ſpeciē cū ea
dē ꝑſona deliberās ꝑ ſe de quali
bet ſemꝑ de nouo peccat morta
liter. Unde ſi centum mulieres
videret vnā poſt aliā et ad quā
libet ſpecialiter animū determi
nat: centū mortalia cōmittit. ſe
cus ſi vna cogitatione hoc appe
tit: qꝛ vnū eſt habēs doformita
tem tot peccatoꝝ. Interrogādū
eſt ſi diebus feſtiuis diſcurrit ꝑ
eccleſias ꝓcando mulieres: et ſi
phylocaptus et aliqua ſecutus ē
eā: et quāto tꝑe. quod dicitur de
viro. Idē dicendū eſt de mulie
re erga virum. De delectatiōe
moroſa in cogitatione ſupra dic
tum eſt in. c. de luxuria.
¶ Si mulier cū tentatur habere
amatores et cū ꝑpendit aliquē l'
aliquos ꝓcari vel eā amare car
naliter: ponit ſe ad feneſtrā: vel
vadit ꝑ aliquē locū ut videat̄ ab
eo: vel ponit ſe in eccl'ia vel alio

loco publico vbi discurrunt fune nes ad pcandū: mortale ē: etiam si nō appetat peccare cū talibus q: occasionē ruine prestat. extra de iniur. et dā. da. c. fi.

Septimū preceptū de furto nō faciendo: et de vsura que diuersis modis fit 7 h3. 8. c.

Furtū nō facies. De vsurpatione rei aliene que in hoc precepto prohibetur. Nota q in omnibus infra scriptis specieb' est mortale peccatū 7 tenet ad restitutionē ei a quo res capta est. q si ille ignoratur vel nō inuenitur: paupibus erogāda ē et nō solū qui accipit: sed etiam heres eius: si tñ de bonis eius ad eu3 p uenit. c. michael. extra. de vsur.

Circa vsuram quere primo.

Si mutuauit pecuniā numeratā l' aliquid eo℞ que vsu cōsumuntur: vt frumentū vinum oleū et huiusmodi intētione aliquid recipiendi vltra suū capitale: et illud plus qd' accepit tenet restituere.

¶ Si mutuauit sup pignus rei mobilis: puta vestis equi 7 hmōi vel immobilis: vt domus: agri: et hmōi: et interi accipit vsufructū pignoris: dū alius tenuit pecuniā suā vsura ē. Excipit tñ casus qñ gener accipit possessionē in pignus a socero suo: quousq3 dat sibi dote3: et sustinet onera matrimonii nutriēdo vxorē sua3 extra. de vsur. c. salubriter.

¶ Si posuit pecunia3 penes mercatorē vel artificē cum intētiōe aliquid pcipiēdi vtilitatis lic3 ñ fiat pactum de hoc: sed ponit in discretione eius volēs in omni casu capitale suū saluū vsura est sed si vult ita participare de dāno sicut de lucro: tūc licet etiam cū pacto: et in hoc solēt etiā offēdere mulieres de dotibus suis: 7 dicūtur vulgariter deposita: s3 est vsura. c. pleriq3. 14. q. 3. i textu et gl'.

De soccedis aialium.

Si in soccedis animaliu3 pecorū boū 7 hmōi ita paciscitur vt capitale sit saluū est usura sed si non est saluū s3 nimis grauatur vna pars nō est vsura sed iniusticia.

¶ Si in emptione fructuū terre vel aliarū rerū exeo q ante per aliquos mēses q̄ recipet fructus vl' alias res soluit preciū 7 pter hoc emit minus iusto precio ul' si valebat decē emit p nouē vsura est. secus si faceret hoc q: verisimiliter pōt etiā minus valere q̄ illud quod soluit uidelic3 octo.

De uenditione ad terminū.

Si uēdidit ad credentiā seu terminū pānos laneos lineos de serico uel alia quecūq3 maiori precio q̄ ad ptātos. q: si uendidit sic plus iusto precio rōe dilationis usura ē. si uero no uēdidit plus iusto precio 'sed nō uult facere ita bonū forū ei sicut illi qui dat pecuniam numeratam sibi nō est usura. Tho. et extra. de usur. c. nauigāti. 7. c. in ciuitate tua.

De cambiis.

Si fecit cambia minuta. puta de uno floreno aureo ad monetam uel ecōuerso accipien

do aliquid secunduꝫ communem
cursum nõ est illicitam.
¶ Si fecit cambia realia ꝑ litte
ras de loco ad locũ: et nõ ficta: ẽ
licitũ moderatum lucrum.
¶ Si fecit cambia què vulgarit
dicuntur sicca: vt ꝑ venetos a li
bre de grossi: vsura est: q̄ realit
est sibi mutuum: ſꝫ sub spe lucri
hec frequentãtur Florentie.
¶ Si tutor vel curator pupillorũ
vel ꝓcurator et factor cuiuscũqꝫ
pecuniam pupilloꝝ vel patrono
rum dedit ad vsurã in vtilitatẽ
illorum vltra peccatum mortale
ꝯmissum in casu quo illi nollint
vl' nequeãt restituere: q̄ illi qui
habuerunt vtilitatẽ principalit
tenẽtur: ſꝫ nõ restituẽtibus illis
tenetur ꝓcurator tutor ⁊ curator
et huiusmodi.
¶ Si quis emit agrũ uel domuꝫ
multo maiori precio q̄ᵖ ualeat: in
tendens ꝙ uẽditor reemat ab eo
deducẽs hoc in pactũ: et ipse in
terim fructus recipiat: vsura pa
liata est.

De mutuantibus sub spe.

SI quis ꝓpter pecuniam mu
tuatam aliquãdo petit vel
spat principaliter habere ab eo
aliquod obsequiũ vel vtilitatem
que precio possit estimari: vt ope
ra laboratoꝝ vl' boũ ad colendũ
terras uel mutuationẽ iumẽtoꝝ
uel aliquod donũ ul' ut ꝓcuret ei
officiũ vel beneficiuꝫ ecclesiasti
cum vel seculare. vel ꝙ det sibi
ꝓpt hoc plꝰ de fructibꝰ terre eiꝰ
quã colit usura ẽ. Et quãdo ꝓpt
hoc nõ ab eo cui mutuauit: ſꝫ ab
alio: vt a domino vl' a coitate re
cipit vtilitateꝫ: exinde debet il
lud paupibus erogare.

De accipientibus ad usuram.

SI quis accepit mutuo ad v
surã nõ ad ꝓuidẽdũ sue ne
cessitati ſꝫ vt det ipse ad usuraꝫ
uel ludat: l' al's male utatur pec
cat mortaliter. Idẽ si eũ inducit
qui al's nõ erat feneraturus. Pe
trus de palu.

De facientibus statuta i
fauorẽ usurarioꝝ

SI fieret statutũ in aliqua ci
uitate uel castro uel loco ꝙ
usure soluãtur ul' ꝙ solute nõ pos
sint repeti: aut repetite nõ debe
ant restitui: excoicati sũt qui fa
ciũt hmõi statuta et qui iudicãt
secundũ ipsa. Unde illi qui faci
unt capitula cuꝫ iudeis: ut domi
ni et coitates ꝯtinẽtia ꝙ possint
fenerari: ul' ꝙ nõ possint repeti
in iudicio usure extorte ab eis ⁊
hmõi: videntur incidere in hãc
excõmunicationem. Domini ve
ro qui hoc faciũt ⁊ cives qui hoc
cõsulũt. extra. de usur. in cle. ne
ex graui.

Capitulũ. 2.

DE emptione uero denario
rum mõtis ut Florẽtie: uel
imprestitoꝝ ut Uenetiis: ul' loco
rum ut Ianue: q̄ aliqui ponunt
cõtractũ esse usurariũ: alii vero
non. s. cõtrarium tenẽtes. Ideo
nemini ꝯsulas ut faciat ꝯtractũ
factum uero si potes inducere ut
post mortẽ ipsius ul' unius alteri
us finiat l' satis faciat coitati: ul'
det paupibꝰ: bonũ erit. Si uero
nõ uult adherẽs opinioni cõtra
rie: nõ facile cõdemnes: quia in
huiusmodi secundũ doctores nõ
est precipitãda sentẽtia. De his
et aliis supra dictis habes in se

cuda parte sũ.ti.2.de vsur.

De fraudulētia que multis mo dis committitur.c.3.

De fraudulētia que fit: uel i rei substātia uendēdo unā rem ꝓ alia. ut uinū limphatuꝫ ꝓ puro: carnes pecudinas ꝓ castratis. cera et aromata cū aliis mixturis. uľ in quantitate dādo mē suras et pōdera diminuta: puta uncias nouē pro libra. uel i qualitate: ut rē prauā ꝓ bona ut pannum ferrū corū aromata aīalia defectuosa fructus et hmōi: et in his si notabiliter dānificauit ꝓximuꝫ peccauit mortaliter et tenetur ad restitutioneꝫ. Si parū nec plus intendēs uenialiter et pauperibus erogetur.

¶ Si uēdidit rē aliquā mľto maiori precio q̄ ualebat secunduꝫ cō munē estimationē illius tēporis aduertēter peccauit mortaliter ⁊ tenet ad restitutioneꝫ si ꝓximus notabiliter leditur: secus si parꝫ. Idē si emit minori precio q̄ uale at ex ignorātia uenditoris.

¶ Si fraudauit iustas gabellas et pedagia tenet cōmunitati restituere si multū uel etiā parū: ſꝫ tamen intendens multū mortale est.

De falsificatione.c.4.

Si quis falsificauit aliquod instrumētum uel falso sciēter utit ultra mortale tenet ad omne damnū quod inde sequit.

¶ Si quis falsificauit litteras papales uel falsificatis sciēter utit est excōicatus cuius absolutio pape reseruatur.

¶ Si quis ex falsa causa sugge sta qua expressa non obtinuisseꝫ bñficiū qď recepit licet nō sit ex communicatus: tñ tenet ad restitutionē eius quod sic recipit seu ad renūciationem bñficii uel resignationē et hmōi.

¶ Si quis falsificauit monetas, ultra peccatū tenet ad restitutionem. Idē si falsis sciēter utitur et etiā ipē qui in hmōi fuit deceptus. ¶ Si quis falsat mēsuras uel pōdera ciuitatis uel cōitatis uľ falsis sciēter utit ultra mortale tenet ad restitutionē ⁊ omnium damnoꝝ inde sequentium.

¶ Si quis falsat litteras prelatorū uľ sigilla uel alioꝝ ultra mortale tenet ad satisfactionē oīum dānoꝝ inde sequentiū. Idē de falsificāte libros uľ alias scripturas in damnū alioꝝ. ¶ Et nota q̄ ɔtra falsificātes instrumenta uel cōstitutiones p synodales litteras uel alia in aliquibus locis, lata ē sñia excōicationis.

Excōmunicatio papalis.

Si quis i bullis papalibꝰ apponit uľ remouet unā litteram ľ punctū secundū Host. ē excōmunicatus excōicatione papali que fit i curia: nā de iure cōi ñ habet. et hoc si bulle habēt uigorē. nā si expirasset earum ualor puta qꝛ erat grā ad tēpus ⁊ expirasseꝫ si totū traderet: nō incurreret quis excōicationē nec aliquā penam. Ricardus.

Capitulū quintū de iniustitia que fit in iudicio.

De iniusticia uero que fit a iudicibus assessoribus aduocatis ꝓcuratoribus et notariis et de quibus debēt interrogari dicetur infra.

¶ Si officialis quicūqꝫ dat iniustā sententiā sciēter uľ ex igno

rātia crassa et supina tenet par
ti lese ad satisfactōnē omnis dā
ni: nisi satisfaciat ille ꝓ quo ē la
ta sñia et similiter assessor vl' ali
us qui ad hoc coopatur: ⁊ peccāt
oēs mortaliter.

Aduocatus et ꝓcurator qui sci
enter defendūt iniustā causam
si obtineāt similiter tenētur par
ti lese ad satisfactionē in solidū
si nō satisfaciat cliētulus.

¶ Idē si pdidit iustā causā ex ig
norātia crassa vel negligentia.

¶ Accusator et testis scienter ꝓ
cedentes cōtra aliquē falso tenē
tur de omni dāno ipsi accusato:
et peccāt mortaliter.

¶ Domini qui grauāt subditos i
collectis iniustis tenentur ad re
stitutionē. De viciis eoꝝ de qui
bus sūt interogādi habes in.3.
parte.c.2.

De furto. c.6.

SI quis rē aliquaz occulte in
uito dño nō solum abstulit
ab extraneo: sed etiā filius parē
tib' vxor viro: seruus dño: disci
pul' magr̃o: socius socio: ꝯsāgui
neus ꝯsāguineo: furtū ē si ē ali
quod notabile dānū: vñ ⁊ morta
le ⁊ tenēt ad restitutionē. secus
si quid mimū vt aliquos fructus
et quatrinū et hmōi:

¶ Si rem sibi mutuatā retinuit:
vl' aliaz rē alterius venientē ad
manus eius nō restituit furtū fe
cit: nisi ille tātundē haberet de
suo certitudialiter quod nō vult
restituere.

¶ Si inuenta que nō habētur ꝓ
derelicto nō restituit: sed sibi re
tinuit. Et si post inquisitionē nō
reperitur cuius sunt inuenta de
bet paupibus erogare: al's esset
mortale: nisi ipsi vt indigēti da
rentur. De thesauris inuentis
multū statur cōsuetudini.

¶ Si vsus ē pignore ad sui vtili
tatē ꝯtra dñi rei voluntatem.

¶ Si vsus ē re ꝯmodata ad aliū
vsum ꝙ fuerat cōmodata: vel re
deposita sine licētia deponētis:
nisi presumat dominū rei esse cō
tentū tenet hmōi de illa vtilita
te. ¶ Si religiosus dedit de boīs
monasterii sine licētia supiorꝫ
habita vel presumpta. Idē si ali
quid occulte recipit vel retinet:
quod ē mortale.

¶ Si prelatus expendit bona ec
clesie i turpes vsus deputata re
parationi ecclesie vel paupibus
vel bona monasteriorū: peccat
mortalter.

¶ Si aliquis recipit a religiosis
aliquid sine causa rationabili: l'
ꝓ turpitudine vl' lucri acquisitio
ne: vel causa amicicie et parēte
le sine aliqua indigentia.

De sacrilegio quod cōmittit
circa res sacras.c.7.

DE sacrilegio qd' ē circa res
sacras. Si imposuit vel de
dit sup hoc cōsiliū vt imponerēt
collecte clericis siue eccl'iasticis
personis: nō habita licētia a Ro
mano pōtifice: ⁊ si secutus ē effe
ctus vltra mortale tenet ad resti
tutionē: et nisi post admonitōez
desistat ē excōmunicatus.

¶ Si fecit vel fieri fecit statuta
ꝯtra libertatē eccl'iasticā: vl' cō
suluit fieri: vltra mortale tenet
de dānis factis estqꝫ excoicatus
ipse: necnō scriptores ⁊ iudicātes
secundum ea.

¶ Si vsurpauit patronatum de

dono alicuius ecclesie vacātis vł
monasterii vel locoꝝ pioꝝ vł bo
na ipsoꝝ locoꝝ vacātium ē excō
municatus.
¶ Si abstulit res sacras vt cali
ces et paramenta de loco sacro:
aut rem sacrā de loco nō sacro ⁊
furās in eccłia res nō sacras.
¶ Si effregit locū sacrum vt por
tas eccłie vel locū religiosū: vel
portas ꝯuentus: vltra peccatum
et obligationē ad restitutionem
tenetur de iniuria et de dāno ⁊
est excōmunicatus ⁊: ante denū
ciationē; potest absolui a dyoce
sano: post denūciationē vero so
lum a papa vel penitētiario. ca.
conquesti. extra. de sen. excō.
¶ Si fecit incendiū studiose in
loco sacro vel religioso: idē iudi
cium ē sicut de effractore. vt. d.
.c. ꝑuenit. Incēdiarii autē alio
rum locorum de iure cōmuni nō
sūt excōmunicati. In aliquibus
aūt locis sic ꝑ synodales cōstōes
¶ Si legata facta ecclesiis ł ali
is piis locis aut pauꝑibus nō sol
uit integre ⁊ si nimis differt pec
cat mortalit: nisi impossibilitas
eū excuset: ⁊ alicubi ē excōmuni
catio synodalis.
¶ Si clericus recipit beneficiū
symoniace vltra vicium symoie
omnes fructꝰ illius beneficii fur
tiue accipit et tenet ad restituti
onem.
¶ Si prelatus eccłie ex dolo ł la
ta culpa amittit bona eccłie: te
netur ad restitutionem.
¶ Si nō dedit laicus decimas vbi
ꝯsuetum ē dare tenetur ad resti
tutionem.

De rapina violēta. c. 8.

RApina est qñ res iniuste au
fertur ꝑ violētiā. ¶ Si rem
alteriꝰ rapuit vltra mortale ⁊ re
stitutionem ad quā tenet debet
etiā petere veniā si cōmode pōt
de iniuria violēter illata.
¶ Si quis ē pirata predās in ma
ri quoscunqȝ indifferēter: vltra
mortale ⁊ restitutionē ad quam
tenet est excoicatus papali excō
municatiōe: vt patȝ ꝑ ꝓcessū qui
fit annuatim ī curia ꝯtra hmōi
secus vero est de illis qui faciūt
hoc precise cōtra illos cū quibus
habent bellum.
¶ Si quis ē depredatus Romipe
tas vel eūtes vel redeūtes ab vr
be Rome vł depredatus ē portā
tes necessaria ad vsum curie est
excoicatus a papa.
¶ Si in bello iniusto depredatꝰ
est etiā inimicos vltra mortale ⁊
restitutionē nō debȝ absolui: ni
si disponat ī illo et in omni alio
iniusto nūqꝫ se reꝑire.
Si ī bello iusto abstulit ab ami
cis: sicut faciūt stipēdiarii: ł ab
eccłiis ī inimicoꝝ tenet restituere
¶ Si inuasit hostilit vel discur
rit ꝑ terras eccłie vltra peccatū
et restitutionē est excoicatus ex
cōmunicatione papali ꝑ ꝓcessuȝ
curie annualem. ¶ Nota ꝙ oēs
dātes cōsiliū ad aggrediendū:
siue sumiendū aliqd bellū iniustū
sine quoꝝ cōsilio nō fuissȝ factū
vel fieri nō poterat tenētur inso
lidū de oibꝰ dānis inde secutis.
Hec Ray. et alii.
¶ Si participauit in crimine ra
pine vł furti vł alterius iniuste
damnificationis in aliquo infra
scriptoꝝ modoꝝ: qui cōtinētur ī
his versibus. Iussio cōsiliū cō
sēsus palpo recursus. Participās
mutus nō obstās nō manifestās
tenet insolidū .i. ī totū de omni

dāno secuto: quousq; isti qui pas
sus est satisfactū sit. Intellige
tñ hoc cū distinctione: videlicet
ad primū versū de tali iussione
vł consilio vel consensu coopati
onis: vel palpo. i. adulatione vł
recursu. i. receptione latronum
vel rerū ablatarū tali dico adu
latione et recursu ꝙ sine hmōi ñ
fuisset facta rapina vel damnū
alˀs ñ tenetˀ nisi inꝙtū pueniss;
ad eū de re rapta vel de quāto
dāno fecisset cū suis: vel quantū
plus fuiss; factū ꝓpˀ aliquod pre
dictoꝝ ab eo factoꝝ.
¶ Quantū ad secundū versū no
ta ꝙ nō obstās nō manifestās et
etiā mutus tenētur qñ sūt officia
les et possunt impedire damnū:
et nō faciūt: alˀs nō tenentˀ ad re
stitutionē: licet peccēt si possunt
impedire damnū et nō faciunt.
Tho. in. 4. di. 22. Pe. et Alb.
¶ Item etiā plura dicit: vel plˀa
de his referūtur sup. c. sicut di
gnū. de homicidio.
¶ Quantū ad participationem
istud fieri potest multipliciter.
¶ Uno mō coopando cū aliis ad
rapiendū: et tūc ad illud tenetˀ
quod recepit vel dānificat si nō
fuit in causa principali vł quasi
¶ Secūdo modo recipiēdo p viā
doni de rapina: et ad illud tene
tur quod recipit. ¶ Tertio modo
p ↄsūmationē rapine: vt victus
vestitus ⁊ hmōi: sicut famuli ra
ptoꝝ et famuli vsurarioꝝ: vel ip
soꝝ vsurarioꝝ qui habēt omnia
de rapina vel vsura: et tenētur
ad illud quod cōsumūt. ¶ Quar
to mō p dotationem: vt maritus
qui sciebat socerū nō habere ni
si bona rapta et vsuraria nō po
test recipe dotē ⁊ si recipit tene
tur restituere. Si aūt filia rema
net vidua: tenetˀ restituere dotē
qr de alieno est: sed si nesciebat
esse: tūc diuersa est opinio inter
doctores vtrum teneatˀ maritus
eius vł filia: sed filia videtˀ tene
ri. ¶ Quinto p emptionē rei rap
te vel furtiue: et si scienter fecit
ob sui vtilitatē vltra mortale te
netur ad restitutionē si inuenit
dominū rei: si vero nō repit pau
peribus erogare tenetˀ vł preciū
eius: etiā si iā ↄsūpsisset. si vero
ignorāter siue ignorantia iuris
siue facti a peccato pōt excusari:
sed qñ scit tenetˀ ad restitutionē
si nondū distraxit: etiā sine pre
cio petito a dño rei: sed repetat
a vēditore si pōt. Idē de oībus
qui successiue emerēt rē hanc ni
si prius distraxerint illam rē: qr
bona fide distraxerūt vendēdo
nō tenētur ipsi: sed emēs eā. De
hac materia vide i. 2. pte sūme.
¶ Qui impedit aliū iniuste a cō
secutione alicuius officii vł bñfi
cii vel officii ecclˀiastici vel secu
laris vbi sibi erat iā ius acquisi
tū tenetˀ ad satisfactionē talˀ dā
ni. Si aūt nōdū erat sibi ius ac
quisitū: s; erat i via acquirēdi te
netur ad arbitriū boni viri ꝙtū
pōt illud dānū in ipso dubio esti
mari. Similitˀ et qui deiicit in
iuste aliquē ab obtento iuste vel
aliter ꝓcurat eiici: sicut cū iuste
procedit. Tho. in. 4.
¶ Qui infert damnū quod i spe
cie restitui nō pōt: vt mutilatio
mēbri cū quo ille lucrabatˀ: vide
licet manū in scribēdo: virgini
tatē alteri auferēdo: precipue p
violentiā et seductionē. mortē in
ferendo alicui qui solo labore nu
triebat familiā sciēter dādo ad

vecturā vl' vendēdo equū claudicantē vl' aliter nociuū et nō illi iudicando: vn̄ emptori sequit nocumentū tenetur satisfacere de hmōi ad arbitriū boni viri.
❡ Si mulier supponit sibi alienum partū l' ꝯcepit de adulterio nesciēte viro tenet viro de oib' expēsis factis filio putatiuo et cōsanguineis et filiis vl' aliis heredibus de his que puenerit ad eaz bonis: si tn̄ tenet mlier illa manifestare factū cū piclo vite sue Ray. sꝫ quō agēdū sit vide i. 2. pte sū. ti. de restitutionibus.
❡ Si exn̄s camerarius siue thesaurarius coītatis qui vulgarit dr camerligus seu notarius seu aliquod habēs officiū ꝑ quo ē sufficienter salariatus et nihilominus ab his personis cū quib' exequit officiū suū: puta faciēdo cedulas ⁊ hmōi aliquid exigit usurpatio ē nec puto q' excuset eū cōsuetudo sicut nec a rapia. ꝓpter hoc eni statuuntur salaria ne petat ab illis vn̄ ⁊ peccat et dꝫ pauperibus erogare. hoc dico q̄ difficile essꝫ dare tale quid ꝓpriis ꝑsonis cū quid modicū sit. ar. 14. q. 5. c. nō sane.
❡ Si cum pecuniis coītatis quas hꝫ i deposito negociat: ⁊ si quid cū eis lucrat ꝑ ꝯtractus usurarios tenetur restituere usuras ei a quo accepit. Si vero ꝑ ꝯtractum licitū videt teneri coītati saltem ꝓ parte l' partē paupib' erogare tenet.
❡ Si quis ingressum in religionem educit l' ꝑ violentiā l' ꝑ persuasiones ultra peccatū mortale ꝯmissum est excoīcatus cū violētiā infert ꝑsone et tenet illū vel aliū inducere ad religionē in satisfactionē. vl' tenet ipse ingredi si nō hꝫ impedimentū secudū Pe. et Jo.
❡ De eo vero qui omnino intēdit ingredi religionē sed nondū ingressus reuocat ꝑ aliquē ab illo ꝓposito. Idē dicūt quidā qn̄. s. ñ ex cā iusta puta q: in illa religione male viuit sꝫ ex cā rōnabili

Decimū preceptū de desiderio habēdi res alienas. c. unū.

Ultra peccatū opis iniuste usurpationis diuersaꝝ speciērū de quibus dictū est: etiam interrogādū ē de desiderio habito circa res alienas habendas seu acquirēdas iniusto mō. quod desideriū siue cogitatio si est cū ꝯsēsu rōnis ⁊ alicuius rei notabilis semp ē peccatuꝫ mortale eius dē spēi cui' ē opus illius iniuste acquisitionis. sicut verbi gra desiderās habere ꝑ usuras ē species usure. si ꝑ rapias est rapina. si ꝑ viā occultā est furtū. si rē sacraꝫ ē sacrilegū et sic de aliis. ideo interrogandū est quō desiderauit rē alienā ut habeat species peccati que necessaria ē cōfiteri. In his tamen peccatis cordis nō tenetur ad restitutionē. ❡ Nota etiā cū quis aliquē dānificat proximū in minimo si habꝫ ꝓpositū dammificādi in multo si posset: peccat mortaliter. Unde ementes et vendētes quādocūqꝫ parati sunt decipere proximū in multo si pn̄t ꝯmode mortalit peccāt licet actu in modico decipiāt.

Octauum preceptū. Nō eris testis iniquus.

De mendacio. c. i.

DE mēdacio. Si dixit mēda
cium perniciosuʒ. i. quod sit
contra honorē dei: vt in his que
sunt fidei vel dānū notabile ꝓxi
mi spirituale vł tēporale morta
le est secundum Tho. 2. 2. verbi
gratia. Si dixit fornicationem
vł vsurā nō eē peccatū mortale.

¶ Si negat ꝙ ipse vel alius de
bet dare proximo suo quod ipse
nouit ⁊ huiusmodi: si dixit mēda
ciū in iudicio interrogatus a iu
dice: piurus est ⁊ mortaliter pec
cauit secundū beatū Tho.

¶ Si dixit mēdacium in ꝯfessio
ne de necessario ꝯfitendis mor
tale est. Idem si in predicatiōe
studiose mortale ē: nisi ex subre
ptione vel subita locutiōe impre
meditate.

¶ Si persona que dicit menda
cium etiam officiosum est perso
na auctoritatis et magne repu
tationis seu perfectionis posset ꝑ
accidens tale mēdaciuʒ esse mor
tale si inde sequeret̄ graue scan
dalum in mētibus hominum.

¶ Si dixit mēdacium iocosū. i.
causa solatii vel officiosum. i. ad
vtilitatem aliquā cōsequendam
spiritualem vel tēporalem sine
nocumento alterius semꝑ est ve
niale peccatum. Tho. 2. 2. q. 3.

¶ Si dixit falsum testimonium
cōtra aliquē in iudicio: vel accu
sauit iniuste: vltra mortale pec
catum tenetur de omni damno
leso: et etiam ad restitutionē fa
me: vt scilicet dicat se falsum di
xisse: sed postꝙ ille est punitus n̄
tenetur ꝓpter periculum quod ei
immineret.

De detractione. c. 2.

DEtractio ē ꝑ quā aufert̄ fa
ma alterius et multiplicit̄.

¶ Si quis imponit alteri aliquid
falsum quod sit notabile: morta
le est et tenetur ad restitutioneʒ
fame: nisi ex hoc immineret ei
magnum periculū. Tho. 2. 2.

¶ Si ad peccatum alterius quod
narrat addidit aliquid notabile
vltra peccatū tenetur ad restitu
tionem fame: nisi ex hoc immie
ret ei magnum periculū. Tho.
secunda. 2.

¶ Si ad peccatū alterius qď nar
rat addidit aliquid notabile vl
tra peccatum tenetur ad restitu
tionem fame: si illud dictum im
portat infamiam.

¶ Si peccatum alterius mortale
cum esseʒ occultū ad diffamandū
manifestauit aliis: peccauit mor
taliter ⁊ tenetur ad restitutionē
fame inquātū pōt: nisi illud cri
men postea ꝑ aliā viam esset pu
blicatum.

¶ Si peccatum alterius occultuʒ
manifestauit non intendēs dif
famare vel al's nocere: sʒ ex qua
dam loquacitate nō videtur mor
tale: nisi per accidens: videlicet
si ex hoc sequeretur diffamatio
illius: puta qr audiētes publicāt

¶ Si accusauit in iudicio vł de
nunciauit prelato crimen alteri
us: non zelo iusticie: sed ex mali
uolentia peccauit mortaliter: sʒ
ad restitutionem fame nō tenet̄
seruato ordine iuris.

¶ Si fecit libellos famosos. i. ce
dulas siue scriptas in detractio
nem alterius ponēs in loco publi
co vt legantur: aut cantilenas ⁊
huiusmodi: mortaliter peccauit:
et tenet̄ ad restitutionē fame.

¶ Si peccatuʒ alterius etiā ma

93

nifestū narrat ex odio et intētio ne nocendi peccauit mortaliter: sꝫ ad restitutionē fame nō tenet̃ si aūt ex loquacitate narrat: peccat venialiter. Sed si defectus alioꝝ qui sunt peccata venialia ꝯmuniter recitauit ex loquacitate vl' aliqua indignatione non est mortale pecatum: nisi ex hoc intēderet etiā diffamare.

¶ Si significauit peccatū alterius mortale et occultū prelato vel parentibus ꝯfessori vel aliis qui sūt persone mature vt possit melius ꝓuideri: quod precipue habꝫ locum cum timetur de recidiuo: nō est peccatū: sed caritas. ¶ Nota tamē cum quis tenet̃ ad restitutionē fame si falsum dixit debet dicere his quib' dixit se falsum dixisse: nec excusat̃ quia sit ei verecūdia magna. Si autem dixit verū: nō debet dicere illis se falsum dixisse: qꝛ esset mendacium: sed iniuste et male dixisse

¶ Si quis narrat crimē alterius ꝙut audiuit dicēs se audiuisse sic ab eo dici: licet occultū ex loquacitate vel leuitate nō videt̃ mortale: nec tenet̃ ad restitutionem fame: vel si est dubium.

¶ Si quis bona facta ab alio dixit mala intētione esse facta: videlicet ꝓpter ypocrysim ⁊ superbiam et huiusmodi intendēs euꝫ infamare peccat mortaliter.

¶ Idem si negat bona facta ab aliquo.

¶ Si etiā tacet bona que scit cū ē necessariū ad liberādū ꝓximū

¶ Si audiuit infamationes ⁊ diffamationes aliorū. Nā si hoc facit qꝛ delectatur de infamia eorū peccat mortaliter. Si aūt hoc facit qꝛ delectat̃ de loquacitate: sed displicet ei infamatio alioꝝ nō videtur mortale. In prelatis autē qui possūt hmōi prohibere ⁊ no faciūt mortale videt̃. di. 25. § alias aūt ea demū. in glo.

De auaricia que ē secundū viciū capitale.

Incipit secūda pars in qua tractatur de modo interrogādi penitentes a ꝯfessore de septem viciis capitalibus et eoꝝ speciebus et primo de auaricia. et hꝫ. c. 9.

Titulus primus.

a Uaricia tripliciter ꝑpetratur. s. iniuste acquirendo. tenaciter retinendo. ⁊ inordinate amādo. habetqꝫ multas species.

¶ Prim' modus. s. iniuste acquirendi de quo supra dictū ē in. c. Non furtū facies. restant tamē alique de quib' dicet̃. Secūdus modus retinēdi tenaciter: et tertius. s. amādi inordinate postea inferius ponētur.

De symonia. c. primū.

Symonia que est circa spūalia et est semꝑ peccatū mortale in omni casu. ¶ Nota ꝙ pecunia que recipit̃ symoniace nō debet restitui ei qui dedit: sꝫ de necessitate debet paupib' erogari: vel illi ecclesie in cuius iniuriam data est.

¶ Si dedit pecuniā vel aliquid aliud quod precio possit estimari pro habēdo aliquo sacramēto vl' baptismo eucharistia beneditione nuptiaꝝ penitētia ordinatione chrismate et extrema unctione quasi preciū huius sacramenti: cuius signū quādo dat̃ vt precium et fit pactio cū dante. Idē presumit̃ quando negatur sacra

mentū si non datur pecunia symonia est nec excusat ꝯsuetudo secus vero ē si dat vt elemosinaꝫ et gratis nō coactus: sed sponte et ad seruandū ꝯsuetudinem nō exactus.

¶ Si clericus existēs accepit aliquid tēporale ꝓ aliquo sacramēto dato vel dādo vt preciū eius: vl' quia aliter nō dedisset: symonia est.

¶ Si dedit aliquid quod precio possit estimari ꝓ aliquo beneficio ecclesiastico simplici l' curato obtinēdo: symoniā cōmisit: sꝫ soluēdo taxam curie et bullas nō reputatur symonia.

¶ Si pro aliquo beneficio ecclesiastico vel dignitate habēda aliquod tēporale dedit symoniam ꝯmisit. Et idē de ꝯferētibꝫ bñficia et officia et huiusmodi ꝓ temporalibus.

¶ Si emit vel vēdidit aliquam capellā eccl'ie symonia est.

¶ Si emit vel vēdidit sepulturā ecclesiasticam siue sepulchrum vbi ponitur cadauer siue officiū eccl'iasticū symoniam cōmisit.

Si patronus existēs ꝓ pecunia elegit vel presentauit instituendum symoniam cōmisit.

¶ Si emit vel vendidit aliquod ius patronatus alicuius capelle vel ecclesie: symonia est.

¶ Si porrexit preces carnales ꝓ aliquo indigno ordinādo uel beneficiādo: symonia ētsi intēdit vt prelatus ratione precum principaliter assentire.

Si fuit mediator ad ꝓcurandū alteri aliquod spūale: vt beneficium ordinem et hmōi ꝓ aliquo temporali.

¶ Si ꝯduxit aliquē ad predicandum pactione pecunie et hmōi: symoniam ꝯmisit: et similit predicator qui hoc mō acceptauit: symoniam commisit.

¶ Si filiam vel cōsanguineā vl' seruam misit ad monasteriū pactione facta de certa quātitate ꝓ ingressu monasterii symoniaꝫ cōmisit: necnō moniales nisi forte monasteriū eiꝫ adeo tenue ꝙ nō sufficeret illi ꝓuidere. De symoniis clericorꝫ vide in tertia parte. c. de clericis. De hac vero materia symonie habes plenius in. 2. parte. ti. i. de symonia per totum.

De proditione. c. 2.

PRoditio frequēter ex auaricia fit. ¶ Si prodidit ciuitatem vel castrū vel personam inimicis: vltra mortale tenetur de omni damno inde secuto.

¶ Si ꝓdidit res alterius iniuste auferentibus: idem.

¶ Si ꝓdidit secreta alterius iniuste: vltra mortale teneť de dānis inde secutis. secus si secreta iniqua vt cōiurationes et tractatus cōtra ciuitatē vel nocumēta personaꝝ manifestat: quia tunc bñ facit et facere tenetur.

¶ Si recepit aliquid sub sigillo cōfessionis: sed nō in cōfessione si reuelat peccat mortaliter: nisi illud esset quid iniquū: cui possit obuiare manifestando. et si de hoc ꝑpendit qñ promisit peccauit mortaliter: sed nec debet tenere secretū: qꝛ etiā tūc peccaret

¶ Si legit litteras alterius clausas videť mortale: nisi poneret spem in ratihabitione mittētis: vel eius cui mittitur.

De acceptione ꝑsonarū. c. 3.

Si accepit psonā in iudicio: videlicȝ quia magis audit vnam psonam q̄ aliā: vel credit vni magis q̄ alteri non seruato ordine iuris: vl' magis declinat ad vnam partē q̄ ad alterā rōe amicicie et huiusmōi posset esse mortale.

¶ Si in distribuēdis beneficiis vel officiis eccl'iasticis vl' secularibus admittit indignos peccat mortaliter: et tenet' de dānis inde secutis psonis.

¶ Si in faciēdis cedulis que vulgariter dicūtur scrutinia scient' admittit indignū: vel qui prohiberet admitti vl' excludi dignū peccat mortaliter.

¶ Si in distribuendis oneribus vel imponēdis collectis ciuitatis scienter grauat aliquē cōtra vel vltra debitū: vl' alleuiat peccat mortaliter et si solūȝ ex eius det'minatiōe fieret talis distributio tenetur damnificatis de dāno. secus vero est si ponuntur in co plures alii. Et si cum haberet distribuere elemosynas alicuius societatis vel testamēti et huiusmodi nō fideliter distribuit: et si dedisset nō indigētibus vltra mortale tenet' ad restitutionem.

De turpi lucro. c. 4.

Si iudex accepit pecuniam vt iudicaret aut bene iudicaret aut non iudicaret: aut iniuste iudicaret peccat mortaliter: et tenetur illa restituere danti: nisi dedisset vt male iudicaret: quia tūc tenetur dare paupibus

¶ Idē de teste, p testimonio falso ferendo: q̄ peccat mortaliter et tenet' restituere.

¶ Si fecit instrumētū in fraudē vsuraꝝ vt notari⁹: peccauit mortaliter: ⁊ mercedē quam accepit debet pauperibus erogare.

¶ Si seruiuit vsurario i arte vsuraria peccauit mortalit': et si bona vsurarii essent obligata restitutioni nō posset retinere salarium: sed debet restituere creditoribus vsurarii: al's aūt posset: sȝ illud dare debȝ paupibus de honestate tamē non de necessitate nisi ipse esset pauper.

¶ Si recepit pecuniaȝ pro turpitudine: vt meretrix vl' mala mulier debet illā paupib⁹ erogare: non tamen de necessitate: sed de cōsilio honesto.

¶ Si quis facit aliquā artē ul' artificiū cuius vsus vtplurimum ē ad mortale: vt facere taxillos vl' cartas et huiusmodi: peccat mortaliter: nec debet absolui nisi disponat illud dimittere. Lucrum vero ex hoc factū debet pauperibus dare ex ꝯsilio nō precepto.

¶ Si diebus festiuis emit vel vēdidit negociando: nisi forte in nūdinis: vel fecit cōtractus al's nō necessarios tūc: vel scripsit l' fecit aliquid manuale, p lucro ultra peccatuȝ secundū aliquos debet illud lucrū paupibus dare ⁊ potius videt' de honestate q̄ de necessitate.

¶ Si tpe messiū vel vindemiaꝝ emit bladū vel vinū uel fructus ut alio tēpore vendat carius non existens talis rei negociator: ne qȝ ꝓpter aliquē honestū finē: sed ꝓpter cupiditatem turpe lucrum est: nō tn̄ tenetur in aliquo.

Si accepit aliquid vt aliquē eligeret ad dignitatē aliquā tpalē ul' officiū secl'are l' uēdidit hmōi

officia secularia turpe lucrū est: nō tñ tenetur ad restitutionē aliquam.

¶ Si mercator vl' alius portauit vel portari fecit ferrum ligna ⁊ quecūqꝫ mercimonia ad terras infideliū nō habēs licentiā apostolicā est excōmunicatus excōmunicatione papali: incurritqꝫ alias penas. vt habes in. 4. parte. ti. ꝑ totū. Idē de dantibꝰ in hoc auxilium et consilium.

¶ Si negociator exercet negociationes non ad aliquē finē honestum: videlicet gubernare familiā ad vtilitatē patrie et hmōi: sꝫ principaliter ob immēsam cupiditatē committit turpe lucrū. non tamen tenetur de necessitate dare lucrū pauꝑibus: sed vnā partē de cōsilio et honestate.

De ludo multiplici. .c.5.

SI lusit ad taxillos vl' cartas vel ad aliū ludū fortune.

¶ Si vicit ꝑ fraudē vel ꝑ falsos taxillos: vel mēdaciose tenetur illud qd' sic vicit restituere amittenti vltra mortale ꝯmissum: nisi sit quid parum

¶ Si vicit ab eo qui alienare nō potuit: vt seruo religioso vxore filiofamilias ⁊ hmōi: tenet' restituere his qui habēt curā illoꝝ: ⁊ est mortale si ē quid notabile: et si ex cupiditate acquirēdi ludit

¶ Si per multā importunitateꝫ traxit alium qui nō intēdebat ludere vel retinuit volentē recedere: vltra mortale tenet' illi si est quid notabile.

¶ Si acquisiuit seu vicit ꝑ ludūꝫ hmōi in locis ubi ꝓhibetur ludus et mādat' fieri restitutio siue legibus imꝑialibꝰ siue municipalibus: et seruat' quantū ad vtrūqꝫ: debet tunc fieri restitutio illi qui amisit. secus si leges ille sūt abrogate ꝑ cōtrariā ꝯsuetudinē

¶ Si vicit ꝑ ludum i aliis casibꝰ exceptis predictis non tenet' illi restituere qui amisit: ꝗuis possit elemosinaliter si sit pauꝑ elargiri: sꝫ debet pauꝑibus erogare de honestate et cōsilio secūdum aliquos tenet' de necessitate qd' tutius est. nō oportet tamē tales stringere ita ad certā restitutionem sicut in furtis vsura et hmōi. secundū vero Ray. sūt quedā ꝑsone quibꝰ indistincte tenet' quis restituere quicquid ab eis lucratus fuerit in alee ⁊ taxilloꝝ ludo videlicet furiosi prodigi miores .25. annoꝝ: et maxime pupilli.

¶ Itē mētecapti surdi muti ceci et qui ꝑpetuo morbo laborāt: qr tales rebꝰ suis interesse .i. ꝓuidere nō possūt: ꝓpter quod dandi sunt eis tutores et curatores.

Idem videtur dicēdū de seruis monachis ⁊ ceteris claustralibꝰ et filiis familias qui nō habēt peculium castrense: vel quasi et de vxore que ñ habet bona parafrenalia et etiā de admīstratoribꝰ rerū ecclesiasticaꝝ que sunt pauperum et de similibus ꝑsonis: tñ tales pecunie nō sunt restituēde eas ꝑdentibus: sed tutori curatori patri monasterio dño marito ecclesie et huiusmodi. De restitutione taliū vide plenius in sūma. in. 2. parte de restitutione ludi. De aliis vero que ꝯtigunt in ludis: vt fraudes blasphemie amissiones tēporis. et huiusmodi habes diffuse in aliis capitulis.

De inquietudine.

INquietudo circa tēporalia acquirenda et cōseruanda ¶ Si habuit immensam sollicitudinem circa huiusmodi: et propter hoc dimisit aliquid necessariū ad salutem: vt missam et huiusmodi: est mortale. Si vero nō dimisit necessaria: sed remissior fuit quoad spūalia veniale est.

Si habuit nimiā sollicitudinē circa huiusmodi ex parua cōfidētia auxilii dei in se nō est mortale: sed videtur veniale: est tamē multum impeditiuum deuotiōis et alioꝝ bonoꝝ spiritualium.

De inhumanitate retinendi tenaciter. c.7.

Uaricia i retinēdo tenacit seu inhumanitas nō faciēdi elemosynas corporales indigētibus quādo potest hoc versu ꝯtinet. s. Uisito poto cibo redimo tego colligo condo.

¶ Si habēs supflua quoad naturam et quoad decentiam status sui pro se ⁊ familia sua nō subuenit necessitatibus alioꝝ etiā nō extremis: sꝫ magnis quas nouit mortale est.

¶ Si habēs de supfluo quoad naturam ⁊ si nō quoad decentiam status ꝓ se et familia sua nō subuenit paupibꝰ in extrema necessitate quos nouit: mortale cōmuniter iudicatur: sed hic oportet multa ꝯsiderare ad bene intelligendum. vide de hoc in. 2. parte. ti. i.

¶ Si nō subuenit indigentibus de industria et arte sua cū potuit: vt medicus medendo ⁊ visitādo infirmos paupes sine salario. aduocatus in aduocando: ꝓcurator ꝓcurādo et hmōi: videt mortale. ¶ Si quis nō subuenit pauperibꝰ necessitates extremas patientibus cū posset: vel tardauit dare ⁊ exasperauit paupes veniale ē. ¶ Si parauit pauperibus nimis sumptuosa vel nimia que ꝯstuātibus sine causa indigētibus vł vtētibus male elemosinis peccatum est potius q̄ meritum.

¶ Si laborātibus ꝓ eo i quocūqꝫ ministerio nimis distulit dare eis mercedē vltra cōuētiones factas: cū tñ possit soluere: pessꝫ eē mortale si incurrerēt graue dānum vł scandalū. Idē si aliquid defraudauit.

De auaricia amandi res inordinate. c.8.

NOta q̄ si quis res etiā iuste acquisitas ita inordinate amat vt inhereat eis vt fini: cuiꝰ signum est quādo ꝓpter eas non admittendas esset paratus facere cōtra aliquod preceptoꝝ dei: peccat mortaliter: q2 plꝰ diligit creaturam q̄ deū. Si antē nullo mō vellet facere cōtra salutē suā ꝓpter hmōi tēpalia q̄uis inordiate afficiat seu amet ea veniale ē

De ꝓdigalitate cōtraria auaricie. c.9.

SI supflue expendit suā substātiā: vł in edificiis sūptuosis: vł i equis vel in ꝯuiuiis deliciosis vł frequētibꝰ: ł palestris vł ludis uł ornamētis: ł turpitudinibꝰ et precipue mulierū: vel in exseniis ł histricibus ⁊ huiusmodi peccatū ē: ⁊ qñ est notabił excessus: sꝫ ē sine ꝯsensu ē veniale: vł nullū etiā dere notabili secundū ꝓportionē sui statꝰ: ē mortale: vł in modico est veniale

Deſcẽdere autẽ ad particularia:
puta determiare quando ẽ mor
tale vel veniale nõ de facili põt
dari iudiciũ certũ aquo cognoſ
catur.

De inuidia que ẽ quartũ viciũ
capitale. Titulus. 2. de inui
dia et eius ſpeciebus. 4. et hʒ. c.
quatuor. Primũ.

INuidia eſt triſticia de alie
no bono inꝑtum deſideratꝰ
vt diminutiuũ ꝓprie excellẽtie ⁊
ſi ſit ex ꝯſenſu rationis mortale
eſt: niſi eſſet de aliqua re parua
ſicut puer qui inuidet alti puero
ꝙ habeat plures fructus et hmõi
ſed ſi ſit ſecundum motũ ſenſua
litatis et cũ diſplicẽtia rationis
eſt veniale vł nullũ etiam de re
notabili. Interrogandũ eſt ſecũ
dum ſtatum de huiuſmodi inui
dia. ſ. ſi prelatus alteri prelato
inuidet de maiori prelatione vł
dignitate. Si ẽ officialis de ma
iori et digniori officio. Si doc
tor de maiori ſciẽtia et cõcurſu.
Si ſcholares de acutiori igenio
altius ſcholaris. Si ciuis de ma
iori honore ⁊ reputatione altius
Si ſpũalis de maiori fama alte
rius. Si mulier de alterius ma
rito filiis ornamentis pulchritu
dine et huiuſmõi. Si artifex de
artificiis artis ſue et lucro et ſic
de aliis. Si quis cũ dolet de bo
no proximi ſui: nõ ex eo ꝙ ille ha
beat: ſed de defectu ſuo: quia ip
ſe illo caret cõtentus tamẽ ꝙ pro
ximus habeat nõ ꝑtinet ad inui
diam: ⁊ ſimiliter ſi doleat de bo
no inimici ex hoc ſolum quia ti
met inde ſibi nocumẽtum: nõ ꝓ
prie pertinet ad inuidiam.

De odio et aliis filiabus inui
die. et primo de odio. c. 2.

SI habuit odiũ ad deũ: quia
flagellauit eũ vł impediuit
mala deſideria eius: vel alia de
cauſa mortale eſt.

¶ Si habuit odium ad proximũ
deſiderãs malũ eius ut malum ⁊
ſi eſt malũ notabile quod illi ap
petit ratione deliberata morta
le ẽ: ſiue malũ ſit in ꝑſona: vł fa
ma vł ſubſtantia: vł alio modo:
ſecus autẽ ſi nõ cõſenſit ratione
vł ſit quid nõ multũ damnoſũ.
Si vero deſiderauit malũ alteri
us: videlicʒ infirmitatẽ in bonũ
eius: vt. ſ. bonus efficiatꝰ: vł ne pe
ior vel ne aliis noceat: nõ eſt odi
um. Interrogandum et inueſti
gandum eſt hoc caute: nam lai
ci omnem diſplicẽtiam ſolẽt ap
pellare odium: que tñ non eſt ni
ſi modo dicto. Item odiũ cõtra
vnũ reputant tãtum vnum pec
catum. Sed nota ꝙ ſicut in ali
is ſic in iſto. Quotiẽs reuocando
iniuriã mẽti de nouo habuit odi
um ad illum cũ cõſenſu rationis
totiens peccauit mortaliter. In
terrogandum eſt etiã de tẽpore
ſcilicet ꝙ̃tum perſeuerauit ⁊ quo
modo frequenter odiuit. Item
ꝙ dimittat omne odium: ſʒ opor
tet imo non debet illi petere ve
niam quem odiuit: ſi peccatum
eſt occultum niſi cum verbis vł
aliis modis offendiſſet.

De ſuſurratione que eſt pone
re diſſenſiones inter amicos pro
pter malam intentionem. c. 3.

SI queſiuit ponere diſcordi
am inter amicoſ vł ꝯſãgui
neos: dicens malum vni de alte
ro: vel ecõtra: vel referens ſtudi
oſe que poſſunt cauſare hmõi: q̃
mortale eſt: et nurus erga ſocrũ

et socrus erga nurum solent his vacare.

Si dixit aliqua verba vnde orta est discordia inter amicos vel consanguineos: sed nec hoc intē dens ƺ incaute de se: nō est mortale: ƺ possƺ esse ratione scādali

¶ Si quis intēdit dissoluere malas amicicias vel ꝯuersationem alicuius cum aliis ne decipiatur ꝯgruis remediis nō est malum.

De exultatiōe i aduersis. c. 4.

SI videns damna euenire ⁊ mala his quibus inuidit uł odium habet letatur deliberato animo de malo illius mortale ē. secus autem si nō deliberato animo. Letari autē de malo inimici nō inquantū malum eius: sed inquantū nō poterit nocere: vel alˀs iniuste eū opprimere potest esse sine peccato.

De tristicia in prosperis.

DE tristicia in prosperis que hoc mō differt ab inuidia: quia tristatur de bono proximi: et propter hoc cogitat quomodo male habeat et desiderat ƺ cōtingit sepe ꝙ nō patitur ille dāna que ei appetit: sed magis prosperatur: et de hoc tristatur: et est mortale vbi est cōsensus ratiōis.

De ira que est quintū viciū capitale. titulus. 3. et habet. c. 2. Primum.

IRa est appetitus vindicte ⁊ viciū capitale ⁊ frequenter miscetur cū odio.

¶ Si propter aliquē defectū in se vel in altero cōmissum desiderauit vindictaƺ seu punitionem quomodocūqƺ vel per se uł a deo vel ab alio intendēs solum satisfacere animo suo irato: et ē mortale quando. s. solum intēdit punitionem preter ordinē rationis si notabile malū est ⁊ cū ꝯsensu rationis. alˀs veniale: vt ira quotidiana i gubernatione familie

¶ Si iratus in seipsū propter aliquem defectum turbatur cōtra se veniale est cōmuniter.

¶ Si iratus cōtra deum propter aliquod flagellum murmurat in corde vel ore impatienter ferēs: et potest esse mortale et veniale secundū modum impatientie.

De indignatione et aliis filiabus ire. c. 2.

SI indignatus cōtra aliqueƺ non valens audire eū uł videre reputans eū indignum eo ꝙ sibi displicuerit: cū debuit seruire potius est veniale cōmunitē et si propt hoc retinet sibi loquelam uel aliud signū ostendit displicentie: quia auferenda sunt ꝓpter scandalum proximoꝝ et opinionē odii.

De tumore mentis.

SI excogitauit diuersas vias et modos ad vindicandum se de iniuria ⁊ his implicauit mētem cogitationibus altercatiuis secundū ꝓcessum pōt esse mortale et veniale.

De clamore.

SI ex ira clamauit cōtra aliquem inordinate et cōfuse et furiose loquēdo est veniale cōmuniter.

De contumelia.

SI dixit alteri verba ꝯtumeliosa uł iniuriosa uł importā

tia vicia vl' opprobria aio iniuriandi notabilit: ut nocādo eū ꝓditorē vel inhouestaȝ ꝑsonā: et dicendo mala de pentibus ⁊ huiusmodi mortale est.

Si dixit verba opprobriosa familie sue vl' discipulis l' sibi subditis cā correctōis: si sit modo debito ⁊ honesto ē sine peccato: vl' coiter ē ueniale: nisi infamatoria diceret: ⁊ sequeref scandalum magnum

De blasphemia et maledictione creaturarum.

SI blasphemauit aio deliberato aliquē: ut pcuteref tali maledictione in malū esset mortale: nisi hoc affectaret i emēdationeȝ eius. Si vero hoc nō desideravit secūdū rōnē: ſȝ secundū subitū motū ire eius cuius signū ē: qꝛ si hoc ꝯtingeret valde doleret: sicut fit a parētibus coiter: veniale est

¶ Si maledixit creaturas irrationabiles: qꝛ si fecit in detestationē creatoris: l' in dānū dni eiꝰ ē mortale: al's veiale et ociosū.

¶ Si blasphemauit aīas defunctoꝝ suoꝝ parētū: ul' alioꝝ hominū videf mortale: qꝛ videf intēdere notabile malū. Idē cum se ipsū maledixerit ex impatiētia.

¶ Si blasphemauit diabolum: malū est: qꝛ ociosum saltem.

De maledictione dei ⁊ sanctorū dictū est supra primo precepto

De rixa.

DE rixa ꝑ quā ex ira se inuicem homiēs pcutiunt. i. cū fit aio nocēdi l' iniuriādi: vt in adultis ē mortale in incipiēte. Idē in ꝓsequēte aio vidicatiuo secus si animo defendēdi se tātū vl' etiā ad exercitiū vt pueri.

De seditione.

DE seditione que est quādo vna pars ciuitatis isurgit ꝯtra aliaȝ: ex parte eius que mouet ē mortale cū omnibus sequacibus eius et tenetur de omnibꝰ damnis inde secutis alteri parti. Ex parte aūt eius qui resistit seditioni iniuste mote cōtra se l' bonū ciuitatis nō est secundū se peccatū: nisi misceantur odia et vindicationes prout cōmuniter accidit. Quando ex resistētia alteri parti sequerētur multa picula et mala cedendū esset: al's nō euaderet multa peccata que i cōflictu partium sequerentur.

¶ Si quis etiā ita partialis ē vt Guelphus et Gibellinus: seu aliter partialis: ita obstiato animo ꝙ appetit exterminum alterius partis seu exilium per fas et nephas: paratus etiam in aliis sequi partem suā non est sine mortali et in malo statu perditionis

De bello.

SI quis mouet bellū iniustū mortaliter peccat: et omnis qui dat auxiliū consiliū ⁊ fauorē simulit peccat mortalit. De dānis autem que ibi fiūt et de restitutionibus et quid sit iustum vel iniustum vide in tertia parte. De homicidio dictum est supra. capitulo. 5.

De accidia que est tertium capitale viciū. ti. 4. ⁊ hȝ. c. quinqȝ

Primū. c. de eadem.

ccidia iportat tediū bñ opādi. ¶ Si ita ꝯtristatus ⁊ te

diatus est q habuit in horrorem bona diuina: et i abominationē spiritualia et opera bona ad que tenetur: vt precepta dei et ecclesie: et huiusmodi: quādo adest cōsensus rationis est mortale. sꝫ si habet talē motū tantū secundū sensualitatem cū displicētia rationis est veniale.

¶ Si aūt cōtristatus ē de morte cōsanguinei: vel alio casu. q penitet eum benefecisse: vel proponit amplius nō benefacere mortale est.

¶ Si ita cōtristat q vellet nūq fuisse creatus a deo: seu non esse natus in mūdo: vel esse sicut brutum animal: vel mori quomodo cunqꝫ: siue bene: siue male dispositus: dūmodo hinc exiret talꝫ tristicia cū cōsensu rationis ē mortale. ¶ Si etiā ita ꝯtristatur de aliquo casu aduerso q incurrit grandē infirmitatē propter nimiam tristiciam pdens somnuꝫ dimittens cibū et hmōi: videtur mortale qn potest se iuuare ꝯtra huiusmodi.

¶ Si cōtristatur ex cōsideratiōe bonoꝝ que habēt alii: quibus ipse ē priuatus vilipendēs omnia sibi data a deo: ⁊ inde sumēs tedīū bene operandi secundū consensum rationis: illa accidia est cōmuniter veniale: et in psonis spūalibus reperitur.

¶ Si ꝯtristatur ex hoc q bona pposita que fecit sepe frangit ex hoc incurrit tedīū bene operādi quasi sibi videatur non posse pficere: accidia est in spiritualibus incipientibus deo seruire.

¶ Si ex frequentia tētationū attediatur in laborādo et resistendo veniale est si tū resistat in incipientibus cōtigit sepe.

¶ Si attediatur in bonis opibus vel bene opando orando audiendo legēdo lectiones vel predicationes aut dicēdo officiū: et hmōi: nō tamē dimittit de necessitate fienda cōmuniter est veniale: ⁊ satis etiā in spūalibus repitur.

¶ Si tristatur de aliquo defectu magis ex eo q apparet defectus suus corā hominibus q corā deo: accidia est ⁊ frequēter veniale pcedēs ex superbia.

De filiabus accidie. c. 2.

De filiabus accidie in quibus difficile est cognoscere quādo ibi sit peccatuꝫ mortale: nisi cū miscetur cum aliquo peccato vt cū omittit aliquod preceptū: nisi deprimat ita mentem q tollat caritatem dei et pximi.

De desperatione.

Si despauit de misericordia dei existimans nō posse vel nō velle ei parcere. etiā reuertēti ad penitentiā: vel nō posse abstinere a peccatis cum adiutorio dei: est mortale secundū deliberationem et cōsensum. secus si secūdū aliquē impulsū tētatōnis.

¶ Si desperauit se non posse euadere aliquas miserias mūdi vel pericula. ppter que decreuit se occidere: ē mortale. Et si aliquid ad hoc fecit multomagis.

De malicia.

Si cōtempsit diuina et spūalia bona ex tristitia aggrauante mentem mixta cū accidia mortale est. Si autē contēneret et refugeret ea p que posset vitare peccatum: quia tūc ptinet ad blasphemiam in spiritū sanctuꝫ vt infra dicetur.

De puſillanimitate.

SI ſubtraxit ſe ab illiſ boniſ
ad que erat apt⁹ timore de
ficiendi: vt a ieiuniis ab ingreſ
ſu religionis a prelatione iniū
cta ab officio predicationis ⁊ au
diētia cōfeſſionis iniūcte ⁊ hmōi
eſt cōmuniter veniale: niſi eſſet
preceptum in eo quod dimittit̄.

De rancore.

SI habuit in diſplicentiam
et tediū corrigētes eū ꝓp ē
correctionē eſt veniale: niſi illoſ
odiret: et tūc odiū eſt mixtum.

De ocioſitate que ꝓcedit ex tedio

SI ſtetit ocioſus nihil boni
operās corporale uel ſpūale
vnde amittit tēpus irrecupabile
videtur veniale: niſi ex ocio ad
datur aliquod viciū quod frequē
ter accidit: ⁊ quāto tēpore ſtetit
ocioſus.

De torpore ſeu pigricia bene
operandi:

SI fuit tarduſ ad bene opan
dum licet illud fecerit: tar
dus ad eccleſiam ad orandū: ad
elemoſinas dandū et hmōi com
muniter eſt veniale: niſi ex tar
ditate omitteretur preceptū: vt
quia cito nō ſubuenit patiēti ex
tremā neceſſitatē cū tenet̄: vt in
firmo vn̄ ſequitur mors ⁊ hmōi:
tūc eſt mortale.

De euagatione mētis.

SI habuit diſtractōnē mētiſ
in oratione ⁊ fuit in ea: vel
cum voluntate euagatur: vel au
diendo predicationez et diuina
mēte cogitauit vana et inutilia
eſt ꝯmuniter veniale: niſi adda
tur aliquod ſpeciale peccatū: vel
ꝑ totū officiū ad quod obligatur
ex precepto vel audit nouas: uel ſi
loquitur inutilia: vl' ex tedio mu
tat loca hincinde: vel diſtrahit
ſenſus et membra diuerſimode:
eſt veniale, cōmuniter.

De negligentia ſeu tepidita
te. c. tertium

QUe ē remiſſio volūtatis cir
ca ea que debet facere. In
hac quotidie oēs offendūt: ſ; ve
nialiter niſi omittat aliquod ne
ceſſarium.

¶ Si fuit negligēs circa opa mi
ſericordie ſpūalia que hoc verſu
cōtinentur. Conſule caſtiga di
mitte ſolare fer ora. ¶ Nota ꝙ
ſub cōſule cōprehenditur doctri
na ⁊ docere ignorantē precipue
ad ſalutē vtilia.

¶ Si fuit negligēſ ad addiſcēdū
neceſſaria ad ſalutē: vt precepta
dei et eccleſie generalia: qr hi⁹
ignorātia nō excuſat: vl' ad eun
dum ad predicationē: et vtile ē
iniūgere idiotis ut predicatiōes
aliquas audiant.

¶ Si fuit negligens ad ꝓcuran
dum ſibi ſacramenta ⁊ ſue fami
lie: et ſi ex negligētia et dilatio
ne mortua ē ꝓles ſine baptiſmo:
eſt mortale.

¶ Si infirmus mortuus ē ſine cō
feſſione et coione ul' extrema vn
ctione: cū ex negligentia craſſa
ꝓcedit videt̄ mortale l' graue ve
niale ſecūdū ꝙ pl⁹ ille idigebat

¶ Si fuit negligēs ad ꝓcurādu;
ſacramentū cōfirmationis.

¶ Si itez fecuſſet dare ſacramē
ta baptiſmi ꝯfirmationis vel or
dinē ſcienter ſacrū eſt mortale ⁊
ꝯtrahit̄ irregl'aritas in ſuſcipiē
te. ¶ Si fuit negligēs ad frater
nā correctionez cū tenet̄: videli
cet de peccato occulto ⁊ mortali.

et inde sperabat emẽdationẽ il
lius: tũc eſſꝫ mortale dimittẽdo
omnino illã: veniale vero retar
dãdo: vel de hiſ que ñ sũt mortalia
¶ Si nõ seruauit ordinẽ debitũ
in fraterna correctione: vel nimis
aſpe vel tpe vel loco indebito: pec
catum eſt.

De negligẽtia cõfeſſionis. c. 4.

SI omiſit ad minus semel in
anno cõfiteri vel ex negli
gentia vel ignorãtia mortaliter
peccauit. ſecus ſi ex impotẽtia: vi
delicet qꝛ ñ hꝫ copiã ꝯfeſſoris ſꝫ
ſi poſtea cũ hꝫ copiã ꝯfeſſoris nõ
suppleuit defectũ mortale eſt.
¶ Si fecit ꝯfeſſionẽ fictã ſcientẽ
dimittẽs aliquod mortale vel quod
dubitabat vel credebat eſſe mor
tale etiã ſi nõ eſſet mortale mor
taliter peccat ⁊ tenetꝛ iterare cõ
feſſionẽ.
¶ Si dicit ſe eſſe cõtritũ de oibꝫ
peccatis ⁊ diſpoſitũ ad abſtinen
dũ ⁊ satiſ faciendũ cũ hoc nõ in
tenderet mortalit peccauit et te
netur iterare confeſſionem.
¶ Si pñiaꝫ ſibi iniunctã ꝓ mor
talibꝫ ex negligentia omiſit fa
cere: peccauit mortalit et tenetꝛ
iterare cõfeſſionẽ: ſi ẽ illius obli
tus penitẽtie.
Si ſciẽter cõfeſſus ẽ ei quẽ ſciuit
excoicatũ vel ſuſpẽſũ vel nõ habẽtẽ
auctoritatẽ: puta qꝛ ſymoniace
accepit bñficiũ: vel qꝛ intruſus ẽ ꝑ
laicã potestatẽ peccauit mortalit
et tenetur iterare cõfeſſionem.
¶ Si ꝯfeſſus ẽ in excoicatiõe ma
iori exũs quã neſciuit ipſe nec cõ
feſſor eius: abſolutꝫ tñ fuit a pec
catis oportet iterũ ꝯfiteri: qꝛ nõ
fuit capax abſolutõnis tũc ꝓpter
excõmunicationem.
¶ Si cõfeſſus ẽ ei qui non habet
sufficientẽ ſcientiam peccat et ſi
fuit adeo ignorãs ꝙ neſciuit diſ
cernere peccata eiuſ precipue cõ
munia tenetꝛ iterare cõfeſſionẽ.

De negligẽtia circa coionẽ. c. 5

SI omiſit coicare ſemel i an
no. ſ. in paſcha reſurrectio
nis poſt ãnos diſcretionis pecca
uit mortaliter: niſi fuiſſꝫ legiti
me impeditꝫ. vt qꝛ alteratus sto
maco vel excoicatus querẽs tamẽ
abſolutionẽ: vel de licentia ꝓprii
ꝯfeſſoris ꝑ aliquot dieſ differret
et in hmõi caſibus debet ſupple
re defectũ qñ poteſt.
¶ Si non coicauit ieiunuſ ita. ſ.
ꝙ poſt mediã noctem aliquid sũ
pſit ꝑ modũ cibi vel potus pecca
uit mortaliter: niſi eſſet grauitꝛ
infirmus: quia tũc licet.
¶ Si coionẽ ſũpſit cũ ſtaret cũ ꝓ
poſito alicuius peccati mortaliſ:
vel cũ eſſet excoicatus hoc ſciens
vel ignorãs ignorãtia craſſa pec
cauit mortaliter.
¶ Si nõ ꝯfeſſus de aliquo morta
li peccato cõmiſſo vel aduertentẽ
ex verecũdia: vel inaduerttẽter
ꝓpter indiſcuſſionẽ cõſcientie: vel
ex ignorãtia craſſa et ſupina sũ
pſit coionẽ peccauit mortaliter.
¶ Et nota ꝙ ſi quis omittit ꝯfeſ
ſionẽ vel coionẽ in tpe ſtatuto co
nari debꝫ ꝯfeſſor vt inducat eũ
ad ſupplẽdũ defectũ niſi ſit om
nino nõ bñ diſpoſitus. ¶ Itẽ cũ
reperit aliquẽ deditũ viciis tur
pibus et aliis vſqꝫ ad finẽ qua
drageſime cautũ videtꝛ ne ſubi
to admittat ad coionẽ: ſꝫ ꝓlõget
ſibi tẽpus ꝑ aliquas ebdomadas
De aliis vero defectibꝫ qui com
mittũtur circa cõmunionẽ ⁊ miſ
ſam vide in. 3. parte de clericis

¶ Si existēs excōmunicatus ma
iori scienter participauit audiē
do diuina in ecclesiis aut sacra
menta percipiēdo peccauit mor
taliter.
¶ Si participauit in crimine cū
aliquo ꝓpter qđ ille cū quo parti
cipauit erat excōmunicatus: vi
delicet quia verberauit clericū.
ut.c.si cōcubine. de sen. excom.
vel si aliquis clericus subiicit se
alicui laico verberādū ad placā
dū eū de iniuria sibi illata cleri
cus ille efficit excōmunicatus. qꝛ
participat in crimie cū verberā
te: propter quod est excōmunica
tus: et mortale ē. vt.c. contigit.
de sen. ex.
¶ Si existēs excōmunicatus ma
iori sciēter participauit cū aliis
fidelibus etiā extra diuina: pre
cipue in his que ꝯtinent in hoc
versu.
Os orare vale cōmunio mēsa ne
gatur. Et si fecit ex contēptu cō
tra prohibitionē suoꝝ supiorum
peccauit mortaliter: alˀs veniali
ter: et efficit excōmunicatus mi
nori a qua pōt absoluere omnis
qui habet eum audire in cōfessi
one. Excipiūtur tñ quinq; casus
in quibus licet participare cū ex
cōmunicatis: qui cōtinētur ī hoc
versu. Utile lex huile res igno
rata necesse. Hec anathema qui
dem faciūt ne possit obesse. quos
vide in. 4. parte summe.

Quintus titulus de inani glo
ria habet. tria. c.

Primū.

DE inani gloria que ē quītū
viciū capitale importās inordia
tū appetitū laudis humane seu
inordinatā cōplacentiā eius cui
offert ⁊ cui fit aliquod opus prin
cipaliter ꝓpter laudem ꝓpriam
amittitur eius merces ⁊ peccatū
incurrit: et introgādū ē secūdū
statū hominū de diuersis mate
riis in quibus homines querunt
sibi laudē: videlicz a doctore de
scientia et doctrina. a scholari
de ingenio ⁊ disputatione. a re
ctore de regimine: a mulieribus
de ornatu et huiusmodi.
¶ Si quesiuit laudē et gloriā de
opere peccati mortalis: mortalit
peccauit si secundū rationē deli
beratā hoc egit. secus si secūdū
modū sensualitatis: vel etiam si
de aliquo veniali gloriatur.
¶ Si opa sua de genere bonorū
vt ieiunia elemosine ⁊ hmōi qua
si omnia ad laudē humanā fecit
mortale videtur cū ibi cōstituit
finē. secus si aliquid hoꝝ aliqñ.
¶ Si ita ordinate accepit laudē
de aliquo ope qꝛ ꝓpter eā ꝯsequē
dā paratus erat facere cōtra ali
quod preceptorū peccauit morta
liter. In aliis autē casibus vide
tur veniale.

De immodestia ornatus. c. 2.

DE immodestia ornatūs que
procedit frequētet ex inani
glīa: lz etiā ex aliis causis possit
ꝓcedere: ⁊ precipue mlˀieres iuue
nes de hoc interrogāde sūt. s. de
ornatu capilloꝝ fucoꝝ gēmaruz
vestiū preciosarū ⁊ foderaturis ⁊
caudis earū ⁊ planellis nimis al
tis et coronis capitis et huiusmo
di: in quibus aliquādo est morta
le: aliquādo veniale.
¶ Si vsus vel vsa ē fucis vlˀ aliis
ornamentis ad ostentationez et
inanē gloriam: si de hmōi supbi
uit vlˀ gloriata est: mortale est si
tantā delectationem habuit ad

laudē et gloriā illā ꝙ nō curauit trāsgredi mādata dei et eccl'ie.
¶ Si vsus vel vsa est fucis ⁊ aliis ornamentis ad inducendum ho mines ad sui cōcupiscētiā extra matrimoniū mortale est indubi tatum. Si ita inordinate delec tatur i hmōi ita ꝙ etiā si sciret homies ex sui ornatu scandaliza ri.i.trahi ad sui cōcupiscētiā nō curās de ruina ꝓximi mortale ē
¶ Si ad cōplacendū viro suo uel ad inueniēdū virū si ē innupta: vl' ne despiciatur ab aliis: vl' ex aliqua leuitate usa ē fucis: vl' ali is ornamētis supfluis de se nō ē mortale sed potius veniale: nisi hic sit notabil' excessus in hmōi ut possit iudicari de occasiōe da ta alioꝝ ruine: et nō tm̄ accepta quod ē difficile iudicare.
¶ Si habuit nimiā diligētiam et studium et tempus ad ornādū se: vel fecit excessum in portatu ra vestiū vltra suū statū vel ꝯdi tionē: vel nō secundū morem pa trie: vl' vestibus nimis delicatis peccatum est.

Capitulū.3. de filiab' inanis gl'ie. Et primo de ypocrisi.

SI simulauit sanctitatez ha bere p ieiuniū orationem ⁊ hmōi cū malus esset: si hoc egit ad cōsequendam laudē humanā ꝯstituēs ibi finē mortale ē alias veniale: nisi aliud vicium adiun gatur.
¶ Si simulauit sanctitatē p ypo crysim intendens aliquid quod sit ꝯtra honorē dei vel vtilitatē proximi. vt semiare errores: adi pisci indignus ecclesiasticā dig nitatē: decipe enim ꝓximū tem poraliter vl' spūaliter mortale ē
¶ Si simulauit sāctitatē existēs malus vt dentur ei elemosine si cut sancto viro vel procuratiōes ecclesiaruz ut cerretani et sil'ia: mortaliter peccauit.
¶ Si simulauit maiorē sanctita tem ꝙ̄ habuit: vel occultauit suū defectū ad edificationez ꝓximo rum: nō est peccatū vl' leue veni ale est: aut si hoc facit ob aliquā vanitatē vel inanem gloriam ē veniale.

De iactantia.

SI laudauit seipsum de ali quo opere peccati mortalis mortalit' peccauit: si aūt de ope venial': venialiter peccauit ꝙ̄tū est de se.
¶ Si laudauit se de aliquo opere bono: videlicet de virtute de sci entia de industria vel diuitiis l' potētiis et hmōi ex supbia et ina ni gloria: mortale ē vel veniale secundū radicem ipsius supbie l' inanis glorie vn̄ procedit.
¶ Si laudauit se cōtemnēdo ali os: vt phariseus publicanū mor tale est. Si autē ex aliqua leuita te vel vtilitate ꝯsequenda: veni ale vel nullum est.

De yronia.

SI vilificauit se uerbis ul' fa ctis plus ꝙ̄ sentiat in seipso in mēte dicēs aliqua mala de se que in se nō cognoscit veniale ē et dicitur yronia.

De cōtentione.

SI quis contendit aduersus alium ꝯtra veritatē scient in reb' alicuius importātie mor tale ē. secus in rebus paruis ⁊ in aduertenter.
¶ Si cōtendit ꝓ veritate: sed ni mis inordiate ꝯmuniter ē venia le: sed posset ibi esse tanta inor dinatio ꝙ ratione scādali sequē

tis esset ibi mortale.

De discordia.

SI habés tractare aliqua cū aliis in cōmuni nolit cócordari cū aliis de his que ordinantur ad honoré dei uel ꝓximoꝝ vtilitateꝫ exeo ꝙ male afficitur ad eos uel ut ostendat se plus scire q̃ alii: mortale est. secus autē si nó cócordat: videlicet quia sibi videtur esse magis secunduꝫ deū et rationé quod ipse intédit quia tūc vel non est peccatū vel leue: nisi sit nimis ꝑtinax.

De ꝑtinacia.

SI fuit pertinax in senténtiis suis discrepás a cōmuni ceteroꝝ cósilio vel iudicio: cōmuniter est veniale ꝑiculosum ⁊ inductiuum erroris.

De singularitate nouitatum.

SI fecit singľaritates vľ nouitates in ꝯuersatione vite vel vestibus vel cerimoniis ľ aliis adinuentionibus: peccatum ē et si adinuenit aliquā malā ꝯsuetudinem omnia ei imputantur.

De inobedientia.

SI nó obediuit superioribus suis spiritualibus vel téporalibus: legibus canonicis vel ciuilibus rationabilibꝰ: ⁊ si quidē transgreditur supioꝝ ordinationes habētes vim precepti: vt qn̄ mandatur seruari verbo vel scripto in virtute sancte obedientie vel sub pena excōmunicationis vel carceris vľ aliis penis grauibus et huiusmodi equipollentiis peccauit mortaliter. In aliis vero ordinatōnibus simpliciter factis trāsgrediédo ē ueniale: nisi fiat ex contéptu: quia tūc mortale q̃tūcunqꝫ leuibus.

De gula. 6. ti. et hꝫ. c. 3.

Primū. c.

GUla ē sextū capitale viciū ⁊ importat inordinatuꝫ appetitum seu delectationeꝫ circa cibum et potū. ¶ Nota quinqꝫ species seu modos qui cōtinentur in hoc versu. Pre propere laute nimis ardenter studiose.

¶ Si comedit vel bibit extra horam debitā sine rationabili causa et vrgente.

¶ Si est vsus cibis vľ potibꝰ lautis nimis et delicatis vltra códitioné sui status: aliter enim decꝫ comedere infirmuꝫ q̃ sanum: ciuem q̃ rusticum.

¶ Si comedit vľ bibit in nimia quantitate secundū exigentiam sue cóplexionis: quod eni vni parum est nimium est alteri. Et plus comedere in die ieiunii q̃ altera die nó est de se malū pro vna comestione.

¶ Si comedit vľ bibit cū nimio ardore gule: seu cū nimia cóplacentia ꝯtétus magis satisfacere delectationi gule: q̃ necessitati prouidere.

¶ Si adhibuit vľ adhiberi fecit nimium studiū et diligentiā circa cibaria delicata preparáda: vt cum variis saporibus ⁊ diuersis modis et huiusmodi. In his omnibus speciebus uľ modis gule tūc est mortale quádo delectatio gule queriť vt finis: paratus facere cōtra precepta vt satis faciat delectationi gule: vel cū comedit vsqꝫ ad crapulam vel vomitum aduertēter: sicut fit a plerisqꝫ in carnispriuio: vel vtitur aliquo cibo ex quo verisimiliter credit incurrere magnam lesio

50

nem psone. In aliis uero casib⁹ communiter est ueniale.
¶ Si comedit carnes in quadragesima vl' in aliis ieiuniis ecclesie vl' in sexta feria aut in sabbato per totum annū: nisi vrgente causa necessitatis vel infirmitatis peccauit mortaliter si sine cō silio medici.
¶ Si usus est lacticiniis tēpore quadragesime sine cā infirmitatis ⁊ de consilio medici peccauit mortalit. In aliis uero ieiuniis ecclesie seruari potest mos patrie quantū ad usum lacticiniorum qui mos si nō appareat: tutius ē abstinere.

De ebrietate.

Si bibit usq; ad ebrietatem aduertens se nimis bibere vel potentiā uini sufficientē ad inebriandū: uel de hoc dubitās probabiliter peccauit mortalit. secus si ignorauit potentiam uini vt Noe.
¶ Si fuit causa inebriationis alterius aduertēter inducēdo ad nimiū potū: uel ponēdo sal in uino et hmōi mortaliter peccauit. secus si fecit causa medicine.
¶ Si induxit aliquē ad frangēdum ieiuniū ecclesie sine causa legittima suis persuasionib⁹ peccauit mortaliter.
¶ Si induxit pueros et iuuenes ad lambacitares et tabernas et huiusmodi ut pueruat ad turpia
¶ Si frequentauit tabernā sine causa rationabili: vl' cōuiuia dissoluta peccatum est.

De insensibilitate.

Si abstinuit se nimis a cibo et potu et aliis necessariis vite: propter quod incurrit infirmitatem communiter ē veniale: nisi fiat notabilis excessus et addat obstinatio cōtra admonitiōes ex huiusmodi defectu: q' tūc uidet mortale rōe pīculi īde sequētis.

De filiabus gule. et primo de ebetudine. c. 3.

Si ex fumositatibus inordiate comestionis et potus incurrit scurrilitatē seu grossiciem intellectus: et ex hoc ineptitudinem intellectus vl' ineptitudinē legēdi orādiq;: ē veniale coīter

De loquacitate.

Si nimis locutus ē: seu dixit verba ociosa ⁊ sine necessitate et rationabilitate cōmunit est veniale. De scurrilitate.

Si fecit actus seu gestus inordinatos: et si sint puocātes ad libidinē extra matrimoniū: est mortale: si vero ad dissolutionem vel leuitatē: vt ventositatē et hmōi veniale est.

De inepta leticia.

Si habuit ineptā leticiam ⁊ vanam in ludis et iocis: cōmuniter veniale ē: nisi addatur aliquod vicium.

De choreis.

Choree que fiūt cū inordinata leticia sūt mortalia quinq; modis. Primo cū fiūt ex libidine. Secūdo cū fiūt in eccl'iis quia sacrilegiū est. Tertio cum fiūt a clericis ⁊ religiosis cū mulieribus, ratione scādali. Quarto cū fiūt ex inani gloria: vl' vana leticia tam inordinata q' ibi cōstituatur finis. Quinto cū tales chorizantes nō curāt de scandalo proximi: ē mortale. In aliis autē casibus cōmuniter est veniale. Poss; tamen quandoq; esse mortale: nec de facili de hmōi potest dari iudicium.

De immundicia.

DE immūdicia que pōt intel
ligi cū quis immūde come
dit: ⁊ esset veniale precipue si ex
hoc conturbat alios. vel quia vo
mitum facit: et si hoc facit qꝛ ni
mium comedit: vl' quia auidius
comedat: peccatū est. secus si cā
medicie. vel pōt intelligi de im
mundicia pollutionis: que cū ac
cidit in somniis nō imputat' ad
peccatū: sed peccatū potest esse i
causa eius. s. si ꝓcessit ex crapula
vel turpi cogitatione precedenti
vl' ex negligētia: vel etiam post
vigiliā recolēs de ipsa immūdi
cia habita in somniis turpib' de
lectatur: et si ē cōsensus rationis
de hmōi turpi delectatione mor
tale ē vel veniale: vl' nullū si ex
alleuiatōne nature. ¶ De immū
dicia seu pollutione ꝓcurata no
ta ꝙ si quis quid agit hac inten
tione principaliter vt pollutōnē
habeat: siue vigilando siue dor
miendo: mortaliter peccat etiaꝫ
si facit causa sanitatis. Si auteꝫ
ipsa pollutio etiā cōtingat in vi
gilia preter voluntatem et sine
ꝓcuratione nō est mortale.

De luxuria titulus. 7. et hꝫ. c. 2. Primū.

Luxuria ē septimū capitale
viciū. sꝫ qꝛ supra in precep
tis dict' est satis de specieb' ei'
in ope ac etiā in cogitatione om
ni: illis omissis videndum est de
quibusdaꝫ aliis ꝑtinētibus ad ip
sam luxuriam et delectationem
morosam. ¶ Et primo si tetigit
aliquē vel aliquam vel osculatus
est libidinose extra cōiugiū mor
taliter peccauit etiā si nō sequit'
turpis actus. nā talia exercitia i
opere ipso, p vno peccato habent'
cū opere ipso: sed tanto grauius
quanto in hmōi cōcurrūt plura:
si autē fiant diuersis tēporibus:
diuersa sunt peccata.
¶ Si scripsit litteras l' portauit
vel misit vel recepit cōtinentes
amatoria ⁊ prouocantia ad lasci
uiā aduertent' mortalit' peccauit
¶ Si fecit cantōes vl' cātauit vl'
legit vel audiuit verba lascivie:
vel turpia delectabiliter ad pro
uocandū se vel alios ad lasciuiā
mortale est.
¶ Si associauit aliquē quē sciuit
ire ad ꝑcandū vel turpiter agē
dum vel ad faciendū serenatas
vel matutinatas peccauit morta
liter. ¶ Si fuit mediator inter
aliquos ad hmōi turpia: vel posu
it aliquos mediatores inter se et
inter alios et hmōi: peccauit mor
taliter. ¶ Itē si recepit enseniū
vel donū quodcūqꝫ: vel misit ex
amore libidinis.

De delectatione morosa

DE delectatiōe morosa quod
viciū reperitur in tepidis ⁊
multū negligētibus. nā feruidi
subito cogitationes expellūt no
xias: ⁊ frigidi desideriis operis
acquiescunt.
¶ Si habuit cogitatōnes immū
das et carnales in quib' trahit
morā postꝙ̄ ratione ꝑpendit pro
pter delectationē ipsam cogitā
di huiusmodi peccauit mortalit'
Nō solū quādo quis cogitationi
bus luxurie ratione cōsensit deli
berans facere malū si adesset cō
moditas: sꝫ etiā nolēdo opus ꝑpe
trare: sꝫ nō curādo ipsas cogita
tiones libidiosas expellere post
ꝙ̄ ꝑpendit: sed in eis voluntarie
immorādo peccauit mortaliter.

De filiabus luxurie.

DE filiabus luxurie de quibꝰ nō oportet multū interrogare: qꝛ difficile ē intelligere: nisi cū mixtura alioꝝ vicioꝝ. Et prima est cecitas mentis.

DE cecitate mentis. Si fuit ita mēte occupatꝰ circa mūdana et carnalia ꝙ nesciuit de deo cogitare vł de rebꝰ spūalibꝰ.

De precipitatione.

DE precipitatione si fuit preceps et subitus in operibus suis sine cōsilio et examinatōne mentis debita agens.

De inconsideratione.

DE incōsideratione si fuit incautus i factis suis nō bene iudicās circa occurrētia.

De inconstantia.

DE incōstantia si in eo quod deliberauit boni agere fuit incōstās et mutabilis ex passione.

De amore sui.

DE amore sui si nimis seipsū dilexit querēdo corporis delectatiōes et cōmoditatē ⁊ hmōi.

De odio dei.

DE odio dei si habuit deū vł legē eius in displicētia: qꝛ prohibet cōcupiscentiā et hmōi.

De amore vite presentis.

DE amore vite presētis si nimis amauit vitam istaꝫ presentē propter voluptates carnis quibus est deditus: ita amare vitam presentem ꝙ aliquis vellet hic perpetuari secūdum Pe. est mortale.

De horrore futuri seculi.

DE horrore futuri secł'i si horrorē habuit ad vitā futurā. De aliis vero que ptinēt ad vicium luxurie circa cōiugium vide infra de cōiugatis.

De supbia titulus. 8. et hꝫ. c. 2. Primum.

SUpbia secundū Gregoriū est regina omniū capitaliū vicioꝝ: ⁊ est vicium multū subtile et difficile ad cognoscendū: ⁊ consistit in appetitu inordinato proprie excellētie et habet quatuor species siue modos de quibus potes interrogare prout videbis expedire: si tñ penitēs itelligat.

¶ Si bona naturalia spūalia vł tpalia que habuit sibi attribuit: et a deo nō recognouit.

Si bona ipsa a deo recognoscēs meritis suis principaliter se accepisse existimauit: videlꝫ ꝑpt sua ieiunia oīones et hmōi.

¶ Si ea bona que nō habuit sibi attribuit: vel plus q̄ habuit cum existimat se habere mł'tū humilitatis caritatis patiētie ⁊ hmōi cū nō habet.

Si reputauit se meliorē eē ceteris alios ꝯtemnēs: i quolibꝫ hoꝝ moꝝ pōt esse mortale vł veniale secundū ꝙ rōne ꝯsentit vel nō.

De filiabus supbie. c. 3. et primo de derisione.

DE derisione que alñ ꝑcedit ex supbia Si irrisit sacramēta et alia diuina vilipendēs ea: aut sāctos viros aut prelatos aut deo seruire volētes: vt sic retrahat eos peccauit mortaliter.

¶ Si irrisit intendens ex hoc iniuriā et vilificationē vel notabilem perturbationē eius mortaliter peccauit: sed si ex leuitate vł causa ioci secus.

De ambitione.

DE ambitione que ꝑcedit ex supbia ⁊ importat iordiatū appetitū honoris ⁊ multū reperitur in prelatis et dominis

¶ Si desiderauit aliquã digni
tatem vł beneficiũ curatũ ratio
ne deliberata principaliter ꝓpt
honorẽ vel dignitatẽ vł vtilita
tẽ tpalem peccauit mortaliter.
¶ Si desiderauit dignitatẽ vel
beneficiũ ecclesiasticũ vł secula
re ad quod est indignus vel ine
ptus: videlicet q꞉ criminosus et
hmõi peccauit mortaliter.
¶ Si desiderauit vł quesiuit ad
hmõi ꝑuenire etiã faciẽdo cõtra
precepta mortale est.
¶ Si quesiuit honorez de quacũ
qȝ re ita lordiate ꝙ ibi ꝯstituat
finem mortale ẽ. In aliis vero
casibus videtur veniale.

De presumptione.

PResumptio que procedit ex
supbia cõsistit in hoc ꝙ ho
mo ponit se ad ea que sunt supra
vires suas: vł nõ ptinẽt ad cõdi
tionẽ suã: vt secularis ad iudicã
dum clericos vel eos qui nõ sunt
sibi subiecti: vel de his de quibꝰ
nõ hȝ ptãtem peccauit mortalit̃
¶ Si po suit se ad faciendum ea
exercitia ad que non erat aptus
vñ põt sequi spũale vel tpale dã
num alteri: vt medicus ignarus
medicine: ł aduocatus ignarus
ad aduocandũ iudex ad iudican
dum ꝯfessor ad audiendũ ꝯfessi
ones et hmõi peccauit mortalit̃
secus aũt si ꝯpetẽter in arte illa
peritus erat.
¶ Si presumẽs de virtute sua ex
posuit se ꝑiculis peccatoꝝ: vt va
dẽs ad loca inhonesta: vł freque
tans ꝯuersationẽ mulierũ leuiũ
et hmõi: vbi de facili põt labi in
mortali peccato: mortale videt̃.
¶ Si nimis de se presumens nõ
ꝓuidet necessitatibus vel ꝑiculis
occurrẽtibus spũalibus vel tẽpo
ralibus expectãs effectũ miracu
losum a deo. s. vt eum sanet in
firmũ sine medico et medicinis
vel ministret ei cibũ sine labore
est mortale et di tẽtare deum.

De temeraria iudicatione.

SI facta alterius que dubia
sunt quo aĩo fiãt in malam
partẽ interpretatus ẽ seu iudica
uit: et sine signis sufficientibus
indicãtibus maliciã alterius de
liberate iudicauit aliquẽ de pec
cato mortali mortalit̃ peccauit.
Si uero iudicauit de veniali: ue
nialiter peccauit. Idẽ si iudica
uit de mortali: sȝ nõ deliberato
animo.

De curiositate.

SI fuit curiosus circa cogni
tionẽ intellectiuam: vt que
rendo scire que sũt supra capaci
tatẽ suã: videlicet de trinitate:
de predestinatione. vel querẽdo
scire a quibꝰ nõ debȝ: vt a demo
niis. vel ꝑ sortes: vel querẽdo sci
re parum vtilia ⁊ dimittẽdo ma
gis necessaria: uel querẽdo scire
solũ ad sciẽdum: et nõ ad deũ co
gnoscendũ: vł ad aliquã vtilita
tem peccatũ est qñqȝ mortale qñ
qȝ veniale.
¶ Si fuit curiosus circa usus sen
suũ. s. oculis aspiciendo: auribus
audiendo: naribus ad odorãdũ:
gustu ad gustanduz: tactu ad tã
gendũ sine necessitate ł vtilita
te: sȝ solũ delectatione sensuali:
peccatũ ẽ coĩter veniale et qñqȝ
põt esse mortale.
¶ Si repit se in spetaculis ad vi
dendũ: ut torneamenta palestra
currere ad brauiũ et hmõi: nã si
in hoc sit ꝑiculũ mortis spũał vł
tpał vt qñ sũt spectacula represẽ
tatiua turpitdinũ: vł cũ recipe
ret notabilẽ lesionẽ corporis: est

f 2

mortale: et multomagis in exercente et prebente occasionem in huiusmodi spectaculis. alias est veniale: nisi propter hoc aliquis ita delectatur quod mens eius auerteretur a deo: ita videlicet quod paratus esset transgredi mandata dei et ecclesie vt illa aspiceret vel faceret. et hoc idem intelligo de quocunque peccato quod de se est veniale: quia per hunc modum potest effici mortale

De ingratitudine

Ingratitudo reperitur in omni peccato mortali: sed vt circumstantia aggrauans ipsum: quia vbi homo debet seruire deo eum offendit. Est etiam vnum speciale peccatum in quantum scilicet recipiens beneficia a deo vel ab homine ea non recognoscit recogitat et regratiatur et recompensatur: vel quod peius est vilipendit beneficia recepta vel murmurat de eis vel iniuriatur benefactori: communiter autem reperitur mixtum cum aliquo genere peccati quandoque mortale quandoque veniale est.

De scandalo.

De scandalo quod quamquam non est peccatum speciale: sed circumstantia aggrauans peccatum in quantum videlicet ex dicto vel facto alterius non recto datur alteri occasio ruine spiritualis: et hoc est scandalum: et si hoc intendat est circumstantia aggrauans peccatum et mutans speciem: vnum est necessaria confiteri quando est tale quid verisimiliter trahens ad ruinam peccati mortalis et precipue cum hoc sequitur. Si autem hoc intendat. scilicet ducere aliquem ex dicto vel facto suo ad aliquam ruinam est mortale et speciale peccatum si intendat inducere ad mortale: alias veniale.

De adulatione.

Adulatio que communiter est scandalizatiua et consistit in hoc quod quis verbis vel factis suis inordinate querit placere aliis ad beniuolentiam captandam: et si in malo adulatus est criminaliter: puta laudans aliquem de vindicta facta vel turpitudine et huiusmodi est mortale. ¶ Si adulatur vel laudat aliquem intendens eum decipere notabiliter in temporalibus vel spiritualibus est mortale. secus si aliquid iniustum intendit ab eo habere vel quid paruum recipere per modum doni: vt histriones ¶ Si nimis laudauit aliquem ex quo ille sumpsit occasionem superbie vel inanis glorie communiter est veniale: et potest etiam aliquando esse mortale. Si vero laudauit aliquem ad eum excitandum magis ad virtutem: vel ad confortandum eum in tribulationibus et temptationibus et obseruatis debitis circumstantiis est uirtuosum et meritorium: alias ueniale.

De blasphemia in spiritum sanctum.

De blasphemia in spiritum sanctum que procedit ex malicia: uidelicet in quantum quis contemnit vel refugit ea cogitare menti occurrentia per que possit retrahi a peccato: et habet sex species. scilicet. Presumptio. Desperatio Inuidentia fraterne gratie. Impugnatio ueritatis agnite. Obstinatio. Impenitentia. De his uero interrogandum est prout uidetur: et communiter non reperitur nisi in multum sceleratis Presumptio autem dicitur hic cum quis presumit de dei misericordia existimans quod parcat sibi ad beneplacitum suum: vel quod saluet eum perseuerantem in peccato. Desperatio autem cum credit deum non posse nec velle sibi parcere etiam peniteti uel nolenti saluari. Impugnatio ueritatis agnite dicitur cum quis contradicit ueritati fidei quam nouit. Inuidentia fraterne gratie est cum dolet quis de gratia dei et gratia crescente in hominibus. Ob

ſtinatio cōfirmat volūtatē ſuam
in peccatis cōmiſſis. Impeniten
tia aūt dr̄ cū quis ꝓponit firmit̄
etiā in futurū non penitere.

De ſciſmate.

DE ſciſmate. hoc peccatū cō
mittitur cū quis recedit ab
obediētia romane eccl'ie ſumēs
ſibi aliud caput: vl' ſequēs aliquē
canonice n̄ electū: et ſemꝑ ē mor
tale et excōicatio ↄtra tales: niſi
forte cū eſſēt duo quoꝝ quilꝫ ha
beretur ꝓ ſūmo pōtifice a ſuis ſe
quacibꝰ ⁊ neſcit̄ clare quis ſit ca
nonice electꝰ. In hoc eni videt̄
popl'i excuſari ſi nō ſūt ꝑtinaces
ſꝫ pati illi adherere quē ſciūt ve
re eē electū canonice. ¶ Si inni
tit̄ ordinatiōibꝰ vl' alienatōibus
factis a ſciſmaticis excōicatuſ ē.
extra. de ſciſma. c. i.

De in
fidelitate paganoꝝ hereticoꝝ.

DE ifidelitate paganorū he
reticoꝝ vl' iudeoꝝ quorum
quodlibet ē grauiſſimū pctm̄ du
cēs ad dānatōez. n̄ oportꝫ hoc di
cere iter hos. Soli eni heretici
ſūt excōicati: ſꝫ ⁊ cū aliiſ precipue
iudeis n̄ dꝫ hēri domeſtica ↄuer
ſatio: et precipue idiote. Potes
circa hmōi introgare ꝓut tibi vi
det̄. ſ. Si hūit aliqd' dubiū in hiſ
que ſūt fidei: vꝫ de ſacro altaris
⁊ hꝰ: ⁊ ſi de hoc hꝫ diſplicētiā:
nō ē curādū. ſi aūt volūtarie et
ſpōte dubitat eſſꝫ mortale. here
ticꝰ quidē ē excōicatꝰ: ⁊ n̄ pōt ab
ſolui citra ſedē apl'icā: vt patet i
ꝓceſſu curie. Itē receptor credēs
vel fautor hereticoꝝ ē excōicatꝰ.
extra de here. c. quicūqꝫ. li. 6.

Incipit. 3. ⁊ vltia ps i qua trac
tat̄ de mō introgādi statꝰ diuer
ſos pſonaꝝ: ⁊ prio ad ↄiugatos.
. c. i. et habet. §.

NUnc vero formāde ſunt int̄
rogatōes ꝑtinētes n̄ ad oēs
ſꝫ ſolū ad quoſdā ſtatus hoim: et
prio ad ↄiugatos: introgādi ſūt
nō oēs ſꝫ ꝓut vr̄. Si de fcō ↄtra
xerūt i aliquo caſu ꝓhibitor mor
tale ē: qr ↄtra ꝓhibitionē: niſi ig
norātia fci ꝓbabilis eos excuſa
ret. Sꝫ ſciēdū ē ꝙ ſūt quedā im
pedimēta que impediūt mr̄imo
niū ↄtrahēdū ⁊ dirimūt iā ↄtrac
tū. qr nulliū ē. qd' intelligēdū eſt
qn̄ dicta ipedimēta priꝰ iter eos
īueniūt̄ ꝙ̄ ſit ↄtractū mr̄imoniū
et ea ↄtinēt̄ in iſtis verſibꝰ. Er
ror ↄditio votū cognatio crimē.
Cultꝰ diſparitas vis ordo ligamē
honeſtaſ Si ſis affinis ſi forte co
ire nequibis. Hec aſſociāda ve
tāt ↄnubia facta retractāt. Pro
horuꝫ aliquali breuiſſima decla
ratōe nota ꝙ error itelligit̄ de ꝑ
ſona n̄ de fortuna l' bonitate: cū
. ſ. quis ↄtrahit cū berta credēs
eē catherinā cū qua. ſ. itēdebat
ↄtrahere. Cōditio intelligit̄ de
cōditione ſeruili. ſ. cū quis ↄtra
hit cū ſerua credēſ eā eſſe liberā
Nā ſi liber ↄtrahit ſciēter cū ſer
ua tenet matrimoniū: et ſimilit̄
ſi contrahit ſeruus cū libera cre
dens eſſe ſeruā. Idē videt̄ ſi ſer
uus cum ſerua licꝫ crederet̄ eſſe
libera. Uotū. ſ. ſollēne p ꝓfeſſio
nem tacitā vel expreſſā alicui re
ligioni approbate: tal' etiā eſſet
excōicatus. Cognatio. que ē tri
plex. ſ. natural'. ſpūal'. et legal'.
Natural' dr̄ ↄſāguitas: ⁊ hec hꝫ
tres lineas. ſ. aſcēdentiū: vt pr̄ ⁊
auus et hmōi. deſcendentiū: vt
filius nepos et hmōi. collatealiū:
vt fratres ſorores ⁊ hꝰ: et hꝫ qua
libꝫ linea quatuor gradus exclu
ſiue: precipue collatales. nā ite

aſcendētes et deſcendētes videꝛ
eſſe ꝑpetua prohibitio: hic ē etiā
excōmunicatio. ¶ Cognatio ſpi
ritualis habet etiā tres gradus:
et cōtrahitur in baptiſmo et con
firmatione. ¶ Primus eſt inter
tenentē ad baptiſmū vel confir
mationem ⁊ eā que tenetur: que
dicitur paternitas vel filiatio.
¶ Secūdus eſt inter patrē et ma
trem carnalem eius qui tenetur
et eū qui tenet cū vxore eius: et
dicitur cōpaternitas. ¶ Tertius
eſt inter filioſ naturaleſ eius qui
tenet et illā que teneꝛ: ⁊ dicitur
fraternitas. ¶ Cognatio tertia
ſcilicet legalis que fit ꝑ adoptio
nem habet tres lineas l' gradus
¶ Primus ē inter ipſum adoptā
tem et filiam quā adoptauit ac
etiā filiā ipſius adoptati. ¶ Se
cundus ē inter uxorē adoptātis ⁊
ipſū adoptatū ac etiā vxorē ado
ptati et ipſum adoptantē. ¶ Ter
tius ē inter filios naturales et le
gittimos adoptātis ⁊ ipſum ado
ptatū: ⁊ hoc tm̄ cū ipſi filii ſunt
in poteſtate patris. Crimē iſtud
quod habet dirimere cōtractū ⁊
impedire cōtrahendū intelligiꝛ
tm̄ de duobuſ criminibus in du
obus caſibus. ¶ Primus ē cū mu
lier machinaꝛ cū effectu in mor
tem vxoris alterius ut habeat il
lū in uirū: uel ecōtra vir in mor
tem alterius viri ut habeat illā
in uxorē ꝛc. ¶ Secūdus cū quis
dat fidē alicui cōiugate ducere
eā in uxorē poſt viri ſui mortem
et cū iſta ꝓmiſſione ſequiꝛ adul
teriū. Cultus diſparitas: ut ſi fi
delis ꝯtrahat cū iudea ul' paga
na ꝑmanēte in infidelitate: ſecꝰ
ſi cōtraheret cū heretica: nā tūc
tenet: ſed cohabitare nō debent

ſi eſſet ei periculū incurrendi in
hereſim: et peccauit mortalit cō
trahens cū tali. Uis et uiolentia
ſcilicet abſoluta impedit et diri
mit: et ſimiliter uiolētia ꝑ metū
qui pōt cadere in cōſtantē uirū:
et cōtinetur in hoc uerſu. Stu
pri atqꝫ ſtatus uerberis atqꝫ ne
cis. niſi poſtea de inuito efficiaꝛ
uoluntarius. Ordo intelligiꝛ de
ordine ſacro. i. ſubdyaconatu et
ſupra. et talis ꝯtrahēs eſſet excō
municatus. Greci in ſacris uti
pn̄t ꝯtracto: ſꝫ nō pn̄t ꝯtrahere.
Ligamen. i. ſi ſit alteri ligatus
ꝑ ꝯiugiū etiā ꝑ uerba de preſēti
nōdum ꝯſummatū. nā talis nul
lo mō pōt alteri matrimonialiꝛ
copulari: niſi ille cū quo cōtraxe
rat ꝓfiteaꝛ in aliquā religionē.
Et ſi recederet unus cōiugū ita
ꝙ ꝑ multos annos alter nihil au
diret de eo: nō liceret alteri con
trahere niſi ſciret de morte eius
Honeſtas. i. publice honeſtatis
iuſticia que oritur ex ſpōſalibus
ꝯtractis cū aliqua cū qua poſtea
nō ſequiꝛ matrimoniū ꝓpt mor
tem ul' aliā cauſam: nā cū nulla
cōſanguinea illius vſqꝫ ad quar
tum gradum cōtrahere poteſt.
¶ Affinitas eſt proximitas que
cōtrahitur ꝑ eum qui duxit vxo
rem: ⁊ omnes cōſanguineos uxo
ris uſqꝫ ad quartū gradū et uxo
rem ipſam et omnes ꝯſanguine
os uiri eius uſqꝫ ad quartū gra
dū: nec illa mulier pōt cōtrahere
cum aliquo. ¶ Et nota ꝙ affini
tas cōtrahiꝛ etiā ꝑ fornicarium
coitum: ita ꝙ ille qui fornicatur
cum aliqua nō poteſt cōtrahere
matrimonium cum aliqua ꝯſan
guinea eius uſqꝫ ad quartū gra
dum neqꝫ illa mulier poteſt con

trahere cum aliquo ꝯsanguineo fornicantis cũ ipsa vsq; ad quartum gradũ: et scienter cõtrahẽs in huiõi gradib' affinitatis est excoicat'. Sic forte coire nequibis. Impotentia exercẽdi actũ ꝯiugalẽ que potest ꝓuenire l' ex frigiditate naturali vel ex maleficio vel indispositione membri genitalis viri vel mulieris. De his omnib' impedimẽtis habes plene in quarta pte summe. ti.

¶ Sed nota q̄ nõ oportet nec expedit interrogare omnes ꝯiugatos sigillatim de his impedimẽtis: sed de illis tm̃ de quibus possit presũptio haberi: et precipue de impedimento criminis vl' cognationis vl' publice honestatis sed multomagis de affinitate. Si tamen quis cognosceret consanguineam eius cũ qua iam cõtraxit p verba de presẽti: et multomagis si iam cõsummauit matrimonium: matrimoniũ quidem tale non diuiditur: sed amittit ius petendi debitum: ita q̄ petere nõ potest absq; mortali peccato: tenetur tamen reddere exactus. Idem de muliere que pmittit se cognosci a cõsanguineo viri sui. Si vero anteq̄ cõtraxit p verba de pñti cũ aliqua: cognouit cõsãguineã eius: ita q̄ semẽ admisit ĩtra claustra pudoris ñ potest iam habere illam: et si iã ꝯsummasset cũ illa: nõ tenet matrimonium: nec in hoc potest dispensari cum illa nisi p papam. Unde ante dispensationẽ semp peccat mortaliter exigens ⁊ reddens debitũ sciẽs dictum impedimentũ. Alter vero cõiugũ nesciẽs excusat de peccato ex ignorantia facti ꝓbabilis. De his et omnibus aliis quãdo casus occurrit vide plenius in summis.

¶ Si ꝯtraxit matrimoniũ clãdestine: quia mortale est ꝓpter prohibitionem ecclesie.

¶ Si habens votum simplex ꝯtinentie cõtraxitq; matrimoniũ: peccauit mortaliter: nisi sit dispensatus a papa prius: et tenet adimplere votũ vsq; ad cõsũmationẽ matrimonii. nã ipso cõsũmato impotens fit ad implendũ et exactus omino tenetur reddere expresse vel interpretatiue petenti: sed exigere nõ potest sine dispensatione: al's peccat mortaliter. ¶ Si cõtraxit cũ aliqua: vel mulier cũ aliquo p verba de futuro: et post matrimoniũ cũ aliqua cõtraxit vel de futuro vl' de presenti mortaliter peccauit ꝓpt fractã fidẽ: nisi de cõmuni ꝯsensu mutuo se absoluerint: quod fieri debet per iudicium ecclesie. l' nisi aliquis septẽ casuu; supueneerit: quibus solui possunt spõsalia quos habes in summis.

¶ Si post matrimonium contractum per verba de presenti contraxit cũ aliqua: mortaliter peccauit: nec tenet matrimonium: etiam si esset cõsummatũ ⁊ filios genuisset: sed oportet redire ad primum: nisi ille cũ quo prius cõtractum ẽ ingressus esse; religionẽ ibidem ꝓfessus: vel nisi cum eo papa dispensasset in secundo in quo tamẽ secundũ theologos dispensare non potest. sed quia difficile est disputare de potestate pape si sine subreptõne obtenta est forsitan transire potest.

¶ Si contraxit matrimonium: vel filios vel filias iunxit matrimonio ante etatẽ legittimam: q̄

probibitum est. Etas antẽ legit
tima secundum iura ẽ in duode
cimo anno si est femia: in quar
todecimo si ẽ masculus. s. ad cõ
trahendũ p verba de presenti ⁊
ad ꝯsũmandũ matrimonium.

Si consummauit matrimoniũ
ante benedictõnem nuptiarum
est mortale vbi scilicet ꝯsuetum
est benedici nuptias: quia cõtra
ꝓhibitionem ecclesie. Et hic ad
uertendum est q̃uis sponsi nõ cõ
summẽt matrimonium cum spõ
sis ante benedictionẽ: in multis
tamẽ locis multas turpitudies ⁊
corruptelas faciũt cũ eis: illas vi
sitãdo. vnde interrogandum ẽ
de his vbi ista reperiuntur.

Si celebrauit nuptias tẽpore ꝓ
hibito ab ecclesia: quia mortale
est. Tempora autem prohibita
sunt ista scilicȝ ab aduentu vsqȝ
ad epyphaniam: et a septuagesi
ma vsqȝ ad octauam pasche: et a
tribus diebus ante ascensionem
vsqȝ ad octauam penthecostes ex
clusiue.

De actu et peccatis com missis in eodem.

SCiẽdum ẽ q̃ in actu hoc cõ
iugali aliqua fiunt vbi est
dubium vtrum sint mortalia an
venialia. Aliqua vero sũt que
sũt manifeste mortalia. Aliqua
in quib⁹ est veniale. Aliqua in
quibus nullum peccatum.

¶ Primo quidẽ mortale est si ex
erceatur talis act⁹ extra vas de
bitum: vl' etiam si intra vas de
bitum: tamen non suscipit semẽ
ad euitandum generationem.

¶ Si ex tactibus impudicis ex
tra actum matrimonii sequitur
pollutio in altero ipsoꝝ.

¶ Si exercens actũ cõiugalẽ ha
bet appetitũ deliberatũ ad aliã

¶ Si se habȝ ad eam ita inordi
nato affectu in actu ꝯiugali acsi
non esset vxor eius q̃ etiam opus
carnale ageret cum illa vl' alia
difficile tamen est hoc discerne
re et cognoscere.

¶ Si alter alteri omnino exigẽ
ti denegat debituȝ sine causa le
gittima propter quod exigẽs in
currit incontinẽtiam vel graue
scandalum. Esset autem causa
legittima si notabiliter timeret
notabile nocumentum persone:
vel coniugis vel prolis in vtero
vel quia ex adulterio ꝯmisso per
didit ius petendi debitum: vel
etiam si in loco sacro peteret: q꞉
sic locus violaretur: uel etiam in
publico: quia cõtra debitam ho
nestatem. Non est autem legit
tima causa omnino denegandi
debitum petenti in die ieiunio
rum vl' festorum sollennium: vl'
ira quam habent adinuicem per
parum tp̃is. ¶ Dubium de mor
tali quando quidem seruat vas
debitum: sed modus indebitus.
puta si lateraliter vl' a parte po
steriori accedat ad vas debitum
vel mulier supergrediatur virũ
in quibus modis ⁊ precipue in vl
timo aliqui dicunt esse mortale.
Alii vero ut Thomas et Alber.
dicunt q̃ non est mortale de se:
sed potest esse signum mortalis
concupiscẽtie: nec per hoc impe
ditur generatio: ⁊ si nõ ita apte
ꝓcreentur. Unde in huiusmodi
noli precipitare sententiam nec
denegare absolutionem perseue
ranti in huiusmodi: sed deteste
ris ⁊ prohibeas quantum potes.

quando vero hoc etiam fieret et
primo et secundo modo propter
periculum aborsus: forte tūc eēt
sine peccato.
Dubiū etiaꝫ de mortali ē tempo
re menstruoꝝ et precipue in exi
gente sciente talē defectū: queꝫ
quidā ponūt esse mortale: preci
pue qn̄ nō ē quasi ꝯtinuus: sꝫ ꝯsu
etus: vt mēsati. Alii dicūt ꝯtra
riū: vt Pe. de pal'. et hec opinio
est ꝯmunior. Un̄ nec ꝓpter hoc
deneges absolutionē: sed ꝓhibe
as q̄ꝺtum potes de exactionē exi
genti et exactuꝫ admoneas vt n̄
assentiat exigēti: nisi ex hoc ti
meatur de eius incōtinētia.
¶ Dubiū est etiā de exigente de
bitū a ꝯiuge ꝑmanēte in adulte
rio siue occl'to siue manifesto qd'
ipse nouit. Hoc quidā dicūt esse
mortale in exigente. quia facit
ꝯtra cōstitutionē ecclesie. vt no
tatur. 23. q. 1. c. si quis vxoreꝫ. et
hoc firmat̄ in sūma pysana. Sꝫ
in sūma cōfessorū et Archydya
conus i. 2. so. mitigāt hūc rigo
rem excipiētes casum: vt hoc cū
faceret exigēs ad ꝓuidēdum in
cōtinentie sue. Sed Pe. de pal'.
multomagis mitigat hūc rigorē
vt cū nō sperat̄ emēdatio ex hoc
ꝑmanēte in adulterio: sꝫ potius
deterioratio non peccat exigēs:
saltem mortaliter. Ueniale aūt
est cū exigitur actus cōiugalis ⁊
si debito seruato vase ⁊ modo: tn̄
principaliter intētione delecta
tionis cōsequēde ita tn̄ ꝙ stet in
tētio infra limites matrimonii.
¶ Si exerceatur actus cōiugalis
ꝓpter sanitatem corporalē pecca
tum est: quia non ad hūc finem
ordinatum ē: veniale tamen pu
to esse peccatum. ¶ In sollēnita

tibus et ieiuniis exigere debitū
aliqua infirmitate. s. cōcupiscen
tie ductus sine cōtemptu tamen
sacri tꝑis l' ecclesiastice exhorta
tionis ueniale est secundū Tho.
et Ray. sed reddens non peccat
cū timet de incontinētia vel scā
dalo cōiugis peccaret autē si ne
garet omnino. In tēpore vero
pregnationis exigere veniale ē
si tamen nō est periculum abor
sus: reddere vero nullū peccatuꝫ
est. Ante purificationem post
partū exigere seruatis aliis cir
cunstantiis nō videtur mortale:
secundū Guil'. reddere vero nō
volūtarie nullū. Exigere etiam
vel reddere debitū ante ingres
sum ecclesie post partum de se n̄
videt̄ peccatum: et possunt muli
eres intrare eccclesiā an̄ quadra
gesimam diem absqꝫ peccato: i
quo tamen ē seruanda ꝯsueiudo
patrie. ¶ Actus impudici qui
ibi exercētur nō pertinentes ad
opus: sed ad exercitium delecta
tionis vt tactus ⁊ oscula et hmōi
inordinate cōmuniter sunt veni
alia: quāuis ibi posset esse tanta
actuum inordinatio ꝙ posset eē
peccatum mortale. sine peccato
autem exercetur actus ꝯiugalis
cum fit causa prolis suscipiende
vel etiā cum fit causa reddendi
debitum: seruatis tamē aliis de
bitis circunstātiis. Debet tamē
exactus omnino reddere: et pre
cipue vir vxori: nō solū expresse
sed etiam per signa petenti: nec
vir debet uxorem auertere ne pe
tat propter periculū. Fit in ter
tio modo secundum aliquos sine
peccato: scilicet cum fit causa vi
tande fornicationis in se vel in
coniuge sua.

Interrogationes fiende circa statum matrimonii.

Circa predicta sic pñt fieri interrogatões. Et primo si usus ē matrimonio extra vas debitum.
Si aliquid fecit ad euitãdũ ꝓlē mõ indebito. lꝫ in vase debito ⁊ quomodo.
¶ Si vtẽdo matrimonio habui intẽtionē ad alia.
¶ Si tpe mẽstruoꝝ exegit l' red didit.
¶ Si ĩ diebus festoꝝ l' ieiunioꝝ.
¶ Si tpe pregnationis precipue prope partũ l' ante purificatõeꝫ post partũ.
¶ Si exegit l' reddidit a pmanē te in adulterio.
¶ Si principalit' cã delectatõis aut alia et qua cã: et circa hm̃oi iudicandũ est de peccato morta li l' veniali iuxta predicta. ut pa tet in summis. tenti.
¶ Si omino negauit debitũ pe
¶ Si extra actus ꝯiugii p tactus secuta ē pollutio ĩ altero ipsoꝝ.
¶ Si excõicatus aliquo vĩculo cõ traxit m̃rimoniũ. s. excõicatione maiori peccauit mortalit': et pre cipue qñ sciuit. et hoc qꝛ partici pauit ĩ diuinis. s. sacramẽto ma trimonii. Idē videt' de minori excõicatione: si eã nouit. qꝛ sepa rat a susceptõne sacroꝝ et matri moniũ ē unũ ex sacramẽtis eccle
¶ Si exñs in pctõ mortali cõtra xit m̃rimoniũ videt' mortale. qꝛ sacramẽtũ suscipit in mortali sci enter. precipue vero videt' mor tale ꝯtrahẽdo p verba de pñti. qꝛ ibi ē essentia sacramẽti.
¶ Si cõtraxit cũ aliqua psona p uerba de pñti l' de futuro ñ intẽ dens hr̃e illũ vel illã in ꝯiugem sꝫ tm̃ copulã carnalē extorquere mortalit' peccauit. ⁊ quãuis non sit ibi realit' m̃rimoniũ cogẽdus tñ est in foro ꝯsciẽtie illã ducere vel alit' illi satis facere. maxime si ē secuta copula: in quo tñ casu eccl'ia iudicaret m̃rimoniũ ⁊ co geret illũ: cui obedire tenetur.
¶ Si vir ñ ꝓuidit uxori et fami lie de necessariis ñ tñ supfluis.
¶ Si nimis eã exaspauit minis verbis vel factis.
¶ Si zelotipus ⁊ ex hoc nimis su spectosus cõtra eã fuit: ul' nimis remissus in cura eius.
¶ Si vxor inobediẽs et ꝯtẽtiosa et sui sensus fuit erga virum.
¶ Si nimis inculta et negligẽs circa gubernationē domus.
¶ Si irreuerens et discola ad so ceros et cognatos.
¶ Si nimis dedit de rebus viri parẽtib' suis ul' paupibus plus q̃ debuit.
¶ Si dedit licentiã viro coeũdi cũ aliis mulierib' cũ pegrinare tur ē mortale.
¶ Si mulier nõ vult sequi virũ trãsferentē domiciliũ ad quod tenet': nisi eã traheret ad pecca tũ: aut dubitaret de morte sua: aut esset vagabũdus.
¶ Si uterqꝫ filios educauit in ti more dei ⁊ in obediẽtia manda torum eius.

De principib' rectorib' et baronibus. .c. 2.

Circa principes rectores et barones scl'ares sic possũt fieri interrogationes et ꝓut fue rit expediẽs secundũ conditõnē psonarũ. et primo.
¶ Si p usurpationē et iniusto ti tulo obtinuit dignitatē regimē

vl' dominiū: ciuitatis ul' castri.
qꝛ mortalit peccauit ⁊ ſꝑ in ipſo
manet: dū tenet hmōi vſurpati
onem: niſi poſtmodū titulū ſibi
iuſtificaſſet. nec ibi ante iuſtum
titulū pōt exercere iudicia ſine
mortali. ¶ Si ābicioſus fuit ad
dignitates ⁊ regimē nimis aſpi
rans: et ſi intēdit negligere in
ſtituā ad requirendū amicos: vt
ſic in dominio ꝑmaneat: morta
liter peccat.
¶ Si prelatis eccl'iaſticis vel ali
is ſuꝑioribꝫ ſuis nō fuit obediēs
et admonitiones et correctōnes
ab eis factaſ nō ſuſtinuit patiēt
et ſi ꝯtēpſit: mortalit peccauit.
¶ Si ſentētias excoicationis vl'
interdicti ñ curauit aut ſic liga
tus diuinis ſe igeſſit qđ eſt mor
tale. ¶ Si ꝓpter crimē eius ciui
tas ē interdicta quod eſt ſibi ad
maius iudicium.
¶ Si ꝓpter excoicationē latā in
ſe iudices l' actores l' miniſtros
grauauit. qꝛ vltra mortale ē ex
cōmunicatus.
¶ Si de factis aut defectibuſ ec
cleſiaſticarū ꝑſonarū ad eū non
ꝑtinētibus ſe intromiſit: vl' tra
hēdo ad ſuū iudiciū et hmōi pec
cauit mortaliter. Et ſi cepit l' ca
pere fecit ul' ꝑcutere vel incarce
rare clericos l' religioſos etiam
delinquētes: ē excoicatus ſi non
hūit prius licētiā a prelato ſuo.
¶ Si electionē alicuius malicio
ſe impediuit vel ꝑ violentiā ali
quem intromiſit. vl' ſi grauauit
aliquod monaſteriū vel collegi
um eo ꝙ nolebat eū eligere pro
quo rogabat: ē excoicatus vltra
mortale.
¶ Si ꝓhibuit ſubditis ne vēde
rent clericis neceſſaria. vel eis
panē coquerēt: ex quo nō habuit
ab eis quod voluit.
¶ Si patronatuſ eccl'iarū de no
uo ſibi vſurpauit. vl' bona vacā
tium eccl'iarū aut monaſterioꝝ
vltra mortale ē excoicatus.
¶ Si poſuit talias vel collectas
vel alia grauamina clericis vel
aliis ꝑſonis eccleſiaſticis ſine li
cētia pape ſi nō deſiſtat poſt ad
monitionem ē excōmunicatus.
¶ Si fecit ſtatuta vl' leges ꝯtra
libertatē eccleſiaſticā vl' iudica
uit ſecundū ea vel dedit cōſiliū
ad hmōi vl' nō remouit ſi potuit
vltra mortale peccatū ē excoica
tus. ¶ Si noua pedagia inſtitu
it nō habēs auctoritatē a princi
pe ſuꝑ hoc. vl' antiqua ſeu noua
pedagia augmentauit: excoica
tus ē. ſecus ſi fecit hoc cū licētia
principis et cauſa rationabili ⁊
nō tenuit ſtratā publicā ſecurā
vt debuit: peccauit mortaliter ⁊
tenetur ad reſtitutionem.
¶ Si a clericis et religioſis the
loniū pedagiū ſeu gabellā acce
pit ꝓ his que deferūt vel defer
ri faciūt nō cauſa negociatōnis
grauit peccat et ē excoicatus.
¶ Quāuis aliqui vt Jo. cal. hāc
nō admittāt: qꝛ nō eſt recepta.
et papa ſcit et tollerat. imo ipſe
facit in terris ſuis. ſed tutius eſt
vt obſeruetur.
¶ Si publicos vſurarios alieni
genas et nō inde oriundoſ ad fe
nus exercēdū in ciuitatibus ſuiſ
admittit. vel admiſſos inde in
fra certū tēpus ñ expellit ē excō
municatus. Et idē ſi ciuis extñs
dedit ad hoc cōſiliū vel fauorē.
hoc verū eſt ſi tal' ē ꝑſona eccle
ſiaſtica habēs. ſ. dominiū tēpo
rale. nā dñs ſecularis nō ē excō

municat⁹: sȝ ē excōmunicādus. .c. vsurarū. de vsur. li. 6. nō tñ episcopi. et supra incurrūt. sed alii. ¶ Itē si ciuis exñs dedit ad hoc cōsilium vel fauorem.

¶ Si nauigātes indistincte depredatus ē vel depredari fecit. vel hoc factū noie suo ratum habuit. vt pirata excoicatus est excōmunicatione papali.

¶ Si nauigātes expoliauit l' res eorꝫ ad portus terrarū suarum a mari delatas sibi appropriauit quod ē rapina et excoicatus ē secundū aliquos.

¶ Si incēdia fecit vl' fieri fecit diruit vel fregit eccl'ias ul' loca religiosa: ē excoicatus. et si essꝫ denūciatus esset casus papalis.

¶ Si emunitatē ecclesiarū uiolauit. videlicet faciēdo capere hoies ī eis ꝑpter debita aut maleficia in ecclesia vl' locis priuilegiatis sacrilegiū cōmittit et pōt excoicari et ē mortale. secus essꝫ si cōbustores eccl'iarū illuc fugiētes vel violatores eccl'iarū. qꝛ tunc ꝑpter hoc nō gaudet immunitate ecclesiarum.

¶ Si eccl'ias vl' ꝑsonas eccl'iasticas siue priuilegia earꝫ violauit vt multi tyrāni faciūt.

¶ Si fecit represalias vl' ꝑmisit fieri aut ab antiquo ꝯsuetas fieri fecit ꝯtra ꝑsonas eccl'iasticas ē excoicatus: nisi illas reuocauerit īfra mēsem. c. et si pignorationes. de iniur. et dā. da. Utrꝫ aūt liceat facere represalias contra laicos. uide in. 3. parte sum. ti. 2. ¶ Si ad eccl'ias in quibus patronus fuit nō posuit idoneos vel nō representauit: sȝ ineptos et idiotas vel ꝯcubinarios ⁊ alios malos presentauit: vel subditos suos eccl'iarū patronos tales eligere aut suos presentare persuasit: sic mortaliter peccauit.

¶ Si recepit pecuniā vt aliquē presentaret cū esset patronus ul' supplicaret pape: vel episcopo ꝑ beneficio alicui cōferēdo symoniam cōmisit. vel etiā absqꝫ pecunia si porrexit preces ꝑ indigno ē mortale et symoniacus.

¶ Si fuit fautor vel defensor hereticorꝫ: aut etiā scismaticorum peccauit mortaliter et est excommunicatus.

¶ Si impediuit volētes recurrere ad forū eccl'iasticū sup causas que ad ipsū forū ꝑtinēt. ne. s. corā eccl'iastico iudice hmōi cause agitētur. vl' ad hoc dans ꝯsiliū auxiliū vel fauorē ē excoicatus.

¶ Si bellū assumpsit iniuste: vel fuit adiutor iniuste bellantis: qꝛ oia mala que inde sequuntur ei reputant' ad culpā ⁊ tenet' ad restitutionē omniū dānorū inde sequentiū. et hoc nisi ad adiuuādū eū teneret' et seruiēdū. videlicet qꝛ miles aut eius vasallus. talis eni adiuuās cū est dubium an bellū sit iustū excusat'. 23. q. .i. c. quid culpat'. n̄ aūt excusaretur si sciret bellū esse iniustum.

¶ Si ꝯsuluit exñs ī officio coitatis. q. s. assumat' iniustū bellum tenet' ad oia mala ⁊ dāna: nisi ꝑponeret' in ꝯsilio materia mōstr'o tāq͂ esset iustū: tūc eni ignorātes videt' excusari ¶ De materia belli et qñ iustū dicatur vide in sum. in. 3. parte. ti. 2.

¶ Si indiscretos ⁊ tyrānos officiales fecit seu preposuit terris suis: tenet' de dānis ⁊ malis eorꝫ si sciebat eos eē tales. sec⁹ si ignorabat: nisi cū audissꝫ n̄ remoue

rit eos si potuit.
¶ Si iniustas exactões seu collec
tas imposuit: rapinã cõmisit. et
que dicãt iniusta talia seu colle
cta et quõ satis facere debeat vi
de in. 3. parte. ti. 2.
¶ Si posuit iudeos i officiis pub
licis: qd' ꝓhibet . 17. q. 4. c. ꝯstitu
it. ¶ Si ea que sũt coitatis appro
priauit sibi videlz siluas. s. ⁊ cã
pos et hꝰ mortalit peccauit ⁊ te
netur ad restitutionem.
¶ Si liberos homĩes i seruos sibi
subiecit. christiani eni ñ pñt re
digi i seruitutẽ rõe belli: nl' etiã
capti ñ pñt licite emi i seruos vl'
empti vẽdi: et emi ab aliis non
pñt: sz infideles bñ rediguntᷓ in
seruitutẽ: et emi et vẽdi pñt. ca
pti i iusto bello: qui si postea effi
ciantᷓ christiani: ñ tñ ex hoc libe
rantᷓ a seruitute: quãuis sit piũ
hoc facere.
¶ Si a decedẽtibꝰ sine filiis ac
cepit bona ipsoꝝ nõ pmittẽs eos
testari et legare ad placitũ: nisi
tal' patria haberet talẽ subiecti
onẽ a tpe cuius nõ est memoria i
cõtrariũ. ¶ Si nimis vindicati
uus fuit. ¶ Si homicidia muti
lationes: incarceratõnes: vulne
ra et hmõi seua sine iusticia l' cũ
iusticia: sz ex odio et vindicta fe
cit, pcurauit l' pmisit ⁊ hmõi gra
uia sunt mortalia.
¶ Si torneamẽta l' duella fieri
fecit l' pmisit l' ludos nl' spectacu
la piculosa aĩe l' corpori. vt ꝓiice
re lapides adinuicẽ l' represẽta
tiones turpitudinũ fieri fecit vl'
pmisit: et ñ ꝓhibuit: si sine gra
ui scãdalo potuit remouere mor
taliter peccauit. di. 83. c. error.
¶ Si leges statuit quas nõ debu
it: vl' potuit. q2. s. iniquas. mor
taliter peccauit.
¶ Si nimis durus fuit ad dispẽ
sandũ vel parcendũ in quibꝰ po
tuit l' ecõtra nimis facil' ad par
cendũ delinquentibꝰ in preiudi
ciũ iusticie et vtilitatis cois.
¶ Si feuda vasall' suis absqz iu
sticia denegauit l' seruitiũ inde
bitũ ab eis exegit aut fidẽ ñ ser
uauit. ¶ Si ipse exñs vasallus al
terius ñ fuit fidel' dño suo vt de
buit: secundũ q i iuramẽto fide
litatis exprimitᷓ: nl' obsequiũ de
bitũ ñ prestitit: l' aliquã iniuriã
fecit dño. s. alienãdo feudũ aut
diminuendo: vel aliquod hmõi:
mortale ẽ et tenetᷓ de dãnis.
¶ Si tutelã alicuiꝰ sibi cõmissã
nõ fideliter egit: sed bona illius
cõsumpsit et dissipauit: mortale
est et tenetᷓ de damnis.
¶ Si in terra sue iurisdictionis
sustinuit iiustas mẽsuras aut in
iusta põdera aut iniusta precia
rerũ uenaliũ sciẽter: mortale ẽ ⁊
teneri uidetᷓ si cõmode põt obuia
re. Similiter peccat si inducit l'
sustinet malas cõsuetudines aut
corruptelas.
¶ Si tollerauit aut sustinuit pu
blicos vsurarios inde ꝓpter hoc
recipiẽs certã quotã vel sũmam
annuatim: mortale ẽ. et tenetur
illud sic acceptũ restituere ñ usu
rario: sz creditoribꝰ eius a quibꝰ
usure sunt extorte secũdum tho.
¶ Si pignꝰ aliquod habuit cuius
fructꝰ ñ ꝯputauit i sortẽ usura ẽ
Et de aliis speciebꝰ vsure si i ali
qua offẽdit vl' fuit particeps de
quibꝰ supra i. 2. pte. ti. de vsur.
¶ Si penas vel emẽdas in pecu
niam ꝓpter cupiditatẽ vel odiũ
non propter correctionem delin
quentiũ accepit nl' ultra debitũ

extorsit: vł penas corporales aut
motus in pecuniariā ꝓpter aua
riciā cōtra iustitiā commutauit
mortale est.

¶ Si permisit in terris suis latro
nes inualescere: vł maliciose eis
fauēs: uł ex auaricia nolēs expē
dere ad securandā patriā: mor
tale est: et tenet̃ de dānis et ra
pinis fcis: si cōmode potat obui
are. ¶ Si iustitiā vēdiddit ł mu
nera inique accepit. s. ꝓ admini
stratione iustitie: vel alias iniu
stitiā fecit in iudicādo: vel fieri
fecit: mortale est.

¶ Si fidē ꝓmissam violauit etiā
inimico: nisi prius ille violasset:
mortale est.

¶ Si obsides suos nō liberauit:
mortale est.

¶ Si viduas et pupillos contra
oppressores n̄ defēdit cū potuit.

¶ Si treugas nō seruauit.

¶ Si nimis sumptuosus fuit ⁊ cu
riosus i uestitu ⁊ apparatu equo
rum et familie cū canibus ⁊ aui
bus edificiis et cōuiuiis. nam ut
possint facere hmōi pōpas: emū
gunt populos vsq; ad sanguinē
facientes multa iniusta.

¶ Si fecit edificari domos suas
vel laborare in agris suis: vł vi
neis: vł ligna portari ꝑ rusticos
vł colonos: et nō soluit eis plene
de labore suo: nisi ad hoc ex de
bito tenerētur. vel si dieb⁹ festi
uis fecit ꝓ se laborare: mortale ē
sicut in primo casu quod tn̄ mul
ti faciūt et male. nec subditi de
bent obedire.

¶ Si nimis se occupauit i vena
tionibus et aucupiis: ł q̄d peı⁹ ē
subditos in his grauando indu
cens ad hmōi: ⁊ quod ē pessimū
in diebus festiuis et nō auditis
diuinis vt missa. ꝓpter quod do
minus peccat mortaliter et oēs:
et ipse reus est omnium.

¶ Si ꝓpter discursus i hmōi de
struxit segetes alioꝝ: tenet̃ eis
de dāno ł ꝑmisit accipe. ł fecit
de blado ⁊ feno alioꝝ a suis ꝓpt
equos suos tenet̃ de dāno. Idē
et de aliis fructibus.

¶ Si hystrionib⁹ sup̄flue dedit
vel nimis turpia repreſētātes in
curia nutriuit. vel ꝯcubinā: vel
ludētes ad aleas ⁊ hmōi: que oia
sunt dānabilia.

¶ Si de castitate familie sue nō
curauit: sȝ inhoneste se habētes
cū feminis et mascul' retinuit:
nec correxit eos cū posset morta
liter peccauit.

¶ Si vero sit cōiugatus: interro
ga de his que habent̃ i. c. prece
dēti ꝓut videbit̃ fore expediēs.

De iudicibus. c. 3.

CIrca iudices seu quēcunq;
habētem potestatē ordina
riam vel delegatā inquirendū
ē primo. ¶ Si iurisdictionē aut
potestatē recepit symoniace. vt
si iudex eccl'iasticus: aut vsurpa
tiue: q2 vsurpata potestas n̄ dat
auctoritatē. vn̄ iudicādo pecca
ret mortaliter.

¶ Si excessit fines mādati siue
potestatis sue: peccat mortaliter
si sciēter vł ex ignorātia crassa

¶ Si officialis vel iudex alius ti
more: odio: cupiditate: uł amore
vel aliqua cā iniquā tulit sentē
tiam aduertēter: mortale ē. ⁊ te
net̃ ad omne interesse ꝑti lese. ⁊
si ille ꝓ quo dedit sentētiam nō
vult satisfacere: ł nō potest q̄m
principalit: ipse tenet̃. Ray.

¶ Si ꝑ ignorantiā crassam ipse
tulit iniquā sententiā in iudicio

anime tenet̄ et peccat vt prius.
Ray. qꝛ debuit se scire insuffici
entē et nō iudicare.
¶Si ꝑ negligentiā: qꝛ sufficiēs
erat: et si laborasset ad inquirē
dū ⁊ legendū veritatē inuenissꝫ
sed neglexit hoc agere tenet̄ ut
prius. Mitius tñ agit̄ cū eo qui
ex ignorātia crassa: ꝙ cū eo qui
ex malicia. et hoc habꝫ locū ī iu
dice ordinario nō delegato.
¶Si delegatus iudex iudicauit
bona fide et de consilio peritoꝝ
tulit iniquā sententiā: nō videt̄
peccare aut teneri ad restitutio
nē leso. tū qꝛ necessitate obediē
tie iudicauit. tū qꝛ sepe ex certa
sciētia delegātis assumit̄. qꝛ ē
ignarus iuris: qꝛ bonus vir. qđ
est verū nisi in querēdo cōsiliū
fuissꝫ negligēs aut culpabil': tūc
eni peccat et tenet̄ ad restitutio
nem. Uul.
¶ Si assessor inducit iudicē ad
ferendā iniquā sentētiā excusa
tur quidē iudex si simplex est: ⁊
habet bonā ꝯscientiā. s. credēs
sententiā esse iustā: et si nō fuit
in culpa eligēdo assessorē: qꝛ bo
nus et sufficiēs coiter credebat̄:
sꝫ assessor peccat mortaliter et te
netur ad satisfactionē leso: siue
dolose siue ignoranter inducat
iudicē ad iudicandū iniuste. ray
¶Si iudex ignar⁹ iuris secū du
cit assessorē: qui coiter ñ reputa
tur sufficiēs vel iniquus: si de cō
silio eius fert iniquā sententiā:
licꝫ credat iustā: vterqꝫ mortali
ter peccat: et tenet̄ ad restōnē ī
solidum. ¶Si accepit pecuniā ī
iudicio: quod pōt esse quinqꝫ mo
dis: ⁊ sꝑ videt̄ mortale. primo si
accepit vt male iudicaret cōtra
iustitiā et ꝯtra ꝯscientiā; et tūc
illa pecunia debet dari ei in cu
ius iniuriā data ē. i. q. i. c. iube
mus. secūdo si accepit vt bñ iu
dicaret: l' vt iudicaret: et daret
sententiā: vl' si accepit ut nō iu
dicaret: cū deberet iudicare. vl'
vt ñ male iudicaret. In his qui
qꝫ casibus debet restitui ei qui
dedit. ii. q. 3. c. nō licꝫ. Ray. et
secundū Uul. in foro pñie potest
pauꝑibus erogari: sicut et alia
turpia lucra. de cōsilio tamen.
¶Si iudex nullo mō uoluit ferre
sententiā cū deberet et ꝓpt hoc
aliquis amittit ius suū: mortal e
est et tenetur illi restituere litis
estimationē. Ray. 23. q. 5. c. ad
ministratōes.
¶Si iudex accepit aliquid a ꝑti
bus. vñ nota ꝙ ordinarius nihil
pōt accipe etiā expēsas nisi mo
derata ensenia sponte oblata vt
esculentū ⁊ potulentū. di. 18. c.
eulogiis. Delegatus pōt recipe
moderatas expēsas. qñ. s. ē pauꝑ
vel qñ oportet eū exire et equita
re ꝓ examinatione cause vel pro
assessore secundū gl. Si autē pa
pa alicui causā delegauit: nō vi
det̄ ꝙ aliquid possit petere: nec
etiā expēsas si sua sibi sufficiūt:
nisi oporteat eū exire: vl' plus ꝙ
domi expendere. Ray. et Uul.
¶ Si iudex eccl'iasticus ordina
rius l' delegat⁹ ꝯtra ꝯscientiā ⁊
ꝯtra iustitiā et in grauamen al
terius partis ī iudicio quicꝙ fa
cit ꝑ gratiā ul' ꝑ pecuniā īcurrit
suspēsionē ab executiōe officii ꝑ
annū ꝯdēnandus ad estimatio
nē litis de qua vide ī. 4. ꝑte. ti.
¶ Si iudex eccl'iasticus excōica
tionis sētētia suspēsionis l' inter
dicti nimis de facili fulminat
aut sine premissa admonitiōe l'

ſine ſcriptis vel alias cõtra ordi
nẽ iuris grauit peccauit. de his
in.4. parte.
¶ Si iudex quicũq; dilationes
aliquas cõtra ius fecit. et ſi ordi
nẽ iudiciariũ nõ ſeruauit.
¶ Si partẽ alterã cõt ra iuſtiti
am grauauit.
¶ Si reo fecit q̃ões vl' poſitões
ſeu inquiſitiões ad quas rñdere
nõ tenebat. ¶ Si appellationes
legittimas nõ admiſit.
Si doloſe locũ appellãdi dedit
¶ Si poſt appellationem legitti
mã nihilominus in cã ꝓceſſit.
¶ Si in dubiis magnis peritos
nõ ꝯſuluit. ¶ Si allegatões fri
uolas admiſit. ¶ Si pauꝑibus vi
duis. orphanis nõ ſubuenit et ĩ
aduocatione nõ ꝓuidit. in quoli
bet iſtoꝝ uidet ee mortale cũ ſci
enter deliquit. ¶ Si iudex illici
te relaxauit penã debitam reo:
qđ fit tripl'r. Uno mõ q: ñ erat
ſupremꝰ iudex. ſ. p̃riceps. nec ei
publica p̃tãs ẽ plenarie cõmiſſa
ſ; vt iudicet ſecũdũ leges ⁊ ſtatu
ta ciuitatis. ſecũdo mõ q: ⁊ ſi ha
bet plenariã p̃tãtẽ: is tñ qui paſ
ſus ẽ iiuriã ñ aſſẽtit ſibi remit
ti: ſed uult reũ puniri. tertio mõ
q̃ñ ⁊ ſi iudex h; plenariã p̃tãtẽ ⁊
leſus uult remittere: tñ ñ ẽ cã iu
ſta reipub. vtil': ſ; nociua. ſ. p̃re
bẽs icẽtiuũ deliquẽdi. tho. in
quodlib;. 2. peccat mortal'r: No
ta ꝙ qui fingit fraudulẽt cauſã
aliquã ꝑ quam aliquis iudex va
dat l' mittat ad aliquã mł'ierẽ ꝓ
teſtionio ferẽdo ẽ excoicatus. c.
mulieres. de iudi. li. 6. ¶ Si de
bitã penã auxit l' minuit: cũ nõ
poſſit l' deberet. qũ poſſit l' ñ vi
de i. 3. ꝑte ſũ. ti. 3. ¶ Si etiã mu
ta poſſ; uide ibi. ¶ Si iudicauit

ſecũdũ l' allegata ⁊ ꝓbata ꝯdẽnãſ
quẽ nouit innocentẽ. qui tñ utrũ
pecc; ul' ñ l' excuſet vide i. 3. ꝑte
ſũ. ti. 3. Si miſter iudicis exñs
executꝰ ẽ iniquã ſñiaz ⁊ iiuſtã: ſi
ꝓ certo ſcit innocẽtẽ ñ excuſat a
pctõ. Ray. ſecus ſi dubitat. q:
tũc excuſat ꝓpt obediẽtiã. De
ꝑtinẽtibꝰ vero ad iudiciũ habes
in. 3. ꝑte. ti. 3. c. De aduo
catis ꝓcuratoribꝰ ⁊ notariiſ. c. 4

CIrca aduocatos ꝓcuratores
et notarios introgandũ ẽ
primo. ¶ Si poſuit ſe ad aduocã
dũ cũ ꝓhiberet i iure ſcient hoc
faciẽs videt peccare. Prohibet
aũt ifidel' ⁊ excoicatꝰ excoicatõe
maiori. necnõ religioſus: niſi ꝓ
monaſterio ⁊ de mãdato ſui p̃re
lati. ſ; ⁊ clerici i ſacris l' etiã in
minoribus. ſ; et bñficiati ꝓhibẽ
tur aduocare i iudicio ſcl'ari ni
ſi i cã ꝓpria et ꝓ eccl'ia ſua l' pro
ꝯiũctis vel miſerabilibꝰ ꝑſoniſ.
Sunt et alie ꝑſone prohibite de
quibus habet. 3. q. 7: §. tria. Et
inter alios ꝓhibet ſodomita. p̃re
cipue notorius de iure vel de fa
cto. Iudex vel aſſeſſor etiã ñ põt
eſſe aduocatꝰ in cã in qua eſt iu
dex. nec clericus ꝓ extraneis cõ
tra eccleſiã ſuã. Ray.
¶ Si aduocatꝰ l' ꝓcurator ſcient
defẽdit cauſã iiuſtã: peccat mor
talit et tenet alteri ꝑti de oi dã
no inde habito. Tho. niſi ſatiſ
faciat cliẽtulus qui p̃ricipal'r te
net ſi ſcit iiuſtitiã q̃ñ. ſ. obtinet
oẽ; uictoriã cãe. ſi uero ignorãt
iiuſtã cã; defẽdit. ſ. putãs iuſtã
excuſat ſcdm̃ modũ ⁊ ꝯſuetudie;
regiõis quo ignorãtia excuſari
põt. th. ⁊ ſi ex ignorãtia craſſa
peccat mortal'r: ſi i p̃ricipio cre
debat iuſtã ſ; i ꝓceſſu cãe vid; i

iustã debet deeſſe ꝉ deſerere eã
et non vlterius ꝓſequi. alias pec
caret. ⁊ ſi obtinet victoriã cauſe
tenet̃ leſo ad ſatiſfactionẽ. ñ tñ
debet eã ꝓdere aduerſario ulꝰ ſe
creta ſue cauſe reuelare: ſꝫ indu
cere cliẽtulũ ſuũ ad cedendũ vel
cõponendũ cũ aduerſario ſuo ſi
ne dãno aduerſarii. Tho. dum
aũt ẽ ei dubia: vſqꝫ ad finẽ licꝫ
ꝓſequi ſꝑ illã ſine pctõ. Uul.
¶ Si aduocãdo vſus ẽ indebito
mõ ſecundũ Ray.
¶ Si ꝓduxit falſos teſtes vꝉ pro
duci fecit: ꝉ corruptos.
¶ Si induxit falſas leges. ſeu ali
as ꝓbatões falſas iuris ꝉ facti.
¶ Si mẽtit̃ ꝉ mẽtiri fecerit: ꝉ do
cet clientulũ ſuum in iudicio.
¶ Si dilationes nõ neceſſarias
querat in grauamen partium.
¶ Si appellat ſciẽter ꝯtra iuſtã
ſententiã: in quolibet hoꝝ vide
tur mortale.
¶ Si nõ fideliter cauſam foueat
quantũ iuſtitia ſuadet omittẽdo
de ꝯtingẽtibꝰ ex negligẽtia uel
notabili ignorãtia: in quo poſſꝫ
eſſe mortale.
¶ Si ꝓcacit aut dicẽdo ꝯuicia ꝉ
vociferãdo.
¶ Si ꝓdidit ſecreta aduerſario
ſuo: ⁊ ſi p predictũ modum vicit
iniustã cauſam: tenet̃ leſo de omi
dãno inde ſecuto.
¶ Si amittit iuſtã cauſã ꝓpter
ſuã infidelitatẽ uel negligentiã
vel ignorantiã: tenet̃ clientulo
ſuo de omni damno.
¶ Si aduocatus nõ preſtauit pa
trociniũ in iuſta cauſa pauperũ
et miſerabiliũ pſonarũ: nã ſi no
uit talẽ cauſã ⁊ ſcit illũ ꝑ ſe non
poſſe iuuari qui nõ habet ad ſol
uendũ: nec alium uidet qui uelit
eum iuuare: ꝓpter quod amittit
cauſam tenetur gratis iuuare ſi
põt. alias videt̃ mortale. tho. et
ray. ¶ Si immoderatũ ſalariũ
accipit de ſua aduocatione. nã
moderatũ petere põt: et aduoca
tus et iuriſconſultus. ut dicit au
guſti. 14. q. 5. c. ñ ſane. ꝙ mode
ratũ ſumit̃ ex quatuor. ſ. ex quã
titate cauſe: ex labore aduocãdi
ex ſciẽtia et facũdia aduocãdi.
ex ꝯſuetudine regionis. ⁊ ſecun
dũ hoc magis et minus põt acci
pere. ſecundũ Ray. ꝉ ab initio
cũ facit pactũ ulꝰ ex poſt facto cõ
pleto. ſed ex quo cã eſt incepta
necdũ finita: nullũ debꝫ facere
pactũ cũ litigatore quẽ accepit i
propriã fidẽ. qꝛ poſſꝫ eſſe occaſio
magni ꝑiculi. 3. q. 7. §. preterea
¶ Itẽ nõ licꝫ paciſci de quota cũ
vduocato: videlꝫ decima vel cẽ
teſima: ſꝫ de quãta. licꝫ modera
te tñ ſecundũ iura. De hac mate
ria vide plene in. 3. ꝑte ſũ. ti.
¶ Si iuriſꝑitus exñs in cã quam
nouit iniuſtã ꝯſuluit quõ obtine
retur mortale eſt. et ſi vincit̃ ex
ꝯſilio eius: tenet̃ leſo de dãno.
¶ Si ex ignorantia craſſa male
ꝯſuluit. ¶ Si ñ ꝯſuluit pauꝑibꝰ
nõ habẽtibus ad ſoluendũ.
¶ Si nimis petiit: idẽ eſt dicen
dum ſicut de ad uocato.
¶ Si ꝓcurator exñs defẽdit ſcie
ter iniuſtã cauſam.
¶ Si ñ fideliter ⁊ ſollicite fouet
iuſtã. ¶ Si pauꝑibꝰ nõ preſtauit
patrociniũ.
¶ Si nimiũ petiit ſalariũ: idem
dicendũ quod de aduocato.
¶ Si notarius exñs aduertẽter
falſauit iſtrumẽta peccauit mor
taliter. et tenet̃ de omni dãno
ſecuto. ¶ Si malicioſe occltauit

59

iura alioꝝ seu instrumēta: et nō assignauit aut destruxit: vel aliis dedit vltra mortale tenetur de omni dāno. ¶ Si ex ignorantia notabili vel negligētia male dictauit instrumēta vel testamēta cū defectibus vñ oriūtur litigia vel pdūtur bona alioꝝ: peccat mortaliter ⁊ tenetur de omni dāno lesso exinde. ¶ Si fuit rogatus in testamētis eoꝝ qui nō erāt sui sēsus sciēter tanꝙ̄ vsum ratōnis liberū habentiū: mortale ē ⁊ tenetur de omni dāno lesis.

¶ Si instrumētis suis nō ē vsus sollēnitatibus legalibus vñ valicātur cōtractus: q2 mortale ē et tenetur de omni damno.

¶ Si fecit instrumēta i fraudē vsurarū sciēter: mortale ē: et est piurus. ¶ Si notarius in officio est salariatus sufficiēter a coitate: et accipit etiā ab his ꝓ quib9 scribit litteras gratias et hmōi: vel nō salariatus a coitate accipit de cōsuetudine ꝓ labore suo vltra debitum ⁊ equitatē: peccauit et tenetur ad restitutionem.

¶ Si diebus festiuis sine necessitate: sed ex cupiditate fecit instrumēta: vel copiauit: vel extendit scripturas cū poss3 differre: mortale videtur.

¶ Si fuit rogatus: vel dictauit vel redegit in scriptis statuta cōtra libertatē ecclesiasticā: mortaliter peccauit estq3 excoicat9.

¶ Si notarius exñs epi ꝓ scribēdis noibus ordinādorum: vel lrīs ordinationū accepit pecuniā si salariatus est ab episcopo: symoniā cōmisit.

¶ Si vero nō salariatus satis accepit vt de lucro acciperet ordinatori: symonia est. de qua vide plenius in .2. parte. ti. i. c. i.

De doctorib9 et scholarib9. c. §

Circa doctores et scholares iquirēdū ē et primo. Si docens publice leges vel phisicam admisit ad lectionē suā scienter religiosos: vel sacerdotes seculares: vel alios clericos nō sacerdotes s3 in dignitate cōstitutos q2 excoicatus ē qñ aliquē predictorū aduertēter admittit simul cū ill'. c. sup spe. extra. ne cle vel mo.

¶ Si docēs aut legēs in quacunq3 facultate etiā in sacra theologia admittat religiosū exeuntē de monasterio cū habitu ad audiēdū sine lñia prelati sui scienter: ē excoicatus cū eo. q2 participat i crimine. ¶ Itē si cū licētia prelati sui: s3 sine habitu ad lectionē recipit secundū Lapū.

¶ Si magr̄ vel scholaris exñs bononie tractat cū aliquo ciue bononiēse de ꝯductōne hospitii irrequisitis inquilinis nisi tēpus ꝯductōis fuerit elapsum excoicatus ē. extra de loca. c. ex rescripto. Et hec excoicatio ñ hab3 locum nisi bononie.

¶ Si quis ex eo pacto receptus ē in canonicū: vt scholas teneat: symoniacus ē. vñ et mortale. s3 vacante prebēda pōt ei annecti hoc onus docēdi licite. Hosti. et Ber. ¶ Si aliquid exigat vel pro mittat ꝓ licētia docēdi. Quāuis secundū host. nō sit symonia: ē tñ cōtra iura vñ et mortale. qđ pt3 ex pena ꝓpter hoc imposita. q2 exactū restituit et debēt exactores officiis et beneficiis expoliari. extra. eo. c. i. Ray.

¶ Si magister hab3 bñficiū vel salariū sufficiēs ꝓ docēdo: si exigit a scholaribus: symoniā com

mittit precipue a clericis et pau
pib' exigédo. q2 védit doctrinã
et tenet ad reſtõné. hoſt. ray.
¶ Si auté nõ ſufficit ſalariũ ei:
põt exigere: ſi tñ ſit idoneus in
docẽdo. alias nõ. A pauperib'
auté non debet exigere: oblata
vero gratis ſemp põt accipere ⁊
multomagis ſi nullum habet ſa
larium: poteſt recipe collectam
pro labore.
¶ Si magiſter feſtũ colendũ de
iure vel de cõſuetudine nõ uult
concedere niſi ꝓ pecunia vl' ecõ
tra nõ colendũ cõcedit colendũ
ꝓ pecunia: ſymoniã committit.
Ray.
¶ Si magiſterium inde querit
ineptus et valde ignorãſ. uel re
cipit: videt eſſe mortale ꝓpt pe
riculũ quod ſequitur. q2 ratione
magiſterii datur fides i quibus
requiritur vñ nocumẽtũ ꝓximo
ſequit ex cõſilio malo. et hoc pre
cipue in theologica facultate. ⁊
admittẽs tales ſciẽter ad magi
ſteriũ etiã videt mortaliter pec
care.
¶ Si querit gradus vl' magiſte
riũ nõ ad vtilitaté animarum ⁊
honoré dei: ſ3 ad ſui ſuſtẽtatõné
et honoré ptinet ad ambitioné:
ideo vide de ambitione qñ mor
tale eſt vl' veniale. Si inde que
rit exemptioné vl' diuitias vl' li
bertaté: totũ eſt damnabile: pre
ſertim in religioſis.
¶ Si docuit publice i theologia
exiſtẽs in mortali notorio: pecca
uit mortaliter. Petrus.
¶ Si ſciẽtias ꝓhibitas legit vel
didicit. vt nigromãtiã uel arté
notoriã et hmõi: mortale eſt. ul'
ſi notabiliter ignorãs ſe ad do
cẽdũ poſuit et errores notabiles
docuit eſt mortale.
¶ Si nõ adhibuit diligenciam
ad ꝓfectũ ſcholariũ in ſciẽtia et
moribus quam debuit faciẽs ni
mias vacationes vl' nõ vtilia: ſ3
curioſa docẽs: vl' de morib' eoꝝ
nõ curãs nec cõpeſcẽs in quo po
tuit in hmõi negligẽtiã notabi
liter cõmittẽs mortale eſt.
¶ Si vninerſitatis iuramẽta ñ
impleuit: mortale eſt peccatũ.
¶ Si ſe iactauit de doctrina ul'
aliis detraxit ſe preferẽdo: l' eis
inuidit vel ſectas nutriuit inter
ſcholares: vel ſcholares alterius
doctoris ad ſe traxit iniuſte vel
põpoſe indutus eſt. de quibus vi
de ſupra. de hmõi grauitate.
¶ Si ſcholares non fuerint obe
dientes doctori in his in quib'
tenentur.
¶ Si rixas inter ſe fecerũt.
¶ Si minus aptũ elegerũt ad le
gendũ ex cauſa iniuſta.
¶ Si dimiſerũt ieiunia eccleſia
ſtica cũ ieiunare poſſent. ul' miſ
ſe auditioné in feſtis vel alia ſa
cramẽta.
¶ Si cõtendũt in diſputatione
ꝯtra veritaté: ne videant ſuccũ
bere.
¶ Si ſupbiuit ex ſcientia.
¶ Si aliqué malũ finé intẽdũt
ex ſcientia ſua vel lucra iniuſta
curioſitates. ambitiones ⁊ hmõi
¶ Si ſint negligẽtes in ſtudio.
¶ Si prodigi in expendendo. ⁊
de aliis inquirẽdi ſunt prout vi
debit expedire de dictis ſupra
in prima parte et in ſecũda.
¶ Si nimiſ ardenter ſtuduit in
libris gentiliũ ꝓpter ornatũ mi
nus vacãs ſtudio vtiliori vel ne
ceſſario vel ſacre ſcripture. pre
cipue quo ad religioſos. vel i po

60

eticis propter materiã turpem qr istud ẽ mortale. 37. q. di. c. nõ prohibetur.

De medicis et aromatariis. c. 6.

SI posuit se ad practicã i medicina sine sufficienti peritia. qr si parũ vel nihil studuit videt mortale. qr exposuit se periculo occidẽdi homines.

¶ Si peritus et sufficiẽs exñs omisit aliquid de ptinẽtib' circa infirmos quos habz in cura ex negligẽtia: qr ex negligẽtia notabili vñ secutũ ẽ magnũ nocumẽtũ in infirmũ vel sequi põt: male potuit excusari a mortali. Si vero parua negligẽtia: ẽ venia le. vt si n õ visitat infirmos sollicite et hmõi. vbi tñ nõ ẽ piculũ.

¶ Si dedit medicinã vel psiliũ p salute corporis: i piculũ tñ aie ppter que veniat quis ad peccatũ. i. ptra precepta. puta vt fornicet quis vt euitet certas infirmitates. vel medicinã dat pregnãti ad occidendũ puerũ p conseruatione matris. vel potũ inebriantẽ et hmõi mortalit peccat et hoc phibet in. c. cũ ifirmitas extra de pe. et re.

¶ Si seruauit preceptũ factum medicis. s. q inducãt infirmos qñ primo vocãtur ad visitandũ eos ad pfessionẽ faciendã. quia omittendo hoc secundũ doctores peccat mortalit. ut. d. c. cũ infirmitas. de pe. et re.

¶ Si paupes infirmos quos nouit nõ valentes soluere nõ visitauit gratis. qr ad hoc tenet et etiam soluere p eis medicias si põt alias mortale est. di. 83. c. i. et i glo. sup verbo inferas.

¶ Si nimis largus fuit ad inducendũ debiles ad frangendũ ieiunia eccl'ie sine rõnabili causa qd frequẽter faciũt ñ ẽ sine pctõ

¶ Si vero etiã sanis dissuadet ieiunia eccl'ie dicẽs nociua esse. et sic inducũt ad frãgendũ ieiuniũ sine causa mortale ẽ. de pe. di. i. c. noli.

¶ Si dedit medicinã dubiã sanationis vel mortificationis videtur mortale. ⁊ vt dicit. c. cum infirmitas. extra de pe. ⁊ re. potius debet dimitti i manib' dei q̃ exponi piculo medicine.

De emulatione vero et detractõne quã faciũt medici interrogandũ est put habes supra

De aromatariis.

SI in pponẽdis medicinis ñ ponũt que ordinat medic' cu nõ habẽt vel ita bona vt ẽ necesse in quo offendũt medici nõ faciẽtes ante se cõponi. nã si ex hoc sequit graue piculũ ifirmo vł nõ opat sanitatẽ quã fecisset si bñ fecisset illã: mortale est et etiã i medico si hoc dissimłauit

¶ Si docẽt vel uẽdũt ea que pcurant aborsum ad illud faciendũ vel vendũt venena his quos credũt abusuros mortale peccatũ ẽ.

¶ Si sophisticãt aromata. quod freqẽter faciũt ponentes in eis vnũ p alio ł in electuariis. siruпis. speciebus et cõfectionibus. in cereis facientes malas mixturas ⁊ vendentes pro puris. qr vltra peccatũ tenet ad restitutõez illis ad quos tales res vẽdit. seu erogare pauperib' cum incerti sunt.

¶ De nimiis preciis periuriis et mendaciis ⁊ de minutis põderibus que faciũt interrogandũ ẽ

ꝓut ſupra in.c.de fraudulētia ⁊
aliis uiciis in prima parte.c.i.

De mercatoribus cāpſoribus et proſonetis.c.7.

A Mercatoribus cāpſoribus ⁊
ꝓſonetis querendū eſt. Si
miſit nō ſolū arma et lignamia
ſꝫ etiā quecunqꝫ mercimonia ad
alexandriā vł partes egypti: vel
terras ſaracenoꝝ ſoldano ſubie
ctas:excoicatus eſt excoicatione
papali.ſi nō habuit licentiam a
papa.dicitᷣ ꝙ veneti habent.
¶ Si negociantᷣ n̄ ꝓpter aliquē
finē honeſtū. puta ſuſtētationē
familie ſue ex lucro moderato:vł
ꝓpter ſuſtentationē pauperū vł
ꝓuiſionē eoꝝ ꝓ ciuitate neceſſa
rioꝝ et hmōi: negociātur ꝓpter
auariciā et ad thezaurizandum
ē mortale pctm̄: ſi i lucro ꝯſtitu
unt finē:vł ſi intēdūt lucrū ꝑ fas
et nefas ſi poſſunt.
¶ Si cōpoſuit ſe cū aliis merca
toribus ꝙ nō vendant de aliquo
minori precio ꝙ̄ ꝯuentū fuit iter
eos.quod ē exceſſiuū vt ſic cogā
tur pſone emere caro precio.pec
catū ē.et legibꝰ ꝓhibitū.hoſt.
¶ Si vendunt merces ꝓ maiori
precio ꝙ̄ valeāt: et ex eo ꝙ n̄ ſol
uit fecit ei terminū:ſꝫ etiā mutu
at ei pecuniā aliquā:vſurā com
mittit. ¶ Si vēdēdo mercātias
ſuas puta lanā vel pānos recipi
endo ꝓ precio alia mercimonia
puta ſericū ꝓ aromatibus vł alia
quod vulgaritᷣ dicitᷣ barato mul
to maiori precio vēdit ſic ꝙ̄ ſi re
ciperet pecuniā:peccatū eſt iniu
ſtitie et mortale: niſi ille cui vē
dit etiam lōge maiori precio tra
dat res ſuas: tūc pōt vnus exceſ
ſus cōpēſari cū alio.ſi ſint quaſi
equales.
¶ Si vendendo ad terminum
plus iuſto precio uendit ratione
dilationis tantū et diuerſis ſpe
ciebus cambioꝝ et variis modiſ
cābioꝝ vſurarū et fraudulētiis
in quātitate et qualitate et ſub
ſtantia rerū:interrogandum ē
ꝓut habeſ ſupra in.c.de uſurpa
tione rei alieue.
¶ Si fraudauit vel fraudari fe
cit: vł alius ꝓ eo iuſta pedagia
ſeu gabellas: mortale ē et teneᷣ
ad reſtitutionem.ſecꝰ ſi de iniu
ſtis: vł cū n̄ tenēᷣ loca illa tuta
a latronibus ꝓpt quod hec ſoluū
tur ꝓpter defectū dn̄oꝝ.
¶ Si dedit falſas monetas vł di
minutas ſciēter ꝓ bonis: vel eas
diminuit:ē peccatum et teneᷣ.
ſecus ſi accepit monetas ualētes
i loco pro eo quod valēt ibi ⁊ mit
tens ad aliū locum vbi plꝰ valēt
plus petit. ¶ Si faciēs ſocietatē
cū aliis nō fideliᷣ ſe hūit:aliqua
occłta lucra ſibi ſoli retinēs tūc
ad ſatiſ factōeꝫ teneᷣ: niſi certꝰ
eſſet ꝙ ſocii tantundē occłte ſub
traxiſſent.
¶ Si fecit pro aliis ſecuritatem
cū fraudibꝰ.nā ſine fraude aſſe
curare merces ꝑ mare vł ꝑ trā ⁊
inde querere emolumētū plus vł
minus ſecundū quātitatē ꝑiculi
n̄ videᷣ illicitū cū ſubſtet ꝑiclo
magno. Aſſecuratio vero pecu
nie ꝑ modum ſatiſ factioniſ que
vulgaritᷣ di ſcripta vbi nullū ē
ꝑiculū et dānū nō eſt tutū: ꝙ̄tū
ad ꝯſciētiā.ſecus ſi ſibi ē ꝑiculū
ibi.
Si accepit pecuniā aliquā ſub
noīe depoſiti rn̄dēs ſex vł octo ꝓ
cētenario:et cū illis pecuniis lu

crat ipse mutuādo l' aliis illicitis ꝯtractib' ad rōnē.10.ꝑ centena rio et lx' cōmisit duo mortalia. vnū ē accipiēdo. aliud mutuādo et tenet de vsura.

¶ Si se intromisit i barocholis ritrācolis achasinis: que vocabu la nō declaro ob breuitatē sȝ de his vide in summa.li.2.ti.quid malicie sit i eis. achasinū dr̄ qn̄ quis gerit negocia stipēdiariorum. Idē si dn̄orum laborās ꝑ eis et cum mutuat eis pecunias cū expēdit recipiēs inde certū lucrū l' sala riū ⁊ quātū meret laborꝑ iustis causis pōt accipe. vn̄ ꝑ bellātib' iniuste n̄ pōt accipe rōne mutui nihil plus. alias vsura est.

¶ Si vsus ē piuriis et mēdaciis emēdo et vendēdo que solēt esse his cibus et potus. Et de his dic vt supra i prima parte i locis su is et cū stat in tali ꝓposito vten do mendaciis et piuriis et dolis qn̄ occurrēt sp ē in mortali. Un̄ nō est absoluēdus: nisi disponat abstinere ab illis vbi ē mortale

¶ Itē si emit res raptas vl' fura tas p mare vel p terrā. dic vt su pra in prima parte.c.2.

¶ Si emit vel vēdidit dieb' fe stiuis absqȝ necessitate: sȝ ꝑ cupi ditate. l' fecit rōcinia librorum vel fieri fecit suis discipul'. dic vt hr̄ supra de obseruatōe festorum.

¶ Si fuit ꝓsoneta seu mediator qui dr̄ sēsale ꝯtractuū fraudulē torum sciēter mortale ē. et tenetur leso satis facere.

¶ Si fuit mediator ꝯtractus vsu rarii intēdens vtilitatē usurarii et suā magis q̄ accipientis sub usura mortale ē ⁊ si ipse iduceret ad mutuādum alios ad vsuras qui hoc nō cogitabant videt te nere ad restitutionē.

¶ Si mediator extat i aliis ꝯtra ctibus vt vendēdo domos equos et alia aialia et male ꝯsuluit em ptori in eius damnū vel sui vtili tatem et venditoris peccat mor taliter et tenet leso ad omnē sa tisfactionē et econuerso tenet si in damnū vēditoris cōsuluit.

¶ Si in fiēdis matrimoniis vtit mendaciis et huiusmōi in nota bile damnū cōtrahentiū peccat mortaliter.

De artificib' ⁊ mechanicis.c.8

SI fecit artē cuius opus ē cū peccato vel ad peccatum mortale vtplurimum. sicut face re taxillos seruire usurariis in il la arte. Militi in bello iniusto. nauigio piratorum. lenocinio i tenēdo baratariā et huiusmodi oportet q̄ dimittat ex toto artē alias nō est absoluēdus.

¶ Si artē fecerit cuius artificiū pōt esse ad bonū et malū finē et vsum: vt gladios balistas lance as uenena et hmōi. si verisil'iter pōt estimari q̄ emptor velit ad malū vsū: n̄ pōt facere vel vēde re facta. vtputa in iniusto bello secus si dubitat.

¶ Si qua etiā facit que sunt ad malū vsum quasi sp. ut facere fu cos et serta et hm̄oi debȝ dimit tere.

¶ Si mēdaciis vtit piu riis dolis malis mēsuris l' pōderi bus. ¶ S i festiuis dieb' labora uit. ¶ Si nō ieiunauit: cū posset moderādo laborē: de quibus dic ut supra i prima pte.c.23.et.9.

De lanificibus.

SI vēdidit pannum lane la nifex minus preciose ꝑ pā no lane magis preciose ⁊ sub isto precio l' vnius tincture pro a'ia

uel cū aliquē defectū hñte acsi
ñ haberet nil minuēs de precio
vl' si in festis fecit lanā tendere
sine necessitate l' cū nō plene sol
uit laborātib⁹ et hmōi: i his enī
maius et minus peccatū secūdū
materiā. De setariolo.

SI textoribus serici precium
sui laboris dat nō in pecu
nia: sꝫ in reb⁹ diuersis: puta pā
no serico tritico et hmōi: et cū il
le ñ indigeat illis: oportꝫ eū vē
dere minori precio q̄ ille recepe
rit: peccat mortalit̄ et tenet̄ ad
restitutionē de dāno: nisi a pri
cipio cū eo sic ꝯuenerit q̄ daret
de hi⁹ tali precio. tūc aūt nō vi
detur deceptio.

De tabernario et hospite.

SI uēdit unam speciē uini ꝑ
alia l' liphatū vinū ꝑ puro
vl' ad clarificandū vinum fecit
aut misit aliqua nociua corpori
bus vel ñ dedit plenas mēsuras
vel i taberna tenuit meretrices
et ribaldos. l' lusores ad taxillos
vel aduertenter dedit his quos
vidit inebriari: peccauit in qui
busdā mortalit̄. In aliis vero ve
nialit̄ ⁊ tenet̄ de damnis.

De marcellario.

SI vēdidit carnes corruptas
ꝑ sanis: quod ē mortale.
¶ Si vnā speciē ꝑ alia. vt caprā
ꝑ castrato ⁊ hmōi. vel diminutū
pondus. vt vndecim vncias ꝑ li
bra: peccauit mortaliter et tene
tur de damnis.

De pistore.

SI fecit panē nimis pōdero
sum ita q̄ emētes sint dece
pti vel minoris pōderis q̄ debꝫ
vl' farinā bonā alterius accepit
cū fecit panē et psouit minus bo
nā. l' cū nimio furfure: peccauit
et tenetur satisfacere.

De sutore pannorum.

SI quod restat sibi de serico
vel panno vl' tela vel aliis
sibi datis ꝑ sūēdis vestibus sibi
furatur illud si sit quid notabile
nisi ille diminute dedisset sibi
mercedē laboris et illud capit si
bi ad supplēdum tantū vel vbi
esset in pacto.
¶ Si noctibus l' diebus solēnib⁹
absqꝫ magna nccitate laborat l'
si faciat nouas inuētiones vani
tatum.

De aurificibus.

SI vēit vel si vēdit aurū vel
argētū archimiatū ꝑ vero
vl' aurū minus purū ꝑ magis pu
ro. peccat et tenet̄ de damno.
¶ Si emit calices sacros nō con
flatos p se. quod ꝓhibetur.

De cerdonibus.

SI vēdidit vnā speciē corii
ꝑ alia minus bona i sutula
ribus.

De fabris.

SI ferrū ꝑ calibe l' malū fer
rum.

De locatoribus equoꝝ.

SI sciēter locauit equū defe
ctuosum vel piculosū et hu
iusmodi: quilibꝫ tenet̄ vltra pec
catū de dānis. et sic discurrēdū
est p alias artes.

De hystrionibus.

SI hystrio fecit representati
ones et iocos in verbis vel
factis turpia continentes vl' in
ecclesiis vel in diuinis officiis
vel tēporibus indebitis: est pec
catum plus l' minus graue secū
dum quantitatem.

De cytharizantibus.

SI musicus cytharizauit ad
cõgregationes illicitas vł
in eccł'ia i organis pulsauit bal
latas: puto mortale i pulsante et
procurante.

De seruitoribus et laboratoribus

SI infideliter opati sũt. i. ñ
bono modo ex incuria ⁊ ne
gligẽtia uel nõ tantũ quantum
cõmode potuerunt peccatũ est.

De agricolis et rusticis.

SI credit explicite misteria
que coiter solẽnizat eccł'ia
vt incarnationẽ passionem ⁊ re
surrectionẽ.

¶ Si scit dominicã orationem.

¶ De obseruatõne festoꝝ et ieiu
nioꝝ si tñ põt.

De auditione misse in festis.

De ꝯfessione et coione semel i
anno fienda.

¶ Si recepit sacrm̃ ꝯfirmatiõis
vel nõ. qꝛ tenet̃ si potest.

¶ Si tenuit ꝓprios filios ad ba
ptismũ uel cõfirmationẽ quod ẽ
ꝓhibitũ. ¶ De mẽdaciis vero et
piuriis et blasphemiis ⁊ ebrieta
tibus interroga.

¶ Si ad meretrices accessit. qꝺ
aliqui ñ credũt esse mortale nec
tũ tal' ignorãtia excusat eũ.

¶ Si decimas ñ soluit: saltẽ secũ
dũ ꝯsuetudinẽ loci illiꝰ qꝛ pecca
uit ⁊ tenet̃ satis facere de prete
rito si sacerdos ñ remittit ł etiã
oblatões secundũ ꝯsuetudinẽ lo
ci ñ dedit. ¶ Si de excoicatõne
ñ curauit: ſꝫ ingessit se diuinis
vel ꝯtẽpsit vitare excoicatos. qꝺ
est mortale peccatũ

¶ Si nocuit ꝑ se ł ꝑ familiã suã
vel aialia. puta discurrẽdo ꝑ sa
ta alioꝝ ł mittẽdo vł ꝑmittẽdo
aialia intrare ad pascendũ. vel
si mutuauit t̃minos possessionũ
vel arãdo adunat de terra ꝓxi
mi vicini agro suo: in his pecca
uit secundũ quãtitatẽ dãni qꝺ
intẽdit facere et tenet̃ satis face
re. ¶ Si dolũ cõmisit in agricł
tura ł notabilẽ negligentiã in
dãnũ patroni. vt nõ fimãdo ter
ras ł cultiuãdo vel seminãdo ł
recolligẽdo fructus debito tẽpo
re propter quod deꝑierũt. vł bo
ues nimis fatigãdo: vñ destruũ
tur. et precipue ad lucrũ haben
dñ suũ peccat et tenet̃ de dãno

¶ Si tenẽs possessionem ad affi
ctũ male tractauit. vel si ꝑtiari
us nõ rñdet dñis de quantitate
tota debita fingẽs se minus re
collegisse: tenet̃ dñis de dãnis.

¶ Si aialia tenens ad soccidam
nõ rñdet ex integro danti de la
na caseo ⁊ fetibus et hmõi. i his
est peccatũ mortale vel veniale
secundũ quãtitatẽ dãni et tene
tur satisfacere.

¶ Si diebus festiuis laborauit ⁊
precipue tẽpe messium et vinde
miarũ absqꝫ magna necessitate
vł detulit ligna ł victualia do
minis suis: mortale est.

¶ Si vacauit ludis choreis ⁊ ali
is vanitatibus.

¶ Si gubernauit familiã suam
secundũ precepta dei et eccł'ie.

¶ De supstitionibus et falsis opi
nionibus que solẽt abũdare in
eis. ¶ Si habet vota que imple
uit vel non.

De pueris et puellis. c. s.

INquirendũ est de mẽdaci
is et piuriis. ¶ De votis ñ imple
tis que tñ ñ obligãt si irritanẽ
a pẽtibꝰ añ annos pubertatis.

¶ De missa non audita i festis.
de ꝯfessõe ⁊ coioe fiẽda sel' i ãno

¶ De irreuerẽtia ad parẽtes vel maiores. ¶ De rixis. ¶ Si verberauit clericũ qꝛ ẽ doli capax excõmunicatus ẽ.

¶ De furtis factis.

¶ De reb⁹ pentũ l' mgr̃oꝝ suoꝝ.

¶ De detractionibus et turpib⁹ verbis auditis ul' dictis libẽter.

¶ De cõtumeliis adinuicem.

¶ De inuidia ⁊ aliis, ꝑut videtur plus et minus secundũ etatem ⁊ sensũ: precipue de uiciis carnalibus cũ mascul' et feminis ul' ꝑ se ipsos ꝯmissis. l' adinuicẽ. que hodie abundãt in ipsis, ꝑpt malas societates ⁊ occultãt. Interrogãdi sũt cũ magna cautela ⁊ alõge vt ñ addiscãt que ignorãt. Multomagis hoc seruandũ est erga puellas de oibus predictis si credũt tũc habuisse vsũ rõnis iudicãdũ est de mortali aut veniali secundũ regulas in prima et secunda parte de illis.

De clericis in cõmuni. .c. ii.

Circa clericos in cõmuni. a quolibet clerico potest interrogari cũ videt expedire. ut qñ tal' clericus est ignotus. Si accepit aliquẽ ordinẽ ꝑ symoniã. qꝛ ꝑ hoc peccauit mortalit: et ẽ suspẽsus secundũ iura antiqua nec põt exequi susceptũ vl' ꝓmoueri vlteri⁹ nisi prius ꝑ papã dispẽsetur. quod uerũ est si ipse fuit conscius symonie. qꝛ si ignorãte eo põt ꝑ aliũ dispẽsari. al'r enim sp peccaret mortalit exequẽdo: nec excusat eũ iuris ignorãtia. Hec raymundus.

¶ Si accepit aliquẽ ordinẽ: licꝫ nõ ꝑ symoniã: tñ a symoniaco i ordĩe l' dignitate. siue occulto siue manifesto ẽ suspẽsus ⁊ indigꝫ dispẽsatõne pape: sꝫ dũ ignorat factũ. s. eũ esse symoniacũ excusatur a pctõ exequẽdo officia sua sꝫ cũ certificat ñ põt exequi sine dispẽsatione.

¶ Si suscepit ordinẽ a symoniaco i ordĩe ꝯferẽdo l' bñficio notorio: sil'iter ẽ suspẽsus. secus si symonia nõ ẽ notoria: dũ vero nescit excusat mõ predicto: sꝫ non postea qñ certificat: sed indiget dispẽsatõe pape. alias nõ potest exequi. Ray.

¶ Si recepit ordinẽ hñs aliquã irregularitatẽ: ut homicidii mutilatõis illegittimatõis et hmõi si absqꝫ dispẽsatõe peccauit mortalit: nec põt exequi absqꝫ dispẽsatõne. alias peccauit mortalit.

¶ Si recepit ordinẽ excõicatus vl' suspẽsus ul' intdict⁹: peccauit mortalit et ñ habet executionẽ.

¶ Si exequit officiũ alicui⁹ ordĩs vt cãtãdo epistolã l' legẽdo euãgeliũ vt dyaconus i aliquo predictoꝝ irretitus sẽtẽtia peccauit mortalit: nisi ignorãtia facti eũ excuset. et est irregl'aris. Ray.

¶ Si accepit ordinẽ i aliquo peccato mortali scienter: peccauit mortalit. et quotiẽscũqꝫ exequit officiũ alicuius ordinis i mortali vt accolitatũ subdiaconatũ dyaconatũ ministrãdo aliquod sacrm solẽnit. vt baptizãdo cõicãdo cõfessiones audiẽdo et hmõi. tho. mortale est.

¶ Si extitit publicus ꝯcubinarius l' al's notorius fornicator: ẽ suspẽsus ab executõe officioꝝ suoꝝ precipue a celebratõe misse. ⁊ si exequit sic suspẽsus efficit irregularis indigẽs dispẽsatione pape al's nõ põt exequi. host.

¶ Si nõ portauit tõsurã ex leuitate et lasciuia: mortale videt;

¶ Si se exercuit i negociis secu
laribus negociãdo⁊ hmói: vł si
tenuit tabernas ibi ministrãs: vł
si lusit ad aleas et taxillos: vł se
immiscuit enormitatibus vł tur
pibus: vel tripudiis cũ feminis.
¶ Si vsus est officio ordinũ sine
debitis ornamẽtis. vt faciendo
subdiaconatũ sine manipulo: di
aconatum sine stola: celebrando
missã cum defectu alicuius sacre
uestis ordinate. s. casula amictu
alba et hmói. vł nõ etiã in lapi
de sacrato: aut etiã sine lumine
vel sine adiutorio et sine missali
et hmói. q2 in quodlibet hoꝝ est
mortale peccatũ si sciẽter dimit
tit: nec excusat iuris ignorãtia.
¶ Si exñs in sacris in subdiaco
natu et supra omisit horas cano
nicas. q2 i quolibet die quo omi
sit aliquã horã etiã beate virgi
nis cũ poss3 peccauit mortalit. ⁊
si ex negligẽtia omisit. secus si
ex obliuione: et tũc tenet dicere
qñ recordat. aut si omisit ex im
potẽtia infirmitatis et hmói de
causis. ¶ Si dicẽdo horas aliis ex
erciciis se occupauit manualib⁹
vt faciendo coquinã et hmói: vi
detur mortale. q2 non satis facit
precepto ecclesie.
¶ Si mentẽ circa alia vagat uo
lũtarie nõ curãs et sic quasi p to
tũ officiũ videt mortale. secus si
ꝓponit uelle attendere et distra
hitur: s3 cũ auertit displicet ei.
Petrus.
¶ Si recepit ordinẽ sacrũ ante
etatẽ legitimã. s. subdiaconatũ
ante. 18. annos. diaconatũ ante
. 20. et sacerdotiũ ante. 25. et suf
ficit annus inchoatus peccauit
mortaliter: nec debet exequi añ
etatẽ legittimã. si tñ faciat non
efficit irregularis secundũ com
munẽ opinionẽ: sed peccat.
¶ Si sacerdos exñs commisit ali
quã symoniã. puta audiẽdo con
fessiones ꝓ habẽdo pecuniã. al's
nõ auditurus: baptizãdo ꝯmuni
cãdo inungẽdo vendendo sepul
turas et hmói: mortale ẽ.
¶ Si in cõfessione coione vł i col
latione sacramẽtoꝝ omisit debi
tam materiã vł formã vel ritũ: i
quodlibet hoꝝ ẽ mortale: siue ex
certa sciẽtia facit siue ex ignorã
tia crassa uł notabili negligen
tia. nã inde sequit magnũ peri
culũ et irreuerẽtia dei. Interro
gandũ est eni de formis. s. bap
tismi eucaristie et alioꝝ sacrorũ
que sũt maioris põderis: si sciũt
eas quas habes infra. c. vltimo.
¶ Si notoriis pctõrib⁹ dedit eu
caristiã vł alia sacramẽta nõ pe
nitẽtibus. ¶ Si occultis peccato
ribus quos ipẽ sciuit denegauit
publice eucaristiã uel alia sacra
q2 in utroq3 videt mortale. licet
etiã ipsi peccẽt petẽdo ⁊ sumen
do. ¶ Si celebrauit cũ mortali ñ
ꝯfessō: l3 ꝯtritus: mortalit pecca
uit: nisi aliqua necessitate instã
te et sacerdotis copiã nõ habẽte
tũc sufficit ꝯtritio: sed si sine hac
celebrauit mortalit peccauit. th
¶ Si celebrauit nõ dictis matu
tinis mortale ẽ.
¶ Si dicẽdo missã nõ ꝯsecrauit
putãs ex hoc euadere peccatum
mortale ẽ et grauissimũ.
¶ Si celebrauit ad faciendũ ve
neficia seu maleficia.
¶ Si nõ dixit ex integro: sed di
misit notabiles partes misse ex
ignorãtia seu festinatõne: preci
pue canonis. ¶ Si dicẽs verba
nõ intẽdit ꝯsecrare.

¶ Si nõ sumpsit sacramentũ.
¶ Si non ieiunus.
¶ Si plures missas ĩ vna die di
xit in casu non cõcesso.
¶ Si nõ in azimo sꝫ fermentato
accipit. ¶ Si cũ hostia quasi cor
rupta vel vino acetoso: vl' quasi
putrido. ¶ Si sẽp in missa occu
patus in variis cogitatõnibꝰ uo
lũtarie l' ñ curãs fuit de attẽtõe
¶ Si nõ posuit aquã cũ vino ĩ ca
licet ex ignorãtia l' certa sciẽtia
in quolibꝫ hoꝝ predictoꝝ ẽ mor
tale. ¶ Si nõ diligẽter seruauit
eucaristiã sub sera ꝑpter qḋ ali
quid pdit: l' a muribꝰ deuoratur
¶ Si nõ defert infirmis apte et
cũ lumine modo debito.
¶ Si euomuit sacramẽtũ ꝑpter
ebrietatẽ vl' ex voracitate.
¶ Si nõ renouauit vt debꝫ ꝑpt
quod efficit putrida vl' marcida
vel vermes generãtur.
¶ Si dedit ĩfirmo patiẽti uomi
tũ sciẽter. ¶ Si stilla sanguinis
cadit ĩ terrã: et in his frequent
est mortale: licꝫ nõ semper.
¶ Si nimis raro celebrauit. pre
cipue si nõ celebrauit ĩ magnis
sollenniatibus: videt mortale se
cũdũ tho. ¶ Si ꝑmisit alicui di
cere missas recipiẽs elemosinas
et nihil ĩtẽdit facere: videt mor
tale. ¶ Si habens pollutionẽ no
cturnã die precedẽti ĩmediate
ex causa vbi fuit mortale vel du
bitat fuisse mortale celebrauit:
etiã confessus videt mortale. se
cundũ tho. l' secundũ pe. de pa.
qñ sic incõtritus accedit ad cele
brandũ. veniale aũt si ex causa
vbi fuit veniale: nisi subsit neci
tas. ¶ Si audiuit ꝯfessionẽ alicu
ius nõ habens auctoritatẽ ab ali
quo: si absoluit a casibꝰ a quibꝰ
nõ potuit vt a reseruatis siue ex
certa sciẽtia siue ex ignorantia
crassa. ¶ Si intromisit se de di
spẽsatione votoꝝ vl' absoluit ab
excoicatione maiori absqꝫ speci
ali cõmissione.
¶ Si posuit se ad audiendũ ꝯfes
siones omnino ignorãs et nesci
ens discernere inter mortale et
veniale et cõmunia mortalia: ẽ
mortale. ¶ Si absoluit quẽ inue
nit excoĩcatũ maiori: et a pctis
qꝛ ñ põt. ¶ Si absoluit eũ qui ñ
vult a peccatis discedere l' satis
facere quibus debet.
¶ Si reuelauit peccatũ auditũ ĩ
cõfessione cognoscẽti ꝯfessum il
lũ sine licẽtia illius: in quolibet
predictoꝝ videt mortale: nec ex
cusat ignorãtia.
¶ Si nimis festinauit in audiẽ
do nõ sufficiẽter interrogãdo.
¶ Si in ꝑplexis casibus ꝑitiores
nõ cõsuluit.
¶ Si incautus in ĩniũgẽdis pe
nitẽtiis. qꝛ vel nimis graues vl'
nimis paruas dedit.
¶ Si iterrogauit de his de qui
bus nõ debuit. videlꝫ nomẽ ꝑso
ne cũ qua peccauit. vl' incaute ĩ
turpibꝰ. ¶ Si predicauit in pec
cato mortali exñs: peccauit mor
taliter. et totiẽs quotiens sic pre
dicat. Tho. ¶ Si predicat aduer
tẽter mẽdacia: mortale ẽ. Tho.
¶ Idẽ videt si scãdalosa: vñ cõci
tat seditiones in populo.
¶ Si predicauit indulgẽtias in
discretas. ¶ Si predicauit ꝑpter
pecuniã sibi ꝑmissã l' dandã: sy
monia ẽ: vñ et mortale.
¶ Si predicat ꝑpt inanẽ gloriã
ibi ꝯstituẽdo finẽ: mortale ẽ.
¶ Si predicauit sine licẽtia.
¶ Si dixit nimis curiosa allegã

do poetas ⁊ philosophos frequēt
Si fabulosa ⁊ ꝓuocatia ad risū
si ab hmōi se ñ subtraxit cū pos
set et iniungeret ei peccauit.
¶ Si nimis familiaris ē cū muli
eribus: ꝯuersādo visitādo eas ex
tra necessitatē: ꝓpt quod multi
scandalizantur et ipē nouit hoc
posset esse mortale.
¶ Si visitauit monasteria ⁊ qua
de causa. ¶ Si cognouit carnali
ter illā quā audiuit in cōfessiōe
vel quā suscepit ad baptismū: uł
cōfirmationē cōmatrē qđ maxi
mum et grauissimū est scelus cō
munit reseruatū epis. ¶ De ali
is vero inhonestatibus interro
ga ꝓut videbit expedire.
¶ Si vestes sacras calices exter
soria et alia ꝑtinētia ad cultū di
uinū nō tenuit munda et decēter
aptata ꝓpt magnā irreuerentiā
poss3 esse mortale.
¶ Si benedictionē mēse ⁊ gra℞
actōes nō dixit. quod dicere de
bet. 44. di. c. nō licet.
¶ Si nō fuit bn̄ modestus aspec
tu aspiciēdo hincide mulieres ⁊
vana: quod multū scādalizat ꝑ
sonas. similiter in incessu. statu
habitu auditu et hmōi actibus.
¶ Si ñ obediuit mādatis iustis
suoꝝ supioꝝ et sentētiis et si ꝯtē
psisset mortale est. ¶ De aliis ve
ro peccatis mortalibus de quib᷒
habes supra in prima et secūda
parte supra interrogandū est ꝓ
ut expedit secūdū qualitatē ꝑso
narū.

De beneficiatis canonicis. c. 12

A Bn̄ficiatis canonicis. De
omnibus iā dictis i. c. pre
cedēti possūt interrogari pr ut
credi pōt ipsos i ulł esse inolutos
et etiā de notariis in hoc capl'o

Si bn̄ficiū simplex siue curatū
obtinuit ꝑ symoniā: cuius ipē fu
it cōscius nō pōt nisi ꝑ papā dis
pēsari ꝙ retineat.
¶ Si vero ignorāte eo siue sciē
te: symoniā cōmisit talē oportet
renūciare tali bn̄ficio si ñ dispē
saƭ. alias furtiue tenet. vn̄ cōti
nue stat talis in peccato mortali
postq̄ hoc scimit: quousq3 renūci
et: nec facit fructus suos: s3 tene
tur restituere deductis expensis
factis i vtilitatē bn̄ficii. et hoc
maxime de symonia ꝑ munus a
manu. Si aūt ignorāte eo poss3
etiā ꝑ aliū dispēsari: nō tn̄ ꝑ eū
cū quo cōmissa ē. S3 si symonia
ē notoria: ē etiā suspēsus quoad
executionē ordinū: s3 dispensari
pōt ꝑ epm̄: si cū eo nō est ꝯmissa
symonia. nō aūt si ē occulta ē su
spēsus quoad ordines: s3 diu te
net tale bn̄ficiū ē suspensus quo
ad se: qr sine mortali peccato nō
exequi pōt. ¶ Si recipit bn̄ficiū
simplex ł curatū ꝑ preces carna
les. i. pro indigno porrectas: cū
esset male vite et hmōi: vel ꝑ ob
sequiū tꝑale factū epō vł alii cō
ferēti: peccauit mortaliter.
¶ Si bn̄ficiū curatū ꝑ preces su
as recepit: etiā si alias dignus
sit: qr tales preces estimāƭ ꝓ idi
gno tāq̄ ambitioso ⁊ presūptuo
so cōmisit symoniā: vn̄ mortale
ē secūdū tho. forte tn̄ teneƭ renū
ciare. Pro bn̄ficio aūt simplici
l3 porrigere preces ꝓ se si al's est
dignus: uł etiā ꝓ bn̄ficio i gene
rali et hoc intēdēs ad sui susten
tationē: ñ ad curā nec magis cu
ratū petēs q̄ aliud. ¶ Si querit
ł h3 bn̄ficiū ñ itēdēs clericari s3
vxorari ⁊ itēdēs gandere de fru
ctib᷒ bn̄ficii videtur vsurpatio

rerũ eccľiarũ ⁊ ꝯtra intẽtõnem
dotantiũ eccľias. et ideo graue
peccatũ est.
¶ Si nõ fuit electus a patronis
vel a collegio et ꝯfirmatus ꝑ su
periorẽ ad quẽ spectat siue ꝑ epi
scopũ institutus: sed de mãdato
vel manu dñi tẽporaľ: uľ ꝑ potẽ
tiã accepit ⁊ dicit̃ itrusus. qꝛ fur
est ⁊ latro: nec põt aliquid dispo
nere in tꝑalibꝫ vel spũalibꝫ. vñ
nec absoluere nec sacramẽta põt
dare parrochianis illius eccľie
sꝫ i quolibet hꝰ actu peccat mor
taliter. ¶ Si renunciauit alicui
bñficio qđ habet eo pacto ꝙ det̃
ꝯsanguineo: vel ꝓpt̃ pecuniam
sibi ꝓpter hoc datã symonia ẽ:
et mortale in vtroqꝫ: nec potest
iste sibi retinere tale bñficiũ sic
sibi collatũ
¶ Si ꝑmutationẽ sui beneficii
vel eccľie fecit cũ bñficio alteri
us cõueniẽdo inter se absqꝫ iudi
cio supiorũ ad quos spectat colla
tio bñficiorꝫ symonia reputatur
de his vide plenius in summa.
¶ Si recepit bñficiũ exñs illegi
timꝰ absqꝫ dispẽsatione. qꝛ con
tra iura: ideo tenere nõ põt. Po
test aũt cum eo dispẽsare de sim
plici bñficio epũs. De curato ve
ro ľ de dignitate solus papa.
¶ Si fuit electus ꝑ symoniã: nõ
valet electio: ľ si ipse aliquẽ ele
git ꝑ symoniã: vel ad epãtũ vel
canonicatũ vel ad aliã ecclesiã.
vt clerici collegiatarũ eccľiarũ
vel si aľs indignũ ignorantẽ ⁊
publice malũ elegit ad prelatu
rã ex amicicia et hmõi: mortale
et grauissimum ẽ et omia mala
que sequnt̃ ei imputant̃.
¶ Si male tractauit bñficiũ seu
ecclesiã ꝑmittẽs ecclesiã vľ edifi
cia ruere ľ possessiões icultiuari
et alias res deꝑire: mortalit̃ pec
uit et tenet̃ ad restõnẽ seu satis
factionẽ: si ꝯmisit notabilem ne
gligentiã et dãnũ sit notabile.
¶ Si fructus beneficii nõ bene
expẽdit videlicet vltra subuẽtio
nẽ suã subueniẽdo pauꝑibus: sꝫ
dilapidauit in ꝯuiuiis et turpibꝰ
vel etiã dedit ꝯsanguineis ñ in
digẽtibus mortale ẽ. secus si ꝯsã
guinei indigẽt: qꝛ tũc põt dari
eis. ¶ Si plura bñficia habẽtia
curã tenet absqꝫ dispẽsatiõe fur
ẽ ⁊ latro. nã habẽs bñficiũ cum
cura si recipit secundũ cũ cura:
ipso iure vacat primũ. c. de mul
ta. de prebẽ. extra. ⁊ hoc postꝙ̃
habuit pacificã possessionẽ secũ
di ľ habere potuit et fructus eiꝰ
ꝑcepit. alias nõ vacat primũ: vi
delicet si fructus secũdi benefi
cii ꝯcedũtur alteri ꝑ papã ꝓ illo
tꝑe ñ vacat primũ. extra de pre
ben. li. 6. c. si tibi ꝯcesso.
¶ Si habẽs prebendã habẽtem
dignitatẽ ⁊ si nõ curã animarũ
si recipit secundã: similiter va
cat prima. extra. de prebẽ. c. de
multa. et in isto casu ⁊ in priori
tenet̃ ad restõnẽ fructuũ si rece
pit. ¶ Si habẽs bñficiũ vnũ vio
lẽter occupat secundũ ľ si scient̃
se intrudit similiter ꝑdit primũ:
et si quod habebat ius in secũdo
etiã ꝑdit ⁊ vacat illud secundũ
de prebẽ. c. eum qui. li. 6. ¶ Itẽ
nõ põt quis habere dignitatem
cũ prebẽda absqꝫ dispensatione
pape ¶ Quicũqꝫ recipit ꝑsonatũ
vel dignitatẽ vel officiũ vel be
neficiũ cui cura animarũ sit an
nexa si ante obtinebat simile cũ
sit priuatus primo vt dictum ẽ:
si ñ dimittit primũ absqꝫ mora

in manus ordinarii in cuius epi
scopatu ē ipso iure est etiā priua
tus secūdo: ⁊ ē ihabil' ad sacros
ordines et ad quodcūqȝ aliud be
neficiū ꝑ extrauagantē 10.22.
¶ Itē absqȝ dispēsatione nō pōt
quis tenere plures ecclesias vel
prebēdas que tñ nō habeāt curā
animarū nisi in quinqȝ casibus
Primus qñ sunt ita tenues ꝙ
neutra illarū sufficiūt ad susten
tationē. Secūdus si vna depē
det ab altera. Tertius propter
raritatē clericorū. Quart⁹ si ec
clesia ē annexa prebende vel di
gnitati. Quintus si babet vnā
intitulatā et aliā cōmendatā: sȝ
tal' cōmenda de parrochiali ec
clesia fieri nō pōt: nisi ei qui at
tigerit vigesimūquintū annū ⁊
sit sacerdos: et tali nō pōt cōmit
ti nisi vna ex euidēti necessita
te vl' vtilitate: et durat nisi per
sex mēses. extra de elec. c. nemo
in sexto.
¶ Si habȝ plures ecclesias l' pre
bendas habentes curā animarū
absqȝ dispēsatione pape: fur ē ⁊
latro ⁊ continue in mortali: nec
episcopus pōt dispēsare in hoc.
¶ Si etiā habet ꝑ dispēsationē
pape: sȝ subrepticie. puta qr petē
donū tacuit de alio quod habe
bat: l' dixit se habere legittimā
etatē cū nō haberet et hmōi idē
iudiciū est.
¶ Si ꝑ dispēsationē episcopi ha
bet plura bñficia sȝ simplicia: sȝ
ad supfluitattē vel etiā ꝑ dispē
sationē pape simplicia vel cura
ta cū vnū sibi sufficeret secūdū
statū suū nō videt' tutus in cōsci
entia sua: qr dissipatio est et nō
dispensatio.
¶ Si accepit ecclesiā parrochia
lem a quocūqȝ cū ñ attigissȝ. 25.
annum absqȝ dispēsatione pape
circa etatē nulla est dispensatio
et nullū sibi ius habet. c. licȝ ca
non. de elec. in sexto.
¶ Si infra annū ꝯputandum a
die assignationis sibi regiminis
ecclesie nō fecit se ad sacerdotiū
ꝓmoueri: ē ipso iure priuat⁹. eo.
. c. licȝ canon. ¶ Itē tenet' ꝑsona
liter residere in residentia. Pōt
tñ episcopus causa ratōnabili di
spēsare ad tēpus tantum. Sȝ de
ꝓmotōe ad sacerdotiū infra an
num nō extēdit' ad ecclesias col
legiatas habētes curā nec ad as
sumptos ad earūdem regimen.
de elec. c. statutū. li. 6. Possunt
etiā episcopi dispensare cū ipsis
qui habēt vel habebūt ecclesias
parrochiales vt vsqȝ ad septēni
um litterarū studio insistētes ꝓ
moueri nō teneant' nisi ad ordi
nē subdiaconatus: quē nisi infra
annū suscipiāt sūt ipso facto pri
uati tali beneficio et medio tpe
ꝑ vicarios illis ecclesiis ꝓuideat'
de elec. in. 6. c. cum ex eo.
¶ Si habēs quodcūqȝ beneficiū
simplex et quantūcunqȝ paruū:
nisi dicit horas omni die peccat
mortaliter omittēdo ex negligē
tia. etiā si ñ sit in sacris ꝯstitut⁹
¶ Si canonicus vl' alius cleric⁹
recipit quotidianas distributio
nes que dātur interessentib⁹ ho
ris cū nō interfuerit: furtū ꝯmit
tit et tenet' ad restitutionem.
¶ Si cū nō possit ꝑ se curā exer
cere ecclesie non posuit ibi loco
sui idoneū qui bene officiaret: sȝ
malū ⁊ ignorantē qui ex suo ma
lo scandalizat vt notorius forni
cator et lusor et hmōi: vel qui ne
scit ministrare debite sacramē

ta et confessiones audire peccat
mortaliter. qm̄ oīa mala que se
quūtur ei imputanť.
¶ Si vere non pōt inuenire ido
neū p se exerceat: ł si nō pōt ali
ter ꝓuidere renūciet.
¶ Itē n̄ licꝫ prelato sub precio ł
annuo cēsu cōcedere vices suas
seu iurisdictionē. qꝛ spūale ē. ex
tra ne prelati vices suas .c.i.2.
et.3. videlicꝫ si diceret. ꝯcedo ꝙ
exerceas vices meas vel talē iu
risdictionē et totū lucrū sit tuū:
et dabis inde mihi tantū: illici
tū est: sꝫ ꝯmittēdo pure vices su
as licet cōstituere ei salariū. 12.
.q.2.c. caritatē tuā. videlicꝫ di
cendo. dabo tibi tātū ꝓ salario
tuo ⁊ totū lucrū erit meū. Inno.
hec. ¶ Si alienauit res eccłiasti
cas. videlicet bona mobilia. vt
res sacras. vł immobilia. vt pos
sessiones sine necessitate vł ma
iori vtilitate ł obseruata forma
iuris et hmōi grauiť peccauit.
¶ Itē de exercitio cure aīarum
quō se habuit in audiētia cōfessi
onū. in collatiōe alioꝝ sacramē
toꝝ. in visitatōne infirmoꝝ. pre
cipue ne deficiāt eis sacramēta
cū expedit. In admonitione sub
ditoꝝ. in correctōne vicioꝝ. pre
cipue quoad notorios peccatores
cōcubinarios. tenētes inimicici
cias et hmōi.
¶ Si non āmouit nō cōfitētes et
nō cōmunicātes annuatim quā
tum potuit: significādo epō cum
nō potuit et hmōi. nā oues ex ne
gligētia pdite ab eo requirētur
de quibus et aliis supra dictis ⁊
hmōi habes satis i tertia parte
summe.
¶ Si alienos parrochianos audi
uit nō habēs auctoritatē specia
lem: ipse vel ipsi. qꝛ non pōt eos
absoluere.
¶ Si emit aliquas res imortales
de fructibꝫ ecclesie. qꝛ tales de
bēt remanere eccłie. vn̄ si emit
nomine alterius ut sic posset da
re et legare cui vellet fraus ē et
furtū et ad restitutionē teneť.
¶ Si indulgētias p se vedit cū
nō posset. vel plures dixit habe
re ecclesiā suā ꝙ habeat ob que
stum ē mortale.
Si reliquias nouas exhibuit po
pulo honorādas nō approbatas
ab ecclesia.
¶ Si nimis facilis fuit ad disp̄e
sandū in ieiuniis eccelesie.
Si elemosynas extorsit a pplo
et a subditis ad quas n̄ tenebať
¶ Si questores dicere mēdacia
in ecclesia sua pmisit: et quod pe
ius ē si fecit pactū cū eis de quo
ta. ¶ Si secūdas nuptias benedi
xit. ¶ Si pmisit christianas nu
trices seruire in domo iudeorū.
¶ Si sustinuit sortilegas et diui
natrices in sua parrochia.
¶ Si pmisit ludos vel malas cō
suetudines nō obuiādo quātum
potuit.
Clerici vero qui manifestis vsu
rariis alienigenis aut alias om
nidis de terris ipsorū ad fenus
exercendū domos locāt: vel alio
titulo cōcedūt ipso facto sunt ex
cōmunicati nisi sint episcopi. de
vsur. c. vsurarū. li. 6.
¶ Clerici. archidiaconi. plebani
decani. prepositi. cātores et alii
clerici psonatū habentes ac etiā
sacerdotes qui audiūt in scholis
leges vł phisicā: post duos men
ses si nō dimittūt hmōi lectōnes
sunt excoīcati. c. sup specula. ex
tra. ne cle. vel mona.

¶Clerici ⁊ religiosi qui inducūt aliquē ad vouendū vel iurandū vl' fide interposita seu alias promittendum vt sepulturas apud eos eligāt vel iam electā nō mutent sūt excommunicati nec possunt absolui nisi p papā: nisi in mortis articulo. cle. cupientes. de penis. Idē de religiosis.

¶Clerici qui sciēter et spōte participauerīt cū excoīcatis a papa et ipōs in officiis receperūt sunt excoīcati et absolutio pape reseruatur. c. significauit. extra. de sen. excō.

¶Falsantes litteras pape: l' falsis sciēter vtētes: vel remouētes etiā vnā litterā de bullis pape sunt excoīcati et absolutio pape reseruatur.

¶Clerici sepeliētes in ecclesiis l' cimiteriis eoꝝ excoīcatos a iure vel vsurarios manifestos vel nominatim interdictos tēpe interdicti in casibus nō cōcessis sunt excōmunicati. cle. eos. de sepul.

¶Sepeliētes vero se occidentes vel in torneamētis morientes ⁊ hmōi peccāt mortaliter nec sunt excōmunicati.

De religiosis. c. iij.

Circa religiosos ⁊ religiosas Si sint clerici vel ordinati iterrogari possūt de his de quibus supra dictū est in. c. de clericis in ꝯmuni ꝓut erit expediēs.

¶ Si vero sūt beneficiati in ecclesiis curatis. de his habes i. c. precedēti. sꝫ etiā vltra predicta etiā de infra scriptis que sunt ꝓpria eoꝝ dicendū ē et primo.

¶Si fuit recept⁹ ad monasteriū per symoniā mortale ē. Si vero fuit symonia mētalis tm̄ penitētia abolet. Si vero pactionalis sit q̄r. s. monasteriū exigit tm̄. al's nolebat eū recipe. et ingrediēs vel ꝓpinqui eius tantū dederūt vl' minus pro ipso ingressu: nisi forte cū monasteriū ē ita tenue: q̄ nō sufficit illi ꝓuidere. nā tūc oblatis spūalib⁹ gratis. i. in ingressu licet petere et pacisci de tēporalibus de quibus debeat uiuere: vel dicere illi porta tecū si vis comedere mecū. secūdū host et aliquos alios. secus si monasterū est pingue ⁊ pōt illi ꝓuidere nō pōt fieri aliqua pactio ul' exactio absqꝫ vicio symonie. tūc vltra peccatū recipiēs vl' receptus vl' recepta debēt expelli de illo monasterio. extra de symonia. c. qm̄. Pōt tm̄ epūs in hmōi dispēsare. vt. s. non expellat de monasterio. Ray. et Uul. precipue reperitur talis symonia in monialibus vbiqꝫ terrarū. nō sic vero est de viris religiosis.

¶Si ingressus ē religionē n̄ pura intētione. s. seruiēdi deo: sed alia de causa: videlicꝫ nō laborādi. vel si est monialis: q̄r non potuit nubere. et quia posuerūt pa rētes ipsam inuitā licet male fecerint. tm̄ potest et debꝫ mutare intentionē. s. vt ibi manere velit ad seruiendū deo: et sic erit i bono statu alias erit in mortali. Sꝫ si reperit se in monasterio dissoluto nō viuente regulariter: querat si potest mutare locū cum dispensatione si indiget. quod tm̄ in moniali erit difficile. quod si non potest: non sequatur turbā: id est alios vel alias in malū: sꝫ seruet ipsa ordinem suū si ad bonum non potest reducere alios l' alias.

¶ Si ingrediēs monaſteriū reti
cuit impedimēta que habuit ad
illud ſciēter. videlicʒ qꝛ erat ſer
uus: vl' habebat occultā infirmi
tatē: vel alterius religionis ꝓfeſ
ſus: ꝯiugatus: debitoꝛ in multis
et hmōi: peccauit moꝛtalit': pꝛe
cipue ſi ſciebat tale impedimen
tum et ꝑ illud nō poſſe recipi ad
religionē. Uel de his īterroga
tus mendaciū dixit et pōt et de
bet de monaſterio expelli ſi ali
ter prouideri nō poteſt.

¶ Si habet votū religionis arti
oꝛis anteq̄ intrat laxioꝛē: prius
debʒ querere diſpēſatōnē: ſi eti
am eſſet bona. et multo foꝛtius
poſt ꝓfeſſionē in vna religione
nō pōt ad aliā tranſire equalem
vl' laxioꝛē et de mendicāte oꝛdi
ne ad mendicantē: vel de men
dicātibus ad monachalē tranſi
re nō pōt ſine diſpēſatione pape
niſi ad cartuſienſes.

¶ Si induxit aliquē ad religio
nem ꝑ ſymoniā vel per fraudes
puta aſſerendo ibi obſeruari re
gulā: quod nō fit. vel dicēdo ſe
ad nihil obligari ⁊ reticendo ſe
ueritates religioniſ quas ille nō
intēdit ſeruare ⁊ huiuſmodi pec
cauit moꝛtalit'. De illis qui etiā
volētes ingredi religionem ali
quā in qua bene viuit': auertūt
vt trahāt aquā ad ſuū molendi
num infamāteſ illos et crimina
imponētes: ſuas autē vſqʒ ad ter
tium celū extollētes: nō euadere
damnationē certū eſt. qꝛ ꝯtra
caritatē agūt cōtra iuſtitiā ⁊ cō
tra ſacrā ſcripturam agūt.

De voto paupertatis.

SI in religione exiſtēſ obſer
uauit paupertatis votū ni
hil retinens uel retinere delibe
rās. eſt moꝛtale enim ꝓpriū ha
bere: et totiēs quotiēs illud ꝓpo
nit. Dicit' aūt ꝓpriū quod celat'
pꝛioꝛi ſuo. vt ſi habeat et teneat
pecuniā vel veſtē neſciēte pꝛela
to: vel ſi ſciat: tñ ꝯtra uoluntatē
eius et abſqʒ ſciētia: vl' ſi de licē
tia eius et volūtate: tñ non para
tus ſibi reddere ad petitōnē eiuſ
ſed recuſare ſi poſſet de facto: et
multo peius ſi non ſolū mobilia
ſed etiā immobilia vt redditꝰ et
poſſeſſiones retinet vt pꝛopꝛia:
dās vendēs et diſſipans. ut pla
cet. nec pꝛelatus pōt dare licen
tiam ſic retinēdi: nec papa pōt
in pꝛopꝛio diſpenſare. extra de
ſtatu monachoꝛum. c. cū ad mo
naſterium.

¶ Si dedit bona monaſterii ſi
ue ꝯuentus aut ſuperioꝝ licētia
habita: vel pꝛeſumpta.

¶ Si aliquid occulte recipit vel
tenet: moꝛtale ē et ꝓpꝛietas.

¶ Si repꝛieus ſe in loco vbi nō vi
uitur in ꝯmuni ꝓpter quod opoꝛ
tet eū ſibi ꝓuideri de neceſſariiſ
habʒ aliqua veſtimēta: vel pecu
niam ⁊ aliquod huiuſmodi cum
bona licentia bñplacito pꝛelati
aduertat diligēter. Primo qui
dem vt ꝑ eū nō ſtet quin omnia
velit ponere in communi: ſi alii
vellēt. et ad hoc operatur quātū
poteſt. Secūdo ſi hec nō pōt ſēꝑ
ſit paratus ſimpliciter ponere
omia et dimittere in manus pꝛe
lati. Tertio vt de huiuſmodi cō
ceſſis nihil det ſine licētia ſupe
rioꝛis ſui generali l' ſpeciali etiā
in elemoſinis niſi i extrema ne
ceſſitate. Quarto vt nō theſau
rizet: nec ſuꝑflua teneat: nec de
licioſa querat: nec multū inqui
rendo ſollicitet nec habeat inoꝛ

61

dinatū affectum in huiusmodi ⁊ sic poterit transire si in aliis bene se habeat: secus si agēdo non religiose: sȝ laicaliter viuit. Sȝ et cū predictis si possȝ locū inuenire vbi in ꝯmuni viuit melius ei esset.

De voto castitatis.

SI seruauit votū castitatis nō solum ab omni carnali ope et contactu venereo se abstinendo: sȝ etiā ab omni locutōne turpi et amatoria: ⁊ ab omni cogitatione immūda deliberata: et delectatione morosa: q: i quolibet hoꝝ est mortale: vt dictum est supra circa secundū et nonū preceptū. Est etiā sacrilegium quod grauius ē. et q: ad ista deuenit̄ per cōuersatōnē ⁊ familiaritatē: ideo inquirendū est si habet domesticitatem cū aliquo si monialis: vel cū aliqua: si religiosus. et si hoc reperit̄ esse extra casum necessitatis: prohibendus est: alias nō absoluēdus. q: quasi impossibile est ꝙ talis nō incidat in ruinā. di. 23. c. hospitiolum. et di. 81. ꝑ totum. Scandala etiam multa et oblocutiones sequūtur in populis et huiusmodi: et ideo ꝓhibēdus ē: et consanguineoꝝ etiā rarus sit accessus.

De voto obedientie.

SI fecit cōtra votū obedientie quod est sēper mortale. Et nota ꝙ nō semp quādo quis agit aliquid cōtra regulā suam vel transgreditur regulā: vl' cōstitutiones facit ꝯtra obediētiā sȝ quādo facit ꝯtra precepta ꝯtēta in regula et constitutionibus suoꝝ superiorū: vl' quādo aliquid transgredit̄ ex cōtēptu quantū cunqȝ illud sit minimū. Quando vero prelatus vel prelata iniungit aliquid fieri precipiendo vel mandando in virtute sancte obediētie: vel spūssancti vt facias hoc: vl' sub pena excōmunicationis et huiusmodi: illud dicit̄ preceptū cuius trāgressio ē mortalis. Idē esset quando prelatus aliquid mādaret subdito quocūqȝ loqueret̄ declarās sibi ꝙ intēdit obligare illū sub pctō mortali ad faciendū illud. ⁊ intellige si mandat quod nō sit illicitū: ⁊ tale ꝙ teneat̄ subditus ei obedire. Similit̄ quādo in regula vl' cōstitutōibus est aliquid preceptoꝛie mandatū: vl' sub pena excommunicatōis: vl' sub pena carceris: vel sub pena grauioris culpe: vl' per similē locutionē ꝯmuniter cēsetur obligare ad mortale. alias aūt faciendo cōtra cerimonialia: vt frāgere silentium tarde venire ad choꝛū et hmōi: est veniale. nisi quis faceret ex contēptu: q: tūc mortale. Consuetudo autē quāuis nō sit ipse cōtemptus: tñ est inductiua contēptus. et ideo caue ne assuescas alicui transgressioni.

De officio diuino.

SI dixit horas canonicas et officium defunctoꝝ quādo debet dici. Nā religiosus etiā si nō habȝ ordinē sacrū: tenetur ex precepto ad officiū: precipue si ē professus. vnde omittēdo aliquā horam peccat mortaliter et omi die qua omittit ex negligētia non ex precepto tenetur di

cere iſtud vel illud q̃uis nec de
beat ad placitū ſuū mutare offi
ciū: ſ3 debet dicere ſecundū ordi
nem ſuū.

¶ Si ñ fuit cū aliis in ecclesia ⁊
nimis tardauit ad dicendū offi
ciū. ¶ Si ſomnolēter vel dormi
uit: redicat vel aliquid loco eiuſ
dicat. ſ3 ſi ꝑ maiori parte dormi
uit: totū reiteret.

¶ Si ibi incōpoſit⁹ fuit et oculis
vagis. ¶ Si riſit vľ ridere facit
vel aliquā leuitatē vľ locutionē
fecit nō neceſſariam.

¶ Si mēte diſtractus. precipue
quādo nō aduertit.

¶ Si male legit vľ cātauit ľ in
clinauit ex negligētia. in quoli
bet hoꝝ ē pctm̄ veniale coiter.

¶ Si elegit prelatū ꝑ ſymoniā:
vel etiā et ſi non ſymoniace: tm̄
indignū ſcienter.

¶ Si nō illū quē iudicauit melio
rem ad officiū illud: ſ3 aliū rōne
amicicie: vel alia intētione mū
dana mortale eſt.

Si accuſauit calūnioſe prelatū
vel ſociū de aliquo criminali uľ
teſtificatus ē vľ deſiſtit ab accu
ſatione iniuſte: vľ alias infama
uit prelatū vel ſubditū dicendo
criminalia de eis: etiā ſi eſſent
vera intētione infamādi morta
le ē. Idem ſi ſecreta ſui ordinis
reuelauit ſine cauſa iuſta ⁊ ratō
nabili. et quō quis teneať ad re
ſtitutionē fame in ſūma in ſecū
da parte diffuſe. ¶ Itē ſi in viſi
tatōne prelatoꝝ nō reuelauit di
cēda que ſunt cōtra honeſtatem
religionis de prelatis et ſociis ⁊
precipue qñ coiter ſic ſeruať ⁊ fit
preceptū a viſitatione vt dicāt
que indigēt correctione: tūc enī
omittere aduertēter que dicēda

ſunt ē mortale peccatū. deb3 tñ
intelligi preceptū ſeruato ordie
fraterne correctōnis. vñ oino oc
culta de quibuſ pōt preſumi emē
datio dici nō debēt. vbi aūt nō
ſperať emēdatio et preſumiť re
ciduatio vľ aliquod magnū ſcā
dalū dici debet: nō tñ accuſādo
ſi ſufficiēter ꝓbari nō pōt. quia
tūc grauiter pecccaret: ſ3 ſimpli
citer denūciādo prelato ut patri
ſi ſperareť ꝙ inde prouidebitur

¶ Si fecit vel coopatus ē ad ali
quā cōſpirationē cōtra prelatos
vľ inuenit aut ſectatus ē partia
litates et ſectas in monaſterio:
aut ꝯuentu: aut diuiſiones: quia
mortale ē et crimina mūdanorū
vel demonioꝝ potiuſ q̃ religio
ſoꝝ. ¶ Interrogādi etiā ſunt de
duodecim abuſiōib⁹ clauſtri ſe
cundū Ray. que ſecūdū Ugonē
ſūt iſte. Prelatus negligens. di
ſcipulus inobediēs. iuuenis ocio
ſus. ſenex obſtinat⁹. monachus
curialis vel cauſidicus. habitus
precioſus. cibuſ exquiſit⁹. rumor
in clauſtro. lis in choro. diſſolu
tio in dormitorio. irreuerentia
circa altare. In his quādoq3 eſt
mortale quādoq3 veniale ſecūdū
qualitatem facti et intētionem:
Magna etiā ē abuſio religioſū
iurare in coi locutione etiā ſi di
cat veritatē. et etiā maledicere:
et blaſphemare: etiā ſi ex leuita
te. Interrogandū eſt etiā preci
pue de cerimoniiſ principalibuſ
et de eſu carniū extra infirmita
tem. de lineis nō vtēdis ad car
nem. de lectis non plumeis. de
ieiuniis regule vel cōſtitutionū
de obſeruantia ſilētii in certis
horis et locis. Ad que omia obli
gantur omnes monachi: et etiā

religiosi et monachi sācti Bene
dicti. extra de statu mona. c. cū
ad monasteriū. et plures religi
osi aliorū ordinū ex cōstitutioni
bus suis. Et licet prelatus in his
possit dispēsare: nō tn̄ potest dis
sipare. quod ē secundū Bernar.
quādo fit absqꝫ causa rationabi
li et vrgēte, alias peccatū est di
spēsanti et dispēsato plus et mi
nus secundū trangressionem.
¶ Si in obediēdo male se habu
it. videlicet quia obediuit ī ma
lo. puta dicendo mendaciū. vel
ex negligentia dimisit cōmune
mandatū vel tardus fuit ad obe
diendum. vel nō affectuose: sed
querulose vel dissolute et nō cū
maturitate.
¶ Si irreuerens circa maiores:
egre sustinens reprehensores et
cū indignatōe coiter ueniale.

De exercitio.

SI vacauit ocio quod est sen
tina omniū maloꝝ ⁊ quātū
¶ Si inutiliter expendit tēpus
faciendo ea que sunt nullius va
loris.
¶ Si fecit exercitia mundanoꝝ
vt faciendo bursas vestes opere
polimito recamationes vl' linea
reticulata et huiusmodi: vl' cōfe
ctiones nimis preciosas: vl' alia
gulosa. quia magnū peccatum:
et abusio est ac occasio multorū
malorū: et ideo prohibendū est.
hoc malū etiā reperit̄ in monia
libus modernis.
¶ Si conuersando fuit nimis le
uis: vl' alios inducēs ad leuitatē
vel risum verbis gestibus vel so
latiis: que aliquādo sine peccato
fieri possunt ad recreationē: vl'
sublenandū se l' alios de accidia
raro tū decꝫ hmōi religiosos.

¶ Si aliquando irrisit vel gesti
uit quod simiis cōgruit et histri
onibus. non religiosis.
¶ Si murmurauit circa victum
et vestitum.
¶ Si impatienter tulit graues
mores aliorum.
¶ Si se grauē reddidit aliis.
¶ Si singularitatē quesiuit in
cibo. vestitu. dormitu ⁊ aliis vn̄
frequēter oritur in ipsis sūꝑbia:
et in aliis murmuratio et indi
gnatio.
¶ Si fratrē delinquentē nō fra
terne admonuit: vl' defect⁹ alio
rum prelato nō significauit vt
adhiberet remedium seruato tn̄
ordine fraterne correctionis: in
his cōmuniter est veniale.
¶ Si murmurauit cōtra sibi cō
mittentē tanꝙ indiscretū.
¶ Si impatiēter se habuit dure
loqnēdo cū quibus se non habet
intromittere.
¶ Si nō diligēter tractauit res
monasterii.
¶ Si nimis tenax fuit in dando
vl' si nimis ꝓdigus: l' si acceptor
ꝑsonarū sine cā ratōnabili dās
magis vni ꝙ alteri de reb⁹ coi
bus. ¶ Si dedit quib⁹ nō potuit
videlicꝫ qr nō habebat licentiā
¶ Si ꝑmisit res ꝑire ex negligē
tia: l' nimis sollicitus fuit ꝓpter
hoc parū vacando sibi ꝓpt mul
tiplicatōnē tꝑaliū. quod vicium
hodie multū regnat.
¶ Si nō fuit sollicitus ad adiscē
dum ea ad que tenet̄ secundū re
gulam et ↄstitutiones peccat. ex
ignorātia etiā trāsgrediēs non
excusat̄ a peccato.
¶ Si est sacerdos debet querere
scire que ꝑtinent ad debite cele
brandū. ¶ Si ↄfessor que ꝑtinēt

ad illud officium. ¶ Si in his ē
negligēs precipue cum potest:
grauit peccat: sed debꝫ etiā fre
quēter legere scripturā vel doc
tores exponētes: vel alios libros
deuotos et vtiles vñ instruat et
cōfortetur ad bonum.
¶ Si legit curiosa et inutilia ꝓ
pter qđ retrahit a magis neces
sariis vel doctores gētiliū vel fi
ctiones poeticas et hmōi: qꝛ pec
catū est curiositatis.
De ptinētib⁹ vero ad religionē
habes diffuse in..3. pte sū.

De cōfessione et oratione.

SI nō orauit vltra officiū di
uinū priuatim ꝓ se et ꝓ ali
is cōsanguineis benefactoribus
viuis et defunctis: precipue recō
mendatis vt debꝫ sollicite.
¶ Si frequētauit ꝯfessionē et cō
munionē secūdū regulā suam ⁊
morem. Monachis vero nigris
preceptū ē ꝙ coicēt semel i men
se. cle. ne in agro. de statu mo.
¶ Si ñ vacauit meditationi que
pmaxime inducit deuotionem.
¶ Si fuit tepidus in dilectione
dei et ꝓximi nō ardēter affectās
honorē dei et salutē aiaꝝ vt de
cet. ¶ Si ingratus ad recogitā
dū et cognoscendū sua bñficia
et recōpensādū deuote ipsi deo
seruiēdo. ¶ Si nō preparauit se
ad diuina vt debuit: hec sūt pec
cata i quib⁹ quotidie offēdit de⁹
et impedit ꝓfectus religiosis.

De amore parentum.

SI nimis carnal'r dilexit cō
sanguineos nimis affectās
eoꝝ ꝓspitatē l' gaudēs de ea aut
ꝯtristat nimis de aduersitate.
¶ Si nimis eos visitat vl' querit
uel gaudet visitari.
¶ Si cū eis loquit de secularib⁹
que nō expediūt vl' etiā cū aliis
de guerris et hmōi frequēter in
terrogat et audit.
Si pro eis ꝓcurat bñficia ecclesi
astica vl' tēporalia nō aptus be
neficiis i quib⁹ possꝫ eē mortale.
¶ De aliis vero viciis coibus. s.
ira. supbia. inuidia et hmōi vi
de supra in prima parte. De his
vero que ptinēt ad regulā suam
ipsemet videat p se et dicat.
¶ Si penas aut penitētias taxa
tas vel iniūctas a regula vel cō
stitutionibus vel a prelato nō fe
cit peccauit: si ex negligentia.
Si nullo modo essꝫ paratus face
re etiā prelato precipiēte: ē mor
tale.
¶ Si nō intēdit pficere in vita
sꝫ que seruat inuitus facit et ma
le ꝯtentus ē esse in religiōe ypo
crita ē et in statu damnationis.
Tho. Qui vocant ad dirigēdas
moniales in electionib⁹: nisi ab
stineant ab his p que possꝫ oriri
discordia inter eas sūt excoicati
¶ Religiosi et clerici inducētes
ad vouendū. iurandū vl' promit
tēdum de eligendo apud eos se
pulturam: vel vt eā ulterius non
mutent iam electam: sunt excō
municati excōmunicatiōe papa
li. cle. cupientes. de penis.
¶ Religiosi qui absqꝫ speciali li
cētia proprii sacerdotis sollenni
zarēt matrimoniū aut ministra
rent sacramentū eucaristie l' ex
treme vnctionis excōmunicati
sunt excōmunicatōe papali. cle
prima. de priui religi.
¶ Religiosi qui excōmunicatos
a canone absoluūt in casibus nō
concessis: aut qui absoluunt a sē
tentiis per statuta synodalia vl'
ꝓuincialia promulgatis aut ab

ſoluūt a pena et a culpa ſnut ex
cōmunicati excoicatione papali
p. d. cle. primā. de priui. reli.
Inquiſitores hereticoꝝ qui odio
gratia vel lucro ꝯtra iuſtitiā et
cōſcientiā omiſerit ꝯtra quēpiā
ꝓcedere: vl' ipſam hereſim aliūſ
imponere aut imponerēt q̄ offi
ciū eoꝝ impedirēt: ſūt excoicati
excoicatōe papali. cle. multoꝝ:
de hereticis. Religioſi mēdicā
tes ꝓfeſſi trāſeuntes ad aliquam
religionē monachalem excepto
ordine cartuſieñ. et ſimilit reci
piētes ſūt excoicati excoicatōne
papali p ꝯſtitutōez Martini qui
ti factā Conſtantie.
¶ Clerici ſciēter et ſpōte excoicā
tes excoicatione a papa in diui
nis ſūt excoicati excoicatōne pa
pali ſecundū hoſt. iſta excoicatō
habet dubium.
¶ Participantes in crimine ꝓpt
quod aliquis ē excoicatus aliqua
predictarū ⁊ aliarū excoicatōnū
ſūt excoicati p papā. c. ſi cōcubi
ne. de ſen. ex.
¶ Abſoluētes aliquē ab aliqua
predictarū excoicationū citra ſe
dē aplicā preterq̄ in mortiſ arti
culo qui taliter abſoluti ſi nō ſe
repreſentāt ei a quo poſſūt abſol
ui q̄citius poſſūt vl' mittāt ꝓ ab
ſolutōne reincidūt in eādē. ſ. ex
cōmunicatōnē papalē. c. eos. de
ſen. ex. in ſexto.
¶ Sepeliētes corpora in cimite
riis tempe interdicti in caſibus
nō ꝯceſſis a iure ſūt excoicati p
excoicationē epālē. cle. eos de ſe
pul. ¶ Sepeliētes excoicatos pu
blice aut nominatim iterdictos
vel vſurarios manifeſtos ſcient
i cimiteriis ſūt excoicati. d. cle
eos. ¶ Clerici locātes domos ma
nifeſtis vſurariis ad fenus exer
cendū ſeu alio titulo cōcedentes
ſūt excoicati. c. vſurarū. de vſu
ris. li. 6. ¶ Nō electus a duabus
partibus cardinaliū et ſe gerēs
ꝓ papa ē excoicatꝰ. c. lz. de elec.
Monachi et canonici regulares
archidiaconi. decani. prepoſiti
plebani cātores et alii clerici pſo
natū habētes aut quiuis preſby
teri qui audiunt leges vel phiſi
cā ſūt excoicati. c. nō magnope
ne cle. vel monachi ſe rebꝰ ſecu.
immi. ¶ Religioſi dimittentes
vbicūqz habitū ſue religionis et
accedētes ad queuis ſtudia litte
rarū ſine licētia prelati aut ꝯuē
tus ſui ſunt excoicati. c. vt peri
culoſa. ne cle. vel mo. li. 6.
Religioſi qui decimas debitas
eccl'iis ſibi appropriāt l' vſurpāt
ſiue qui nō pmittūt ſolui eccl'iis
decimas de animabus familiaꝝ
et paſtoꝝ ſuoꝝ: ſi ñ habēt admi
niſtrationē et beneficia ſunt ex
cōmunicati. ſi habēt ſūt ſuſpēſi
niſi requiſiti deſtiterint infra
mēſem. cle. religioſi. de deci.
¶ Monachi et canonici regula
res non habētes adminiſtratio
nem et ſe conferentes ad curias
principū vt damnū monaſteriis
inferāt aut prelatis ſine licētia
ſuorū prelatoꝝ ſiue qui tenēt in
fra ſepta monaſterii: ſūt excom
municati. cle. ne in agro. de ſta
tu monachorum.
¶ Religioſi necnō moniales ꝓ
feſſi ꝯtrahentes matrimoniū et
alii clerici cōſtituti in ſacris de
facto. ſ. ſunt excōmunicati. cle.
eos. de cōſan. et affi.
Inquiſitores hereticoꝝ qui pre
textu officii inquiſitionis quibꝰ
uis modis illicite pecuniā extor

quent vel sciẽter bona eccl'iarũ ob delicta clericoꝝ fisco ecceſie applicãt sũt excoicati: nec absolui põt: nisi plene satisfecerit ul' a quibus extorserũt. cle. nolẽtes extra de hereti.

¶ Religiosi nõ seruãtes interdictũ quod seruat sancta romana ecclesia. cle. ex frequentibus. de sen. ex.

¶ Religiosi qui cõfitentib' sibi nõ faciũt cõscientiã sciẽter de decimis soluẽdis tales ab officio predicatõnis sunt suspẽsi donec cõmode possũt faciãt eis cõscientiam et si interim predicãt sunt excoicati. Similiter et religiosi qui dicunt aliqua verba vt retrahãt audiẽtes a solutiõe decimarũ sunt excoicati: cle. cupientes. de penis.

¶ Religiosi mẽdicantes qui domos ad habitãdũ vl' loca de nouo reciperẽt aut mutarẽt ul' alienarẽt de nouo recepta. cle. cupientes. de pe. fratres mioꝛes qui tpe interdicti recipiunt ad diuina fratres l' soꝛoꝛes de tertio ordine sãcti frãcisci sunt excõmunicati. c. cũ ex eo. de sen. excõ. in clementinis.

A prelatis in cõmuni inquirendum est primo. .c. 14.

SI legittime assecutꝰ est dignitatẽ seu prelationẽ: an videlicet aliqua irregularitate vel sententia fuit irretitus cũ fuit assumptus ad prelaturã i qua nõ fuit dispẽsatus vel absolutus videlicꝫ fuit bigamus.

¶ Si opatus ẽ in causa sãguinis

¶ Si illegittimus.

¶ Si excoicatus vel suspensus: l' notoꝛius cõcubinarius: qr̃ libet hoꝝ hoc sciẽs tenet prelaturam furtiue: vñ ẽ cõtinue in moꝛtali

¶ Nota q illegitimus ad dignitatẽ vel beneficiũ curatũ uel prioratũ in religiõe qui creaẽ per electõnẽ sine dispẽsatione pape ꝑmoueri nõ põt. Ex priuilegio tñ magistri oꝛdinis cum his põt dispẽsari ad prelaturã in oꝛdie predicatoꝝ. de hoc habes in. 4. parte sũ. ti. de cẽsuris eccl'iast.

¶ Si rite ⁊ absqꝫ vicio symonie fuit electus cõfirmat' ⁊ oꝛdiat'.

¶ Si interposuit preces ꝑ se vel ꝓcurauit q alius poꝛrigeret preces: symonia est. et si fuit symonia pactionis indiget dispensatione pape: et anteq̃ sit dispẽsatus tenet furtiue dignitatẽ. de hoc in. 2. parte sũ. titu. de symonia. et in oibus que habes supra in. c. de beneficiatis. et in. c. de clericis. in cõmuni potes interrogare ꝓut erit expediẽs. Et si ẽ prelatus religiosus: interrogandum ẽ de his que sunt in capl'o precedẽti. et de aliis que sequũẽ

¶ Si aliquod manifestũ peccatum in subditis dissimulauit et nõ coꝛrexit: aut si nõ manifesta que tñ ad eius notitiã aliqualiẽ ꝑuenerũt vlterius nõ quesiuit: si vero ex negligẽtia dimitteret: puto moꝛtale quoad crimialia. si autem ex aliqua ratõne vt ad maius scandalũ vitandũ secus.

¶ Si in capitulo equus index nõ fuit.

¶ Si de rebus monasterii dilapidatoꝛ fuit.

¶ Si supioꝛib' suis nõ obediuit.

¶ Si causas sibi a supioꝛibus cõmissas nõ secundũ ꝯsiliũ peritorum: sꝫ secundũ acceptionẽ per

ſonarū determinauit. In cibus
eſt peccatū mortale vel veniale
ſecundū quātitatē exceſſus ⁊ ma
liciā et negligentiā.
¶ Si indignos ⁊ nō idoneos in
officiis poſuit ⁊ maxime ad curā
animarū ⁊ male videt̄ talis poſ
ſe excuſari a mortali: ſi eos quos
ſcit malos et in mortali ꝑſeuera
re ponit ad curā animarū cū po
teſt repellere· nec credo ꝙ excu
ſet paucitas. ſ. q2 ñ īueniūt aliī
⁊ etiā ſi iſte ſit alias īduſtrioſus
multū et bene officiet eccleſiam
in exterioribꝰ. Idem cū ſuſtinet
taleſ ſi illoſ poteſt iuridice remo
uere.
¶ Si poſuit ad audientiā cōfeſſi
onū notabilit̄ ignorātes et ine
ptos vel criminoſos: mortaliter
peccauit ꝑ regulā Qui cauſam
damni dat. Idē ſi talis tolerat
cum poſſit remouere niſi forte a
ſuꝑiori ſint ad hoc poſiti. Sed
quā curā de ipſis habebit cum
ad ſui damnationē exerceāt ta
les officium audiēdi cōfeſſiones
quomodo autē dicat̄ ineptus uel
notabiliter ignorās habes i ſū.
¶ Si fuit nimis pōpoſus et curi
oſus in edificiis eccl'ie vl' mona
ſterii. in ornamētis et hmōi: qd'
eſt ꝯtra ſententiā hieronymi ⁊
ambroſii. 12. q. 2. c. aurum. ⁊. c.
gloria epi. et etiā bernardi. Et
tñ a modernis fiūt hodie multe
ſuꝑfluitates et curioſitates et pa
latia cōtra exēpla omniū ſāctoꝝ
et in his amittit̄ multū tēpus et
deuotio: ita vt cōpletis edificiis
exhauſtus videat̄ omnis ſpūs et
pauperes interea moriuntur fa
me quos de ſuperfluis eorum te
nentur ſuſtentare. 12. q. i. c. epi
ſcopus eccleſiaſticarum.
¶ Si nimis fuit ſollicitꝰ circa tē
poralia ex hoc minus debito va
cans ſpiritualibus i ſe et in ſub
ditis: ut lectōni. orationi. admo
nitioni: vtiqꝫ peccatū eſt plus et
minus ſecūdū quantitatē exceſ
ſus. Principalis enim cura eius
debet eſſe de ſpūalibus.
¶ Si ꝑ curias nimis diſcurrit li
tigādo cū ſcādalo hominū cum
poſſet ꝑ aliū modū magis pacifi
cū ſua repetere: et ſi nō tātum.
¶ Si iura et priuilegia ſue eccle
ſie nō ſeruauit et defēdit vt de
buit. Si in diſpēſando indiſcre
te ſe habuit vel q2 nimis de faci
li et ſine cauſa rationabili in ie
iuniis diſpenſauit. In eſu car
niū. In retinēdis rebus ad vſū.
In penitētiis taxatis ſecundum
regulā vel cōſtitutioneſ et hmōi
q2 peccauit inducēdo relaxatōeꝫ
et rigorē religionis eneruādo.
Uñ beatus Benedictus i regula
dicit ꝙ de omni diſpenſatione
habet reddere rationē.
¶ Si fuit nimis durus in diſpē
ſando cū debuit: precipue cū de
bilibus et infirmis et hmōi: nō
ꝓuidēs eis.
¶ Si fuit exemplaris in inceſſu
moderato: habitu non precioſo
In modeſtia geſtus. In locutōe
rara graui et fructuoſa canēſ di
ſcordiaſ. pacē nutriēſ. omneſ pa
tienter videſ et tolerās. ſingula
ritates vitās ꝯmunia ſequēs cū
poteſt. nemini blandus. affabil'
cunctis. Suſurrationes: detrac
tiones. irriſiones. confabulatio
nes malediciones. contentōnes
ni ſe et in ſuis eliminans: circū
ſpectus in omnibus. nō delecta
tus de preſidētia. ſꝫ timēs de ne
gligētia; cū de ſingul' hēat red

dere ratōnē sibi ꝯmissis. Ita cu
ram alioꝝ habeāt ꝙ sui nō obli
uiscantur. ut docet grego. in pa
storali.
¶ Si in corrigēdo fuit nimis re
missus ł nimis rigidus: utrunqꝫ
cauēdū est. vt docet gre. in mo
ralibus. ⁊ habet. 45. di. c. disci
plina. nā facilitas venie incēti
uum prebet delinquēdi. ambro.
23. q. 4. c. est iniusta ⁊ aspitas ni
mie increpationis: nec correctō
nem recipit nec salutē. Leo di.
46. c. cū beatꝰ. et. c. licꝫ plerūqꝫ
ea. di. Precipue vero circa seni
ores debet prelatus in corrigen
do se habere humanū. vt dicit
in illo. c. nisi essent habituati ī
malo. q2 tūc durius secūdū gre.
vt. d. c. disciplina. et. c. licꝫ ple
rūqꝫ. et. c. cū beatꝰ, et. c. penitu
dinis tꝑa. 26. q. 7. ⁊. c. tāta. 86.
di. ¶ Si non induxit quantū po
tuit verbo et exēplo ad obseruā
dū oīa cerimonialia ordinis sui
¶ Si malas ꝯsuetudines seu cor
ruptelas regnare permisit.
¶ Si ꝯtra regulā et decentiā re
ligionis etiā quas inuenit iā in
ductas nō abstulit quātū potuit
vt viciū ꝓprietatis. discursū fra
trū ad placitū. familiaritatem
cū mulieribus ł viris si ē mona
cha. collationē rerū amicis ⁊ cō
sanguineis sine licentia ⁊ ratō
nabili causa. esum carniū vbi n̄
debēt comedi. quod ē vniuersa
le omni monacho. de ꝯse. di. 5.
c. monacho. ⁊ precipue que sūt
ꝯtra essentialia vota religiōis
nullo mō debꝫ ꝑmittere: nec eti
am ad receptōeꝫ symoniacā mo
nialiū sicut hodie fit quasi ubiqꝫ
Qd' si n̄ pōt talia remouere: nec
est spes in futurū dimittat curā
exēplo sancti benedicti. 7. q. 1. c.
aduersitas. circa fi. in. c. fi. ea.
q. al's nec quietē suā amittat. et
tandē cū eis dānatōnē incurrat
qnicūqꝫ sit ille abbas vel abba
tissa prior ł priorissa vel al's quo
cūqꝫ noīe cēseant. nec sufficit ꝙ
prelatus corrigat vicia que ipm̄
nosse ꝯtigerit: sꝫ debꝫ diligēter
agnoscere vultū pecoris sui cōsi
derādo vias eius. Caueat aūt ne
crimina sibi delata in foro ꝯsci
entie uł in secreto iudicet de illꝭ
in foro ꝯtētioso seu in capitulo:
vbi eni tantū manifesta sūt pu
niēda nec foro miscēda sūt iudi
ciali. Si habꝫ sub cura monaste
riū monialiū de qua materia di
cet in. c. se. ¶ Si idiscrete fecit
precepta in quibus multū debet
cauere: nisi sit res ardua. ⁊ si co
geret ꝑ preceptū vł sententiam
ad aliquid faciendū vel dicēdū
in quo nō esset ei subditus vel n̄
deberet ei obedire: vt reuelādo
peccatū occultū omnino esset ei
mortale. In inquisitōe vero cri
minū receptione accusatōnis uł
denūciatōis: ł ꝓlatōe sn̄ie excoī
catōis et hmōi nō sit preceps nō
ꝓcedat ꝑ suspicionē: sꝫ ꝑ ꝓbatōes
et modos ueridicos: al' icurreret
graue peccatū ⁊ aliquādo sentē
tiā excoicatōis. de his in. 4. ꝑte
sū. ¶ Si prelatꝰ recipit aliquem
ad ordinē mēdicantiū ad ꝓfessi
onē ante annū cōpletū ꝓbatōis
seu nouiciatus: ē suspēsus a recep
tione alioꝝ ad ꝓfessionē et debi
tor pene grauioris cłpe: vn̄ mor
talit peccat. extra de regulari
bus. c. nō solū. li. 6.

De epis prelatis supioribꝰ. c. 16.

Circa epōs et alios supiores
prelatos sic possūt formari

interrogationes. ¶ Si nõ sit tal'
litterature et sciẽtie ꝙ ꝑ se sciat
explicare que debet: ad quod tñ
tenetur cũ habeat alios sup his
informare et dirigere. Nã si bo
nus coiter ab hoibus reputat et
sufficiẽs nõ esset necessariũ nisi
eũ audire ⁊ si de aliquo nẽgocio
nõ intelligit eũ cõfessor l' dubi
tat: põt de illo loqui ꝓ sua sereni
tate. et si tale quid esset in quo
variant opiniones: vel non põt
dari certa sẽtẽtia relinquendũ
est sue cõsciẽtie. Idẽ dicendũ cõ
tra alios clericos religiosos pre
latos et laicos peritos et timora
tos qui sciũt dicere sufficiẽter fa
cta sua. ¶ Si vero nõ est talis sȝ
indiget adiutorio interrogãtis:
inquãtum clericus ẽ inquiri ab
eo põt ꝓut expedire videt de his
que habes supra circa clericos in
cõmuni. vt de officio diuino. de
celebratione et administratõne
sacramẽtoꝝ et modo et hmõi.
¶ Si assumptus ad epãtũ ex reli
gione interrogãdũ ẽ de his que
habes in. c. circa religiosos quo
ad multa. nã adhuc tenet serua
re ordinẽ suũ: nisi in his que nõ
patiuntur officiũ pastorale. ut si
lentiũ solitudo ⁊ vigilie et hmõi
Inquãtũ vero bñficiatus seu cu
ratus ẽ et prelatus interrogãdũ
est de his que habes supra in. c.
circa bñficiatos. et si recepit di
gnitatẽ seu epãtũ habẽs aliquã
irregularitatẽ vl' p symoniã vl'
ꝑ intrusionẽ dic vt i. c. precedẽ
ti in prin. deinde interroga de
his que sequuntur que sunt spũa
lia cure et officii pastoral'.
¶ Si cõtulit ordines sacros inde
bite quod ẽ vnũ in quo multi of
fendũt. ¶ Si cõtulit ꝑ symoniã
sȝ occulte: mortaliter peccauit si
tñ est suspẽsus ex hoc quoad alios
sȝ ꝑ symoniã notoriã est suspen
sus etiã quoad alios. Sȝ in utro
qȝ casu ordinatus ab eo ẽ suspen
sus et indiget dispensatione.
¶ Si ꝯtulit sciẽter nõ habẽtib⁹
legittimã etatẽ: mortale est nec
põt ipse dispẽsare de etate.
¶ Si cõtulit ordines ꝑ saltũ sciẽ
ter: vel duos sacros simul: l' qua
tuor minores cum subdiaconatu
peccat mortaliter.
¶ Si cõtulit ordies sacros extra
tpa ordinationũ: mortale ẽ nisi
ex dispẽsatione pape et ordiat⁹
est suspensus: minores tñ ordies
cõferre põt diebus festiuis.
¶ Si in ordinatione omisit ali
quid faciẽdũ ⁊ si omisit aliquid
de substãtialib⁹ in quib⁹ impri
mit caracter: oportet totũ itera
re in alia ordinatiõe quatuor tẽ
porũ. si vero ẽ quod ñ substãtia
le: sȝ de simplici sollẽnitate non
debet iterari sed suppleri tãtũ
omissum in ordiatione alia: nec
prius ante suppletõnẽ iste ordia
tus debȝ exercere officiũ. peccat
epũs in hmõi si ex certa sciẽtia:
vl' crassa ignorantia hoc facit.
Idem videt si ex notabili negli
gẽtia. ¶ Si ordinauit aliquẽ si
ne licẽtia sui supioris sciẽter mor
tale ẽ et ẽ suspẽsus ꝑ annũ ab or
dinũ collatione.
¶ Si nõ fecit fieri examinatõez
de ordinãdis: de sciẽtia. etate ⁊
moribus et hmõi secundũ iura:
peccat mortaliter. Idẽ si fieri fe
cit examinatõnem ꝑ ineptos ad
hmõi ordinãdos.
¶ Si fieri fecit ꝑ tales quos esti
mabat ꝓpter malã eoꝝ ꝯsciẽtiã
admittere indignos: si ad eum

ſpectat ꝓuidere de talibus vł re
mediare. ¶ Si ſciēter admittit
indignū quē iuſte repellere pōt
vt ꝯcubinariū illiteratū ⁊ hmōi
¶ Si nō cōtulit ſacramentū con
firmationis quando debuit. So
li enī epiſcopi poſſunt illud con
ferre. et extra illud tēpus ſolitū
omni tēpore anni ⁊ hora moritu
ris pñt ꝯcedere: ne ſine hoc mo
riantur. ꝙuis ſine hoc ſaluētur.
Cōmittēdo ergo magnā negli
gentiā ut ꝑ multos annoſ credo
eſſe mortale.
¶ Si nō dedit ſacramentū ſecū
dū debitā formā materiā ⁊ locū
mortale eſſet. Q̄d aūt ſit ieiunuſ
nō ē neceſſe et ſi decēs ⁊ de iure
¶ Si bis alicui dedit ſciēter pec
cauit mortalit̄. vñ in hoc debet
eſſe cautuſ ne iteret et etiā debꝫ
aduertere ꝙ aliquis chriſmatus
teneat chriſmandū nō ꝯſangui
neus ſed alius.
¶ Si in cena dñi non ꝯſecrauit
chriſma et oleū ſanctū vt debu
it. qꝛ innouanda ſunt talia et ſi
nō ſeruauit debitā materiam ⁊
formā et ritū eccleſie: mortale ē
et huiuſmodi
¶ Si cōſecrationes eccleſiarū vł
altariū et calicū et patenarū et
bñdictiones veſtiū ſacrarū non
fecit vt debuit ſecundū formā ⁊
ritū eccleſie: vł ſi quid horꝫ fecit
ꝑ ſymoniā mortale ē. Idē de be
nedictionibꝫ abbatū et abbatiſ
ſarū. Idē de recōſiliatōne eccle
ſie violate. Monialē quā nouit
eſſe corruptā nō de facili debet
cōſecrare in virginē: nec tamē
manifeſtare crimē ſi ē occultū:
ſꝫ mutare nomē virginis in ca
ſtā vt nō ꝑpendat.
¶ Si cōtulit beneficia per ſymo
niā: mortale ē. et ſi ꝑ notoriam:
ē ſuſpēſuſ etiā quoad alios. ſecuſ
ſi per ocultā: qꝛ non eſt ſuſpēſus.
¶ Si ꝯtulit ſciēter indignis bñ
ficia: ſiue ſimplicia ſiue curata:
mortale ē. Idem ſi acceptauit a
patronis preſentatū ineptū. idē
ſi ꝯfirmauit indignum.
¶ Si cōtulit plura bñficia in ca
ſu nō ꝯceſſo vni: vł plura officia
aut prebēdaſ aut dignitates: vł
ſi cōſanguineis minus aptis cō
tulit ratione ꝯſāguinitatis poſt
ponēdo aptiores: mortale eſt.
¶ Si admiſit ad bñficia haben
tia curā animarū: ſeu ipſa cōtu
lit ñ hñtibꝫ annū. 24. mortale ē
¶ Si eccleſiis de iure vacātibuſ
nō ꝓuidit de rectore ſicut vacāt
curata bñficia data abſqꝫ diſpē
ſatione pape his qui ñ attingūt
annū. 25. vel ſi infra annū non
faciūt ſe ad ſacerdotiū ꝓmoueri
niſi cauſa ſtudii ſit omiſſum. de
quo in. c. circa bñficiatos. ſupra
Si enim infra ſex mēſes primo
poſt hoc nō ꝓuidit: ñ pōt poſtea
ſe intromittere. alias vſurparet
quod nō pōt. qꝛ mortale ē et nō
tenet talis collatio: ⁊ ſic teneret
errorē ſuū manifeſtare. Idē qñ
recepto ſecundo bñficio vacauit
primū vel ſecūda prebēda vaca
uit prima. de quo habes ſupra.
ſed plene in. 4. parte ſumme.
¶ Si ordinauit aliquē clericum
ad ordinē ſacrū ſine titulo vł be
neficio vel ſaltē patrimonio ſuf
ficiēti: qꝛ vltra peccatū teneť ei
expēſas facere quouſqꝫ de bene
ficio ſit ei prouiſum: niſi aliquis
epūs hoc ei cōmiſiſſꝫ determinā
do pſonā. qꝛ tūc ille cōmittēs te
neť ad id de hmōi. de quibuſ vi
de in. 4. parte ſūme. ti.

¶ Si in viſitatōne nō diligent
queſiuit de quibuſ debuit. ⁊ ma
xime de vita et honeſtate ſacer
dotū officiantiū ⁊ quō ſe habeāt
in adminiſtratōne ſacramētoꝝ
et de forma eoꝝ.
¶ Si bene ꝓnunciant. precipue
baptiſma quod ē magis neceſſa
rium. De audiētia cōfeſſionum
quō ſe habeāt: quō populū admo
neant: et in rebus eccleſie preci
pue altaris ꝙ teneāt mūdas.
¶ Si autē inuenit in hmōi nota
biliter excedere et periculoſe ſi
nō punit et ꝓuidet ꝙ illi ſe emē
dent: vel de alio ſi iſte ē incorri
gibił et omino ineptus: grauit
peccat: et omnia mala et dāna
animarū que inde ſequuntur ei
imputātur: ſi pōt obuiare ⁊ non
facit. 83. di. ꝑ totū.
¶ Si nō viſitauit epātū ſuū vt
debuit.
¶ Si in viſitatōne nimis ſūptu
oſus fuit et cū nimia familia: et
equitaturis nimiis vltra preſcri
ptū numerū: vel ſi ipſe vel fami
lia ei⁹ munera accepit: ſuꝑ quo
eſt ſpecialis pena. de quibus ple
ne in. 3. parte ſumme.
¶ Si ſuſtinet in officiis et bene
ficiiſ notarioſ ꝯcubinarios quoſ
debꝫ poſt admonitionē ſi nō di
mittant: etiā beneficio priuare
grauiter peccat.
¶ Si ꝓ aliis malis ⁊ ſcelerib⁹ ma
nifeſtis nō punit. vt in vſuris lu
dis tabernis aleis negociis ſecu
laribus venationibus ꝓditōib⁹
et hmōi. In his eni nō puniēdo
videt male poſſe excuſari a mor
tali: niſi ex hmōi punitionib⁹ ſe
queret ſciſma vł magnū ſcāda
lū. di. i. c. vt cōſtituerentur.
¶ Si laicos ſibi ſubditos notori
os peccatores quos ꝑ ſe nouit vel
ſibi parrochianos eorū denūcia
tos ut adulteroſ uſurarios inimi
cicias manifeſtas exercenteſ nō
corrigit ꝑ cēſuras ⁊ alios modos
grauiter peccat: niſi omittat qr
nō ſperat emēdatō: ſꝫ deteriora
tio eiuſ. Sed tū hoc nō videt ſuf
ficienter excuſare: ſed hoc aliud
ſi timeret graue ſcādalū in ali
is. di. 44. c. comeſſationes
¶ Si malas ꝯſuetudines quaſ re
perit in ſua dyoceſi nō nitit au
ferre quantū pōt. vt vendere la
borare et hmōi in dieb⁹ feſtiuis
nō coicari ſemel in anno et cōfi
teri et hmōi tripudiare in eccle
ſiis ꝑmittere violari eccleſiaſti
cam libertatē aut ꝙ clerici ꝯue
niātur ꝓ delictis vel ꝓ debitis i
iudicio ſeculari: vł eccleſiaſticā
immunitatē: ut ꝙ extrahant de
bitores vel malefactores per vio
lentiā de locis ſacris et hmōi in
caſibus nō cōceſſis. debet eni ꝓ
hibere: et ſi poſt admonitonem
nolūt deſiſtere excoicare et pro
cōmiſſis iā punire. alias peccat
grauiter omittēdo ex timore uł
negligētia. di. 43. ſit rector vel
doctor. ¶ Si fruct⁹ ł reddit⁹ epi
ſcopat⁹ ſui male expendit dādo
ꝯſāguineis ſuis ł aliis n̄ indigē
tib⁹ peccat grauit. et ſi diſticta
ſint ea que deputātur ad menſā
ei⁹ ab aliis et ſi ea que erogare
debꝫ clericis vł ad reparationē
eccleſie vel paupibus dat cōſan
guineis vł aliiſ amicis ſine ꝓba
bili indigētia tenet reſtituere il
la; quia rapinam fecit. Et ſimi
liter recipientes ab eo. Si vero
nō ſunt diſtincta hec bona cum
intelligantur omnia committi
fidei ſue: ea que ſuperfluunt ad

vsum sui et familie sue conueniententer debꝫ paupib⁹ erogare. alꝰ
nõ dãdo: paupib⁹ subtrahit. 12.
.q.2.c. aurum. et. c. gloria epi.
Tho. ¶ Si grauauit suos subditos in indebitis collectis.
¶ Si fecit clericos suos soluere
collectas talias positas a dño tẽ
porali ꝉ gabellas ad ei⁹ istãtiã.
¶ Si spõte ipse dedit absqꝫ licẽ
tia romani põtificis. qr ꝓhibet.
¶ Si delicta clericoꝝ vel laicoꝝ
blasphemanciũ deũ ꝉ sãctos: suf
focantiũ paruulos ex inaduertẽ
tia ⁊ hmõi puniuit magis pena
pecuniaria ex auaricia ⁊ magis
ꝓpter lucrũ: ꝙ pro salute eoꝝ ad
refrenandum.
¶ Si visitauit dyocesim ꝉ visita
ri fecit magis ꝓpter lucrũ: ꝙ pro
pter animarũ salutẽ.
¶ Si alienauit bona epãtus sui
sine licẽtia pape in casu indebi
to: in quolibet hoꝝ ẽ mortale.
¶ Si iura aliaꝝ eccl'iaꝝ ñ serua
uit. ¶ Si bona vacantiũ eccl'ia
rũ sibi vsurpauit: cũ debeãt suc
cessori reseruari.
¶ Si iusta debita a predecessori
bus ꝯtracta rõne eccl'ie ñ soluit
¶ Si fructus alicuius bñficii ad
tẽpus accipit: vꝉ partẽ ab eo cui
dedit vult habere: in quolibꝫ ho
rũ est rapina.
¶ Si ñ seruauit formã iuris cir
ca manifestos vsurarios: sed de
certa quãtitate ꝯtẽtus nõ facta
debita restõne remittit sibi ⁊ ad
sacramẽta ⁊ ad sepulturã admit
tit. ¶ Si incerta paupib⁹ dispẽ
sanda in vsũ suũ conuertit sine
necessitate.
¶ Si sentẽtias excõicatõnis de
facili ꝓpter lucrũ profert vel ab
solutiones.

¶ Si pmisit questuarios vꝉ alios
ꝓnũciare indiscretas indulgen
tias ⁊ falsas: quodlibꝫ ẽ mortale
et graue. ¶ Si exẽptos vt predi
catores fratres minores heremi
tas sãcti augustini. carmelitas.
seruitas cisterſiẽses ⁊ alios habẽ
tes priuilegia exẽptõnis iniuste
molestat nõ seruãdo eoꝝ priuile
gia: ꝉ pro audiẽtia ꝯfessionũ nõ
admittẽdo sibi presentatos ido
neos. secundũ cle. dudũ. de sep.
vel sibi retinẽdo nimios casus:
vel incõsuetos vt quotidie habe
ant ire ad ipsum vꝉ ad alium co
gẽdo: quantũ ad id in quo sunt
priuilegiati: vel eos ad iudiciũ
trahẽdo cũ in nullo possit eos cõ
uenire nisi ꝑ heresi: peccat gra
uit. ¶ Si monasteria monacho
rũ vel monacharũ nõ exẽpta nõ
diligẽter et honeste visitauit ꝉ
eos vel eas ad seruandũ regulã
induxit deponẽdo abbates ꝉ ab
batissas ꝑ relatõne cum expedit
habẽdo curã de honestate earũ
et ꝙ nõ habeãt familiaritatem
cũ clericis religiosis vel laicis ꝓ
uidẽdo de diligenti clausura et
de ꝯfessore securo docto et bone
ꝯsciẽtie ꝓhibẽdo ingressũ symo
niacũ et conuiuia feminarũ que
ibi fiũt et festa vana in cõsecra
tione earum.

In iudicãdo in foro ꝯtẽtioso.

SI nõ tenuit vicariũ peritũ
et bonũ precipue qñ ex se ñ
habuit debitã sufficientiã iuris
¶ Si nõ seruauit debitũ ordinẽ
iudiciarium.
¶ Si fuit acceptator psonarũ.
¶ Si dedit iniquas sẽtẽtias vic
vt supra in. c. circa iudices.
¶ Si nõ seruauit debitã formã
iuris in ferẽdo sentẽtias excom

municatõis suspẽsionis et inter dicti. qꝛ ultra peccatũ mortale ĩ currit certã penã. de qua in. 4. parte sũ. precipue in causis mri monialib⁹ oportet eẽ cautissimũ et põderosũ circa diuortia.

¶ Si dedit licentiã dño tpali ł iudici verberãdi ł ponẽdi in pa tibulo: vł incarccerãdi vel alias puniẽdi clericos suos nisi in ca su in quo essent incorrigibiles p eũ: qꝛ efficit̃ cũ predictis excom municat⁹. c. vt fame. de sẽ. ex. Neminẽ tñ debꝫ verberare ma nibus suis: nec tñ cũ expedit per laicũ: sed p clericũ debet facere verberare clericũ secundũ iura et a causis sanguinũ debꝫ absti nere ope cõsilio et mãdato.

¶ Si hereticos diligẽter nõ in quisiuit in dyocesi sua ⁊ puniuit secundũ iura.

¶ Si testamẽta et vltimas volũ tates nõ fecit implere: precipue legata facta ad pias causas.

¶ Si dispẽsauit in votis et iura mẽtis in quibus nõ potuit: vel si potuit tñ indiscrete ⁊ sine causa rationabili peccatũ est graue.

¶ Si absoluit a sentẽtiis a quib⁹ nõ potuit: vt pape reseruatis. vł dispẽsauit in irregularitate de qua nõ potnit.

¶ Si exẽplaris fuit in habitu ñ precioso ł põposo. suppellectilib⁹ nõ argẽteis et curiosius in appa ratu domus et ornatu nõ secłari in victu sobrio nõ ꝯuiuali nisi ꝓ paupibus. In visitãdo ecclesiam Interessẽdo diuinis et precipue in diebus festiuis. hec debet fa cere secundũ iura in sollẽnitati bus precipuis cãtando missam: dicendo officium deuote nõ cur sim: ordinãdo ꝙ dicat̃ in ecclia sua: debite frequẽtando oratiões priuatas: vacãdo lectõni. di. 36. p totũ. predicãdo si scit. si nescit ꝓuidẽdo gregi suo de predicato ribus vtilioribus nõ curiosis: et de ꝯfessoribus tenẽdo honestam deuotã familiã: sollicit⁹ de eius salute: vitãdo mulierũ cõuersati onẽ sicut põt. In exitu de domo raro nisi ad eccłiã: sepe ꝯferẽdo ⁊ querẽdo ꝯsilia a seruis dei quõ possit suo gregi ꝓuidere. adula tiones ut uenenũ abhorreat. pr̃ viduarũ paupũ orphanorũ et op pressoꝝ existat et causas eoꝝ siñ expẽsis expediri faciat. In iniu riis propriis nõ sit vindicatiuus sꝫ patiẽtissimus. i verbo ⁊ gestu nõ subitus et iracũdus. nemini multũ familiaris nisi seruis dei supioribus obediẽs. equalibus ñ inuidẽs. nõ gaudẽs de dignita te et honore: sed lugens pro exte riori occupatione et plebis offen sione. et si in oibus diligẽter se habuerit: nil deo acceptabili⁹. Si vero pfunctorie et male: nil miserius et damnabilius episco pi dignitate. vt dicit augusti. di. 40. . c. ante omnia.

De prelatis habes multa in. 3. parte sum. ti. fi. per totum.

¶ Episcopi et supra concedẽtes vnã domũ vsurariis manifestis alienigenis ad fenus exercendũ sunt ipso facto suspẽsi. extra de vsur̃. c. quãq̃. li. 6. ¶ Similiter si permittit ꝙ huiusmodi vsura rii alienigene exerceant fenus in terris eoꝝ subiectis iurisdicti oni nisi infra tres mẽses expule rit eos suspensi sunt. vt in dicto . c. quãq̃. de vsur̃. li. 6.

¶ Qui se gerit ꝓ papa electus a minori parte q̃ a duabus parti

bus cardinaliũ est ipõ facto excõ
municatus.
Et similiter cardinalis qui pre
sumpserit nominare talẽ papã.
Et similiter omnes alii qui talẽ
reciperẽt ꝑ papa. extra de elec.
.c. licet. li. 6.
¶ Omnes clerici et religiosi ac
laici: siue familiares curie: siue
alii qui aliquod pactũ fecerint vł
aliquid magnũ vł paruũ ꝓmise
rint: vel promissionẽ receperint
ex pacto vel promissione occulta
vel manifesta dederint vel rece
perint quid magnũ vel paruũ ꝑ
aliqua iustitia vel gratia pro se
vel alio in causis iudiciariis vel
litteris apostolicis et quibuscun
qꝫ modis ab apostolica sede obti
nendũ ipso facto sunt excommu
nicati. in extrauaganti Bonifa
cii octaui: cuius absolutio pape
reseruatur. Nec habẽt locum in
curia romana. Jo. an. Ante. de
butrio eam allegant.

De absolutõne et penitẽtie in
iunctione. c. 16.

Postq̃ vero penitẽs dixit ex
se peccata sua siue ex inter
rogatione cõfessoris interrogã
tis peccata sua vt debuit tandẽ
concludat. In istis peccaui et in
multis cogitatione delectatõne
locutione. opere et omissione: vł
aliquo de huiusmodi: de quibus
dico meam culpam. Cõfessor ve
ro interrogat eum si sit talis de
quo nõ dubitetur. quia tunc sup
fluũ et irrisibile. Si ipse dolet
de omnibus peccatis venialibꝫ
et mortalibus ꝯfessis: ⁊ si propo
nit firmit ab illis abstinere seu
ab omibus mortalibus. Si vero
talis habet aliqua restituere vł
famã vel res vel ꝓ iniuria satis
facere et huiusmodi: si ẽ paratus
facere q̃citius potest absqꝫ dila
tione aliqua. que restitutio quo
modo facienda sit: ⁊ quo ordine
quoad certa et incerta vide i se
cunda parte summe. titu. de re
stitu. ꝑ totum. q̄ si dicat se nolle
istud facere vł nõ posse: cum tñ
possit non ẽ absoluendus. Tho.
vt dicitur. ii. q. 3. c. tũc vera. po
test tamẽ sibi dici. Misereaẽ tui
et cetera. sꝫ nullo modo. Ego ab
soluo te. Potest etiam ei iniũgi
aliquod bonũ faciendũ nõ tamẽ
in penitentiam: declarãdo sibi
hoc q̄ infructuosa sit talis cõfes
sio ei et sine remissione peccato
rum. de peni. di. 5. c. falsas. Sꝫ
si paratꝰ ẽ facere omnia ad que
tenetur: tunc si esset aliqua excõ
municatõnis sentẽtia ligatus si
nõ potes eum absoluere ab illo:
remitte eũ ad episcopum seu ad
aliũ qui possit absoluere: vel tu
vadas ad procurandũ absolutio
nem ꝓ eo. et cũ est absolutus ab
excommunicatione postea tu eũ
absolue a peccatis et non prius.
Tho. Si antẽ potes eum absolue
re habẽdo in hoc specialẽ aucto
ritatẽ: si nõ absoluisti eũ in prin
cipio quod decẽtius fuit. nec tñ
est multa vis si fiat in fine ꝯfes
sionis: dũmodo fiat ante absolu
tionem a peccatis. absolue eũ ꝑ
hunc modũ. vt infra. Primo exi
gẽdum est ab eo iuramẽtum vt
sit paratus stare mãdatis eccl'ie
que illi fient pro illa causa. quo
iuramento prestito iniungat ei
hoc: scilicꝫ si incidit faciendo cõ
tra aliquem canonẽ ꝓponat nõ
amplius facere cõtra illũ. Si ve
ro pro offensa vel damno facto i
alium promittat satisfacere quã

tum potest. et hoc facto denuda
tis humeris: confessor seu absol
uens cū disciplina vl' virga ꝑcu
tiat eum dicendo psalmū Mise
rere mei deus secūdū magnam
mise. vel alium psalmū peniten
tialem dando ictum pro quolibꝫ
versu. Postea vero gloria patri
et sicut erat finitis subiungit.
Kyrieleyson Xpē eleyson Kyri
eleysō Pater noster. Et ne nos.
ver. Saluum fac seruum tuum.
Rñ. Deus meus sperātem in te.
ver. Esto ei domine turris forti
tudinis. Rñ. A facie inimici.
ver. Nihil ꝓficiat inimicus in
eo. Rñ. Et filius iniquitatis nō
apponat nocere ei. ver: Domine
exaudi orationē meam. Rñ. Et
clamor meus ad te veniat. ver.
Dominus vobiscum. Rñ. Et cū
spiritu tuo. Oremus. Deus cui ꝓ
prium ē misereri semꝑ et parce
re suscipe deprecatōnem nostrā
et hūc famulum tuū quē senten
tia excommunicatōnis ligatum
tenet miseratio tue pietatis ab
soluat Per christum dominū no
strum auctoritate omnipotentis
dei et beatoꝝ apostoloꝝ Petri ⁊
Pauli et domini pape: vl' archi
episcopi vel episcopi mihi cōces
sa ego absoluo te ab hoc vinculo
excommunicatōnis quā incurri
sti propter iniectōnē manus vio
lente in clericū vel religiosum:
vel propter ingressum in mona
steriū monialium in casu nō cō
cesso et huiusmodi. Et si plurib'
sententiis est ligatus: est dicen
dum totiēs ego absoluo te ab ex
communicatione quam incurri
sti propter talē et talem causam
et si pluries ꝓpter eādem causā:
dicendū ē totiēs quotiēs incurri

sti: totiēs ego absoluo te et resti
tuo te sāctis sacramētis ecclesie
et cōmunioni et vnitati fideliū
In nomīe patris et filii et spiri
tussancti. amē. verberādo eum
vsqꝫ amen. ¶ Nota tamē ꝙ ista
forma quāuis debeat obseruari
vt extra de sen. ex. c. nuper. nō
tamē ita necessaria quin simpli
ci verbo fieri possit secundū pe.
de palu. et Io. de lig. Sicut er
go excōmunicatio ferri pōt sim
plici verbo quāuis ñ debeat fie
ri. sic et absolutio. extra de re.
iur. c. omnis res. sed quando fie
ret huiusmōi absolutō ī publico
vt erga mulieres: forte tūc esset
omittēda huiusmōi verberatio:
ne denudetur peccatum.

Si vero quis propter rem abla
tam alteri esset excommunicat'
quāuis restituerit: nō tñ est abso
lutus: nisi iudex qui contulit sen
tentiā eum absoluerit. et hoc de
clarādū est ꝑsonis post absolutio
nem ab huiusmodi: vel si nō est
aliqua sentētia ligatus si habet
aliquos casus peccatoꝝ episcopo
reseruatoꝝ: de quibus non potes
absoluere: nihilominus absolue
eū ab illis a quib' potes sub hac
forma. Si teneris aliquo vincu
lo excommunicationis minoris
ego absoluo te et restituo te san
ctis sacramētis ecclesie In nomi
ne patris et filii et spiritussācti
Misereatur tui et cetera. Filius
dei per suam misericordiam te
absoluat: et ego auctoritate qua
fungor absoluo te ab omnibus pec
catis tuis a quib' possū te absol
uere In nomine patris et cetera
Peccata vero a quib' nō pōt eū
absoluere exprimat ei imponēs

ut habeat recursum ad episcopū
vł eius vicariū ꝓpter hmōi abso
lutionē et dicat ea sibi i ꝯfessiōe
ł si esset simplex et nesciret ita
bñ exprimere factū suū: scribat
cōfessor in cedula illud vel illa
si sūt plura vt illā portet penitēs
episcopo vł eius vicario sub hac
forma vel simili.
¶ Latorem vel latricē presētiū
ꝑ homicidio vel incestu tali gra
du et hmōi cōmisso: absoluendū
vestre paternitati trāsmitto: vt
absolutōnis beneficiū impendē
do ⁊ ei salutarē penitentiā iniū
gēdo ipsam sācte eccl'ie recōcili
etis. ꝙ si episcopus vel vicarius
remittat eū ad cōfessorē ipsum:
auctoritate illius iterū absoluat
ab omnib⁹ et imponat peniten
tiam ꝓ illo ꝓ quo nondū imposi
erat et cautū reddat illū ne illā
cedulā alteri legendā tradat: ł
etiā ipse cōfessor si potest vadat
pro eo ad episcopū pro auctorita
te: si sibi velit dare.
¶ Si vero ille nō habet casū de
reseruatis vel si habet et ꝯfessor
potest de oībus absoluere premis
sa absolutōne ab excōmunicati
one minori et aliis vt supra. Mi
sereatur ꝛc. Filius dei ꝛc. Ego
auctoritate qua fungor absoluo
te ab omib⁹ peccatis tuis In no
mine patris ꝛc. et faciat tunc si
gnum crucis cū dicit. In nomie
super illū: nec est necessaria ma
nus impositio super penitentē:
imo nec decens secūdum Tho.
precipue super mulieres: magis
eni decet signatio crucis et post
ea addat. Passio domini nostri
Jesu christi et merita beate Ma
rie virginis et omniū sanctoꝝ ⁊
sanctarū dei merita ⁊ quicquid
boni feceris vel ꝓponis facere ⁊
mala que sustinebis sint tibi in
remissionē omniū peccatoꝝ tuo
rum. que verba nō sunt omittē
da: quia sunt magne vtilitatis.
scilicet omnia huiusmodi cū ha
beant vim satisfactionis ex uir
tute clauiū ⁊ sic magis valent.
Tho.

De pñia iniūgenda penitēti.

In iniūgendo vero pñiam
penitēti hoc maxime attē
dendū est secundū omnes. vt. s.
talē des ꝙ credas eū omino pfi
cere quātūcunqꝫ sit magnus pec
cator. et secundū Chriso. melius
est in huiusmodi reddere ratōez
de nimia misericordia ꝙ̄ diuisa
insticia. 26. .q. 8. c. alligāt. Dā
do etiā libertatē ꝙ cū vna die
omittit. s. orationē iniunctā vel
ieiuniū: possit in alia implere.
Si vero dubitatur de aliquo ne
faciat penitentiā: puta ieiuniū.
dicas ꝙ faciat loco ieiunii elemo
synā vel aliud. Orationes vero
ꝑsonis que de facili solēt recidi
uare in mortali raro dāde sūt:
vel ꝑ paucos dies dāde sunt. Je
iunia vero elemosyne ⁊ peregri
nationes ⁊ huiusmodi possūt da
ri per plures dies. qꝛ huiusmodi
etiā si fiant in mortali nō sunt
reiteranda: quia valent quantū
ad effectū quem post se reliquūt
post expletionē in satisfaciente
cum quis reuertitur ad gratiā.
Tho. Querendū ē etiā a penitē
te si pōt vł dubitat facere peni
tentiā sibi datam: quia tunc nō
esset danda vel commutāda vel
remittenda esset.
¶ Declarandū est etiā peccatori
bus magnis secundū hosti. ꝙ se

cũdum regulas ecclesie taxatas
.23.q.1.c.predicandũ pro quoli
bet mortali esse septẽnis penitẽ
tia iniungẽda. ⁊ ideo nõ credat
peccata sua leuia: qꝛ parua daꝛ
ei penitẽtia: qꝛ hoc fit ne dimit
tat: quod esset ei mortale. ⁊ opor
teret ei ꝯfessionẽ iterare si esset
oblitus eius. Potest etiam admo
neri ꝙ faciat aliquod memoria
le de penitentia sibi iniũcta: vt
melius illius recordeꝛ. et si obli
uisceretꝛ ꝙ ad te reuertaꝛ: vel si
non posset bene facere illam: tu
cõmutabis eã sibi. Si vero post
ea recordatur de aliquo peccato
criminali: quo tunc fuit oblitus
si põt tui habere copiã reuertaꝛ
ad te: quãuis nõ sit ei necessariũ
vl' vadat ad aliũ: nec teneꝛ nisi
tantũ illud dicere.
¶ Si habet vota que nõ põt im
plere: vel dubitat si tu habes in
hoc specialẽ auctoritatẽ dispẽsa
vel potius in aliud piũ cõmuta.
Si vero nõ habes auctoritatem
remitte eũ ad epm̃ l' ei⁹ vicariũ
¶ Caue etiam ne iniungas peni
tentiã per quam fiat preiudiciũ
alieno iuri: aut per quã deꝛ occa
sio ruine spiritualis alicui: aut
per quam possit manifestari al
terius peccatũ occultũ. Confessũ
autẽ quantũ potes studeas ad cõ
tritionẽ iducere verbis: siue añ
siue in processu: siue post cõfessi
onẽ vt nõ dicat peccata sua qua
si fabulas: sed cũ detestatione.
et vt ait augusti. caute et astute
aliquãdo interrogando que cre
dit illũ ex verecũdia occultare.
Circa vero turpia ⁊ carnalia pec
cata nõ descẽdas nimis ad par
ticulares circũstantias postꝙ̃ ha
betur spes sufficiẽs peccati et hu
iusmodi a remotis interrogãdo
ne addiscãt homines malicias ⁊
peccata que nesciunt. Tho. Ad
monendũ eũ sup omnia vt vitet
malas societates. frequẽtet ꝯfes
sionẽ. audiat sepe verbum dei.
querat orationes et participatio
nes bonoꝝ que fiũt in religioni
bus et indulgentias.

De infirmis .c.17.

Circa infirmos sic agẽdum
est. Aut enim talis ẽ in pe
riculo mortis aut nõ. Dico autẽ
periculũ mortis nõ solũ qꝛ in ex
tremis constitutus: sed quia fre
quenter cõtingit homines mori
ex illa infirmitate et medici du
bitant. In tali casu potest quili
bet absolui a quolibet sacerdote
de quolibꝫ peccato et a qualibet
sentẽtia absqꝫ licẽtia: cũ pericu
lum ẽ in mora. Talis eñi infir
mus aut iam amisit loquelã: vel
vsum rationis. puta quia iã fre
neticus: aut nõ: et in primo casu
si bene viuebat: ut bonus fidel':
et frequentabat ꝯfessionẽ cõmu
nionem et huiusmodi: si petierit
sacramẽta: quãuis ex insperato
ei talia acciderint. Uel etiam si
malus et obstinatus diu perseue
rans in peccatis et diu nõ cõfes
sus: si petit sacerdotẽ ut cõfitere
tur et ostẽdit se velle facere oĩa
que debet: et interea factus est
mutus vl' freneticus et periculũ
est in mora debet presupponi cõ
tritus: et faciente aliquo ꝯfessio
nem generalẽ pro eo sicut fit in
populo: sacerdos faciat absoluti
onem ab omni sententia et pec
cato: et põt iniũgere circũstanti
bus aliquod pro eo faciendũ: vl'
heredibus aut cõsanguineis pro
eius anima si volunt acceptare

Deinde debet dari eucaristia a
proprio sacerdote seculari q̃uis
nõ sit cõfessus. q² nõ potuit. ł ab
alio sacerdote seculari non autẽ
religioso si nõ habuit licentiã a
ꝓprio sacerdote vł episcopo. alˀs
ipẽ religiosus incideret in excõ
municationẽ papalẽ in hoc casu
et hoc verũ ẽ nisi timeret de ex
puitione vel vomitu eius: q² tũc
nõ deberet sibi dari eucaristia:
sed extrema vnctio tm̃: imo etiã
si nõ potuit cõmunicare: q² ꝓpt
frenesim nõ ꝑmitteret se vngi:
potest ligari et sibi violẽter da
ri. Astãtibus aũt infirmo debꝫ
credi si perhibẽt testimoniũ ꝙ
petierit cõfessionẽ et ostenderit
signa cõtritionis. Si aũt nõ est
diu cõfessus: ł quia notorius pec
cator incurrit subito amentiã ⁊
mutitatẽ ł infirmitatẽ: nec priˀ
nec post ostẽdit signa ꝯtritõnis
nil ei dari debꝫ: nec sacramẽta
nec ecclˀiastica sepultura. Si ve
ro nec loquelam amisit nec amẽ
tiam incurrit: debet ab eo exigi
pura cõfessio peccatorum plus et
minus secũdum ꝙ patit tẽpus.
Nam si ẽ in extremis: de princi
palibus est interrogandũ: ꝑma
xime inducẽdo eũ ad cõtritionẽ
cũ spe venie: sꝫ si nõ est ita in ex
tremis: ⁊ vellet facere generalẽ
cõfessionẽ de tota vita sua sicut
multi infirmi fecerũt: quãuis nõ
sit necessariũ de his que rite ali
as cõfessus ẽ iterare cõfessionẽ:
admittẽda ẽ. et tandẽ absolutio
impendẽda ab omni sententia ex
cõmunicationis ⁊ ab omni peca
to modo supra dicto in .c. prece
denti. ita tamẽ ꝙ si ligatus essꝫ
aliqua excõmunicatõne a qua cõ
fessor extra illud periculũ nõ po
tuisset absoluere: debꝫ ei iniũg
ꝙ si euadat infirmitatẽ quãciti
us cõmode põt presentet se ei ad
quẽ ordinarie spectabat absolu
tio illius excõmunicationis ali
as si nõ faceret reincideret ĩ eã
dem excõmunicationẽ. extra de
sen. excõ. c. eos. li. 6. Sed si erat
detẽtˀ aliquo peccato de casibˀ
episcopo reseruatis nõ oportet ꝙ
iniũgat ei ꝙ post sanitatem ad
episcopũ vadat ꝓ absolutõne: q²
ad illud nõ tenet: sꝫ sufficit sibi
illa absolutio.

Nota tñ ꝙ si talis esset vsurari
usˀ publicus: nõ põt talis admitti
ad ꝯfessionem cõmunionẽ et ad
alia sacramẽta: nisi facta prius
cautione de restitutõne vsurarꝫ
vel ꝓmissione ab heredibus de
huiusmodi: et si in casu ꝙ amisis
set ipse loquelã: vel vsum ratõis
ostẽdat post signa ꝯtritionis se
cundũ formã iuris que habet in
c. quãꝙ. de vsur. li. 6. His pera
ctis nõ est penitẽtia infirmo in
iungẽda: q² eã facere nõ posset:
sed innotescẽda. vt dicit. 26. q.
.7. c. ab infirmis. declarando si
bi: talẽ tibi darẽ penitẽtiam si
esses sanus: quãuis deberes face
re multo maiorẽ secundũ regłas
ecclesie. sꝫ q² nõ potes modo: cũ
eris sanus facies hoc vel illud vł
venies ad me ⁊ tibi dabo. Istud
tamẽ vltimũ ñ videt securũ: q²
raro reuertũtur pro penitentia.
Si vero deus aliter de te dispo
neret: dimittas ꝓ anima tua tm̃
pro penitẽtia. Põt etiã iniungi
amicis ł cõsanguinneis aliquid
ꝓ penitẽtia: si vterqꝫ acceptat et
si credat ꝙ satisfaciẽs sit in sta
tu gratie. sup omnia enĩ auisan
dus ẽ. vt si debꝫ aliquid alicui ł

ratione maleficiĩ vel cõtractus:
vel depositi: vel aliter declaret
bene: vt non discedat cũ alieno
ab hoc seculo ne ineternũ dãne
tur. Et de restitutõne et legatis
ad pias causas ꝓ anima sua ita
disponat ꝙ cito cogant executo
res expedire et non prolongare
sicut sepe et quotidie faciũt. ꝙ si
nolet sufficienter disponere de re
stitutione fienda: nõ est absoluẽ
dus. Exhortãdus est autẽ ad con
tritionẽ simul et cõfidẽtiam di
uine misericordie exẽplo latrois
et meritis passionis Christi. Si
aũt haberi nõ possit copia sacer
dotis: quãuis bonũ sit haberi in
hmõi periculis: in mari videlicꝫ
bello vel infirmitate vel morte
violẽta laico cõfiteri: tamẽ non
ẽ necessariũ. quod si fiat: et quis
euadat: tenet talis iterũ de illis
oibus peccatis cõfiteri. qr nõ ha
bebat ille claues ecclesie. Si ve
ro infirmus nõ est inpericulo mor
tis si habꝫ casum excõmunicatõ
nis: vl' peccata reseruata epõ de
bet ꝯfessor ire vl' mittere ad epi
scopũ si põt ꝓ auctoritate hmõi:
tñ modo tali ꝙ nõ ꝓdat peccato
rem: nisi prius ille sibi dederit
licentiã nominandi eũ. Si vero
infirmus habet indulgentiã in
articulo mortis a papa appropin
quante morte sic põt fieri absolu
tio post omnia supradicta ꝓ dic
ta indulgentia.

Forma absolutionis in articu
lo mortis.

Misereatur tui ⁊c. Auctoritate
domini nostri Iesu christi:
et beatoꝝ apostolorum Petri et
Pauli ⁊ domini nostri pape. N.
et sancte romane ecclesie in hac
parte tibi cõcessa specialiter et
mihi commissa cõcedo et do tibi
plenariã indulgentiã ⁊ remissi
onem omniũ peccatoꝝ tuoꝝ: de
quibus ore cõfessus es.

¶ Nota hic an melius sit dicere
de quib' modo ꝯfessus es an de
quibus ore ꝯfessus es et corde cõ
tritus: que non cõmisisti sub pre
textu istius indulgẽtie inquãtũ
claues ecclesie se extendunt. que
quidem plenaria indulgẽtia sit
tibi in augmẽtũ virtutis ⁊ gre:
et acquisitõis vite eterne In no
mine patris et filii et spiritussã
cti Amen.

Forma absolutõnis ab excom
municatione minori.

EGo te absoluo a vinculo ex
communicationis quã incur
risti participãdo cũ excõmunica
tis in casu nõ cõcesso: in loquela
in cibo vel potu et hmõi: et resti
tuo te sanctis sacramentis eccle
sie In nomie patris et filii et sp
iritussancti Amen.

¶ Nota vero ꝙ in absolutõe ab
excõmunicatione maiori debet
primo exigi iuramentũ. vt. s. iu
ret stare mãdatis eccl'ie: que. s.
fiẽt ei ab absoluente ꝓ tali mate
ria: quo facto imponi ei debent
mãdata rationabilia: vt satisfa
ciat ei quẽ lesit vl' dãnificauit si
põt: si tamen ꝓ hmõi est excõmu
nicatus. precipue ei iniũgẽdum
est ne amplius veniat cõtra illũ
canonẽ. v' si fuit excõmunicatus
propter verberationẽ clerici: nõ
amplius verberet. Secũdo excõ
tus hũeris absoluẽdus debet ver
berari cũ virga dicẽdo psalmũ
Miserere mei deus. vl' aliũ psal
mũ pñialẽ ad quẽlibet versum

dando unum ictum. Postea sub
iūgat Pater noster. Et ne nos.
Saluū fac seruū tuū ⁊c. ꝓut pau
lo ante notatū est. Deus cui ꝓpri
um ē misereri ⁊c. tandē habens
auctoritatē absoluat sic dicēdo.
Auctoritate dei omipotētis ⁊c.
prout supra plene dictum est.

Forma absolutionis a pec
catis excōmunicatōnis minoris

SI teneris aliquo vinculo ex
cōmunicationis vel partici
patōnis a qua possum te absolue
re: ego absoluo te ⁊ restituo te sā
ctis sacramētis ecclesie In noie
patris ⁊c. Dn̄s noster Jesus chri
stus te absoluat et ego auctorita
te qua fūgor absoluo te a pecca
tis tuis In nomie patris ⁊c. oīa
bona que feceris vł facies et quic
quid pateris vel patieris sit tibi
in remissionem peccatorum tuo
rum omnium et in augmētum
gratie et premium vite eterne.
Amen.

Forma sacramēti baptismatis.

EGo te baptizo In no. pa. ⁊
fi. ⁊ spi. sā. amē. Tho. i. 4.
ego et amē nō sūt de substātia
sacramenti: tn̄ dici debēt ex sta
tuto et ɔsuetudine ecclesie. Sed
si dubitat. Si es baptizatus: nō
te rebaptizo: si nō es baptizatus
ego te baptizo In nomie patris
et filii et spiritussancti amen.

Forma ɔsecrationis seu chris
matis dande per episcopum.

COnsigno te signo crucis: ⁊
chrismo chrismate salutis.
In no. pa. et fi. et spi. san. amē.
In frōte det et cū chrismate ɔse
crato ab epō. Tho. in. 4.

Absolutio a peccatis.

EGo te absoluo a peccatis tu
is In nomine pris. et fi. et
spi. san. amē. Omnia vero alia
sunt ad bene esse. Tho.

Forma extreme vnctionis. et
primo ad oculos.

PEr istā sanctā vnctionem
et suā piissimā misericordi
am parcat tibi dn̄s quicquid per
visum deliquisti. secūdū ordinē
fratrū predicatoꝝ. vł sic secūdū
clericos seculares. quicquid vici
orū oculo deliquisti. Inūgo ocu
los tuos isto oleo sanctificato in
no. pa. ⁊c. Tho. in. 4. sed seruā
da est prior. s. Gregoriana. ⁊ fi
enda ē vnctio in sex locis corpo
ris ad minus. ¶ Primo in vtris
q3 oculis dicēdo vt supra. ¶ Se
cundo in utrisq3 aurib9 dicēdo.
Per istam ⁊c. vt supra ad illud.
quicquid et exinde sic deliquisti
per auditum vł auriū vicio deli
quisti. ¶ Tertio in naribus dicē
do per istam ⁊c. quicquid ꝑ odo
ratum vł nariū vicio deliquisti
¶ Quarto in ore clauso dicēdo.
per istam ⁊c. quicquid ꝑ gustū
deliquisti vł quicquid oris vicio
deliquisti.

¶ Quinto in vtrisq3 manib9 ab
intro in palmis dicēdo per istā
⁊c. quicquid deliquisti ꝑ tactum
vel tactus vicio.

¶ Sexto in pedibus ambob9 in
parte superiori dicendo per istā
⁊c. quicquid deliquisti ꝑ gressū
vel incessum vel recessum vł ta
liū vicio deliquisti. Clerici secu
lares addūt septimum ad lūbos
que fieri debet vbi ē cōsuetudo:
licet nō vtat ordo predicatorum
erga fratres: et fit in renibus di
cendo per istam ⁊c. quicquid lū
borum vel ꝑ carnis vicium deli
quisti. et dū fiunt vnctiones: di
cantur hec verba semel tantū.

Forma cōsecrationis corpo ris christi.

Hoc ē secundum tho. in. 4. hoc est eni corp⁹ meū. enī tū non ē de substātia ꝯsecratōis nihilominus tū nō debet omitti alias peccaret mortaliter.

Forma ꝯsecratōis sāguinis.

Hic ē enim calix sanguinis mei noui et eterni testamē ti misteriū fidei qui ꝑ vobis et ꝑ multis effūdet in remissionē pec catorū. Omia enī verba hec sūt de substātia ꝯsecratōnis preter enim secundū Tho.

Forma ordinū in primo.

Qui cū sint septē secundum Tho. quilibz hz suā formā. ¶ Sciendū est secundū tho. i. 4 ꝙ tūc imprimit caracter seu re cipit ordo cū porrectū istrumen tū illius ordinis tanꝙ materiā ab epō dicēte formā illius ordis tāgit manū ordinātis ad illum finem.

Forma ostiarii.

Illis qui ordinātur ad hūc ordinē tradit epūs claues eccl'ie dicēs. Sic agite quasi red dituri deo ratōnē ꝑ his reb⁹ que his clauibus recludūtur. Archi diaconus vero ostium eccl'ie fa cit illos tāgere.

Forma lectoratus.

Huic tradit epūs codicē de quo lecturus verba sicut ꝓ phete. vt missale vl' epistolariū librū dicēs. Accipite ⁊ estote ver bū dei: lectores habituri: si fide liter ⁊ deuote impleueritis offici um vestrū partē cum his qui ver bū dei ab initio ministrauerūt.

Forma exorcistatus.

Huic tradit epūs libellū in quo scripti sunt exorcismi l' illū vbi exorcizat aqua bn̄dicta vl' aliū dicēs. Accipite et cō mē date memorie et habetote ptātē imponēdi manū sup energumi nos siue baptizatos siue cathecu minos.

Forma accolitatus.

Huic tradit epūs ceroferari um. i. cādelabrū dicēs. Ac cipite ceroferariū cū cereo et sci atis vos ad accedēda luminaria eccl'ie mancipati. Accipiat etiā vrceolū vacuū ab archidiacono dicēte epō. Accipite vrceolū ad effūdendū uinū et aquā in euca ristiā sanguinis christi.

Forma subdiaconatus.

Huic daṫ calix vacuus cum patena ab epō: et vrceolus cū aqua et manili. i. bacili ⁊ ma nutergio ab archidiacono dicē te. Uidete cuius misteriū vobis tradiṫ: ⁊ ideo si vsqz nūc fuistis tardi ad eccl'iā: āmodo debetis esse assidui. Si vsqz nūc fuistis somnolēti: āmodo vigiles. Si vs qz nūc ebriosi: āmodo sobrii. Si vsqz nūc inhonesti: āmodo casti Oblatōnes que ueniūt in altari panes ꝓpositōnis appellātur: de ipsis oblationibus tantū debēt poni in altari quantū possit po pulo sufficere ne aliquid putridū in sacrario remaneat. Palle ve ro que sūt ī substratoria altaris in alio vase debēt lauari. i alio corporales et palle. Ubi aūt cor porales lote fuerint: nullū aliud lintheamen debet lauari. Ipsa debz i baptisterio mergi. Ideo admoneo vt vos exhibeatis ita vt deo placere possitis.

Forma diaconatus.

H Uic tradit episcopus librū euāgelioꝝ dicēs. Accipite potestatē legēdi euangeliū i ecclesia dei tā ꝓ viuis ꝙ̄ ꝓ defunctis In nomine dn̄i amē. ¶ Item epūs ponit manū sup caput eius dicens. Emitte in eū quesumus spiritūsāctū ꝛc. ¶ Itē dat ei stolā dicēs. Accipite stolā. vt patꝫ in pōtificali. In datione tantū euāgelioꝝ libri secūdū Tho. caracter imprimitur.

Forma presbyteratus.

H uic epūs tradit calicē cū patena preparata. i. cū uino i calice ⁊ hostia in patena. al's nō recipet caracterē secundū Tho. Si nō esset preparata dicēs. Accipite potestatē offerre sacrificiū deo missāqꝫ celebrare tā pro viuis ꝙ̄ ꝓ defunctis In nomie domini amē. ¶ Itē ab episcopo imponit̄ manus sup ordinandū: et om̄es sacerdotes cū eo ibi presētes dicēte ipso epō. Oremus dilectissimi dn̄i ꝛc. vt in pōtificali. Pe. de taratāsio dicit ꝙ in impositōne manuū imprimatur caracter. Primū tn̄ verius ē et cōmunius secūdū Tho. in porrectōne calicis preparati. ¶ Item inungūtur manus sacerdotis cū ordinat̄ ab epō dicēte. Cōsecrare ⁊ sanctificare ꝛc. Itē aptat sibi stolā sup hūeros dicēs. Accipite iugū dn̄i ꝛc. ¶ Itē uestit eū cū casula. i. planeta dicēs. Stola inocētie ꝛc. ¶ Nota ergo ꝙ si primū fuerit omissū. i. porrectio calicis preparati: totū debet iterari quasi nihil sit factum. Si vero istud fuerit obseruatū ⁊ aliquid de predictis aliis fuerit omissū: nullo modo debet iterari ordinatio: sꝫ quod omissū est debet suppleri ab epō in alia ordinatione et interim nō celebret.

Forma sacramēti matrimonii.

On ē determinata. Est autē forma illa expressio cōsēsus ꝑ verba vnius in alterū ꝯiugū. vt accipio te in vxorē: vl' accipio te in virū: l' cū interrogat̄ si vult talē in vxorē vel virū: et r̄ndet ꝙ sic. vel si nō pōt loqui ꝑ scripturā ul' alia signa exprimētia consensum.

Explicit tertia pars et ꝑ ꝯn̄s totus tractatus siue sūmula de confessore cū interrogationibus fiēdis reuerēdissimi fratris Antonini Florentie archiepiscopi. Eiusdē incipit. c. i. de restitutōnibus in genere in quo ponūtur .20. manus rapientiū: quarum quelibꝫ habet quīqꝫ digitos seu modos: et sic sunt centū modi in quibus fit restitutio vel erogatō vt patꝫ in. 2. ꝑte sū. ti. 2.

d E prima manu feneratoria potest intelligi illud quod habet Apo. 17. Uidi mulierem sedentem super bestiā coccineā. i. diabolū habētem in manu eius poculū aureū Hec mulier est cupiditas que in manu. i. in opere vsure habꝫ diuitias quas sitit: sꝫ nō extinguit̄ eius sitis: sed solū delectat̄ inuidendo. Hec autē quinqꝫ modos sicut manus habet quinqꝫ digitos. ¶ Et primus ē in pignorib' quando. s. quis pro mutuo alteri facto recipit pign' ab eo rei mobilis. vt vestimentū seu lucrum equi seu huiusmodi: aut immobi

ſis vt poſſeſſõez: ex qua capit fructum ſeu lucrũ nõ cõputãs in ſortem: quod vſura eſt: niſi in caſu cũ gener a ſocero: quouſqꝫ habeat ab eo dotes ſuſtinens onera mr̃imonii accipit poſſeſſõnẽ ab eo ĩ pignus. extra de vſur. c. ſalubriter. Et de hoc diffuſe in. 2 parte ſumme. ti. i. c.

¶ Secũdus digitus ſeu modus ẽ in depoſitionibus. cũ. ſ. quis deponit pecuniã apud mercatorẽ: vel campſorẽ vt vtatur ea: ſaluo tamẽ capitali ſuo ⁊ cũ intẽtione principaliter aliquid ꝑcipiendi vltra ſortẽ: nulla tñ facta pactione ſuꝑ hoc etiã vſura eſt. 14. q. 3. ſi feneraueris. et de hoc ĩ. 2. parte ſũ. ti. i. c.

¶ Tertius modus in emptõnib⁹ et vẽditionibus. cũ. ſ. vẽdit merces vltra iuſtũ preciũ et ratione dilationiſ tp̄is in ſoluẽdo preciũ et hoc in ſe rẽ illã intẽdebat ſeruare in futurũ qñ tm̃ quantũ vẽdit vel plus ſperabat valiturã. Similiter quãdo rẽ emit minus iuſto: eo ꝙ anticipat tẽpus ſolutionis precii anteꝙ̄ recipiat mercem: vtputa tꝑe veris triticũ recolligendũ. Et hoc niſi dubium eſſet vtrũ plus minuſue ſit res illa valitura. de hoc extra de vſu. c. in ciuitate. et. c. nauigãti. et de hoc diffuſe ĩ. 2. ꝑte ſũ. ti. i. c.

¶ Quartus in campſionibus ⁊ fictis aſſecurationibus. vt in cambiis que dicũtur ꝑ venetias ⁊ cãbiis que fiũt in romana curia ꝓ bullis: que ſunt uere mutua cum vſura: et cũ ipſemet ſibi ſatiſdator ſimulatus et verus mutuator eſt. ar. 14. q. 3. c. pleriqꝫ. Et de hoc in. 2. parte ſum. ti. i. c.

¶ Quintus ĩ mutuis cũ expreſſis lucri pactionib⁹ ſiue in pecunia ſiue in opib⁹ ſiue in aliis que precio pñt eſtimari. ar. 14. q. 3. c. putãt: et de hoc ĩ. 2. ꝑte ſũ. ti. i. c.

Manus raptoria ẽ que manifeſte rapit aliena manu violenta id ẽ raptoria eripit pauperẽ. ſ. deus. Thob. 25. et habꝫ quinqꝫ digitos ſeu modos.

¶ Primus ꝯſiſtit ĩ vſurpatis dominiis ciuitatũ caſtroꝝ ⁊ villaꝝ ex quib⁹ omne emolumentũ qđ inde ꝑcipit rapina eſt.

¶ Secundus ẽ in taliis iniuſtis. qñ. ſ. domin⁹ ciuitatis imponit collectas vltra debitũ ꝯſuetudiſ uel ſtatuti: ſꝫ vicia indebita oꝑarũ exigit et nõ ſoluit eis de labore: uł ſi ciuitas eſt libera quãdo nõ ꝓ rata imponunt ciuibuſ: ſed nimis aliquos grauant.

¶ Tertius eſt in pedagiis et gabelliſ illicitis: quãdo. ſ. imponũt domini terrarũ ł ciues noua pedagia ſine licẽtia principis: vel etiam ſi antiquata vel noua cũ licẽtia nõ ſeruãt vias ſuas cũ tñ poſſent.

Quartus in latrociniiſ terreſtribus vł maritimis vł piratis qui diſcurrũt mare predãdo ex naufragio etiã in mare ꝓiecta ſibi accipere ad rapinã ꝑtinet: ł etiã de repreſaliis illicitis de quibuſ in. 3. parte. ti. 2. c.

¶ Quintus in ꝑſonis capiẽdis ⁊ vendẽdis que libere ſũt ſeu chriſtiane. nã ⁊ ſi pagani ſeu ſarraceni capti in bello iuſto efficiantur ſerui capiẽtiũ: vñ ⁊ vẽdi pñt vt ſerui et emi: nõ tñ chriſtiani debẽt ergo iſta reſtitui ſi pñt ut dicit augu. 14. q. 6. c. ſi res. de his habes in ſecunda parte ſumme. ti. i. c.

Manus furatoria ē cū quis acci pit occulte aliena nesciente dn̄o apo. Qui furabat̄ iā nō furet̄: sꝫ magis opet̄ manibus suis. Fur videt̄ opari manibus alienis in quātū accipit lucrū de manibus alienis. ⁊ hec manus habꝫ quin qꝫ digitos. ¶ Primus ē inuētoꝝ detētione. qn̄. s. quis res alteri᷒ inuētas que nō habētur ꝓ dereli cto sibi retīet. 14. q. 4. c. si quid et de hoc habes in. 2. . pte. ti. i. ¶ Secūdus ē in illicita prescrip tione. qn̄. s. quis prescribit alie na mala fide. sciens. s. illa esse aliena nec aliquo iusto titulo ha buisse. c. possessor. de re. iur̄. in 6. de hoc habes i. 2. pte sū. ti. i. ¶ Tertius ē in rei pignorate cō modate vl' deposite vsu. s. qn̄ do minus rei nō ꝯsentit et tenet̄ de vtilitate inde habita et si amit teret ex culpa sua tenet̄ reddere Ray. de hoc in. 2. pte sū. ti. i. ¶ Quartus in occulta rerū vsur patione. siue hoc fiat a filiis de rebus parentū: siue ab vxore de reb᷒ viri ipso nesciēte: siue a ser uis de rebus dn̄oꝝ suoꝝ: a dispē satoribus de rebus patronoꝝ su oꝝ: siue a discipulis de reb᷒ ma gistroꝝ suoꝝ: siue ab extraneis de rebus aliorū: etiā si hoc face rent dādo inde elemosynas pau peribus: nisi i extrema nccitate ꝯstitutis. 14. q. 4. c. forte. de hoc in. 2. pte. ti. i. per totū. ¶ Quin tus in religiosa appropriatione. qn̄. s. religiosus aliquid recipit: vel nesciēte prelato suo vel alte ri dat ꝓpinquo vel extraneo: vl' cū occultat et vt propria retinet acquisita p eū l' data nō parat᷒ superiori libere assignare. 12. q. i. c. nō dicatis. et de hoc habes i . 3. parte. ti. c. ¶ Manus bellato ria ē vbi. s. rapiūtur et furta et rapine et sacrilegia. Manū suā misit hostis. s. bellādo ad oīa desiderabilia. Desiderabilia au tē sunt blada. pecunie edificia. vasa aurea tēpli et alia ornamē ta: ipsum templū ad quod misit manū exercit᷒ Nabuchodonosor bellās ꝯtra hierosolimā rapien do. incendēdo et destruendo. et hec manus habꝫ quinqꝫ digitos seu modos. videlicet. ¶ Primus ē cū dn̄s l' coītas aliqua assumit iniustū bellū. nā qui ad hoc con currūt adiuuādo ꝯsulēdo coopā do de oībus dān̄is illatis aduer sariis etiā si nihil inde ꝓuenirꝫ ad eos tenentur satis facere. 14. q. 5. c. non sane in fine. ¶ Secūdus est ꝙ tenet̄ de oībus dān̄is et expēsis quas patiuntur subditi sui qui inuolūtarii sunt et coacti. nā vltra expēsas quas faciunt aliqn̄ ab aduersariis de bellātur et capiūtur ipsi ⁊ bona eoꝝ. Varius ē eni belli euentus. vt. c. si culpa. extra de iniur̄. et dā. da. ¶ Tertius ē qr qui hꝫ iu stū bellū ea que capit ⁊ destruit vl' hoc facere pmittit suis sicut coīter faciūt satis facere tenēt̄. 23. q. i. c. militare. bona aūt ca pta iuste ab inimicis que debēt cōdiuidi occultādo ⁊ retinendo sibi furatur. 23. q. 5. c. dicat. ¶ Quartus ē cū iuste bellans ra pit bona eccl'iarū nō incastella tarū: aut bona clericoꝝ ꝯtrarie partis: vl' etiā viatores peregri nos et alios innocētes. di. 86. c. singulis. ¶ Quintus ē qn̄ habēs iustū bellū ex sua inertia ⁊ cras sa negligētia n̄ defēdit suos cū posset. et precipue cū est ꝯduct᷒

mercede ad bellandū et similiť
cū posset debellare inimicos: et
sic finē facere guerre vt plus lu
creť ex duratione prelii vł quia
corruptus ab adversariis non fi
delit gerit negociū teneť. extra
de iniur. et dā. da. c. si culpa. ⁊
de his oībus habes in. 3. parte.
ti. 2. c. de bello.

¶ Manus dānifica vsatoria dici
tur. ꝓuer. 16. Si manus ad ma
nū fuerit nō erit innocēs man⁹
et qn̄ una manus non sufficit ad
vnū opus: alia iuvat. sicut aliqn̄
si vnus nō sufficeret ad rapiēdū
vel furandū vel dānificandum
aliū: et tūc adhibet adiutorium
alter: et hec ē manus ad manū
adiūcta. et tał quāuis nō sit pri
cipalis vł nil ꝑueniat de rapia:
vel dāno ad eū: tn̄ teneť. Et qꝛ
nō est innocēs: sꝫ in causa. ⁊ hec
habet quinqꝫ digitos qui ɔtinē
tur in hoc versu.

Iussio. cōsiliū. cōsensus. palpo.
recursus. ¶ Pͥm⁹ ē cū quis mā
dat fieri rapinā. furtū. vsuram
vł aliud damnū: et ex hoc sequi
tur effectus dāni: quod alias nō
fuisset factū: tał teneť in solidū
etiā si nil ꝑuenit ad eū. Sic ⁊ tu
tor ⁊ ꝓcurator et factor qui ꝓ pu
lis vel ꝓ aliis faciūt ɔtract⁹ vsu
rarios tenētur si illi ꝓ quibus fe
cerūt nō satisfaciāt cū sint prin
cipaliores.

¶ Secūdus qn̄ cōsulit ita ꝙ ex il
lo sequiť damnū quod ał's nō fu
isset factū: talis etiā teneť in so
lidū etiā si nil ꝑuenit ad eū. Si
autē fuissꝫ factū etiā sine illo cō
silio et aliquid plus factū est: ad
illud plus teneť. Inno. et hosti.

¶ Tertius ē cōsensus. s. coopatio
nis nō mētis tantū. puta qn̄ vn⁹
vł plures faciūt aliquod furtū ł
damnū simul: ita ꝙ vnus nō fa
ceret sine altero: teneť quilibet
in solidū. secus cū etiā sine illo
factū fuisset: tn̄ cū alias se repit
ad damnificandū: tūc eni tene
tur solū de dāno illato ꝑ eū qui
etiā est mediator sciēter alicui⁹
cōtractus fraudulēti: vt sensales
tenētur tales de damnis.

¶ Quart⁹ ē palpo. s. cū quis adu
lādo seu laudando aliquē de fur
to vel de dāno. s. ꝙ sit strenuus
ex hoc inducit eū ad faciendum
malū qui alias nō fecisset. ⁊ idē
si detrahēdo eū ad hoc inducit.

¶ Quintus ē recursus. i. cū quis
receptat fures et damnificātes.
et ex hoc sequūtur dāna vł etiā
raptā rē cū queriť: ⁊ ipse occłtat
ꝓpť quod nō pōt recuperare. Offi
cialis etiā qui pōt sine sue ꝑsone
ꝑiculo obstare ne fiat dānū ł ra
pina: manifestare fures ⁊ abla
ta et non facit: teneť. hoc Tho.
Alb. Pe. Ric. i. 4. di. 15. Inno.
Ray. et Uul. de his i. 2. ꝑte sū.

Manus participatoria. s. de re
furata vel vsuraria: ⁊ de hoc po
test intelligi illud Ione. 3. Rece
dat vnusquisqꝫ ab iniquitate que
in manu sua ē. et hec habet qui
qꝫ digitos.

¶ Primus ē participādo de his
ꝑ donationē. talis eni cui dona
tur cū hoc scit debꝫ reddere do
mino eius rē ablatā. donū autē
datū ab vsurario cū omia bona
sua sint obnoxia restitutōi tene
tur etiā reddere vel sibi: vel his
potius quibus vsurarius habꝫ re
stituere. ¶ Secūdus ē ꝑ victiati
onem. Familia eni raptoris vel
vsurarii uel vxor vel filii qui nō
habēt nisi de rapinis vel vsuris

tenētur satisfacere de ꝯsūptis:
sȝ habeudo etiā alia bona come
dēdo: vel vtēdo rebus male abla
tis i prima specie tenetur de eo
quod ꝯsumit. Ray.
¶ Tertius ē ꝑ dotationem. filia
eni que dotat ꝑ eū qui ñ hȝ nisi
de vsuris l' al's male ablatis: ma
ritus qui hoc nouit nō pōt recipe
dotē: et receptā tenet restituere
creditorib⁹ soceri: et ipsa etiā fi
lia mortuo marito tenet restitu
ere dotes. Ray. de hoc i. 2. pte
sū. ti. i. c. ¶ Quartus ē parti
cipādo de re rapta l' furata per
emptionē. qui eni emit talia sci
enter l' ignorātia facti crassa te
net restituere cū iuenerit dñm
rei: vel paupibus erogare si illū
ignorat. Si etiā talia emit, pba
biliter estimās eē vēditoris post
ea sciēs fuisse ablata tenet nihi
lomin⁹ dño reddere si cognoscit
vel paupib⁹ rē l' preciū erogare
si nō inuenit. Ray. et de hoc in
. 2. parte sum. ti. i. c.
¶ Quint⁹ ꝑ legatū l' hereditati
onē. Intelligit enim hereditas
deducto ere alieno. Heres ergo
vel legatarius ei⁹ cui⁹ bona sūt
obnoxia restōni: l' ex ꝯtractu vel
ex quasi maleficio furti. fraudis
et vsure et hmōi. vel quasi oia te
nentur restituere de tali heredi
tate l' legato. extra de vsu. c. mi
chael. ¶ Man⁹ sacrilega. vide
licȝ vsurpatio circa sacra ⁊ eccl'i
astica. iob. 15. Tendit aduersus
deū manus. i. sacrilega. Hec est
man⁹ sacrilegi nichanoris quā
extēdit cōtra tēplū dei ꝯminat⁹
ipsū fūdit⁹ destruere: sȝ ipō occi
so suspēsa ē ⁊ lingua auida Ma
chabeo ꝯtra tēplū. 2. Machab.
. 15. et hec habet. 5. digitos.

¶ Prim⁹ ē cū auferūtur sacra. ut
calices et paramēta. cruces. reli
quie et alia hi⁹ ¶ Secūdus ē qñ
auferūtur aliqua: et si nō sacra:
tñ de loco sacro. vt i eccl'ia. ⁊ de
vtroqȝ. 17. q. 4. c. quisquis.
¶ Terti⁹ ē qñ fit incēdiū l' effra
ctio i loco sacro. i. iiuriose. tene
tur etiā satisfacere: ul' etiā infe
rūt alia dāna eccl'iis l' ꝑsonis ec
clesiasticis. ut exigēdo gabellas
et pedagia. extra de cēsi. c. quā
ꝙ in. 6. aut imponēdo collectas.
extra de iniu. ⁊ dā. da. c. aduer
sus. aut faciēdo represalias ꝯtra
ꝑsonas eccl'iasticas. c. ⁊ si pigno
rationes. extra de iniur.
¶ Quart⁹ ē cū clerici male trac
tāt bona eccl'iarum dilapidādo in
debite: alienando: in pōpas ⁊ la
scitias expēdēdo: ꝯsāguineos di
tādo. 12. q. 2. c. null⁹. et bona de
bita paupib⁹ l' clericis l' repara
tioni eccie subtrahēdo dȝ resti
tuere. ¶ Quit⁹ cū subtrahunt
legata facta eccliis. 13. q. 2. c. qui
oblatōes. l' ñ soluūt decie vbi cō
sueuerit solui. l' cū nō ē legittie i
bñficio ꝯstitut⁹: sȝ ꝑ itrusionē l'
ꝑ symoniā l' hȝ aliqd' ipedimētū
irregl'aritatis: tenet eni fruct⁹
ꝑceptos restituere. de re. iu. li. 6
de his in. 2. pte sū. ti. i. c.
¶ Manus iniste iudicatoria. Be
at⁹ qui excutit manus suas ab oi
munere. Isa. 33. s. obsequii. pecu
nie et laudis. p munera eni fre
quent puertit iudiciū. ⁊ hec ma
nus hȝ. 5. digitos. ¶ Primus ē
qñ iudex seu quicūqȝ official' dat
iniustā sñiaȝ ex certa scia quacū
qȝ de cā: siue odio: siue amore: si
ue corruptōe pecunie: ⁊ tal' tene
tur de oi dāno et interesse parti
lese. Ray. 11. q. 3. c. quatuor.

¶ Secundus ē q̄n ex ignorantia
crassa ꝓfert iniustā sñiaz. n̄ eni
debebat se ponere ad id ad qđ n̄
erat idoneus cū pıculo alterius:
secus si decept⁹ ꝯsilio assessoris
qui putabat̄ idoneus ex malicia
vel ex ignorātia crassa male cō
sulētis: tūc tenebit̄ assessor parti
de expēsis secundū Ray.
¶ Terti⁹ ē q̄n notabili neglıgē
tia ꝓtulit iniustā sñiam. puta qr
noluit laborare ad legēdū in li
bris quod potuisset inuenire: et
videt̄ etiā teneri. vt: c. si culpa
extra de iniu. ¶ Quart⁹ q̄n ac
cipit pecuniā ꝓ iudicādo vel nō
iudicādo: aut bn̄ aut male. Ray
etiā talē pecuniā sibi retinere n̄
pōt: sꝫ paupıb⁹ dare vł reddere
dāti. ¶ Quintus cū nō vult iu
dicare et dare sñiaz ꝓut pōt ⁊ de
bet: ne displiceat habēti iniusti
ciā: aut vt dānificet ius haben
tem: et tał tenetur si pars postea
amittat iustā causā: vel si remit
tat penas ł diminuat iniuste cū
nō possit tenetur coītati si auxe
rit penā iniuste tenet̄ ei qui sol
uit. Tho. et Ray. de his ī. 2. pte
sū. ti. i. c. ¶ Man⁹ ī iudicio in
iuste assistoria. de hac ne iūges
manum tuā ut ꝓ impio dicas fal
sū testimoniū. Exo. 23. Isa. 21.
Eruite oppressum de manu calū
niātis. et hec hꝫ. 5. digitos secū
dū ꝙ quiqꝫ genera hominū ibi
ꝯcurrūt. s. aduocat⁹. iuriscōsult⁹
actor et ꝓcurator. testis et reus.
¶ Primus ergo ē aduocatus qui
si sciēter assumit ad defensādū
iniustā causā: obtinens victoriā
cause de omni dāno tenetur ad
uersario si clientulus nō satisfecit
Tho. 2. secūde. q. Si vero nō
obtinet: tenetur clientulo de ex

pēsis. q̄n videlꝫ dixit sibi causā
eē iustā: cū alˀs ille nō litigasset
sꝫ si assumit causā iustā ⁊ ex cras
sa ignorātia ł notabili negligē
tia ꝑdit: videtur teneri cliētulo
de dāno suo. c. si cłpa. extra de
iniur̄. et dā. ¶ Secūdus iuris
cōsult⁹ si sciēter prestat malū cō
siliū uł fraudulentū: vn̄ ius hn̄s
ꝑdit causā siue sit ille cui ꝯsulit
siue alt̄: tenet̄ de dānis inde se
cutis. si vero fidelr ꝯsulit vt scit
nō tenet̄. vt. c. nemo ex cōsilio.
de reg. iur̄. li. 6. ¶ Tertius ē
actor et ꝓcurator qui accusat ali
quē falso crimie: uł petit indebi
tū sciēter: tenet̄ de omni dāno
qđ inde recipit etiā aduersari⁹
de expēsis. Tho. 2. secūde. q.
¶ Quart⁹ ē reus si negat verita
tē de qua iuridice introgat̄: ne
gādo indebitū pecunie tenetur
actori. negādo aūt crimē vn̄ se
quitur accusatori mors ł mutila
tio: ł alia pena: uł fatigādo sciē
ter appellationib⁹ ł dilatōnib⁹
tenetur ad arbitriū boni viri.
¶ Quintus testis si ex falso testi
monio eius sciēter facto actor uł
reus incurrūt aliquod dānū iniu
ste: tenet̄ tał in solidū. extra de
iniur̄. c. si culpa. et si accipit pe
cuniā ꝓ testimonio ferēdo: etiā
vere tenetur, illa paupıb⁹ eroga
re. 14. q. 5. c. non sane. et de his
oibus in. 2. pte sū. ti. i. c.
¶ Manus fraudatoria. Job. 31.
In manib⁹ meis n̄ adhesit macu
la. s. fraudis. ⁊ hec hꝫ. 5. digitos
seu modos. ¶ Prim⁹ ē in rerū
quiditate. vn̄. s. vna substantia
vēdit̄ ꝓ alia. vt vinū limphatū
ꝓ puro. aurū vel argentū archi
miatū ꝓ puro et huiusmodi.
¶ Secūdus est in quātitate. vt

cũ dãtur diminute mẽsure ꝉ pō dera. puta vndecim vncie pro libra. vel i vasis de vino. oleo. tritico et hmōi. vel in cãnis de pã no laneo lineo et hmōi.

¶ Terti⁹ ē in qualitate. vt cũ vẽditur res defectuosa. vt vinũ. ꝉ caro corrupta ꝓ bona. aĩal viciosum et claudicãs pro sano: nō diminuẽdo de precio: et mꝉto grauius esset vendẽdo rẽ nociuã et periculosam homini.

Quartus ē in precii inequalitate. vt cũ vẽdit̃ res plus iusto precio: q̃ valeat sciẽter: vel cũ multo minus precio emit̃: qꝛ uẽditor nō cognoscit rẽ: vꝉ qꝛ ducit̃ maxima necessitate.

¶ Quintus ē in gabelle debite vꝉ pedagii subtractione. videlꝫ qꝛ occꝉte introducit rẽ ad ciuitatẽ: vꝉ asserit esse ꝓ alio: vꝉ minoris quãtitatis vt minus soluat. hi oẽs tenẽtur satisfacere secundũ tho. 2. secunde. q. et Ray. de his omnibus habes in. 2. parte sum. ti. i. c.

¶ Manus falsificatoria. Job. 5. Qui dissipat cogitationes malignoꝝ ne possint manus eoꝝ implere qđ ceperĩt manifestãdo . s. falsitates eoꝝ. ⁊ hec habꝫ quīqꝫ digitos vel modos.

¶ Primus ē in pōderibus et mẽsuris: faciẽdo falsas monetas vꝉ eis vtẽdo falsis et diminutis in uẽdendo et emẽdo mẽsuris excessiuis: tenet̃ etiã talꝉ de damnis inde secutis illis talibus.

¶ Secũdus ē in falsis monetis. fabricãdo eas falsas: vel incidẽdo: aut falsatis ⁊ diminutis ꝓ legittimis sciẽter utẽdo: ultra peccatũ tenet̃ de dãnis lesis.

¶ Tertius ē in bullis aplꝉicis falsis: ꝉ p subreptōnẽ obtẽtis. cũ. s. expressũ ē falsum i supplicatōne omissũ illđ exprimẽdo: quo enarrato nō obtinuisset. Bñficiũ enĩ vel grã sic obtẽta ñ valet. vñ tenet̃ satisfacere de emolumento per ipsas obtento.

¶ Quart⁹ ē in instr̃is et scripturis falsificatis. vt testamẽtis in quib⁹ scribũtur legata aliṫ q̃ disponatur a testatore ꝉ scripture vbi apparẽt debita et cassant̃ ⁊ hmōi. ¶ Quint⁹ ē in falsis partubus. ut cũ mulier ɔcipit p adulteriũ ꝉ supponit sibi alienũ partũ que tenet̃ de oib⁹ que cōsumit filius putatiuus de bonis mariti: et de his que vt filio legittio de hereditate reliquerẽt̃. c. si cꝉpa extra de iniur̃. ⁊ de his i. 2. pte sũ. ti. i. c. ¶ Manus ꝓditoria de qua christ⁹ luce. 22. Ecce manus tradẽtis mecũ ē in mẽsa. nō eni fit ꝓditio nisi p familiares. et hec habet quinqꝫ digitos.

¶ Prim⁹ ē in castris ppꝉis ⁊ tris qñ. s. quis aufert legittimo dño: et dat ꝓditorie alteri qui ibi ius nō habet: talis tenet̃ de oib⁹ dãnis inde secutis

¶ Secundus ē in psonis. qñ quis tradit dñm suũ vꝉ amicũ in manus inimici occidendũ vꝉ redimendũ uꝉ impediẽdũ a negociis suis tenet̃ illis ad oẽ interesse.

¶ Terti⁹ in reb⁹. qñ pecunias ꝉ alia bona sui dñi vel amici ꝓcurat deuenire ad man⁹ inimicoꝝ aut cũ associat se cum aliquo vt ducat ad locũ ubi spolietur.

¶ Quartus ē qñ secreta reuelat sui dñi ꝉ dãnificat: vel aduocatus secreta cause quam defendit aduersario pãdit: vt se possit defendere tenet̃ de damnis. extra

de iniur. c. si culpa. et de his in
.2. parte sū. ti. i. c. ¶ Quint⁹
scilicȝ cū quis vtit᷑ insidiis ñ ser
uādo pacta ꝓmissa etiā si essȝ ho
stis: dūmodo et ipse ei seruat fi
dē et nō alias. vt. 33. q. i. c. noli.
¶ Manus symoniaca. et de hac
3. regū. 13. Quicūqȝ volebat im
plebat manū suā. s. pecunia quā
dabat et fiebat sacerdos. et hec
habet quiqȝ digitos. ¶ Prim⁹
est accipe pecuniā ꝉ alia tēpora
lia ꝓ sacramētis aut bñficiis cō
ferēdis ꝉ collatis ꝑ modū precii:
nō ꝑ modū elemosyne: ⁊ talē pe
cuniā retinere nō pōt: sȝ paupi
bus debet erogare: ꝉ eccl'ie i cu
ius iniuriā data ē. Tho. 2. secun
de. q. 100. ¶ Secūdus accipe pe
cuniā appreciatiue ꝓ aliis rebus
sacris. vt eccl'iis: altaribus cōse
cratis: aqua baptismali cōsecra
ta: oleo sācto et reliquiis sāctoꝝ:
sepl'turis loci sacri: iure patrona
tus: ingressu religionis ⁊ hmōi
talis pecunia nō pōt retineri: sȝ
oportet paupib⁹ eā erogare: vel
ecclesie ꝓ qua ē ꝯmissa symonia
¶ Tertius ē ꝓ spūalib⁹ exercitiis
et ꝓ predicādo. orādo. visitādo.
eligēdo. cōfirmādo. a correptōe
desistēdo. curā aiarū exercēdo.
cōsecrādo et hmōi alia recipien
do pecuniā exactiue: ꝉ partiona
liter: vl' appreciatiue: tenet᷑ pau
peribus erogare vel ecclesie in
cui⁹ iiuriā data ē: sȝ ꝑ modū ele
mosyne sibi retinere pōt sic da
ta. ¶ Quart⁹ ē qñ accipit bñfi
ciū simplex ꝉ curatū: aut digni
tatē symoiace: qr tenet᷑ resigna
re ⁊ fruct⁹ inde ꝑceptos restitue
re: etiā ꝯsūptos deductis expen
sis factis in vtilitatē beneficii il
lius etiā ꝓ fructibus colligēdis.

¶ Quintus ē de mediatorib⁹ ad
ꝓcurandū officiū vel bñficiū ec
clesiastici: vl' aliquod spūale: hi
tenētur pecuniā ꝓpter hoc rece
ptā paupibus erogare. Hec oia
Tho. 2. secunde. q. 100. Ray. et
Inno. de his in. 2. parte sū. ti.
.i. ꝑtotū. ¶ Manus impedito
ria. Eccl'iastici. 12. Ue duplici
corde et manibus malefaciētib⁹
.i. impediētibus bona alioꝝ. et
hec habet quinqȝ digitos.
¶ Primus ē qñ quis impedit ali
quem a cōsecutione alicuius offi
cii vel bñficii: et si iā illud erat
consecutus et possidebat: et iniu
ste procurauit auferri sibi: tenet᷑
satisfacere in totū. Si vero nō
dū erat cōsecutus. sed in via ha
bēdi: tenet᷑ ad arbitriū boni vi
ri. Tho. et Ric. in. 4. di.
¶ Secūdus ē qñ impedit fructus
ꝓuēturos alicuius agri vl' vinee
videlicet effodiendo semina: de
struēdo vineas arbores et hmōi
qui tenebit᷑ ad quantū estimāt᷑
fruct⁹ i illo dubio udituri. tho:
in. 4. Tenēdo etiā colūbarias ⁊
nō sufficiēter pascēdo columbas
vñ damnū inferūt seminibus ꝉ
fructibus tenētur de dānis. pe.
de pal'. in. 4. ¶ Tertius ē de
his qui faciūt statuta ꝉ capitula:
ne vsure solute possint repeti vl'
ꝙ possint homines cogi ad soluē
dū et qui iudicāt secundū ea: vl'
etiā sine statutis dāt sententiaȝ
ꝙ soluātur vsure: vel solute non
repetātur: hi tenētur ad restitu
endū eas si vsurarii ñ restituāt
Impediūt eni restitutōnē. 14. q.
.3. c. cōsentit.
¶ Quartus ē de his qui dāt litte
ras emunitorias debitoribus in
iuste ne possint cogi a creditori

bus ad soluēdū eis cū possint. hi
tenētur illis de illis dānis.
¶ Quit⁹ ē de iniuste impedienti
bus ne quis possit exequi nego
cia sua honesta occłtādo instr̄a
vel scripturas p̄ que manifestat̄
ius suū: vł impediētes ne quis ac
cedat ad iudicē ecclīasticū ī cā
qua pōt vbi sibi faciet iusticiā: vł
alr̄ iiuste ⁊ maliciose se impedi
ens iter suā ad iudiciū vel ad ne
gocia sua: vñ recipit dānū: ⁊ de
his tenet̄. ¶ Man⁹ lusoria. de
qua pōt intelligi illud Job.31.
Si.i.ñ osculatus sū manū meā ī
abscondito. Lusor eni cū vincit
attribuit man⁹ idustrie vñ alñ
osculat̄ eā vt causā lucri. et hec
habz.5.digitos. ¶ Primus cū
decipit̄ in ludo. vz p̄ falsos taxil
los aut cartas dicēdo mēdaciū ⁊
sic vicit: tenet̄ eni restituere de
precepto. ¶ Secūdus ē qñ vicit
aliis qui alienare ñ pñt. vt sunt
serui: filiifamilias: precipue pu
pilli: vxores: religiosi et hi⁹. hec
oportz restituere illis qui habēt
curā illoꝝ. ¶ Terti⁹ qñ vincit
ei quē induxit ad ludendū mł̄ta
importunitate: cū nō vellet lude
re: vł volentē a ludo recedere in
uitū detinet: tenet̄ restituere.
¶ Quart⁹ qñ vicit ī loco vbi ꝓhi
bet̄ ludus ⁊ p̄ leges mādat̄ fieri
restitutio: que nec p̄ dissuetudi
nē sūt abrogate: ⁊ tūc etiā tene
tur restituere p̄dēti: secūdū tho.
.2. secūde. q. Ric. in.4. ray.
Inno. et alios. ¶ Quitus ē qñ
vincit ī locis vbi nō ꝓhibetur lu
dus: vł si ꝓhibet̄ leges sunt abro
gate p̄ ꝯtrariā ꝯsuetudinē: ⁊ tūc
vz paupibus erogare. Utrū ve
ro nō de necessitate vł de hone
state vide in.2.pte sū.ti.i.c. de
ludo. vbi plene. ¶ Manus lo
cationis ⁊ ꝯductionis viciatoria
de hac deutro.23. Uidebit ꝙ in
firmata sit manus .i. deficiens
opus ī locādo et ꝯducēdo. et hec
hz.5.digitos.
¶ Prim⁹ quando quis locat alte
ri rem viciosam sciēs. vt equum
claudicantem: vł domum ruitu
rā: qui tenet̄ de dāno inde secu
to illi tali.
¶ Secundus est quando nimis
notabiliter exigit preciū de re
locata. domo: agro: veste ⁊ hmōi
vel qñ aufert ab eo rē locatā siñ
cā rōnabili añ tēpus ꝯuentū: te
net̄ eni ei de dāno. Ray.
¶ Terttius qñ cōducit quis aliū
ad opādum nimis paruo precio
notabilit: vł debitā mercedē ni
mis tardat dare cū pōt: vñ ille
recipit damnū: vel loco pecunie
debite dat sibi res quas oportet
eū vēdere minori precio: ꝙ̄ dz ha
bere. ¶ Quartus si ꝯductus ad
operā ex festinātia vł negligen
tia nō fidelr̄ ē opat⁹ et bñ: vñ se
quit̄ damnū sue rei. ¶ Quitus
qñ male tractauit rē sibi locatā
ut domū vł agrum p̄mittēdo de
struere. vt equos boues et hmōi
nimis fatigādo ⁊ hi⁹. tenet̄ tal̄
de hmōi dānis ad arbitriū boni
viri. Ray. in sū. Uasallus autē
qui bona que hz in feudū a dño
male tractat ex malicia vł negli
gētia tenet̄ de dānis. et de his
in.2. parte sū.ti.i.c.
¶ Manus turpit̄ lucratoria. de
qua Isa.i. dñs ait. Manus vr̄e
plene sūt sanguine.i. turpibus
lucris. et hec hz.5.digitos.
¶ Prim⁹ ē lucrū ex ope carnali
vt meretricio. lenocinio. cōcubi
natu adulterio et hmōi.

¶ Secũdus. ē ex arte vl' actu ꝓhi
bito lucrari. vt ex arte mutuãdi
vel faciẽdi taxillos: cartas: fucos
torneamenta: histrionatu turpi
seruiendo vsurario i numerãdo
pecuniã ad vsurã et scribẽdo et
hmōi. in faciẽdo indiuinatōnes
incãtationes et hmōi: in scribẽ
do instrã in fraudẽ vsurarum.
¶ Tertius ē lucrãdo tpe ꝓhibito
vt dieb' festiuis vẽdẽdo et emẽ
do sine necessitate. scribẽdo vel
alia opa ob lucrũ faciendo.
¶ Quartus ē negociari i locis ꝓ
hibitis. vt in eccl'iis vẽdendo l'
emẽdo: l' etiã mittẽdo ad terras
sarracenoꝝ l' portãdo arma l' li
gnamina l' victualia et quecun
qȝ mercimonia siñ licẽtia pape
tenet' illud quod lucratus ē et tã
tundẽ de suo mittere i subsidiũ
terre sancte. ¶ Quintus est ex
intentione mere cupiditatis va
care negociationi: vl' intẽtione
introducendi caristiã: hi oẽs de
bẽt acquisita paupib' erogare.
magis tñ ex honestate et ꝯsilio:
q̃ ex nccitate. 14. q. 1. c. qui hẽtis
et de his in. 2. parte sũ. ti. 1. c.
¶ Man' detractoria. psal. Erue
scilicet deus de manu canis. 1.
detractoris animã meã. 1. vitã
ꝑuer. 8. Mors et vita in manib'
detractori e lingue. et hec habet
quinqȝ digitos.
¶ Primus ē cũ quis accusat ali
quem de falso et cõuictus de cri
mine ꝯdemnatur: talis tenetur
ei satisfacere: nõ quidẽ detegẽ
do falsitatẽ postq̃ est punitus re
us: quia sibi imminet periculum
persone ⁊ illi iam punito non sa
tisfaceret: ȝ aliter ad arbitriũ
boni viri ante satisfacere debȝ
q̃ puniat'. debetqȝ detegere fal
sitatẽ uel desistere ab accusatõe
¶ Secundus est quãdo extra iu
dicium infamat aliquem de cri
mine sciẽs nõ esse verũ vl' nesci
ens si est verum et tenetur illis
quibus dixit declarare se falsũ
dixisse: nisi sibi ex hoc immine
ret magnũ periculũ vite et hi':
nã tũc aliter ꝑut põt debet satis
facere vel cũ libellos famosos su
per crimen de eo cõponit: vel cã
tilenas: quod peius est.
¶ Tertius quãdo aliquod crimẽ
commissũ vere ab alio auget ali
quid aliud notabile quod est fal
sum. vt cũ dicit se vl' aliũ turpia
colloquia vel gestus habuisse cũ
aliqua: ȝ etiã carnalẽ copulã: l'
etiam cũ alii dicunt de eo turpi
tudinẽ cũ aliqua agere tacet stu
diose: vel aliqua signa facit vt
credãt verũ esse quod nõ est: et
talis tenet' ad declarandũ falsũ
esse. ¶ Quartus est cum dicit
aliquod crimen alterius referẽs
se audisse qd' occultũ est et igno
ratur si est verũ. et talis quomõ
satisfacere debeat habes in. c.
se. §. 3.
¶ Quintus est cũ dicit crimẽ al
terius vere ꝑpetratũ: ȝ occultũ.
ȝ talis debet etiã famã restitue
re prout potest: vel etiã cũ dicit
cõtumeliã in presentia alioꝝ: et
talis debet petere veniã: vel ali
ter se cũ eis recõciliare.
¶ Manus psone lesoria. Mich.
7. Uir fratrẽ suũ venenatũ ad
mortẽ malũ suarũ dicũt bonũ. ⁊
hec habet quinqȝ digitos.
¶ Primus est auferendo vitã oc
cidendo aliũ iniuste. 1. extra iu
diciũ ordinarium. et talis tenet'
ꝑut dicet' in. c. se. §. 1. de dãno
inde secuto.

¶ Secūdus ē mutilādo mēbrum
iniuriose: et tenet de expēsa in
medicis et de lucro perdito si ex
mutilatione nō pōt laborare.
¶ Tertius ē vulnerādo vł pcutiē
do cū scit tollēdo sospitatē: et te
net ad dāna inde secuta ei.
¶ Quartus incarcerando: et sic
tollēdo ei libertatē: qđ faciendo
absq; rationabili cā tenetur de
dāno quod inde sequit. sec⁹ si fa
cit qꝛ ē debitor vt citius sibi sol
uat. ¶ Quintus cū mittit ī exi
liū vł cōfinia iniuste: et p hoc au
fert ei patriā: et oē dānū qđ īde
recipit quod coiter ē multū: et te
netur ei satisfacere.
¶ Man⁹ aiarū predatoria. ⁊ de
hac sapi. i. Impii manib⁹ et ver
bis mortē accersiūt. et habet. 5.
digitos seu modos.
¶ Primus ē qñ volētes ingredi
religionē ad seruiendū deo ali
quis reuocat uł iā ingressū psua
dēdo educit: tenet hic illū redu
cere q̄tū in eo ē: vł se vł aliū pone
re in religione. secūdum pe. de
pał. ¶ Secūdus qñ quis psuadꝫ
alicui aliquod crimiale blādien
do vt decipiat: ⁊ mł'tomagis qñ
quis aufert alicui virginitatem
extra matrimoniū: et debꝫ eam
ducere ī vxorē vł eā dotare si pōt
de hoc infra. ¶ Tertius est qñ
quis suo sermone trahit ad erro
rē fidei. vt faciūt heretici disse
minātes falsā doctrinā: et hi te
nētur reuocare. ¶ Quartus est
cū prelati vel patres familias ex
sua negligētia pmittūt suū gre
gē pire nō corrigentes et admo
nētes: et mł'to plus cū suis malis
exēplis eos ad mala ꝓuocant. te
nentur eni eos corrigere. 2. q. i.
. scelus. ¶ Quintus cū hoies
suis prauis actibus alios scādali
zāt. vt mulieres suis ornatib⁹ et
alii tripudiis ac ludis. rixis ac
blasphemiis. et hi debēt satisfa
cere pñia et bonis actib⁹ edificā
do quos prius scandalizauerāt.

Capitulū secūdū de restōib⁹ in
quo ostēdit quid quantū ⁊ quib⁹
sit restituendū et quo ordine.

Irca aūt ipsā restituti
onem sūt octo vidēda
que in hoc versu ꝯtinē
tur. Quis. quid. vbi
p quos. cui. cur. quō. qñ. Et quia
de primo dictū est supra. c. i. §.
. 2. et se. ideo primo omisso vidē
dū est de aliis. ¶ Quātū igit
ad secūdū. s. quid sit restituēdū
et q̄tū: sciendū q ablatū si pōt.
. 14. q. 6. c. si res. et si est aliquid
fructificās etiā fruct⁹ eius: vł alı
ter satisfaciendū qñ id restitui
nō pōt. ¶ Sed ꝓ hmōi declarati
one sciendū q damnū pōt qua
druplicit inferri. ¶ Primo quo
ad animā auferendo ei virtutes
infusas et morales. ¶ Secundo
quoad corpus inferēdo ei lesiōes
corporales ¶ Tertio quoad hono
rē ⁊ famā p vitupatōes verbales
¶ Quarto quoad substantiā per
actiones criminales.
¶ Quantū ad primū notandū ē
q quāuis. nemo possit esse causa
sufficiens peccati alterius nec p
ꝯseqnēs ei auferre virtutes dire
cte ⁊ efficacit: qꝛ volūtas cogi ñ
pōt vbi consistit peccatū. ꝓpt qđ
dicit Ambro. Nō est q cuiq̄ no
strā ascribamus erumnā. nemo
eni tenetur ad culpā: nisi ꝓpria
volūtate deflexerit. 15. q. c. non
est. Pōt tñ aliquis esse alteri oc

casio magna peccati. ⁊ decreta
lis dicit. Qui occasionē damni
dat dampnū quoqȝ dedisse vide
tur. c. si culpa. extra de iniur. ⁊
dā. da. Pōt aūt aliquis esse occa
sio dāni alterius quadruplicit.
Primo verbo suo inducēdo ali
um ad peccatū: et sic qui inducit
aliū ad malū suadēdo. ꝯsulēdo.
precipiēdo id quod ē mortale est
occasio ꝑditionis illius. qꝛ ꝑ hoc
auferūtur illi grā ⁊ virtutes ab
anima. vñ Augu. Si fratri tuo
male ꝑsuades occidis. s. illū quo
ad animā. de pe. di. i. c. noli. ⁊
talis dānificās secundū Sco. in
.4. tenet restituere dānū modo
sibi possibili. s. inducēdo eū effi
caciter ad penitentiā ⁊ ad virtu
tes siue actus virtuosos. et si sola
inductio ꝑ verba non sufficit: qꝛ
facilius ē ꝑuertere q̄ ꝯuertere te
net q̄tū pōt ꝑ ōrones suas et ab
aliis ꝓcuratas et ꝑ aliorū suasio
nes efficaces: dū tñ illis nō ꝓdat
peccatū occultū predicti.

¶ Quantū ad secundū. s. reuocā
do aliquē a meliori proposito fit
hoc damnū alteri cū reuocat eū
a religione in qua ꝑfectius viui
tur q̄ in seculo: et talis damnifi
cās tenet ipsū reuocatū ab eo re
ducere ad ingressum vł reuersi
onē ad religionē. Nā secūdum
Pe. de pal. in. 4. nō solū ille qui
inducit ꝓfessū ad egressū religi
onis tenetur ad inducendū ipm̄
ad ingressū religionis vł ad re
uertēdū: sȝ etiā qui retrahit illū
qui volebat ingredi nec tñ itra
uerat tenet inducere ad igredi
endū. ꝙ si ille nollet intrare te
netur aliū eque idoneū ꝓcurare
qđ si nō possit: tenet ipē intrare
quod intelligēs Ray. ordis pre

dicatorꝝ qui auerterat quēdā ab
igressu religiōis postea ꝓ eo in
trauit. ratio est: qꝛ abstulit dño
seruū suū vouitū vel intraturū.
Hec Pe. Sed Sco. dicit hoc eē
verū de obligato ad religionē
obligatione ꝓfessionis: nō autē
de eo qui erat dispositus ad itrā
dū necdū intrauerat. Ratio di
uersitatis ē. qꝛ interest inter ha
bere ⁊ ꝓpe esse habere. vñ nō te
netur ad tantā restitutionē reli
gioni: ad quātā teneret si fuissȝ
in religione: sȝ tenet ad aliqua
lē restitutionē. s. aliqualē induc
tionē illius vł alterius equiualē
tis ad ingressū religionis. Hec
Sco. Idē videt dicendū de eo
qui auertit nouiciū religionem
iam ingressū aiōꝑmanēdi sicut
de ꝓfesso. nā tal' obligat religi
oni saltē in genere. et hoc intel
ligendū ē si retraxerit illū intē
tione dānificādi religionē. tūc
eni tenet religioni. Si aūt hoc
fecit intētione ꝯsulēdi ꝓprie vti
litati sine fraude nō tenetur re
ligioni quoad eū qui nōdū intra
uit: sȝ ipi ꝑsone quā retraxit ꝑsu
asionibꝰ: ⁊ aliis bonis spūalibus
ad equiualentiā eorꝝ in quibꝰ dā
nificauit. Si aūt quis auerteret
aliquē a religionis ingressu nō
simplicit: sȝ ab ea vbi dissolute
viuit intēdēs ꝓuidere saluti illi
us in nullo tenet. ar. 23. q. 5. de
occidēdis. Et ex his patȝ secūdū
Jo. de rip. i quodā tractatu de
ꝯtractibus qđ dicendū est ut de
his qui scholares retrahūt ⁊ sub
trahūt doctoribus, cū quibus au
diūt: qꝛ aut hoc faciūt in odium
doctorꝝ: vel volētes sibi ꝓuidere
vel aliis ꝓuidere: ł volētes scho
laribus prouidere. Si primo mō

aut subtrahit scholarē qui iam
itrabat scholas: ⁊ tūc tenet doc
tori ad restōēz salarii et honoris
sibi subtracti. si etiā doctor cui
tal' subtrahit sit melior ꝙ ille cui
eū ꝓcurat tenet tali ꝓ ꝙto vtili
tatē scie sibi subtraxit Si aūt si
dū scholas itrauit: sꝫ intrare dis
sponebat: nō tn̄ tenet: licet obli
get scholarē inducere vt redeat
ad primū. Si aūt hoc facit volē
do sibi ꝓuidere: puta ē doctor et
vult sibi de schol' ꝓuidere si hoc
sine fraude fecit et scholaris nō
dū se dederit alicui doctori: nō
credo eū i aliquo obligari. cū cu
ilibet sit licitū mō licito ⁊ debito
ꝓcurare vtilitatē suā. al'r n̄ cre
do sibi licere. si aūt hoc facit vo
lēs aliis ꝓuidere. sicut qn̄ schola
ris alicuius doctoris subtrahere
conaret scholares aliis doctorib'
vt intrēt cū doctore suo: i hoc so
lū honorē ⁊ vtilitatē sui doctoris
intēdens si subtrahat intrātem
cū alio doctore credo ipsum obli
gari: nisi forte illi' doctoris cui
subtrahit eū insufficiētia et scho
laris aliqua special' cura qua si
bi tenet excuset. Si autē retra
hat intrare volētē cū ex hoc nul
lum ius doctoris sit acquisitū: et
hoc facit sine fraude non credo
eum doctori in aliquo obligari
Obligat autē scholaris si eū re
trahat ne audiat meliorē. si aūt
hoc facit vtilitati scholaris volēs
cōsulere: et sup hoc a scholare re
quisitus ꝯsulit ꝙ audiat aliū do
ctorē meliorē bene facit. Et dic
ta in his casibus sunt ceteris pa
ribus intelligenda. Iste enim
casus ē ita variis modis circūse
rentialis ꝙ vix pōt dari certa re
gula. Hec ille.

¶ Quantū ad tertiū. s. dānificā
do alios suo malo exemplo. sicut
scandalizant prelati subditos su
os pōpis ⁊ lasciuiis et aliis malis
moribus suis. mulieres supfluis
ornatibus et fucis et tripudiis et
alii manifeste peccātes: et preci
pue qn̄ hoc intendūt l' ꝯtemnūt
seu paruipēdūt scandalū alioꝝ:
ꝓpt quod alii ruūt in diuersa vi
cia. de quibus in euangelio. Ue
mūdo a scandalis ⁊c. tales tenē
tur ad satisfaciēdum bonis exē
plis manifestis. nō autē tenētur
ob hoc ad aliquā publicā penitē
tiā. vt dicit Alb. sꝫ ad edifican
dū alios bonis exemplis manife
stis: sicut scādalizauerūt p mala
manifesta. ¶ Quātū ad quartū
scilicꝫ de seducēte virginē ⁊ cor
rūpente extra matrimoniū dici
tur Exo. 22. Qui seducit virgi
nem et dormit cū ea dotabit eā
et habebit eā vxorē aut reddet
ei iuxta modū dotis quā virgies
solēt accipe. Dānificauit eni ta
lis illā in castitate virginali au
ferēdo ei thesaurū irrecupabilē
vn̄ tenet ei saltē ad restitutionē
castitatis ꝯiugalis accipiēdo eā
in vxorē vel dotādo. Et siquidē
ꝓmisisset eā ducere in vxorē: te
netur ad hoc etiā ratōne ꝓmissi
onis: nisi esset nimis disparis cō
ditionis: vn̄ fraus potuit depre
hēdi. et tunc satisfaciat ad arbi
trium boni viri. ⁊ idē fortius qn̄
violauit eā. Quāuis aūt precep
tū legis mosaice allegatū sit iu
diciale et inquantū hoc nō obli
get: tn̄ inquantū est sumptū pro
statuto ab ecc'ia ul' aliqua ciuita
te obligat. sicut patet extra de i
iur. et dā da. c. i. et. c. se.

De secūda dānificatione. que

ſcilicet fit corpori ꝑ leſionem ad
uertendum eſt ꝙ quatuor modis
cõtigit. ſ. ꝑ mutilationẽ. ꝑ ꝑcuſ
ſionẽ. ꝑ incarceratõnẽ. Si ergo
fiat dãnũ primo mõ ſecundum
Sco. põt ſatiſfacere ſuſtinendo
penã talionis a iudice. nõ aũt a
ſe. nec etiã tenet̃ iudici ſe offer
re: ſꝫ captũ nõ licet ſe defendere
aut carcerẽ infringere: ſꝫ inuen
ta opportunitate lꝫ fugere ſecũ
dũ Tho. et hen. et ꝯdẽnatus de
bet patiẽter mortẽ ferre. Eſt et
alius modus ſecũdũ Sco. ſibi vti
lis ad ſatiſfaciẽdũ: q̃uis ad hoc
nõ teneat̃ neceſſario. vt. ſ. expo
nat vitã ſuã cã iuſti belli. vt cõ
tra inimicos fidei et eccl'ie pro
reſtõne ſeu ſatiſfactione fienda
illi cuius vitã abſtulit. Sꝫ ſi nec
hoc vult facere tenet̃ ad ſatiſfa
ctionẽ ſpũalẽ ꝓ anima occiſi. vt
ad faciẽdas elemoſynas ꝓ eo: vł
ad ſumendã aliquã ꝑegrinatio
nẽ ad limina apł'orũ vel ſancti
Jacobi et hmõi ꝓ aĩa eius ⁊ ꝓcu
rãdo aliorũ orationes inquantũ
põt. nec hoc ſufficit. Sꝫ ſi inter
fectus habuiſſet aliquos vt patrẽ
et matrẽ filios ⁊ hmõi: opibꝰ ma
nuũ ſuaꝝ tenet̃ interfector oibꝰ
illis ad tantũ quantũ illis abſtu
lit ſubſidii ꝑ occiſionẽ eius. In
ſuꝑ occiſor tenetur placare leſos
quantũ põt. Hec Sco.
¶ Quãtũ ad ſecundũ. ſ. de muti
latione dicit idẽ Sco. ꝙ ꝓ hiꝰ ñ
ẽ ſtatuta aliqua pena in eccl'ia
niſi pecuniaria. et iſta dꝫ rñde
re nõ ſolũ dãno quod quis intu
lit ꝑ mutilatõnem ꝓ toto tꝑe quo
vſurus eſſꝫ quis mẽbro abſciſſo:
ſꝫ etiã expẽſis appoſitis in cura
tione. vt habet̃ extra de iniu. et
dã. da. ⁊ vltra hoc tenet̃ ad pla

cationẽ leſi quantũ in ipſo ẽ ⁊ cõ
ſolationẽ ipſius afflicti. que af
flictio ꝑpetua ẽ. Plus etiã põde
rãda ẽ mutilatio pauꝑis q̃ diui
tis: ſi magis egebat ꝑte abſciſſa
ad victũ neceſſarium. puta ſi ab
ſciſſa eſſꝫ manus dextra ſcripto
ris qui de illa arte viuebat: tũc
eni magis tenet̃. ¶ Quantũ ad
tertiũ videt̃ deũ optime impoſu
iſſe ſatiſfactionẽ. ſ. in leſione ł
ꝑcuſſione ł vulneratione corpo
rali. Exo. 21. vbi dicit̃. Si rixa
ti fuerint viri: et ꝑcuſſerit alter
ꝓximũ ſuũ lapide vel pugno ⁊ il
le mortuꝰ ñ fuerit ſꝫ iacuerit ĩ le
cto ſi ſurrexerit ⁊ ãbulauerit ſuꝑ
baculũ ſuũ innocẽſ erit qui ꝑcuſ
ſerit. ſ. a mortis pena ſuſtinẽda
ita tñ ꝙ oꝑas quas interi. ſ. neg
lexerit impeditꝰ ꝑcuſſura ⁊ impẽ
ſas ĩ medicos reſtituat. cui pene
addẽda eſt recõciliatõ quãtũ in
eo ẽ. ¶ Quantũ ad ſatiſfactõeꝫ
de quarta leſione. ſ. incarcerati
one vł detentione ſciendũ ꝙ vl
tra recõciliatõnẽ et ueniã petitã
leſo fiet ſatiſfactõ iniurie ꝓut ſa
piens determinabit. et ſi leſus
plus vellet exigere q̃ deberet:
ad illud plus nõ tenet̃ ledens vt
illũ recõciliet. hec Sco. ſꝫ beatꝰ
Tho. in ſũ. et in. 4. dicit ꝙ in
omnibꝰ dãnis vbi nec in ſe nec
in equiualẽti põt fieri reſtitutio
vt in mutilatione mẽbri ⁊ hiꝰ ſa
tiſfactio fiet ꝑ recompenſatiõeꝫ
ad arbitriũ boniviri. Idẽ Uui.
⁊ qr tale exilium reputat̃ vt qui
dã carcer ĩ iure: iõ qui mittit ali
quẽ ĩ exiliũ ł ad ꝯfiniũ qđ ẽ exi
liũ ad tẽpus iniuſte. tã ipẽ q̃ oẽſ
hmõi cã dãtes auxilium aut ꝯſi
liũ efficax ad hoc tenent̃ exulãti
de omi dãno iñ ſecuto ex hoc ad

satisfactionē. ar. extra de homi ci. c. sicut dignū. ⁊. ii. q. 3. c. cō sentit. ¶ De tertia dānificatiōe . s. i fama ⁊ honore. sciēdū ꝙ. 4. modis pōt ɔtigere. s. p ɔtumelie illationē. p detractōnē. p detra ctionis ab aliis facte recitatōnē p veritatis negatōnē cū quis ac cusaf iuste. Quātū ad primū di cif quis ɔtumeliari alteri seu cō tumeliā inferre cū priuatim ei l' corā aliis i faciē dicit ɔtumeliā īportantē notabilē defectū cl'pe vocādo eū latronē: lenonē ꝓdito rē: adulterū ⁊ hi⁹. l' cū dicit ver ba exprimentia defectū nature vt cū dicit intēdēs iñ iniuriari. vt vocādo eū strabonē: l' illegit timū ⁊ hi⁹. qd' ꝓprie di cōuiciū. Qñ igif quis hoc facit aīo iiuri andi vltra offēsā mortalē tenef satisfacere ꝑrimo leso ⁊ ipsū pla care ꝙtū pōt petēdo veniā l' alio mō ⁊ hoc i priuato l' publico secū dū ꝙ ipē priuati ul' publice inin riā intulit seu ɔtumeliā. nā si i publico ɔtumeliā intulit: et hoc ɔtumeliat⁹ requirit vt i publico veniā petat: tenef ad hoc. ⁊ si i ipsa ɔtumelia aliquod crimiale falso expressit: tenetur corā illis qui hoc audierūt exprimere se fal sū dixisse. Aug. vbi peccatū ioī tū fuerit: ibi moriaf. 2. q. i. c. si peccauerit. verū si prelat⁹ subdi to: pr̄ filio: vir vxori: magr̄ dis cipulo: dñs seruo dicit verba cō tumeliosa faciēs hoc ex correctō ne ñ tenef petere veniā a tali se cundū augu. i regula dicēte de prelatis. Si ipsi modū vos exces sisse sēntitis: ñ a vobis exigif ut a vobis subditis veniā postuletis ⁊c. ſ si hoc faceret ml'tū iniurio se ⁊ liuore vidicte: tūc teneretur prelat⁹ subdito petere veniā ⁊ re cōciliare lesū. secūdū Ray. Ue rū si cōtumeliā recipiēs i verbis post ɔtumeliā si domestice ɔuer saf cū ɔtumeliāte ⁊ familiaritef def oñdere sibi remissā iiuriā ⁊ recōciliatū fore ⁊ ɔñter ñ tenerī al's ad petēdū veniā secūdū Dn rā. i sū. Quātū ad secundū dā nū. s. p detractōēz: hoc ɔtigit fie ri pricipalit duob⁹ modis. Pri mo mō iponendo alicui falsū cri mē verbo: cātilena: ul' famoso li bello: ⁊ ta' tenef illis corā quib⁹ detraxit declarare se f'l'm dixis se ꝙtūcūqꝫ ei exide excurgat' eru bescētia et ɔfusio: nisi ex hoc im mineret ei magnū periculū vite vel aliquod magnū incōueniēs sequeref: et si nouerit ꝙ is cuius famā abstulit sciuerit detracto rē ipsū: tenef detrahēs cōpone re cū infamato p eū de iiuria si bi facta: et veniā postulare in ꝓ pria ꝑsona si audet: vel p aliū si p se apte non pōt. Sꝫ si ignorat diffamat⁹ detrahentē recōcilie tur ei tacito noīe suo. Secundo mō ɔtigit fieri detractio dicen do aliquod criminale de alio: ſ vere ꝑpetratū occultū tñ: ſ ɔtra debitū ordinē infamie d ctū ta lis tenef famā restituere ifama to ꝙtū pōt siñ mēdacio tñ. vt. s. nō dicat mēdaciose se illū infa masse: ſ dicat se male dixisse et iniuste diffamasse l' alio ɔgruo mō vt ñ credatis ipsū eē talē ma le dixi et stulte locut⁹ sū et hi⁹. Addit host. ⁊ dicit hoc seruādū nisi ex tali publica recognitiōe ille infamat⁹ ampli⁹ infamaref et Uul. hoc etiā addit. ñ tenef qñ piculū sibi iminet ex potētia aduersarii. vꝫ insup ⁊ hoc seruā

dum qñ crimiẽ quod prꝰ erat oc
cultũ post denũciationẽ factum
est manifestũ ꝑ aliũ modũ: ꝙ̃ ꝑ
verba illius non tenet̃ ad hmõi
restitutionẽ. qñ etiã nõ põt quis
famã restituere secundũ Tho. i
sũ. debꝫ ꝑ aliũ modũ recõpensa
re damnũ illud. verũ si quis cri
men alicui occultũ reuelat: non
ex odio vł loquacitate: sꝫ ex cari
tate vel iusticia: vel ex necessita
te. puta dicit ecclesie secundum
ordinẽ fraterne correctionis: vł
accusat eũ corã iudice vel ꝯfesso
re cũ nõ possit aliter peccatũ suũ
sufficiẽter declarare: vel etiã ut
cõfessor ore admoneat illũ. vł pre
lato ut melius sibi ꝓuideat ⁊ gre
gi suo: talis nõ tenet̃ ad fame re
stitutionẽ. secundũ Pe. Ray. et
Alb. Quantũ ad tertiũ dãnum
scilicet recitãdo detractõnes au
ditas corã aliis nõ ex se asseren
do nec tanꝙ̃ certũ dicẽdo sed ꝙ
audiuit tale vł tale crimẽ de ali
quo quod nescit̃ ab auditoribus
Dicit Sco. in. 4. ꝙ talis incaute
sic loquẽs de alio falsũ crimẽ di
cẽdo forte ille fecit hoc. certe po
test eẽ ꝙ fecerit aut dicẽdo ego
audiui ꝙ ille hoc fecit: nisi ostẽ
deret aliquã certitudiẽꝫ maiorẽ
ꝙ̃ ex relatione ꝯmuni nõ aufert
ex natura actus illi famã in opi
nione audientiũ. qꝛ si illi firmi
ter ꝯcipiũt et credũt illũ de quo
est sermo criminosũ: leues sunt.
qꝛ qui cito credit leuis ẽ corde.
prouer. Verũ qꝛ a scãdalo pusil
loꝝ cauere oportet. iuxta illud.
Math. 18. Qui scandalizauerit
vnũ de pusillꝭ istis qui i me cre
dũt expedit ei ut suspẽdat̃ mola
asinaria i collo eius et demerga
tur in ꝓfundũ. Et qꝛ multi sunt
tales pusilli et leues: ideo ꝑiculo
sum ẽ corã eis talia audita refer
re. ⁊ si hoc fiat intẽtione mala.
scilicet ledẽdi famã eius: nõ faci
le põt excusari a mortali. Si au
tẽ fiat corã pusillis et leuibus ex
incõsideratõne: durũ est dicere
ꝙ sit mortale. et dicũt aliqui ꝙ
si quis ex tali relatione alicuius
notã incurrisset infamie: tenet̃
famã restituere corã illis quibꝰ
locutus ẽ de illo. Sed si nõ est se
cuta infamia: nõ tenet̃. Quãtũ
ad quartũ dãnũ cõtigit hoc qñ
quis accusat̃ in iudicio de crimi
ne quod cõmisit sed occulto et ñ
sufficiẽter ꝓbabili negat se com
misisse et sic indirecte crimẽ im
ponit accusatori ostendẽs eum i
hoc mendacẽ ⁊ notat eũ de calũ
nia. vbi dicit Sco. in. 4. ꝙ ne
gãs sic ñ tenet̃ retractare nega
tionẽ suã qñ negauit in publico
verũ crimẽ: tenet̃ tñ ꝑ quedam
verba sobria restituere famã il
li accusãti quẽ indirecte notauit
de calũnia dicẽdo. nõ habeatis
eũ ꝓ calũniatore credo ꝙ habuit
bonã intẽtionẽ in accusando et
hmõi. Ecõtra cũ quis accusat̃ ab
aliis falso de aliquo crimine ex
dolore torture cõfessus ẽ crimẽ
qđ ñ ꝯmisit: cũ se infamauerit:
tenet̃ inquãtũ põt declarare se
falsum dixisse. magis eni tenet̃
quis diligere se et ꝯñter ꝯserua
tionẽ vite sue ⁊ fame ꝙ̃ alios. et
si ex hoc sequeret̃ infamia: imo
etiã mors accusatõis ñ ei iputat̃
sꝫ malicie ipius accusatoris si ad
uertẽter hoc fecit vł isipiẽter. Si
ex errore hoc fecit: sibi ergo im
putet. qꝛ ad hoc idebite se posu
it cũ ꝑiclo alterꝰ. Itẽ nota secũ
dũ pe. ꝙ ex iiuriis illatis quibꝰ

cũq; modis solẽt tria oriri p ordi
nẽ i leso. Primũ ẽ rãcor i effe
ctu. Secũdũ ẽ signũ rãcoris in
effectu. Tertiũ ẽ actio ꝯtra iiu
riãtẽ. Primũ. s. rãcorẽ stati dz
dimittere iiuriãti. i. nũꝗ̃ hẽre.
Secũdũ dz dimittere cũ iniu
riãs petit veniã: ⁊ ista dimissio
exterior nõ ẽ aliud ꝗ̃ acceptatõ
quedã satis factõis: ul' iudicatio
recõciliatõnis verbo ul' facto ex
pressa. ut cũ offẽsus offẽdentẽ ele
uat genuflexũ añ eũ. l' cũ dicit.
dñs parcat vobis et hmõi. Ter
tiũ aũt. s. actionẽ de iniuria nõ
tenet dimittere nisi facta satis
factõne. Sz aduertẽdũ ẽ circa si
gna rãcoris ꝙ quedã sunt remo
ta: quedã ꝓpinqua que ingerũt
ꝓbabilẽ suspicionẽ de rãcore. vt
cũ aliquis nũꝗ̃ vult iniuriãti lo
qui: l' obuians ei diuertit ab eo:
aut toruo vultu sẽp aspicit eũ: et
hmõi. Et ista signa nulli licz re
tinere nec añ nec post satis facti
onẽ sibi factã: qr ab omni specie
mali abstinẽdũ ẽ secũdũ apl'm.
vñ talis ñ dz talia signa facere
p que credat ꝓbabilit eẽ i odio.
Signa uero remota sunt que nõ
ingerũt de odio argumẽtũ: licz
odiũ sequeret. vt sũt subtractio
familiaritatis ⁊ seruitiorꝫ aliquo
rũ et sil'ia et illa lz retinere omi
bus siue post satis factionẽ siue
añ: dũmodo nõ fiat malo aio: sz
ꝓ maiori sui et alterius pace: nõ
aũt tenet iniuriatus querere pa
cẽ l' recõciliationẽ iniuriãtis ip
so nõ penitẽte: nisi in casu. s. cũ
crederet ꝓbabiliter ꝙ ꝓpt hoc li
beraret animam eius a mortali
odio et nõ esset occasio mali. pu
ta qr ex hoc iniuriãs supbiret l'
audaciã sumeret similia facien
di: l' ostenderet ex hoc iniuriatũ
offendisse et huiusmodi. hec oia
Umbertus in expositione regl'e
debet aũt fieri satis factio vl' re
stitutio fame ꝯciti⁹ põt et adest
opportunitas sine aliis periculis
¶ De quarta dãnificatõne. s. re
rũ exteriorũ Notandũ primo ꝙ
restituẽda ẽ res rapta l' furata l'
alio mõ vsurpatiue habita in ꝓ
pria specie: imo in indiuiduo si
ipsa habetur: nec põt dari alia
ꝓ ea eiusdẽ bonitatis: nisi forte
pecunia cõtra volũtatẽ dñi ipi⁹
rei. 3. q. i. c. reintegranda sunt
omnia spoliatis. et hoc verũ nisi
in casu cum vsurpatõ rei aliene
esset oculta et restitutione ei⁹ in
sua specie detegeret raptor: vel
aliud incõueniẽs sequeretur: tũc
eni sufficeret dare preciũ eius.
¶ Secũdo notandũ ꝙ si ipsa res
male ablata pⁱit morte. vt aial:
vl' sibi aufertur: nihilominus re
stituere tenetur. secundũ Ray.
et alios. Si aũt deteriorata ẽ in
bonitate vl' diminuta in precio
supplendũ est preciũ. qr debz re
stitui eiusdẽ bonitatis secundũ
Ray. nã si equus vl' bos ablatus
ẽ penes raptorẽ debilitatus: ita
vt estimetur. 5. falsorꝫ qui prius
valebat. 10. restituet. 10. nõ. 5. si
militer si furatus ẽ sextariũ fru
mẽti valentẽ tũc solidos. 40. cũ
vero restituit valet. 20. duo sex
taria tenetur reddere l'. 40. soli
dos: nec sufficeret reddere sexta
riũ secũdũ ray et alios. imo si il
lo intermedio. s. inter vsurpati
onẽ et restitutionẽ plus valuit ꝗ̃
tpe vsurpatõnis illo pluri precio
restituet secũdũ aliquos. Tenet
etiã raptor post restõnẽ dãni pe
tere remissõnẽ de iniuria; saltẽ p

interpositā ꝑsonā vł ꝑ se expresso
noīe furis vł tacito secūdū ꝙ qua
litas negocii requirit.s. si ē ma
nifestū vł occultū. Tertio vero si
ē res fructificās tenet̄ restituere
rē cū oib⁹ fructibus nō ꝑceptis et
qui ꝑcipi potuissēt a diligēti pos
sessore. puta vsurpauit agrū al
terius: ex quo nō ꝑcipit de fructi
bus nisi.20.sextaria frumēti.q2
male fecit cultiuare: vbi.30.ꝑce
pissꝫ diligēs cultiuator annuati
tal' restituere tenebit̄ nō solū.20.
ꝑcepta: sꝫ.30. Silr̄ si equū fura
tus ē cū quo lucrat⁹ ē mēsuatim
flor. vnū vbi dn̄s lucrat⁹ fuisset
vnū cū dimidio: tenebit̄ restitu
ere ad ratōnē vni⁹ floreni cū di
midio ꝑ mensē: et intelligit̄ hoc
deductis expēsis factis in vtilita
tē et ꝯseruationē ipius rei neces
sariis: nō tn̄ supfluis et expensis
factis grā colligēdoꝝ fructuum
hmōi eni deducūtur tā a male
fidei: q̄ꝫ a bone fidei possessore.
Ray et tho. Dāna etiā que pas
sus ē dn̄s ex carētia rei sue tene
tur satis facere. extra de iniu. ⁊
dā. da. c. si cl'pa. Tho. et Ray.
¶ Itē nota ꝙ si pl'es ꝯcurrerent
ad furtū vł ad dānū aliqd' facien
dū: ita ꝙ vnus nō faceret sine al
tero: quilibꝫ tenet̄ i solidū. i. ad
totū dānū restituēdū quousqꝫ sit
illi satis factū integre. Illo autē
restaurato ꝑ vnū illoꝝ: tenetur
postea quilibꝫ eoꝝ ꝓ ꝑte sua satis
facere ei qui totū restituit. secū
dū tho. ray. inno. Host. ⁊ Alb.
extra de homi. c. sicut dignum
puta cū duo vł pl'es vadūt ad fu
rādū aliquid: ita ꝙ vn⁹ nō iret vł
faceret sine alio: seu cū mlti sti
pēdiarii bellāt iiuste: ita ꝙ vn⁹
nō faceret siñ alio: precipue i pri
cipalib⁹. Mlti ꝯsiliū prestāt ad
faciēdū extorsiōes vł expoliādū in
iuste aliquē ciuē ita ꝙ sicut assē
su eoꝝ nō potuissꝫ fieri vł possꝫ: oēs
tenent̄ i solidū. de hoc tn̄ plene
hēs i. 2. ꝑte su. ti. i. c. 3. ¶ Quito
nota ꝙ cū duob⁹ vł plib⁹ exn̄tib⁹
heredib⁹ vsurarii vł raptoris: si
alter fact⁹ ē nō soluēdo si vn⁹ ē te
net̄ in solidū: si pl'es sūt quilibꝫ
tenet̄ ꝓ parte sua ad restituēdū
que vsurarie ⁊ vsurpatiue sūt ac
cepta ab illo. s. vsqꝫ ad q̄ntitatē
que ꝑuenit ad illos de heredita
te. nam oēs res hereditarie obli
gate sūt. extra de iniur. Cōcor.
Host. Ber. et Goff. et Jo. an. ad
vltra añq̄ ꝑcepit de hereditate
predicti vsurarii vł raptoris nō te
net̄: q̄uis nō esset ꝑ illa satis fa
ctū in totū creditorib⁹ vsurarii
vł rapine. ¶ Sexto nota ꝙ reci
piēs a religioso ꝯtra volūtatem
supioris sui tenetur illud restitu
ere nisi i extrema nccitate illud
accepit. ar. 12. q. i. c. nō dicatis
et recipiēs ab ipso prelato religi
oso sine cā rationabili: sꝫ ex pa
rētela vł turpitudine tenetur ad
restitutionē monasterio. Filia
religiosi etiā ablatis dotata no
tabilit̄ de bois monasterii tene
tur restituere dotes: ⁊ vir ei⁹ si
scit hoc: nisi ꝑ modū elemosyne
moderate dotassꝫ. Sꝫ queritur
vtrū oē lucrū quod quis fecit ex
re rapta furata vł ꝑ fen⁹ acquisi
ta teneatur restituere vel paupi
bus erogare? Ad hoc rn̄detur ꝑ
distinctionē. aut eni tal' res est
ex se fructificās que etiā sui vsu
nō ꝯsumit̄ nec distrahit̄ vt ager
vinea. plātata. pratū. dom⁹. iu
mētū ⁊ hi⁹: ⁊ de hi⁹re dꝫ restitui
oē lucrū idē ꝑceptū secūdū tho.

et oēs alios. Aut talis res nō est
ex se fructificās: et eius vsus est
ↄsumptio. vt granū vinū oleū ⁊
hmōi. aut distractō. vt pecunia
metalla. et circa hmōi res ē tri
plex modus dicēdi. nā quidā di
cūt ꝙ oē lucrū inde pceptū debꝫ
restitui vel paupibꝰ erogari. qꝛ
radice infecta nullus bonus fru
ctus sequi pōt. vt dicit᷑. i. q. i. c.
fertur. Cū ergo radix illiꝰ lucri
sit vsura vel rapia: videt᷑ ꝙ fru
ctus vel lucrū exinde sit infectū
et obnoxiū restitutioni ꝉ eroga
tioni. Alii dicūt ꝙ pecuniā ra
ptā vel fenebrē teneat᷑ indubie
restituere ac etiā dāna que paſ
sus ē is qui soluit vsurā ex caren
tia ipius pecunie solute: puta qꝛ
oportuit eū accipe ad vsurā pro
suis necessitatibus: vel vendere
res suas mlꝫto mioꝛi precio ꝙ̄ va
lerent. Lucrū tamē pceptum ex
pecunia fenebri per licita nego
cia ñ tenet᷑ restituere ꝉ erogare
paupibus. et hoc tenēt Tho. 2.
secunde. q. 78. et Ric. et Pe. de
pal. in. 4. ¶ Itē querit᷑ vtrū ma
nifesto vsurario prestāte cautio
nem de vsuris restituēdis si ad
preces eius aliquis fideiubebat
ꝓ eo: teneat᷑ ipse fideiussoꝛ credi
toribus vsurarū: vel epō ꝉ paupi
bus ad restitutōnē omniū vsura
rū certarū et incertarū. Ad qꝺ
rñdet laur᷑. vbi supra dicēs. ꝙ la
pus cū pluribus aliis doctoribus
determinauit talē fideiussorem
ñ teneri vltra vires hereditatis
principalis: etiā si se principalē
ↄstituissꝫ. et addit. hāc etiā que
stionē disputauit Pau. de lea. ⁊
determinauit ꝙ non obligat᷑ fi
deiussoꝛ vltra faclꝫtates vsurarii
habito respectu ad tēpus cautio
nis. qꝛ si tpe cautionis principa
lis erat soluendo: dato etiā ꝙ fa
cultates sint postea exhauste nō
restitutōne vsurarū nec eris ali
eni: sed p alios modos fideiussoꝛ
remanebit ad oīa obligatꝰ: licꝫ
eni exceptio inopie ↄpetit pricipa
li: nō tñ fideiussoꝛi. sꝫ si tpe prin
cipalis cautionis nō erat soluen
do nō tenet᷑ vltra vires principa
les. Idē tñ paulus distinguit in
ter fideiubentē ꝓ cautione et se
obligantē ad restitutionem vsu
raꝝ ex alia causa. In primo eni
casu nō tenet᷑ fideiussoꝛ vltra vi
res: qꝛ nec vltra vires restituere
uel cauere tenebat᷑ principalis.
In. 2. casu secus. qꝛ principalis
ē obligatus in solidū licet habe
at exceptiones inopie vel simile
que exceptio vtpote psonalis nō
dirigit᷑ ad fideiussorē. ¶ Itē no
ta secūdum Ric. in. 4. di. 15. ꝙ
qui dānificat aliquem iniuste i
sua libertate. s. iniuste ꝓcurādo
eū redigi i seruitutē: tenet᷑ se fa
cere seruū pro eo si nō pōt eū ali
ter restituere libertati nisi forte
talis esset cōditio psone que hoc
damnū intulit: ꝙ notabiliter re
dūdaret in preiudiciu boni com
munis: in quo casu ñ tenet᷑ se fa
cere seruū: sꝫ tenet᷑ ad omne ali
ud interesse ad arbitriū boni vi
ri. Quantūcunqꝫ quis dānifica
ret aliquē in aliis possessionibus
nūꝙ̄ tenet᷑ pro restitutione se fa
cere seruū eius vꝉ alterius: quia
vt dicit᷑. ff de re. iu. libertas in
estimabilis res ē. Quod autē di
citur exo. 22. Si autē nō habue
rit vnde reddat venūdet᷑. Iudi
ciale preceptū fuit: vñ modo nō
obligat. hec ille. ¶ Item si quis
impedit aliquē iniuste ab officio

vl' beneficio iã obtẽto. puta ꝓcu rans sibi auferri ex aliqua sini stra cã l' falsa tenet ad satisfacti oné de toto. secũdũ Tho. ꝛ Ri. i 4. di. 15. secus si iuste hoc ꝓcurat qꝛ meret priuari ex defectu suo Sꝫ si impedit a bñficio cõsequẽ do: nõ tñ ad tantũ quantũ ẽ be neficiũ: sꝫ ad arbitriũ boni viri secundũ Tho. et Ric. qđ intelli gẽdũ videt: qñ hoc facit ex odio vel malicia: nã si facit vt sibi l' amico suo magis ꝓuideret ꝙ illi puta testator aliquis uult legare ti. c. ꝛ ego rogo ꝙ magis leget mihi l' cuidã psone mihi magis dilecte: ꝛ ille sic facit: talis secũ dũ Pe. de pal'. in. 4. nulli tenet quia nulli aufert ius suũ. nã illi nullũ ius erat acquisitũ: et nemi ni facit iniuriã qui vtitur iure suo. cuilibet eni lꝫ se alteri cõmẽ dare: vt donet sibi l' leget: preci pue cum indiget. ¶ Itẽ quęrit vtrũ clerici teneãtur restituere illos fruct' quos voluptuose cõsu mũt nõ faciẽtes seruiciũ i eccle sia. s. nõ officiãtes vel officiãdo. Rñ. secundũ archi. di. 44. vtiqꝫ tenet. et hoc tripliciter. Primo rõne dati. Secũdo ratione sa crilegii. Tertio rõe odii. Pri mo rõne dati. nã illa bona tali eccl'ie ideo data sunt vt offerãt preces ꝛ sacrificia ꝓ ipsis qui de derũt ꝛ ex residuo alãtur paupe res. ad quod facit verbum hiero nymi dicẽtis. Tibi o sacerdos: de altario viuere nõ luxuriari ꝑ mittit. di. 44. §. i. et qui hoc nõ facit infidelit agit. Secũdo ra tione sacrilegii. qꝛ defraudãt to tam ecclesiã quã suis precibus ꝛ officiis iuuare deberẽt ꝛ ei ꝓdes se. vñ alex. papa. Ipi sacerdotes ꝓ populo interpellãt: et peccata populi comedũt: qꝛ precibus suis ea delẽt. i. q. i. c. ipsi. Tertio ra tõne odii. qꝛ ꝓuocãt irã dei cõ tra populũ. Greg. Cũ is qui dis plicet ad intercedendũ mittit: irati anim' ꝓcl'dubio ad deteri ora ꝓuocat. di. 49. §. i. qđ verũ est qñ populus ẽ i causa malicie sacerdotis. Sed quid si facit ser uiciũ eccl'ie sed in mortali ꝑseue rãs? Rñ. nõ videtur teneri de fructib'. et rõ ẽ. qꝛ etiã mali mi nistri orõnes cõmunes vt officiũ et misse ꝓsũt viuis et defũctis. secundũ Tho. in. 4. Sed quid de bonis omissis nunquid tenet restaurare totũ? Rñ. secũdum archi. ex qualitate deberet sibi iniũgi in pñia si posset: sꝫ nõ est necessariũ: sed in hoc ẽ pñia ar bitraria sicut in aliis. et idẽ vi det sentire Pe. de pal'. in. 4.

¶ Quantũ ad tertiũ principale .s. vbi fiẽda est restitutio. circa hoc distinguẽdũ. qꝛ aut psona cui fiẽda ẽ restitutio scitur: aut inquirẽdo sciri põt: aut oĩno ig noratur. Si aũt scitur aut inquirẽ do sciri põt ipse vel heres ei' ipõ mortuo in loco in quo facta ẽ ra pina vsura l' dãnũ si vterqꝫ ibi ẽ: l' vbicũqꝫ adinuicẽ se ꝯueniũt creditor ꝛ debitor. Si aũt alter ẽ absens a loco vbi facta ẽ vsur patio vel dãnificatio: mittet ex pensis eius qui se absentauit de loco. Si vero ẽ absens cui fiẽda ẽ restitutio. puta qꝛ mutauit do miciliũ: mittet sibi rẽ ablatã vl' pecuniã ipse qui abstulit expen sis illius qui habet restituere. si vero absentauit a dicto loco is qui rẽ vsurpauit ipse suis ꝓpriis expensis transmittet rẽ uel pecu

niã secũdũ host. ⁊ Jo. an. et hoc
ꝑ talẽ modũ ꝙ ñ detegatꝰ pctõꝛ
si peccatũ est occl'tũ. ar. 12. q. 1.
.c. si peccauerit. vel etiã si põt
creditoꝛi significari pꝛecipue qñ
est multũ remotus a debitoꝛe oc
culte vl' manifeste secundũ ꝙ ex
pedit ⁊ secundũ ꝙ creditoꝛ oꝛdi
nat: l' de mittẽda illa re: l' reser
uãda: vel alit' dãda: sic agat de
bitoꝛ ⁊ liber erit. Si aũt suo pꝛo
pꝛio motu rẽ illã destinaret seu
pecuniã debitoꝛ: et in via peri
ret l' auferret' sibi: periret ei qui
ad hoc teneretur ad satisfacien
dũ secundũ Jo. in glo. Uel etiã
si spat' cito vẽturus ad locũ: põt
sibi rẽ seruare. Et secũdũ Tho.
hosti. Jo. an. in edẽ sacrã depo
nere: vel alio tuto loco: aut si res
ẽ parui valoꝛis ⁊ creditoꝛ distãs
multum: et abundãs fuerit. Põt
etiã secundũ Uul. ꝓ aĩa eiꝰ pau
ꝑibus erogari. Si vero ignoꝛat'
nec ꝑquirẽdo inueniri põt cui re
stitutio fieri debȝ: tũc erogãda
ẽ res ablata vel pꝛeciũ eius pau
peribꝰ ꝓ aĩa illiꝰ in loco illo vbi
facta ẽ vsura. rapina vel dãnũ:
vel in loco ĩ quo habitat is cui fi
enda ẽ restitutio: et hoc ideo qꝛ
melius ẽ ꝙ vicini inde sẽtiãt cõ
modũ ꝙ̃ extranei. tũ etiã qꝛ ve
risimile ẽ ibi repiri dãnũ passũ
vl' heredẽ eius. Itẽ notat host.
Jo. an. et Jo. de ligna. Ul' saltẽ
fiat talis erogatõ ad arbitrium
dyocesani loci vbi factũ ẽ dam
nũ nel rapina secundũ Ray. Si
tñ cõmode fieri nõ posset in dic
to loco cũ hoc nõ sit necessarium
põt tũc et debet alibi fieri secun
dum Uul. sed et beatus Tho. in
huiusmõi casu nil dicit de loco
determinato: sȝ ꝙ pꝛo anima il

lius cuius res erat debȝ pauꝑibꝰ
erogari. Unñ ⁊. M. Ugo peritus
in vtroqȝ iure ⁊ frater Clarus di
cebãt ꝙ cũ pauꝑes sint ut vnum
membꝛũ in coꝛpoꝛe ecclesie: ne
ab hac vnitate sequestrẽtur ꝓpt'
locoꝝ distantiã sufficit si restitu
tio incertoꝝ detur quibuscunqȝ
pauꝑibus etiã alterius pꝛouicie
ꝙ̃ vbi facta ẽ rapina vel dãnũ.
et maxime qui sunt pauꝑes chri
sti et vtilioꝛes ecclesie dei ⁊ salu
ti animarũ. et ex hoc apparet ꝙ
locus nõ est de necessitate resti
tutionis: sȝ de cõgruentia. Idẽ
tenet Fede. de seis. c. 13. operis
sui. Usure tñ incerte extoꝛte per
manifestos vsurarios quõ debe
ant restitui et ĩ quo loco et ꝑ quẽ
dyocesanũ habes ĩ. 2. parte sũ.
ti. i. c. Quãuis eni quod habet'
in isto. §. nõ ꝑtineat ad vbi: sed
magis ad quid: tñ hic notabilit'
querit' vtrũ fideiussoꝛ possit repe
tere a debitoꝛe vsuras quas pꝛo
eo soluit creditoꝛi penes quẽ pꝛo
ipõ debitoꝛe intercessit. Ad qđ
rñ. Lau. ꝙ Jo. an. ĩ qõe suꝑ mer
curiali. in regula dãnũ. de re.
iur. in. 6. hãc qõnẽ explanat no
tabiliter et ex eius dictis elicit
duodecim cõclusiones quarũ pri
ma ẽ talis. Non recipit fideius
soꝛ a debitoꝛe obligatõnẽ scien
te et ꝯtradicente usuras suo solu
tas debitoꝛi: nec etiã soꝛtẽ: nec
quid aliud vtiliter impensũ. plꝰ
est eni cõtradicere ꝙ̃ nõ cõsenti
re. extra de symo. c. sicut tuis.
¶ Secũda cõclusio ẽ. Nõ repetit
debitoꝛe sciẽte et patiẽte: sed nõ
mandãte obligationẽ fideiussoꝛ
vsuras vel in debitũ solutas: vl'
solutũ creditoꝛi: et sibi imputet
ꝙ se obtulit extra de reg. iu. c.

bona fideſ. in. 6. repetit tñ ſortē
in debitū quod ſoluit. ¶ Tertia
cōcluſio ē. Nō repetit a debitore
ſciēte et mādante ipſū obligari
pro ſorte tantū fideiuſſor ſoluēs
vſuras· tū q2 fines mādati exceſ
ſit. tū q2 ad illas obligat⁹ ñ erat
¶ Quarta cōcluſio ē. Nō recipit
a debitore fideiuſſor vſuras ſciē
te⁊ mandāte ipſū in omnē caſū
vel ſimpl'r obligari ſine fideiu
bere. patet. q2 in generali man
dato nō incluſit idebitū de quo
veriſimilit in ſpecie nō mādaſ
ſet. c. in generali. de re. iu. i. 6.
¶ Quita ꝯcluſio ē. Repetit a de
bitore ſciēte et mandāte ipſū ꝓ
vſuris. cū ſub noie ſortis icluſit
eas: vt eſt moris obligari ſine fi
deiubere ipſe fideiuſſor vſuras.
quantū iuſte credere potuit illā
ſortē totū debitū nec preſumere
debuit illud debitū ſub nomine
ſortis ꝓmittere. extra de preſūp
. c. q2 veriſil'r. ¶ Sexta ꝯcluſio.
ē. Repetit a debitore ſciēte mā
dāte noiati ꝓ vſuris fideiuberi
ipſe fideiuſſor creditori ſolutas
ſi iurauit illaſ ſoluere. ⁊ iſta ē cō
munis opinio. extra de fideiuſ.
. c. 2. et iſtā opioẽ approbat Jo.
an. h3 tñ fideiuſſor optionem ſol
uēdi l' abſolutionē petendi ſicut
hēret debitor. ¶ Septia ꝯcluſio
ē. Repetit a debitore etiā noia
tim mādāte ꝓ vſuris fideiuberi
ipē fideiuſſor vſuras creditori ſo
lutas etiā ſi nō iurauit creditori
illas ſoluere. Si ipſi fideiuſſori
debitor indēnitatē iurauit: dū
mō al's ꝓpt pignora data l' aliā
cā3 debitori fuerit expediēs vſu
ras ſolui. c. ꝑueit. extra de fide
iuſ. Octaua ꝯcl'o ē. Nō repetit
a debitore ſciēte⁊ mādāte noia
tim ꝓ vſuris fideiuberi ipē fide
iuſſor creditori ſpōte ſolutas: ſi
nō iurauit creditori illas ſoluere
nec debitori idēnitatē: nec expe
diebat credittori ꝓpt pignora
data l' aliā cā3 ipſas ſolui: ⁊ hoc
de iure fori. S3 opinio theologo
rū que ſecūdū Jo. an. ml'tū fauz
equitati ē ꝙ vrgeat debitor ad
ſoluēdū in foro ꝯſcie. de re. iur.
. c. ſciēte. li. 6. ¶ Nona ꝯcl'o eſt.
Nō repetit a debitore ſciente et
mādāte noiatim ꝓ vſuris fideiu
beri ipē fideiuſſor vſuras credi
tori coacte ſolutas ſi ñ iurauerit
creditori illas ſoluere: nec debi
tor iurauit fideiuſſori indēnita
tē nec expediebat debitori ꝓpt
pignora data ul' aliā cā3 vſuras
ſolui ſi fuit ipſe fideiuſſor in cul
pa. vt q2 nō excepit. ſec⁹ ſi ñ fu
it in culpa. ¶ Decima ꝯcl'o eſt.
ꝙ i omni caſu quo poteſt a debi
tore fideiuſſor vſuras repetere:
debet intelligi ſi nō interuenit
fraus ꝑſone ad ꝑſonā. ſ. cōſtituē
tis ob hoc fideiuſſorē. extra de
priuile. c. quanto. ¶ Undecima
ꝯcl'o ē. ꝙ in oi caſu quo pōt a de
bitore uſuraſ repetere fideiuſſor
poterit illaſ repetere a creditore
cui ſoluit. ff. mādati. l. ſi fideiuſ
ſor. §. in omibus. ¶ Quantū ad
quartum. ſcilicet ꝑ quos deb3 fi
eri reſtitutio primo dicendū eſt
de icertis. ſecūdo de certis Que
ritur ergo vtrum reſtitutio icer
torum debeat fieri per eum qui
habet reſtituere: vel per aliū cui
commiſerit: aut ſolum per dyo
ceſanum. Rñ. circa hoc ſunt va
rie opiniones et contrarie hoſt.
ſuper. cap. cum tu. de uſur. et in
capi. cum ſit. de iude. ⁊ in ſum.
ſua de pe. c. fi. iuxta finē tenet

ꝙ vnus de casibus ptinẽtibꝰ ad
epm̄ est restitutio male ablatoꝝ
incertorum. quod etiã tenet Jo.
an. extra de pe. ⁊ re. in. c. si epi
scopus. in glo. li. 6. et i. c. pecca
tū. de regu. iur̄. li. 6. ad quod ui
detur facere quod habeť. 12. q.
. i. c. precipimus. Addūt etiam
aliqui qui hoc tenẽt hãc ratione͂
Cū hmōi bona icerta sint ꝓ aĩa
bus eoꝝ quorū fuerūt fideliť dis
pẽsãda: ac p ꝯñs sint ad diuinū
cultū eoipso et sustẽtatione͂ pau
perū ordinata. Solus aūt eccl'ia
sticus prelatus sit rector ⁊ mode
rator diuini cultus: et pr̄ paupe
rū et dispẽsator rerū diuino cul
tui ordinãdarū. vt ptz di. 86. c.
diuine. et in multis aliis. c. ideo
secūdū iudiciū eius debita incer
ta sūt p eū dispẽsanda. Archi.
aūt in quadã questōe disputata
p eū et in rosario. 14. q. 5. c. non
sane tenet ꝯtrariū ⁊ dicit sente͂
tiã Hosti. circa hec supradicta
esse verã i casu vbi nullus depu
tatꝰ ẽ a testatore qui hoc exequa
tur. vt. 12. q. 2. c. de laicis. Ubi
vero certa psona deputata est a
testatore: illa psona dz exequi.
vt in. d. c. de laicis. extra de te
sta. c. tua. imo credo ꝙ ipse rap
tor incerta que debẽt pauperibꝰ
erogari pōt ipse paupibꝰ eroga
re absqz licẽtia vel auctoritate
epi l' alterius iudicis eccl'iastici
vt satis colligiť in. d. c. cū tua.
Et hoc innuit etiã clare glo. i. c.
sicut dignum. de homici. §. eos
Nec ob. c. cū sit de iude. p quod
ꝓbat Hosti. suã opinione͂. Nam
illud. c. loquitur de iudeo nō de
christiano cuius actꝰ vl' dispẽsa
tio merito habeť suspecta ab ec
clesia quoad christianos vł iuste
et bñ dicit secūdū ꝓuidẽtiã dyo
cesani. que suspicio cessat i chri
stiano. et sic non dubito ꝙ epūs
nō habz se intromittere de tali
bus. Hec Archi. Jo. de ligna.
ide͂ sentit et post adducit hãc ra
tione͂. Qui indebitū extorsit ob
ligatus ẽ ex maleficio vel quasi
illis quibus extorsit: si extãt. al's
paupibus. Et regula habz ꝙ de
bitor pōt se p absolutōne͂ libera
re iusti. qui. mo. tol. ob. p totum
Tu qui dicis ꝯtrariū da mihi ca
sū expressū ꝯtra regulã nec ẽ ve
rū ꝙ sit in. d. c. cū sit. qz non lo
quitur in christiano: sz in iudeo
vt dicit Archi. Hãc opinionem
sequiť Pau. et Ge. sup cle. i. de
priuilegiis. Hoc etiã cōsuluerūt
Jo. cal. et recupꝰ. Sed dñs Ugo
vtriusqz iurisptus et frater Cla
rus ut habetur in quadã sūmula
ꝯcordauerūt in hoc ꝙ nullū ius
expressū hoc dicit nec i decretis
nec alibi nisi ꝙ epūs ẽ ꝓcurator
pauperū. Illud vero adaptatur
ꝙ pōt ꝓcurare de suo ꝓprio si hz
vl' de bonis eccie. i. de fructibꝰ
vl' aliis modis. Sz qz sacerdotes
simplices sūt ipiti ꝓ maiori pte:
epi vero reputãtur sufficientes i
sciẽtia: hinc inoleuit ꝙ hmōi re
stitutiones remittūtur ad epōs.
Uñ si ꝯfessor peritus sit et sciat
in huiusmodi sufficiẽter ꝯsulere
nō est necesse remittere ad epōs
Hec ibi. et in hac sñia ẽ Jo. mo.
Hoc etiã innuit Inno. extra de
immuni. eccle. c. qz pleriqz. ar.
12. q. 2. c. si quis romipetas. Ad
rationez superius inductã ꝓ alia
opinione posset rūderi ꝙ quãuis
epi et prelati sint dispensatores
rerū datarū eccl'iis: nō tame͂ se
quitur ꝙ sint dispensatores oiū

que fecūdū deū sūt ī diuinū cul
tū ⁊ ī paupes erogāda ſʒ ſolū in
diuinū cultum iam ordinata: vt
redditus eccl'iarū et hmōi. Nā
ſi eſſent diſpēſatores erogādoꝝ
omniū: ſecundū hoc eſſēt etiā di
ſpēſatores oium ſupfluoꝝ que di
uites ex diuio precepto deberēt
paupibus erogare. quod a nullo
cōcedit̄. Sed et Tho. 2. ſecūde.
.q. 62. dicit ꝙ ſi ille cui debʒ fie
ri reſtitutio ſit oino ignotus: dʒ
ei reſtitui ſicut pōt. ſ. dādo ī ele
moſynaſ.ꝓ ſalute ei⁹ ſiue ſit mor
tuus ſiue ſit viuus: premiſſa tm̄
diligēti inquiſitione eius. et de
auctoritate epi nihil dicit. Sco
tus in. 4. di. 15. dicit. Si queras
ꝑ cuius man⁹ debeāt talia diſpē
ſari: ſi incerta rn̄deo ꝙ n̄ inueni
qui neceſſario ſit determinatus
mediator iſta paupibus diſpēſā
do. videt̄ aūt mihi ꝙ ꝑ ſeipſum
ꝯſilio nihilominus boni viri po
teſt paupib⁹ erogare: qr tali me
diatori ad diſpēſādū tribui poſ
ſe de cui⁹ fidelitate preſumeret
et nō ſibi appropriaret ul' in ali
os vſus ꝯuerteret ꝙ̄ deberet. vn̄
vbi lex diuina vel eccl'iaſtica n̄
ligat: ſequēda ē ratio naturalis
Illa aūt dicta ꝙ qui tenet̄ reſti
tuere magis hoc faciat ꝑ ſe ꝙ̄ ꝑ
aliū: nō excludēdo tm̄ ꝑ hoc cōſi
liū boni viri: ſed includēdo. hec
Scotus. Quidam alii faciūt cir
ca hoc diſtinctionem. videlicʒ
quantū eoꝝ in quibus cōpetit re
petitio: vt furto: rapina. vſura:
fraude et hmōi diſpēſatio incer
toꝝ ptineat ad epm̄. Sed alioꝝ
vbi nō cōpetit repetitio et ſi ero
gatio fiēda ē paupibus: vt in lu
do et iniuſte acceptis a iudice.ꝓ
iudicādo: vel a teſte.ꝓ teſtimōio

a meretrice.ꝓ fornicatione ⁊ hu
iuſmodi: quilibet ꝑ ſe poſſit diſ
pēſare vel cū cōſilio confeſſoris.
Ego credo ſecundā opinionē. ſ.
Archi. et ſequaciū oino veram
et ſimpliciter excepto vno caſu:
videlicet in incertis publicorum
vſurarioꝝ: quē caſū non dubito
oēs illos excepiſſe intēdere. quia
ibi expreſſe et clare ius ꝓuidit.
vt. ſ. ꝑ diſpoſitōnem dyoceſani
talia incerta determinentur et
diſpēſentur. extra de vſuris. c.
quāꝙ̄. li. 6. ibi tradit̄ forma de
hmōi. de quo habes ſupra in ſū.
ti. i. c. In hoc ergo caſu tm̄ pōt
intelligi illud quod dr̄ ꝑ tertiā
opinionē. ſ. ī vſuris publicis in
certis. Et ſi queratur vtrū epūs
poſſit ꝑ ſua ſynodalia [illegible] ſtatu
ere. vt. ſ. ſibi retineat diſpenſa
tionē incertoꝝ et aliis nō poſſit
ſe intromittere dicit in hoc Io.
de ligna. ſuꝑ. c. cū ſit. de vſur.
ꝙ quicquid dicit Io. an. dubiū
eſt an poſſit: et Io. cal. in quodā
cōſilio dicit expreſſe ꝙ nō pōt.
Ugo et frater Clar⁹ dicūt ꝙ nō
pōt epūs excoicare de iure ſacer
dotes qui ſe intromittūt de diſ
penſatione incertorum.
¶ Quantū ad ſecundū ꝑ quoſ dʒ
fieri reſtō certorū bonorū. Ad
quod rn̄det̄ ꝙ ꝑ eū qui abſtulit:
ſeu recepit uſuras ſeu male abla
ta pōt etiā et ꝑ quācunqʒ ꝑſonā
aliā facere. ī hoc eni eſt vera re
gula iuris. Qui ꝑ aliū facit.ꝓin
de eſt acſi ꝑ ſeipſū facere videat̄
de regu. iur̄. li. 6. Si tm̄ vicium
vſure furti rapine l' alterius dā
ni ē occultum et reſtitutio occul
to modo per ſe vel ꝑ aliū fienda
eſt: vt nō detegatur perſona. 2.
.q. 1. ſi peccauerit. Caueat etiā

diligēt qd̕ ꝑ aliū facit ita caute
faciat: vt recipiat qui debet et
nō ille sibi retineat: q2 nō essꝫ ꝑ
hoc liberatus: nec ꝯfidat de con
fessoꝛib⁹: nec predicatoꝛib⁹: nec
questuarius qui querūt pecunias
nō aiarū salutē. et si is qui rapi
nā vsurā vel fraudē fecit nō re
stituat cū heres teneatur ad oīa
onera defūcti inquātū sufficiat
hereditas: tenet̃ et ipse facere di
ctā restitutōnē. de vsu. c. micha
el. et eadem ratione heres here
dis: ⁊ sic in infinitū cū scitur ab
eis hereditas obligata ad resti
tutionē ꝓpter vsuras et rapinas
et dāna a pꝛioꝛibus facta: vbi n̄
sufficeret hereditas ad satisfaci
endū tenētur legatarii et dona
tarii. q2 nec legari nec donari
pōt alienū. nec excusarentur he
redes sciētes vl̕ dubitātes: l̕ me
rito dubitare debētes ex publi
ca fama vel ex scripturis vel ex
fideli relatu testatorē illicitos fe
cisse contractus vl̕ vsurarios: ex
hoc ꝙ nullus potuit querelā suꝑ
hoc vl̕ postulat aliquid ab eis vt
debitū. Sed debēt diligēter in
quirere veritatē quā possunt: et
si inueniūt sic esse notificent: l̕
notificare faciāt illis quibus de
bēt se offerētes ad restitutionē:
et si nō inueniretur pauꝑib⁹ ero
gañ. alias esset in eis ignorātia
crassa que nō excusat. di. 37. §.
fi. et quāuis defūctis nō ꝓsit illa
restitutio si decesserint impeni
tētes ꝓdest tn̄: mō est necessaria
ipsis heredibus si velint saluari
q2 nō remittit̃ peccatū ⁊c. de re
gu. iu. li. 6. Si aūt licitā artem
exercebat: vl̕ patrimonialia tm̄
habebat testatoꝛ nec apparet ex
fama vel scriptis de illicitis cō
tractibus: seu alieno pꝛesumere
debent eū iuste acquisisse: q2 ne
mo iudicādus ē immemoꝛ ꝓpꝛie
salutis: et diuini timoꝛis. i. q. 7.
. c. sanximus. et precipue ī mor
tis articulo. Item nota ꝙ dicit
Host. i sū. ti. de vsu ꝙ si aliqua
honesta ꝑsona: puta sacerdos vl̕
epūs tractet inter debitoꝛē ⁊ cre
ditoꝛē de satisfaciendo et dicat
creditoꝛi talis mediatoꝛ tm̄ faci
am tibi reddi: si ex coꝛde residu
um remittas: nō decipias me: q2
mediatoꝛ sū: nec debitoꝛē cuius
aīe salutem quero: ⁊ r̄ndet credi
toꝛ se ex toto coꝛde liberare ipm̄
debitoꝛē. quare n̄ dicā ipsū libe
ratū: nō video nec curo qualiter
cunqꝫ sit satisfactū dūmō sit sa
tisfactū ei. Si qui mouentur in
ꝯtrariū hoc faciūt in odium vsu
rarioꝛum. Si quis eni ex alia cā
alii iniuriet̃ equidē hoc admit
tet quilibet theologus ꝙ concoꝛ
dia inter partes possit tractari:
et pars eius quod deberet̃ ex pa
cto remitti. al's titulus de trans
acti. inutilis esset. et quare non
idē de usura. Dicendū ergo et te
nendū ꝙ precibus possit vel ius
su iudicis vel pactione partiū re
missio fieri: et sic dicā vsurariū
absolutū. Hec Host. Que quidē
intelligo vera esse in foꝛo cōtēti
oso: nō in foꝛo cōsciētie vel etiā
in foꝛo cōsciētie quātū ad ea que
dubia essent vtrū deberēt dari
vel nō: q2 rationes sunt ad vtrā
qꝫ partē: vel cū dubiū est quātū
debeat satisfacere ꝓ dāno dato
et ad hoc faciūt ratōnes quas fa
cit ipse Host. Sed vbi certū vel
clarū est debitū: vel ratione vsu
rarū: vel alterius vsurpationis:
nisi debitoꝛ liberaliter remittat

illud quod remittit: etiam si de
mille tm̄ decē remitteret si hoc
facit qꝛ putat se aliter residuum
nō posse habere: nil ualet illa re
missio facta etiā publico pecca
to quoad animā. Unde cuꝫ mer
catoꝛ infoꝛtunia passus fallit et
occultat multa de bonis suis mo
bilibus: vt nō ꝑueniāt ad manꝰ
creditoꝝ et querit cōpositionem
cū eis de minoꝛi quātitate ꝙ̄ de
beat: puta cōuenit rn̄dere singu
lis creditoꝛibꝰ ad rationē. 15. so
lidoꝝ ꝓ libꝛa: cū tn̄ posset totum
dare vel cedere bonis: cui cōpo
sitōni assentiūt creditoꝛes: ⁊ ita
recipiētes liberāt eū de residuo
cū illi nō spōte: sꝫ coacti fecerit
illā remissionē volentes illa par
te potius carere ꝙ̄ toto: quinimo
et si cederet bonis totalit̄ nihil
sibi reseruādo: et nō sufficiūt bo
na illa ad satisfaciēdū si postea
ꝑuenerit ad pinguioꝛē foꝛtunā:
tenet̄ de residuo. de solu. c. odo
ardus. ¶ De dānis datis tēpore
guerre adinuicē inter ciuitates
quō et ꝑ quos pōt fieri restitutio
qn̄ faciūt pactū cū certis pactis:
et capitulis. Nota ꝙ in quadam
sūmula sic dicitur ꝙ quāuis sint
pupilli multi et absentes qui nō
assentiūt: ⁊ foꝛte etiā aliqui con
tradicūt ex ꝓuectis qui recepert̄
dāna iniuste: nec eis est satisfa
ctū: nihilominus tn̄ est bonū pa
cis: ꝙ qui habēt rēpublicā gere
re pn̄t cū cōsensu maioꝛis partis
subiectoꝝ sibi pactis pacis subde
re et licite relaxare inuicē dam
na data: et si fiat relaxatio pꝛe
dicta: tenet et valet. Nā et hoc
modo pn̄t etiā pꝛo bono reipubli
ce sibi talias imponere et hmōi:
quas gabellas vocant. De bonis
vero clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ n̄ pn̄t
laici facere relaxationē: qꝛ n̄ sūt
eoꝝ foꝛo subditi: nec de bōis ec
clesiasticis ꝑmittitur eis aliqua
dispositio. vt di. 96. bene pn̄t ta
mē hoc facere pꝛelati spūales ter
rarū adinuicē de cōsensu et con
uenietia clericoꝝ et religiosorū
qui dāna receperūt in guerra.
Hanc aūt relaxationē quoad la
icos vl' clericos intelligas de dā
nis da. de rebus ꝯsumptis. nam
res extātes vt equos pānos ⁊ hꝰ
qui habēt et sciūt sua nō esse. vt
puta qꝛ bellū iustū n̄ fuit ex par
te suoꝝ: ul' si iustū: ab his accepe
rūt a quibus nō poterant ipsa te
nere non pn̄t. vn̄ si dn̄os ꝓpꝛios
inuenire pn̄t: eis reddere tenen
tur. alias si nō inueniunt paupe
ribus erogare. Idē videt̄ dicen
dū si de iusticia belli dubitat̄.
nā vbi clare bellū iustum est res
accepte efficiūtur capiētiū. di.
.i. c. ius militare. que tn̄ debent
inter eos pꝛopoꝛtionabiliter di
stribui per duces belli. vt. 23. q.
.5. c. dicat. nisi per publicū edic
ctū datum sit vnicuiqꝫ quod ca
pit. Paupeꝝ autē innocentium
nō videtur tutum bona auferre
cū sint sine culpa. nisi subsit cā
cū sit aliquis puniēdus. de reg.
iur̄. li. 6. pena tn̄ tēpoꝛali punit̄
vnus pꝛo altero diuersis de cau
sis. vt. i. q. 4.

De tutoꝛibus curatoꝛibus nego
cioꝝ alioꝝ gestoꝛibus filiis fami
lias et huiusmodi qui extoꝛserūt
vsuras vel fecerūt rapinas frau
des et damna nomīe alieno. s.
pꝛo pupillis patronis vl' patribꝰ
suis: nil tamen eoꝝ peruenit ad
eos: sꝫ ad pupillos dominos l' pa
tres eoꝝ queritur vtrum per eos

poſſit et debeat fieri reſtitutio
ipis pupillis vł patribꝰ ſeu dñis
neſciẽtibus et inuit[i]s de bonis
eoꝝ ad quos ꝑuenerũt taliter ex
torta. Rñ. dicũt quidã indiſti
cte ꝙ ſic in foro cõſciẽtie: dũmõ
nõ imineat inde ꝑiculũ vite con
ſcientie vł fame ſi dephẽderet
aut ſcandalũ ſequat. puta qꝛ ali
quis creditur furatus fuiſſe illa
qui innocẽs eſt ⁊ hmõi. tales enĩ
vt dicũt illi nõ cõuertũt furtum
occłte: illa recipiẽtes: cũ pecũia
fructus vel ꝑ rapinas et fraudes
habita non ſint eoꝝ: et ratio eſt
cũ ꝑ efficacẽ cauſã predictoꝝ. ſ.
tutoꝝ curatoꝝ ⁊ hmõi: ⁊ ꝑ inter
mediũ illoꝝ tale iniuſtũ lucrum
deuenerit ad manus pupillorũ
patronoꝝ vel patrũ ⁊ ad reſtitu
tionẽ ſint obligati iſti mediato
res iuſtũ eſſe videt vt que cauſa
illoꝝ iniuſte ablata ſunt: nũc in
ſte licẽtiã habeat illa ſatiſface
re: ne ipi de ꝓprio ſatiſfacere te
neantur. ar. ad hoc de reg iur.
vbi dicit Chriſo. Omnis res per
quaſcunq; cauſas ꝯtrahit ꝑ eaſ
dem diſſoluitur. ꝓpterea ad hoc
agendũ predicti tenẽtur ⁊ ĩ hoc
gerũt vtilẽ curã ſui et illoꝝ qui
iniuſte detinẽt aliena. Alii aũt
ꝑfectius et equius rñdent per di
ſtinctionẽ: videlicet qꝛ aut taleſ
adhuc habẽt in manibus admĩ
ſtrationẽ rerũ illoꝝ aut nõ. et ĩ
primo caſu pñt ⁊ debent reſtitue
re de bonis illorũ ad quos ꝑueĩt
lucrũ: quod habẽt pre manibꝰ ſi
nolũt remanere ipĩ obligati ad
ſatiſfaciẽdum de ſuo. Et hoc ſi
ne occłte ſiue manifeſte cũ ſuffi
ciẽti cautela: vt ab ipſis non poſ
ſit poſtea repeti. Et ad hoc vide
tur facere ratio prime opinioniſ

cum regula illa. Omnis res. Si
aũt nõ habẽt amplius adminiſtra
tionẽ: tunc ſubdiſtinguẽdũ eſt.
qꝛ aut predicti tutores aut ꝓcura
tores et hmõi nõ pñt illa reſtitu
ere de ſuo: puta quia pauꝑes ſũt
aut pñt. et ſi nõ poſſũt ſufficit ꝙ
denũciẽt principalibus ꝓ quibuſ
fecerũt vſuras fraudes et hmõi:
ſi ignorãt quõ fecerũt ꝓ eis talia
illicita lucra que ad eos deuene
runt: vnde et obligati ſũt ad re
ſtitutionẽ: et ſi nõ ſatiſfaciunt
ipſi principales habeãt ꝓpoſitũ
ſatiſfaciẽdi de ſuo cũ poterunt.
Ad accipiendũ aũt occłte a pre
dictis ad hoc nõ tenẽtur: nec de
bent. et ratio eſt. qꝛ quoad ſe ex
cuſati ſũt a reſtitutione ratione
impotentie. vt. 14. q. 6. c. ſi res.
quoad illos pro quibus fecerit vſu
ras vel fraudes auferẽdo ab eis
occulte ꝑ hoc nõ prouidetur ſalu
ti eoꝝ cũ remaneãt obligati in
ꝯſcia ex quo ſciũt talia forefacta
nec velint ſatiſfacere: et ſic nõ
diſſoluitur peccatũ vł obligatio
quoad eſtimationẽ eoꝝ. Sʒ nec
poteſt quis a priuata ꝑſona cogi
ad reſtõnẽ male ablatoꝝ: niſi ꝑ
iudicẽ ecclˈiaſticũ vel ciuilẽ: nec
videt bñ poſſe excuſari a furto:
cũ cõtractet rẽ alienã inuito do
mino: cũ in vſura trãſferat do
miniũ. ꝑ hoc etiã ſe exponit mł
tis periculiſ. Si aũt tales media
tores de quibus dictũ eſt pñt re
ſtituere cũ illi ad quos extorta ꝑ
uenerũt nolũt reſtituere qui prĩ
cipaliter obligantur: pñt petere
humiliter nõ ꝑ coactionẽ ł frau
dem a creditoribus vſurariũ: vel
fraudũ remiſſionẽ: cũ penes eos
nõ remãſerit pecunia fenebris.
et illi qui eã habuerant remane

ant principaliter obligati. q̃ re
missione obtēta libere et sponte
amplius nō tenebūtur: ꝫ tantū
principalis: nisi et eis fieret re
missō. ꝙ si remissionē facere nō
vellēt: tenet satisfacere de suo:
et tūc vsqȝ ad quātitatē solutā ꝓ
illis poterūt occulte accipere de
bonis eoꝝ: si alias ꝑ viā iudicii
habere nō pñt: ita tñ ꝙ ñ sequa
tur scandalū vł periculum. que
semꝑ vitāda sunt. Ubi aūt me
diator talis sic satisfecit: debet
ꝑ aliquē modū cautū declarare
illi qui sciebat se obligatum ad
illud amplius nō teneri. vtputa
si dicat se ñ curare ab eo illa re
cuperare quasi acsi donasset: vł
declarare heredibus suis ꝙ non
recipiāt a tali ꝑsona aliquid vt
debitū ꝓ tali causa et hmōi. Bo
na eni fides nō patitur vt semel
exactū bis exigat. de re. iu. li.
sexto. ¶ Quantū ad quintū. s.
cui fienda ē restitutio seu datio
rei ablate vł alias illicite acqui
site. Pro fūdamēto notāda est
distinctio quā ponit Tho. 2. 2.
. q. 32. dicēs. Tripl'r pōt aliquid
eē acquisitū. Uno mō q̃ id quod
acquirit illicite debet ei a quo
acquisitū extortū est: et sine non
trāsferatur dominiū illius rei i
accipientē vt in furto et rapina
sive trāsferat vt in vsura: tñ cō
petit repetitio. Secundo mō di
citur aliquid illicite acquisitum
ita ꝙ ille qui illicite acquisiuit:
nō pōt illud retinere: nec tñ de
betur illi a quo acquisiuit. q̃ il
le cōtra insticiā dedit: et ille cō
tra iusticiā accepit. vt in symo
nia et similibus in quib' ipsa da
tio et acceptio ē cōtra legē. Ter
tio mō dicit illicite acquisitū: ñ

ꝙ ipsa acquisitio sit illicita: sed
illud ex quo acquiritur ē illicitū
ex quo trāsfertur dñiū: nec cōpe
tit repetitio: vt in meretricio et
hmōi. nā meretrix turpit agit ⁊
cōtra legē dei fornicādo: ꝫ ipsa
acquisitio vł datio pecunie pro
hmōi illicitis nō est illicita: nec
cōtra legē dei: et hoc ꝓprie dici
tur turpe lucrum. De illicitis er
go isto tertio mō acquisitis secū
dum Tho. et Ray. pōt dari ele
mosyna ⁊ pōt etiā retineri: nisi
supfluū ꝑ fraudē vel dolū mulı
er extorserit: q̃ illud esset resti
tuendū: et ad hoc ꝑtinent lucra
facta ex histriōatu illicito: ex du
ello: ex torneamēto: ex sertis fac
tis de floribus ⁊ aliis hmōi: quo
rū vsus ē coiter ad lasciuiam. ex
deciis fctis: ex mathematica seu
arte diuinatoria: ex lucro nego
ciationis vel medicine in casu ñ
cōcesso quoad clericos: in his di
xerūt aliqui nō posse fieri elemo
synā: q̃ vt dicitur Thobie. Ho
nora deū de tua substātia. et ite
rum honora deū de tuis iustis la
boribus. ⁊. 14. q. 4. c. elemosyna
et. i. q. i. nō est putanda. Sȝ hoc
nō est verū secūdū Tho. ⁊ ray.
et alios coiter. Predicta aūt ca
pitula allegata hoc intēdunt: ꝙ
nō licet dare elemosynā de ma
le acquisitis que. s. debēt certis
ꝑsonis restitui: vel ꝙ non debet
aliquis aliquod facere illicitum
ut det elemosynā. Et quāuis qui
dā distinguāt vt dicit Uul. ꝙ i
his que ꝓhibita sunt: q̃ mala: et
nō puniūtur a iure nisi infamia
vt meretriciū duellū et hmōi: ta
lia pñt retineri. Sed que mala
sunt q̃ ꝓhibita a iure. vt tornea
mēta negociatio quoad clericos

et huiuſmodi: ⁊ talia nõ poſſunt
retineri ad vſum ſuũ: ſed debẽt
paupibus erogari. licꝫ hec diſti
ctio videatur eſſe ꝓbabil': tamẽ
qꝛ pene ſunt reſtringẽde nõ am
pliande: ⁊ qui nimis emũgit eli
cit ſanguinẽ. Ber. Credo ꝙ i pre
dictis omnibus caſibus et ſimili
bus bonũ eſt ⁊ ſalubre ꝙ penitẽſ
inducatur ad erogandũ paupe
ribus: nõ tamẽ cogẽdus ad hoc.
nec ſi nõ velit: in hoc eſt iudicã
dus nõ eſſe in ſtatu ſalutis ſi nõ
velit huiuſmodi penitentiã age
re vel accipere. ſ. ꝙ huiuſmõi lu
cra pauperibus eroget: niſi i ca
ſibus a iure expreſſis. vt i ſymo
nia. et idẽ de eo quod datur iu
dici ad corrũpendũ eũ et hmõi:
vt infra dicetur. Secũdũ ergo
Tho. Uul. Ray. et Inno. de hu
iuſmodi debet dari elemoſyna
debito honeſtatis et cõſilii. non
debito neceſſitatis ſalutis. ⁊ ſic
intelligit' illd'. 14. q. 4. c. qui ha
betis. Nõ eſt ergo illud acceptũ
ſic reſtituendũ ei a quo acceptũ
eſt. qꝛ in turpi cauſa melioꝛ ẽ cõ
ditio poſſidentis. ff. de cõdi. ob
turpem cauſam.

De illicite acquiſitis ſecũdo mõ
videlꝫ cũ illud ſic acquiſitũ non
debet' ei a quo ẽ ſic acquiſitum:
nec tñ acquirẽs põt ꝓ ſe retinere
Illud põt et debꝫ de neceſſitate
ſalutis nõ ſolũ de cõſilio ⁊ hone
ſtate paupibus erogari. ⁊ hmõi
ratio ẽ. ſecũdũ Tho. q. 22. quia
ipſa datio et acceptio ẽ a lege ꝓ
hibita. vt in ſymonia. Quidam
tñ extendũt iſtũ ſecũdũ modum
ad omne lucrũ in quo ꝯmittitur
peccatũ in dãte et recipiẽte nõ
ſolũ in ſymonia: ſꝫ etiã in pecu
nia accepta ex adulterio et ꝓ vſu
ra cum quis accipit mutuũ ſine
cauſa ratõnabili. puta ut ampli
us ditetur. et inde ſoluit vſurã.
Illã vſurã vt dicunt qui accipit
retinere nõ põt: nec tñ ei debet
reddere qui dedit. qꝛ turpit' opa
tus ẽ dãdo mutuum ei quẽ noue
rat nõ indigere. Sed Tho. nõ
dicit hoc: ſꝫ cũ datio ẽ contra le
gẽ. In dicto autẽ caſu datio pe
cunie ꝓ mutuo nõ eſt peccatũ: ſꝫ
accipe illo mõ vſurario mutuum
eſt peccatũ. qꝛ dat illi occaſõnẽ
mali. Unñ licet peccet mortaliteꝛ
ſic mutuũ accipiẽdo: debꝫ tñ po
tius reddere illi a quo accepit ꝙ̃
pauperibꝰ erogare: niſi vbi nõ
inueniretur ille a quo accepit vl'
etiã ſi vellet illã vſurã reddere
nõ vſurario: ſꝫ his a quibꝰ extor
ſit ipſe vſurarius vſuras ꝓ eo ſa
tiſ faciẽdo ꝓ illa parte: et tũc de
bet vſurario ſignificare ne iteꝝ
illi reſtituat. et precipue debet
hoc facere cũ licẽtia epi vt ſi di
ctus vſurarius vellet ab eo repe
tere: epũs cogat illũ deſiſtere a
repetitione. et ex quo vtiliter ge
ſtum ẽ negociũ ratũ habere dꝫ
nõ tñ tenet' ad hoc. ſ. inquirere
vel dare iis quibus debitoꝛ eſt
vſurarius ſed ſufficit ꝙ reſtituat
ei a quo accepit. paupibꝰ aũt ero
gare nõ debꝫ. cũ nouit eũ a quo
accepit et põt ei dare. quod ex
preſſe oſtẽdit Augu. dicẽs. No
lite facere elemoſinas de fenore
et vſuris. 14. q. 5. nã cũ dat' pau
peribꝰ quod debet' certe pſone ñ
liberat' a reſtitutionis obligatõ
ne ad illã pſonã. vt habet' extra
de homi. c. ſicut dignũ. circa fi
nẽ. ſꝫ in ſymonia ipſa datio ⁊ ac
ceptõ pecunie ẽ ꝓhibita. Unñ di
. i. q. i. c. anathema danti ana

thema accipienti. et ideo nec si
bi retinere valet: nec illi redde
re qui dedit sꝫ debet de necessi
tate salutis paupibus erogare si
pōt: vł illi ecclie in cuius iniuri
am data ē pecunia applicari: uł
alit ꝓuideri ꝓut habes in. 2. pte
sū. ti. i. c. i. Similit in iudicio ꝓ
hibitū est iudici ł assessori cū ha
bēt certū salariū accipe aliquid
a partib⁹ ꝓ iudicāddo ł nō iudi
cādo: uł iudicāddo bñ vel male
et testi ē ꝓhibitū accipe ꝓ testio
monio ferēdo. vñ Augu. Ideo ñ
debꝫ vēdere iudex iustū iudiciū
aut testis verū testimoniū: qꝛ vē
dit aduocatus iustū patrociniū.
et iuriscōsultus verū ꝯsiliū. Illi
eni in vtrāqꝫ partē ad examen
adhibētur: isti ex vna parte cōsi
stūt. 14. q. 5. c. nō sane. Quod er
go recipit iudex ꝓ hmōi ł testis
ꝓ se retinere nō pōt: sꝫ debet illi
restitui qui dedit: si iuste dedit.
puta vt iuste iudicaret intendēs
redimere quodā mō vexationeꝫ
suā. vñ Augu. i. d. c. non sane.
Ille solet male sibi ablatā pecu
niā repetere qui iustū iudicium
emit: qm̄ uenale esse nō debuit.
Sed si pecunia data fuit iudici
ad eū corrūpēdū: ł testi ad falsū
testimoniū dicendū: ł alicui ad
falso accusādū: ł aduocato ad in
iuste aduocandū: illi datori red
di ñ dꝫ. qꝛ turpit dedit. nec sibi
retinere dꝫ: sꝫ paupib⁹ elargiri
vł illi ī cui⁹ iiuriā data ē: et pre
cipue si ex hoc amisissꝫ iustā cāꝫ
habēt hec i. d. c. ñ sane. ꝓut ibi
no. Io. an. et Archi. et. xi. q. 3.
c. qui recte. ⁊ Inñ. extra de im
mu. ecc. c. pleriqꝫ. Ray. ⁊ Host.
in sū. Similiter inferiores offi
ciales vt nūcii missi et hmōi: si
aliquid extorquēt ꝑ improbitatē
vt denariū paruū et hmōi: tenē
tur paupib⁹ erogare. et hoc vbi
certū salariū recipiunt. vt dicit
glo. in. c. nō sane. nā cū salariū
sufficiens recipiunt: si qua extor
quēt debēt restituere si est quid
notabile. et idē videt dicēdum
de notariis. camerariis et hmōi
qui officio suo exigūt aliquid a
ꝑsonis. Si eni habēt sufficiēs sa
lariū: tenētur ad restitutionem
eoꝝ que accipiūt: nec videt excu
sare consuetudo cū sit irrationa
bilis. ar. 23. q. i. c. militare. vel
paupib⁹ erogare: si de facili nō
potest inueniri. Si vero salariū
nō baberent: vel non sufficiensꝫ
credo ꝙ cōsuetudo excusaret: qꝛ
nemo cogitur suis stipēdiis mili
tare. ar. insup de his qui accipi
unt pecuniā ab accusatis: vel in
carceratis: anteꝙ̄ ꝓferat senten
tia cōtra eos vt intercedāt ꝓ eis
et liberētur. ¶ Sciēdū ꝙ si accu
sati vł incarcerati sūt cłpabiles
vñ ⁊ merito ꝯdēnandi illā pecu
niā nec reddere datoribus: quia
turpiter dederūt. nec sibi retine
re possunt: quia turpiter accepe
runt impedientes iusticiam: sed
debent pauperibus erogari. ar.
.14. q. 5. c. qui habetis. Si vero
sunt innocētes ⁊ ad redimendā
suam vexationē dederūt et pro
curādam sui liberationem: si in
tercessores eorum sūt officiales
salariati alias pecuniam ꝓ hoc
receptam reddere debēt vł pau
perib⁹ erogare nisi data fuisset
per modum doni ⁊ liberalitatis
et precipue post liberatōeꝫ. quia
tunc retineri posset. ar. 14. q. 2.
capitło. sicut episcopus. et simili
ter si intercessores non sint offi

ciales salariati: sꝫ priuate perso
ne laborando pro huiusmodi iu
sta liberatione iuste faciunt: et
quod eis datur iuste retinere va
lent. Ité de pecunia data pro
adulterio cõmisso vel ꝯmittẽdo:
quãuis quidã dicãt ꝙ debet da
ri non ei qui dedit: nec sibi reti
neri: sꝫ ei dari in cuius iniuriã
data é. s. marito si vxor eius cõ
misit adulteriũ ex quo pecuniã
habuit. videtur ꝙ poti⁹ debeat
paupibus erogari: nisi ille mari
tus essꝫ paup. qr ꝓpter paupertaté
posset etiam ꝯfessor ipsi mulieri
tanꝙ pauperi dimittere. ⁊ simi
liter de viro ꝯmittẽte adulteriũ
quoad vxoré caste viuenté. et vi
detur esse in hmõi quasi idẽ ius
sicut et in turpi lucro. vt i mere
tricio: quod etiã põt retineri sic
acquisitũ: nisi ꝙ leges ꝓhibent
adulteria et puniũt. nõ aũt sim
plicé fornicatõné et meretricia
Nihilominus de pecunia data
ꝓ adulterio nil statuũt: sicut de
pecunia symoniaca et alʼ hmõi
vñ paupibus erogari potius in
ducẽdi sunt. 14. q. 5. c. nõ sane.
De acquisitis ꝑ ludos fortune ex
tra illos casus in quibus debꝫ ac
quisitũ ꝓ hmõi restitui debent
paupibus erogari. qñqꝫ etiã pos
set sibi retinere. Sed de hoc su
pra. eo. li. ti. i.
De illicite acquisitis primo mõ.
. i. cui debetur illud acquisitũ ei
a quo acquisitũ est. vt in furto:
rapina: vsura et hmõi. Regula
é ꝙ hmõi sunt restituẽda spolia
tis siue sint dñi illarũ rerũ: siue
ad eos spectet ré non fuisse abla
tã: vt accidit in pignore deposi
to cõmodato et hmõi. licet enim
tales qui habent pignora depo
sita et hmõi nõ sint dñi illarum
rerũ: tñ ex honesta cã illa tenẽt
iõ his debent restitui talia abla
ta: nõ dñis illarũ rerũ. et sic in
telligo illud. 3. q. i. c. reintegrã
da sũt oia spoliatis. extra de re
stit. spo. ꝑ totũ. Si aũt res abla
ta é ab eo qui iniuste habuerat:
puta per furtũ vel ꝑ rapinã: re
stituẽda é dño illius rei: non illi
furatori ꝙuis anté malefaceret
talis restituendo furatori a quo
ipse acceperat et nõ dño rei ipsi
us qué nouit. tñ secundũ Uber.
liberatus é ab obligatione resti
tutionis. qr reposuit ré in pristi
nũ statũ et gradũ. Quidã tñ di
cunt ꝙ illud quod acquiritur ex
vsura mentali tm̃: nõ debet illi
restitui qui dedit. qr a se volũta
rie abdicauit: nec sibi debꝫ reti
nere: qr ꝯtra legé accepit. extra
de vsur. c. cõsuluit. sꝫ debet pau
peribus erogari. ar. c. sicut dig
nũ. extra de homi. de vsu. c. cũ
tu. Sꝫ ista iura iducta vidẽt eẽ
ꝯtra talé opinioné. nã ibi dicit
ꝙ debẽt ablata restitui eis quo
rũ fuerũt si repiũtur: vel eoꝝ he
redibus: nec aliquod ius nec ali
quis doctor sollẽnis facit istã di
stinctioné inter vsurã mẽtalé et
pactõnalem vt prima debeat re
stitui ei qui dedit: secũda aũt ñ
sed paupibus erogari. Sed sicut
indistincte dicit Aug. de acce
ptis ꝑ furtũ et rapinã ꝙ debent
restitui: nõ dari paupibus sic in
quiens. Qui cõtra ius societatis
humane furtis rapinis inuasiõi
bus oppressõib⁹ aliqua abstulerit
reddẽda poti⁹ ꝙ donãda cẽsem⁹
exẽplo zachei. 14. q. 5. c. ñ sane.
ita et idistīcte dicit idé de usur
nolite eleẽsinãs face. de usu. q. ea

quasi dicat. hec reddẽda sunt ñ
paupibus dãda. cũ. s. inueniun
tur qui dederũt ipsas vsuras. et
cũ dicit̃ q dedit vsuras volũta
rie illud a se abdicauit. Rñ. q si
dedit ex liberalitate et p modũ
doni verũ esset: et tũc recipiens
hoc sciẽs non tenetur restituere
nec pauperib⁹ dare. Sꝫ si dedit
ratione mutui principal'r nõ ab
dicauit illud volũtarie supple sꝫ
conditionate ne mutuãs reputa
ret se grauatũ ⁊ istũ ingrauatũ
et sic alia vice nõ inueniret mu
tuũ. ⁊ ideo sibi debꝫ restitui vsu
ra. Si aũt nil accepit vltra sor
tẽ quãuis hoc nõ intẽderet i nul
lo tenet̃ nec illi nec paupibus.
¶ Pro hmõi autẽ declaratione
sciendũ q in re que debet resti
tui se aliquis tripl'r põt habere.
q² aut ẽ verus dñs aut heres ei⁹
aut solũ est dispẽsator circa ipsã
rẽ. Et in primo casu cũ. s. est ve
rus dñs rei ablate: debet sibi re
stitui si põt. 3. q. i. c. reintegran
da. et fere p totã questionem. et
hoc nisi iusto bello vl' iusto edic
to impiali vel ecclesiastico ille
cui res sublata ẽ priuaretur iure
rehabẽdi simpl'r: vel ad tẽpus.
nã cũ cõtigeret hoc puta q² tãq
hereticus ꝯdẽnatus ẽ dñs rei: l'
de crimine lese maiestatis cõuic
tus. in quibus casibus oĩa cõfiscã
tur post sentẽtiã sup hoc nõ sibi
sed fisco debẽt oĩa sua applicari
extra de here. c. excoicam⁹. In
super si dñs rei ablate nõ habet
administrationẽ bonoꝝ suoꝝ ut
pupillus: debet illud reddi tuto
ri vel ꝓcuratori. In secundo ve
ro casu. s. cũ legittimus heres ẽ:
sibi debẽt ablata restitui: sed cũ
tali distinctõne secundũ Ray.
q² si heredes sunt plures: vnicu
iqꝫ secundũ ꝓportiones sue here
ditarie partis restituẽdum est.
Si aũt heres in aliqua determi
nata quãtitate cõstitutus sit. pu
ta in. c. vel in domo et nõ plus:
tũc restitutio nõ fiet heredi: sed
illi vel illis quibus testator ꝯmi
sit dispẽsationẽ bonoꝝ suoꝝ. Si
uero defunctus in morte sua om
nia bona sua legauit paupib⁹ et
piis locis: quibus illa legata sũt
acquiritur ius in bonis defũcti
pñtibus ⁊ futuris. vñ et eis debꝫ
restitui. In tertio casu. s. cũ est
dispẽsator rerũ vt epi ⁊ alii pre
lati eccl'iarũ ⁊ gubernatores ho
spitaliũ est distinguendũ. q² cũ
dãt aliqua aliis: aut dant de re
bus suis ꝓpriis puta patrimonia
libus vel p industriã acquisitis:
sicut scripture doctrine ⁊ hmõi
et de hmõi dãdo quibuscũqꝫ eti
am malis. vt meretricibus et hi
strionibus quãuis grauiter pec
cent. vt illud. 88. di. c. donare
tñ nõ tenet̃ ad restitutionẽ: nec
illi qui hmõi recipiunt ab eis. se
cundũ Ray. et Ulri. aut dãt de
fructibus eccl'iarũ suarũ et loco
rũ pioꝝ ad mensã eoꝝ seu vsuꝫ
special'r deputatis: et tunc etiã
male vtẽdo et dãdo male faciũt
nõ tñ tenẽtur ad restitutionem
ipsi: nec qui recipiũt ab eis: nisi
reciperẽt p extorsiones fraudes ⁊
violẽtias et hmõi: tũc tenerent̃
et hoc secundũ tho. 22. q. 185. et
secundũ Ul. Aut dãt de bonis
eccl'ie deputatis ad cl'tũ diuinũ
vel. c. distribuẽdis aut paupib⁹
erogãdis specialiter: vel cũ etiã
multipliciter cõmittũtur dispen
sationi sue sine distinctione si
bi deputatoꝝ ad vitã ab aliis: ⁊

tunc si dāt causa·necessitatis seu
elemosyne bene faciūt: nec ipsi
tenētur: nec qui recipiunt ad re
stituendū: nisi darēt de his que
sunt distincte deputata clericis
q2 tūc tenētur eis de eo quod ab
stulit ab eis. q2 nō dāda ē elemo
syna de alieno. i4. q. 5. c. neqꝫ.
Si dāt ꝑsonis honestis ꝓ patro
cinio et labore quē impendūt ec
clesiis etiā laudabiliter faciunt
secundū ꝙtitatē laboris et indu
strie. Ecclesiasticis eni utilitati
bus servientes ecclesiastica opor
tet remuneratione gaudere. i2.
.q. 2. c. quicūqꝫ. Nec ergo prela
ti dātes nec recipientes ꝓ hmōi
tenētur in aliquo restituere. Sꝫ
si dāt ratione parētele cū tn̄ nō
indigeāt: vel causa favoris hūa
ni erga principes nō facerēt ad
redimendā vexationē quoad ty
rannos et similes: vel dāt cā tur
pitudinis. ut meretricibus ⁊ hi᷒
tenētur ad restituēdum que sic
male dederūt nō quidē de bōis
eccl'ie: sꝫ de bonis patrimoniali
bus si habent vel ꝑ industriā ac
quisitis. Illi etiam qui sic talia
que aliis debebant̄ male accipi
unt tenet̄ restituere: nisi is qui
dedit satisfecissꝫ. tho. ubi supra
debēt aūt dare vel successori ei᷒
qui dedit vel in utilitatē eccl'ie
cōvertere cū licētia superioris: vel
pauperibus erogare: si illa paupe
ribus debebātur. Qui autē reci
piunt a religiosis ꝓpter iniustā
causā vl' sine licētia superioris de
bēt restituere prelato ipsius mo
nasterii l' ꝯvētus vel al's in utili
tatē monasterii ꝯvertere l' expē
dere: precipue si ipē prelat᷒ fuit
qui male dedit. In oi autē casu
ex supradictis debet fieri ita ꝙ

peccatū quod ē occultū nō mani
festetur et ita ꝙ nō sequat̄ mai᷒
scādalum. ar. di. i3. c. duo. Qui
autē tenētur alicui eccl'ie vl' loco
pio debēt illud dare gubernato
ri seu rectori ei᷒ loci nisi ille re
ctor nō haberet iustū titulū: sed
usurpatū: l' ꝓbabilit̄ credat̄ ma
le usurū: tūc eni posset in utilita
tē illius loci ꝯverti vl' successori
reservare.

¶ Quantū ad sextū. s. cur sit fiē
da restitutio. Ad hoc beat᷒ tho.
.2. secūde. q. 62. assignat ratio
nē. videlicet ꝙ restitutio ē actus
iusticie: ad iusticiā aūt habendā
et exercendā quilibet tenet̄. Cō
sistit aūt iusticia in quadā equa
litate que tollit̄ ꝑ usurpationē ⁊
detentionē aliene rei: et repara
ri nō pōt: nisi ꝑ iteratā dationē
seu ꝑ assignationē rei ei cuius
erat si pōt: et iō tenet̄ restituere

¶ Sꝫ nota ꝙ sicut quilibet qui ē
sui iuris pōt donare rē suam: ita
pōt etiā remittere rē sibi debitā
gratis et relaxare suo debitori:
que remissio sive donatio libere
facta sine fraude ⁊ coactōne post
ꝙ facta ē ꝑ penitentiā nō pōt re
vocari: ut dicit Ray. ar. 7. q. i.
.c. ꝙ periculosum. Sꝫ sciendū ꝙ
illi qui ponūt se in manibus cre
ditoꝝ ꝓmittēdo seu offerendo se
ad dandū quod peterēt rogātes
tn̄ ꝙ totū vel partē dimittāt: sꝫ
nō intendūt restituere: imo spe
rāt ꝙ ꝓ nihilo vl' modico quieta
būtur. alias nō se ponerēt ī ma
nibus eoꝝ: a peccato quidē rapi
ne usure seu alterius male usur
pationis nō sunt absoluti: q2 pec
catū ad pn̄iaꝫ ⁊ ꝯfessionē dimit
tit̄ quā illi vere nō habēt. Sed
utrum absoluti sint a debito seu

obligatōne restituēdi: distiguē
dū secundū Egid. in quodlibet
q2 si creditor ꝓpria volūtate ⁊ li
beralitate dimisit et donauit n̄
curās ꝙ debitor intēderet nō te
neť ipē debitor amplius restitu
ere si hoc ei clare cōstat. Secus
aūt si creditor decept⁹ vľ coactus
vel desꝑatus. i. ꝙ nūꝗ̄ sꝑabat se
illud debitū ab eo posse habere
vel nō posse habere totū: et ideo
potius voluit habere partē ꝙ̄ ni
hil: dubitans ꝙ nihil haberet si
totū vellet habere. Talľ enim re
missio nō valet et adhuc obliga
tur ad restituēdū. Sȝ q2 hec ma
teria ē multū vtilis ⁊ necessaria
sciri ⁊ in frequēti practica: ideo
seriosius et plenius tractanda ⁊
quid sentiant docto. in hoc refe
rendū. Cū ergo queriť vtrū vsu
rario vľ cuilibet alteri qui habȝ
aliena sufficiat in foro cōscie re
missio sibi facta ab his a quib⁹
extorsit usuras uľ alia male abla
ta: uľ ab heredibus eoꝝ si illi nō
viuunt. Rn̄deť diuersimode a
diuersis. vt in. §. sequētib⁹. Si
rar. de scis asserit ꝙ habēs ma
le ablata nisi reddat aut sufficiē
tē faciat cautionē nō pōt libera
ri a sua obligatōne ꝑ aliū modū
cū pōt aliquo mō restituere. nec
eni pōt debitū deobligari. Et
prio ꝑ viā remissōis. secūdo nec
ꝑ viā satis factōis. tertio nec ꝑ
viā liberationis. quarto nec ꝑ
viā trāslationis. quito nec per
viā donationis. sexto nec ꝑ viā
renūciatōis. septio nec ꝑ viam
ꝯueniētie et discretōis. Inducit
ad hoc has rōnes que nō videnť
multū vigere: sȝ sine multa dif
ficľtate solui pn̄t ꝑ eos qui tenēt
ꝙ absq3 actuali restitutione pōt

tolli obligatio male ablatoꝝ ab
eo cui obligať ꝑ quēlibȝ hoꝝ mo
doꝝ: dūmō nil fiat in fraudē: ľ
ꝑ metū: vľ ꝑ desꝑationē. s. nō re
habēdi: sȝ libere spōte gratis et
sciēter. Si eni fraudulēter coac
te ľ hmōi fieret talis deobliga
tio locū habȝ quod dicit ⁊ nō alľr
ꝙ nō possit tolli talis obligatō ꝑ
viā remissionis nisi restituatur
ꝓbat sic. Nullus ē capax remissi
onis nisi a peccato pri⁹ desistat:
sȝ habēs rē male ablatā ꝙ̄diu re
manet obligatus ad reddendū:
nō di desistere a peccato. ergo
nō est capax remissionis: et per
ꝯn̄s obligatio illa nō pōt tolli ꝑ
viā remissōnis. ad quod facit re
gula peccatū. de reg. iur̄. in. 6.
Restitutio enim ꝑ quā obligatō
tollitur ē pn̄ia remissōni. vn̄ nō
videť remissio fieri: nisi ꝑ resti
tutionē tollať prius obligatō. sȝ
ad hoc rn̄deť. maior pōt intelli
gi dupliciť. Uno mō vt intelli
gatur de remissione debiti rei
ablate: et sic videtur falsa. nam
pōt alicui remitti debitū si vult
secundū Egid. Secundo mō vt
intelligas de remissione pecca
ti et tunc ē vera maior et minor
falsa. nā habēs male ablata si n̄
pōt restituere vllo modo: rema
net obligatus ad restitutionem
cū poterit. extra de solu. c. odo
ardus. et tn̄ desistit a peccato si
penitet ⁊ proponit restituere in
futurū. Sed si pōt restituere sed
male: et hoc intēdit facere si cre
ditor nō remittat: talis etiā ad
huc remanet obligatus ad resti
tuēdum: et tn̄ desistit a peccato
penitēdo. et quod pēdet ex regu
la augeri peccatū ꙗ restitutio ē
pn̄ia remissōis verū ē de restitu

tione nõ solũ actuali sed etiã mẽ
tali ⁊ in ꝓposito et in equiualẽti
ꝙ nõ tollat̃ ꝑ viã satisfactionis
ꝓbat sic. Satisfacere ẽ peccato
rũ cãs excidere et eoꝝ suggestio
nibus aditũ nõ indulgere. de
pe. di. 3. circa pri. Cũ ergo abla
tio et detẽtõ rei. s. peccati quod
fit ꝑ oppositũ suũ. s. restitutõnẽ
igit̃ nisi restituat̃ nõ videt̃ pos
se satisfacere quãtũcunq; accep
tet creditor. Insuꝑ cũ ꝑ satisfac
tionẽ nõ solũ reparet̃ amicicia:
sꝫ etiã equalitas iusticie que ab
lata erãt ꝑ vsurpationẽ ⁊ detẽti
onẽ alienoꝝ nisi tollat̃ causa in
iusticie et inequalitatis: que fit
ꝑ restitutionẽ subtractorũ dum
creditori redditur quod minus
habebat q̃p debebat ab ipõ vsur
patore qui plus habebat q̃p debe
bat: nõ reparabit̃ iustitie equa
litas et sic ñ fiet satisfactio nisi
reddat ablata. Satisfactio eni
fieri debꝫ ꝑ ipsũ debitorẽ qui vi
olauit iusticiã vsurpãdo aliena
nõ ꝑ creditorẽ. Ad hoc rñderi
põt ꝙ vtiq; peccati cã excidi nõ
põt nisi ꝑ restitutionẽ sꝫ restitu
tio nõ solũ fieri põt actu: sꝫ etiã
mẽte et ꝓposito. alias qui nõ põt
restituere cũ nil habeat sequere
tur ꝙ nõ posset satisfacere ꝓ pec
catis: quod ẽ falsũ. Similit̃ etiã
equalitas iusticie reparari põt ñ
solũ ꝑ actualẽ restitutionẽ: sꝫ eti
am ꝑ aliũ modũ ꝑ quẽ sibi credi
tor vel iniuriã passus reputat si
bi satisfactũ. Fit quoq; in hmõi
remissione satisfactio ꝑ debito
rẽ qui violauit iusticiã dũ habꝫ
animũ paratũ ⁊ se offert ad resti
tuendũ si nõ remittit. Tertio ꝓ
bat ꝙ nõ tollat̃ ꝑ viã liberatõis
sic. Chriso. dicit extra de re. iu.
.c. ois res ꝑ quascũq; cãs nascit̃
ꝑ easdẽ dissoluitur. Sed obliga
tio talis iniusti detẽtoris nasci
tur ꝑ solã eiꝰ deprauatã volũta
tẽ. s. rapiẽdo vel tenẽdo vl' deti
nẽdo rẽ alienã. ergo dissolui ñ
poterit nisi ꝑ volũtatẽ. s. rectifi
catã. s. in restituendo ablata. et
sic videt̃ ꝙ nõ sufficiat voluntas
eius cui fieri debet restitutõ ad
tollẽdum obligationẽ cũ nõ fue
rit cã ipsiꝰ. Ad quod rñderi po
test ꝙ voluntas deprauata vsur
pationis rectificari põt nõ solũ
ꝑ actualẽ restitutionẽ: sꝫ ꝑ intẽ
tionẽ volũtariã restituẽdi si ille
spõte noluerit remittere. et sic ñ
solũ volũtas creditoris: sꝫ ⁊ debi
toris volũtas que fuit causa obli
gationis cõcurrit ad liberandũ
obligatorẽ dum se offert ad satis
faciendũ creditori ad placitum.
¶ Quantũ ad quartũ. s. ꝑ viam
trãslationis et acquisitionis do
minii ꝓbat ꝙ nõ possit tolli obli
gatio sic. Presupposito ꝙ i vsu
ra ñ trãsferat̃ dñiũ secũdũ quos
dã tũc assumit̃ tal' regula. Nul
lus põt in re detinẽda iniustꝰ ti
tulus aduenire nisi prius iustus
auferatur titulus. nã iustus titu
lus auferri ñ põt absq; hoc ꝙ iu
stus titulus acquiratur et ecõuer
so. ⁊ idcirco erit alia actõ ꝑ quã
iniustus titulus tollitur: et ꝑ quã
iustus titulus acquiritur. Nullꝰ
ergo aduenire poterit iustꝰ titu
lus ꝑ aliquã actionẽ nisi ei aufe
ratur iustus titulus ꝑ aliã actõeꝫ
Sꝫ illis qui acquirũt dñiũ in re
detinẽda aduenit iustꝰ titulus ꝑ
dñii acquisitionẽ. ergo si prius
habuit iniustũ titulum ꝑ rei ali
ene vsurpationẽ et detẽtionem
oportet ꝙ dictus titulus iniustus

auferatur ꝑ eiuſdē rei reſtitutio
nē aut dñii acquiſitionē: ⁊ ſic ñ
ē capax dñii ante reſtitutōnē: ⁊
multo fortius i furtis et rapinis
in quibus ſecundū oēs nō tranſ
fertur dñiū. Sꝫ ad hoc rñdetur
ꝙ ad hoc vt dictū ē reſtō ꝑ quā
aufertur iniuſtus titulus in foro
ɔſcie fieri pōt nō ſolū manualiť
ſꝫ etiā mētaliter. dū. ſ. ē parat⁹
reddere realiť ſi ñ vult dimitte
re: et ſic ablata iniuſto titulo ꝑ
ſpōtaneā et liberā remiſſionem
creditoris acquiriť dominium.
¶ Quantū ad quintū ꝙ non poſ
ſit tolli ꝑ viā donationis probat
ſic ꝑ has ꝓbatōnes. Ille cui reſti
tutio fieri debet donare nō pōt
priuſ ꝙ̄ ſit reſtitut⁹: et ipſe iniu
ſte detinēſ aliena anq̄ꝫ reſtituat
ablata certificari nō pōt de tali
donatōne vtrū ſit vera donatō
primā ſic ꝓbat. Donatio niſi ſit
libera nō eſt donatō vera. ff. de
adimē. lega. l. rē legatam. Iſte
aūt qui taliť donat. ſ. anq̄ꝫ ſit re
ſtitutus nō libere donat. q2 non
libere illud habꝫ. cū nō actuali
ter habeat. et ſi dicať ꝙ libere
reſtituēdus pōt habere: et ꝑ ɔñs
libere pōt donare: q2 detētor bo
noꝝ ſuoꝝ parat⁹ ē reddere. taliſ
inſtātia nihil valet: q2 reſtituen
dus certificari nō pōt ꝙ tal' ha
bēs ſua male ablata ſit paratus
ad ea reſtituēda: niſi ea ſtatim
cū pōt reddat: l' ꝓ eis reddendis
ſufficientē cautōnē faciat. quod
ꝑtinet ad ſecundā ꝓpoſitonem.
Nā et ſi uideantur aliqua ſigna
quibus ſe paratū ad ſatiſ facien
dū oſtēdat: nō ꝓbať eſſe ſufficiē
tia cū illis vti poſſit: ita ille qui
nō habet intētionē reſtituendi
ſicut ille qui habꝫ: ⁊ talis alieno
rū detētor iniuſtus cui donatio
fit ante reſtitutionē nō pōt eam
vt verā donationē acceptare nl'
accipe cū bona cōſcia. Ad quod
rñdetur ꝙ donari pñt nō ſolum
res habite: ſꝫ etiā iura ⁊ actōes
et que ſperātur haberi: nec ꝓpť
ea pōt dici ꝙ non ſit donatio li
bera: q2 res actu nō habetur. et
cū hoc negociū agať ⁊ diſcutiať
ſecūdū forū ɔſcie. vbi credendū
eſt cuilibet ꝓ ſe et ɔtra ſe. Et ne
mo ſit arbitrandus immemor ꝓ
prie ſalutis. vt di. i. q. 7. c. ſanxi
mus. ex quo debitor offert ſe pa
ratū ad reſtituēdū ſi vult rogat
tñ vt donet nō coact⁹ nō decep
tus: ſꝫ ſpōtaneus pōt ſibi pſuade
re credere libere donaſſe: preci
pue cū non egeat mľtū: nec enī
preſumiť de facili quis proiicere
ſua et donare.
¶ Quantū ad ſextū ꝙ nō poſſit
tolli ꝑ viā renūciationis: ſꝫ anq̄ꝫ
fiat male ablatorū reſtō: nō pōt
ille cui reſtitutio fieri dꝫ renun
ciare: ergo nō pōt tolli obligatō
detinētis aliena iniuſte ꝑ viam
renūciatōis. maior ē nota. mior
ꝓbať. nā renūciatio illa que fit
a ſpoliato anq̄ꝫ reſtituať ipſa de
cerniť eſſe nulla. ſicut ptꝫ. 3. q.
. i. c. epis. extra de reſti. ſpo. c.
ſollicite. et iō q2 preſumiť non li
bere fieri q2 nō eſt veriſimile ꝙ
ſpōte iuri ſuo renunciauerit qui
renūciat ſpoliatus. Sic in ꝓpoſi
to videť dicēdū ꝙ creditor renū
ciās nō reſtitut⁹ nō videť ſpōte
renūciaſſe: ſꝫ vt coact⁹ et hmōi.
Ad qđ rñdeť ꝙ ea que ɔtinētur
in dictis capl'is hñt locū in foro
ɔtētioſo vbi ꝓcediť ꝑ preſūptōeꝫ
ſꝫ i foro ɔſcie etiā ſpoliat⁹ pōt re
nunciare iuri ſuo. vt i ꝓpoſito.

pꝛeterea eoipſo ꝙ offert ſe ad re
ſtitutionē ſi vult iā reueſtit ⁊ re
ſtituit eū iuri ſuo. ¶ Quātū ad
ſeptimū ꝙ ñ poſſit tolli ꝑ viā cō
ueniētie et diſcretōis ꝓbat ſic.
Suppoſito dicte regule peccatū
li. 6. Obligatio illa qua iniuſt⁹
detētoꝛ alienoꝝ eſt obligat⁹ ad
reſtitutionē neceſſe ē ꝙ tollaẗ ꝑ
viā reſtōis ꝉ aliā equipollētē: et
querēdo que ſit via equipollens
reſtōni ſi dicaẗ ꝙ ſit remiſſiōis
via ꝉ donatōis: ſequiẗ inter alia
iſtud inconueniēs ꝙ pōt dici re
ſtitutio: et tñ in poſſeſſōne mini
me poſit⁹: qd' ꝑʒ eē falſū. ꝑ illud
quod hēẗ. ff. de ver. ſigni. l. pl⁹
ē. dr̄ eni ibi ꝙ reſtituere ē nō ſo
lū pñiam rei pꝛebere: ſʒ etiā poſ
ſeſſoꝛē facere fruct⁹qʒ reddere:
quapꝛopẗ nullus pōt dici reſtitu
tus Si ergo remiſſio que fit añ
reſtitutōnem equipollet reſtōni
ipſi: ſequiẗ hoc incōueniēs ꝙ eti
am nō poſit⁹ i poſſeſſiōe dicetuꝛ
reſtitut⁹. Sʒ ad hoc rñdeẗ ꝙ in
foꝛo ꝯſcie et ab Augu. nō ſumiẗ
ita ſtricte reſtō ſicut i foꝛo ꝯtēti
oſo ſecundū iura. Nam quōcūqʒ
impleaẗ volūtas creditoꝛis a de
bitoꝛe dr̄ reſtitutio facta: et cum
quis cedit bonis etiā añꝙ ponet
eos in poſſeſſionē ñ reſtituit quo
ad ꝯſciaʒ. Queriẗ vtrū vſura
rio ꝉ cuicūqʒ alteri qui hʒ aliēa
ſufficiat in foꝛe ꝯſcio remiſſio ſi
bi facta ab his a quibuſ extoꝛſit
uſuras uꝉ al's quecūqʒ male abla
ta. Hāc qōnē de vſuris Lauṙ.
in tractatu foꝛmās pꝛiuſ recitat
opinioēʒ doctoꝝ. dicit ergo glꝰ.
et in regula peccatū tenet ꝙ ſic
Sʒ dicim⁹ ibidē ꝯtra. ſ. ꝙ ñ ſuf
ficit niſi pecunia ſit reſtōni pa
rata. Aliquoꝝ vero theologoꝝ

opio fuit ꝙ etiā nō ſufficit ꝙ res
ſit parata reſtōni: ſʒ etiā opoꝛtʒ
ꝙ offerat. Jo. an. ibidē ſuꝑ glo.
denū. aſſumit viā mediā dicēs
ꝙ aut gerit i mēte vſurarius re
ſtituere: ⁊ remiſſio ſufficiat. aut
nō. et tūc ſec⁹. Sʒ Fede. de ſeīs
in oꝑe ſuo foꝛmat indiſticte opi
nionē dicte glo. ſic dicēs. Si is
cui debēt reſtitui pecunie ꝉ ma
le ablata ñ coact⁹ ꝉ decept⁹ ñ re
mittit: et oī doloꝛ vi ⁊ callidita
te et metu ceſſātib⁹ etiā pꝛecib⁹
vel ſeruitioꝝ exhibitōe induct⁹
debitā ſibi pecuniā nō oblatam
nec reſtōni paratā vſurario di
mittat: liberat⁹ ē vſurarius a re
ſtitutōne: ñ tñ a peccato qd' ꝯtra
xit exercēdo vſuras: niſi et de il
lo pctō pñiaʒ agat. Pōt etiā dici
ꝙ plus ē ꝙ ſi vſurario ꝑſeuerāte
in crimīe et nō diſpoſito ad ali
quā reſtōnē is qui dʒ recipe vſu
ras remittat illas ꝓpꝛio motu: ꝉ
ad petitionē vſurarii liberatus
ē vſurarius a reſtōne rei: ⁊ ſi nō
a pctō. qꝛ de hoc oꝑtet ſatiſ face
re deo ꝑ pñiaʒ. hec ille. Hāc opi
nionē videẗ firmare hoſti. i ſū.
et archi. i c. 2. de vſuṙ. li. 6. ſuꝑ
verbo ſatiſ factū. dicens. Satiſ
factū accipimus quōcūqʒ volūta
ti creditoꝛis ſatiſ fiat. Jdem La
pus. Jdē aūt Lau. ſic ꝯcludit: ut
tollatur oīs dubitatio an ſit vel
nō ſit liber animus remittētis:
et ꝑ ꝯñs clara ꝯſcia uſurarii. Et
vt facilius inducātur homīes ad
ꝯtritionē et decetero a talib⁹ ab
ſtineāt: cautū ē pꝛedicare ꝙ nō
ſufficit remiſſio facta: ꝙ̄uis ſe di
ſponat ad ſatiſ faciendū ſi ñ re
mitteret creditoꝛ: et cauti⁹ ꝙ op
tet ꝙ pecunia ſit reſtitutōni pa
rata: et cautiſſime ꝙ offeraẗ pe

omnia vl' qd' plus ē q̄ ponatur in
manibus creditoris: Sʒ de iure
et ī foro cōsciētie puto illā glo.
cuius opinionē sequit̄ Fede. vt
dictū ē esse verissimā: et ad hoc
inducit ipē Fede. plures ratōes
Et prima ē talis. In maioribus
criminibus sicut ē in crimīe fur
ti vel rapine: vel violētie: re fur
tina vel rapta remanente apud
furē vl' raptorē de volūtate dñi
purgatur viciū furti vel rapine
sine aliqua restitutione. vt. l. si
fur. de vsu. in prin. et. ff. de pre
cario. l. si certe. ergo purgat̄ vi
ciū vsure remanēte vsura apud
vsurariū de voluntate dñi: et q̄
illa sint maiora crimina patʒ ex
maioritate pene siue agat̄ civili
ter siue crimīalit̄. Gravius aūt
ē peccatū quod gravius punitur
vt. 24. q. 3. c. nō offeramus. Se
cūda ratio ē. qr in crimine vsu
rarū et ī aliis maioribus sufficit
facere ꝯdignā satisfactionē: vl'
emēdationē. extra. de rapto. c.
. i. vt sit quis liberatus a pctō. c.
quāto. extra. de vsu. Sʒ satisfa
ctū intelligit̄ quōcūqʒ desideriū
creditoris impleatur etiā si ñ sol
uit. ff. qui satisda. co. l. i. Ter
tia rō ē que videtur secūdū eū in
solubil'. Sūt quidā speciales ca
sus in quibus obligatis ad resti
tutionē ñ sufficit remissio. vt. c.
exigit. de cēsi. li. 6. et ibi de hoc
ergo in aliis casib⁹ stabit regl'a
q̄ sufficit remissio. Idē tenet pe
trus de palu. in. 4. di. 15. qui di
cit q̄ obligat⁹ restitutioni excu
satur ꝓpter remissiōnē creditoris
qr ꝑ acceptationē tollitur: ⁊ hoc
nisi sit talis ꝑsona que nō habe
at administrationē: vl' que non
pōt donare nec ꝑ ꝯñs remittere
qr remittere ē dare. Itē qñ ī iu
re ē cautū q̄ remissio nō valeat
tūc nō excusat̄ sicut ī iudice de
legato qui munera et expēsas re
cipiēs l' extorquēs tenetur redde
re nulla partiū remissiōne sibi ꝓ
futura. extra. de rescrip. c. statu
tū. li. 6. Et de visitāte iure ordi
nario recipiēte mun⁹ ad cui⁹ du
plū restituendū tenet̄. extra. de
cēsi. c. exigit. hec Pe. q̄ si quis
obiiceret regulā. Nō remittitur
peccatū ⁊c. qd' ē verbū Augu. ⁊
restituere ē rē in pristinū statuʒ
reponere. vñ nō videt̄ satisface
re remissio. Ad qd' rñdēt predic
ti Pe. Lau. post Fede. q̄ Aug.
in dicta regula ñ hūit respectū
ad strictā significationē verbi:
sʒ eius mēs ē verbis preferenda.
extra de uer. signi. c. intelligē
da sunt. q̄ si offēdisti ꝓximū tuū
rapiendo: iurando: vsuras extor
quendo: recōsilies te cū ipso: ⁊cō
muniter quia homīes nō iactāt
pecunias suas: sed volūt sibi re
stitui res ablatas: propterea Au
gu. se retulit ad verbū restitua
tur. q̄ aūt sic intellexerit Aug.
ōndit multpliciter. hec ille. Qd'
autē dicit Lau. supra. s. esse pre
dicandū nō sufficere remissionē
nisi fiāt ea que dicūt diversi ñ
videtur tutū vel cautū. nā ex ta
li predicatōne ita pōt sequi peri
culū aīarū sicut cautela. Sicut
enim predicator debʒ sibi cave
re a predicando ea que habent
homines inducere ad malum: ⁊
ab allegando mala: ita debʒ ca
vere a predicando scrupulosa et
ardua: quādo communis opinio
est in contrarium. hoc enim essʒ
iniicere laqueū aīabus: quod fie
ri non dʒ. 27. q. i. c. viduas. Au

diendo enī talia et nō seruando
cū ex auditis format sibi ꝯscien
tiā hoc sibi necessario fieñ. qui
habꝫ hmōi remissionē: et ex dif
ficultate nolit se ponere ad faci
endū: erit in malo statu rōne cō
sciētie sibi facte sup eo ī quo bñ
poterat trāsire cū bona cōscia.
Preterea si predicator hoc dicat
in predicatōe. s. sibi nō sufficere
remissionē nisi ⁊c. ⁊ postea ī au
diētia cōfessionis faciat ꝯtrariū
et dicat illi sufficere: nonne ex
hoc pōt sequi magnū scādalum
contra doctrinā predicationis.
Ex hoc eni poterunt credere ho
mines sic esse de mltis aliis que
predicatores dicunt. s. ꝙ nō sūt
simplicit' vera: sꝫ ad terrorē dic
ta: et sic ꝑiclitabit fidei doctria
non video etiā cū bona ꝯscia ꝙ
absqꝫ sui magno pctō possit hoc
dicere in predicatōne: si sentiat
ꝯtrariū: qr hoc coiter tenēt doc
tores. Sꝫ et si teneret aliquā ali
am opinionē cū ille sint scrupu
lose: nō debet. velle inducere ho
mines ad suos scrupulos. ñ ergo
predicando dicat ꝙ sufficiat re
missio: ne inducat occasōnē ma
li: ⁊ apiat' via vsuris: neqꝫ dicat
ꝙ nō sufficit ne dicat mēdaciū:
vl' scrupulos: et laqueos iniiciat
auditoribus: sꝫ dicat ꝙ dicit Au
gu. ꝙ oportet ꝙ restituat si pōt.
.14. q. 6. c. si res. et in restitutōe
includit' remissio. Hosti. in sū.
ti. de vsur. dicit ꝙ si fenerator
partē pecūie fenebris restituat
ei a quo habuerat vel heredi suo
et de volūtate eius partē reticeat
dicūt theologi indistincte ꝙ nō
est liberatus: nisi totum offerat.
Tu dicas ꝙ si ex pacto fit: non ē
liberatus. ar. c. veniens. extra.

de symo. Si aūt vsurarius par
tē sine pacto liberalit' soluat vt
offerat et de altera parte miseri
cordiā petat: et creditor libera
liter remittat: liberatus ē debi
tor: nec tenet' vlterius ad restitu
tionē: sicut nec tenet' si gratis
accepisset gratis oblatū. secūdū
G off. Hic tñ bonus iudex ex cer
tis cōiecturis motū sui animi in
formabit. Nā si creditor ē paup
et inops: et vsurarius diues ⁊ po
tēs: nō presumo ꝙ creditor ipsū
vsurariū ex corde liberet: sꝫ hoc
faciat qr vltra recupare nō pōt.
vt illud tātillū quod offert recu
peraret ⁊ nō amitteret. Si vero
creditor sit diues ⁊ potēs qui eti
am cōsueuit histrionibus et iocu
latoribus tātūdē de suo donare:
vel plus frequēter: presumi pōt
ꝙ ex corde hoc faciat. Hec ille.
¶ Item in quadā sūmula di' ꝙ si
usurarius offert libere totā sum
mā pecunie creditori: ondēs ple
nariā volūtatē cū nō habeat. qr
si crederet ꝙ aliquid accipet nō
offerret: creditor nihil penitus
vult accipe: sꝫ liberaliter dimit
tere totū: iste plenarie satis fecit
ꝓximo: sꝫ nō deo. et ideo postea
sufficit sibi sola cōtritio: vt satis
faciat deo. Vñ cōsulendū est nō
cōtritis vt haud minus hāc libe
rā satis factionē faciant ꝓximo.
Itē sunt aliqui vsurarii qui nī
tūtur decipe deum: qui numera
tā pecuniā et acceptā tunc expo
nūt creditoribus credētes ꝙ illā
nō accipiāt: qr si crederēt ꝙ illā
reciperēt: nō illā representarent.
at ille timore vel verecūdia du
ctus nihil l' parū recipit: residu
um dās: ⁊ sic isti tales dicerent'
se satis fecisse: quod nō ē verum

❡ Itē nota secundū quosdam ꝙ
sūt quinqꝫ mōi satisfaciēdi. Pri
mus modus ē cū pecunia libere
offert. Secūdus modus ē cū pe
niā ñ hꝫ et offert pignora. Ter
ti⁹ modus ē cū pecuniā ñ hꝫ nec
pignora ꝯgruentia: facit tñ cū
instrumētis vt heredes ꝯpellāt
ad satisfactionē et etiā ipsemet
Quart⁹ modus ē cū mediāte sa
cerdote vel aliquo alio religioso
fit volūtaria et libera cōcordia
iste tñ modus dꝫ sp̄ oñdere credi
tori velle et posse liberū debito
ris. Quītus modus ē cū ꝯsensu
et mīa creditoris ponit debitor
aliquā possessionē in manu alicu
ius honesti viri ex cui⁹ fructibus
soluātur ꝑ tēpus debita: deinde
possessio ad heredes reuertat: ł
ita dꝫ ꝑmanere ꝓ incertis. Hec
ibi. ❡ Itē Archi. in rosario. 14.
q. 5. c. nō sane. dicit ꝙ Host. di
cebat ꝙ in his in quibus ē pecca
tū mortale secundū legē diuinā
vt in furto ł rapina dispēsare ñ
pōt epūs: immo nec etiā papa vt
aliqui dicūt: quomin⁹ penitētiā
agat et restō fiat si pōt. extra.
de vsur. c. cū tu. In his vero in
quib⁹ ē pctm̄ mortale secūdū ius
positiuū: et cū epis seu inferiori
bus pape interdicta ē dispēsatio
nullus dispēsare vł dilationem
prestare pōt: nisi sol⁹ papa. 3. q.
. i. c. reintegrāda. vel hi quibus
specialit ꝯmiserit. Si vero nō ē
interdicta poterit. Hec ibi. Sꝫ
ꝙ di papā nō posse dispēsare in
his restitutionib⁹ vbi ē peccatū
mortale ꝑpetratū in vsurpatōne
ꝯtra legē diuinā facta: vt furto
rapina: vsura et hmōi: quomin⁹
restitutio fiat si pōt videt intel
ligendū quoad restitutionē cer
toꝝ si sciūtur ꝑsone: vel quoad i
certa cū dispensaret sine causa
rationabili: ł saltē dubia ꝓ libi
to voluntatis. Nō eni pōt tollere
que sūt ꝓpria hominū ⁊ dare ali
is sine causa: sꝫ cū causa rationa
bili pōt: puta ꝑ modū pene. ut cū
aufert regnū ł imꝑiū alicui ꝓpt
demerita sua. q2 esset inimicus
eccł'ie hereticus vł scismaticus:
nec se vellet corrigere: ł cū face
ret mouere bellū ꝯtra aliquē do
minū ł ciuitatē ꝑsequentē eccle
siā vel fauentē hereticis vł deti
nentē bona eccł'ie ⁊ traderet ali
is dignitatē iura et bona illoꝝ:
sicut factū ē pluries. Nec pōt pa
pa cū bona ꝯscia que pauꝑib⁹ de
beret dispēsare dare diuitibus
sine causa rationabili: sꝫ cū cau
sa rationabili pōt talib⁹ obliga
tis remittere seu vt pauꝑibus da
re ea que acquisierūt ꝑ furta ra
pinas et vsuras cū sūt incerta se
cundū oēs: al's cū sit supremus et
vniuersalis pr̄ pauperꝝ magis ꝙ̄
epi: qui hmōi solēt dispēsare. vt
. 87. di. c. epūs. extra. de
Quia hꝫ etiā plenitudinē ptātis
in dispēsatōe bonoꝝ eccł'iastico
rū ⁊ plenā iurisdictionē in terris
eccł'ie forte de hmōi bonis. s. ec
clesiarū et hoꝝ qui habitāt i ter
ris eccł'ie posset remittere debi
ta ex furtis rapina ⁊ vsura. etiā
cū sciūtur ꝑsone sine eoꝝ ꝯsensu
et ex aliqua causa rationabili.
nā quotidie hoc fit vt iura vni⁹
eccł'ie et fructus auferat ⁊ det al
teri ꝙ̄ curato illius eccł'ie: cū cā
tñ vt credit rōnabili. ⁊ sic mł'to
magis i hmōi pōt dare dilatōeꝫ
q2 plus ē remittere debitū ꝙ̄ di
lationē dare ad soluendū.
❡ Querit vtrū suꝑ incertis cum

epõ qui ẽ pr̃ pauperũ possit fieri
compositio vł trãsactio? Rñdet
Lau. Sciẽdũ ꝙ Pau. i cle. de
pe. et re. hũc passũ examĩat: ⁊ fi
nalit̃ determiat ꝙ ñ. ꝑ illũ tex et
ꝑ. c. fi. de of. vica. li. 6. vult enĩ
ꝙ sine mandato aplˡico id face
re nequeãt epi: nisi ꝯponerẽt de
tãta ꝙ̃titate quãta ẽ illa ad quã
ascendũt: et ñ de minori. Cõtra
riũ seruat̃: lz facta tacita ꝯpositi
one ferat̃ demũ sñia taxatiua ip
soꝝ incertoꝝ: et si vera sunt que
fatus est Pau. qđ videt̃ de iure:
nec videt̃ ꝯtraria cõsuetudo va
lere: alˡs mlˡtoꝝ aie illaquearẽt̃.
Textꝰ tñ illi videre meo ñ ꝓbãt
ita clare. Uñ forte posset rñderi
ꝙ nõ ẽ credẽdũ ꝙ papa qui pre
ficit epõs pr̃es pauperꝝ indistin
cte ñ cõcessit eis i specie: ꝙ ex cã
possꝫ cũ talibꝰ trãsigere ⁊ isti ha
bẽt maiorẽ ptãtẽ ꝙ̃ illi quibus li
bera administratio ꝯcessa ẽ. Itẽ
nõ simplˡr donãt. Itẽ papa scit
hãc cõsuetudinẽ et diu tolerauit
Fiunt tñ taxatiões ꝑ sñiaꝫ. Hec
Lau. Forte posset dici ꝙ exquo
ad ecclesiã militãtẽ valet dictũ
Lau. ⁊ etiã quoad deũ ⁊ ecclesiã
triũphantẽ cũ ex cã rõnabili fa
cit ꝯpositionẽ de minori quanti
tate ꝙ̃ sint incerta. puta residu
um dimittit ei vt paupi: cũ alias
nõ posset viuere sine indecẽtia
sui status notabilit̃. Sed vbi ab
sqꝫ cã epũs sciẽter ꝯponat de mi
nori ꝙ̃titate notabilit̃ valet dic
tũ Pau. in foro dei. ñ enĩ credẽ
dũ ẽ papã fecisse epõs dispẽsato
res bonoꝝ pauperꝝ: vt possent ꝓ
libito volũtatis remittere vł ꝯpo
nere sup incertis vt de his post
modũ põpose viuãt. Nec ipse pa
pa possꝫ cũ bona ꝯscia absqꝫ ali
qua rationabili cã facere hmõi
taxationes lõge minus ꝙ̃ sit de
bitũ incertoꝝ: ⁊ residuũ sciẽter
illis debitoribus dare: cũ oĩa bñ
et plene possit restituere. Secus
cũ dubitat̃ vtrũ sit debitor pro
incertis. nã in dubio ẽ sp inter
pretãdũ factũ pape ꝑmaxime ĩ
bonũ. vt di. 40. c. ñ nos. cũ glo.
Papa enĩ et si hẽat plenitudinẽ
ptãtis errare põt vt hõ: et inter
cetera sue ptãtis ñ auferret̃ sibi
ꝯditõ ista cõis hominũ quin pos
sit peccare mortalit̃ et descẽde
re ad inferos grauius ceteris pu
niendus si deliquerit. vt di. di.
40. c. si papa. ⁊ i glˡ. Insup cũ re
stitutio certoꝝ debeat precedere
restõnẽ incertoꝝ ꝙ epi circa usu
rarios publicos vt licẽtiẽt ad sa
cramẽta ecclˡie ⁊ seplˡturã priꝰ cõ
ponãt sup certa ꝙ̃titate ꝓ icertis
quã sibi solẽt inbursare magis
ꝙ̃ paupibꝰ dare ⁊ de ceteris ñ ꝓ
uideãt sufficiẽter vt reddant̃ in
tegralit̃ minus bñ faciũt: quinĩ
mo si ñ sufficerẽt bona que rema
nẽt usurariis vł heredibꝰ eoꝝ te
nẽtur que acceperĩt ꝓ incertis cõ
tribuere ꝓ restõne certoꝝ. alˡs fu
res sũt et latrones auferẽtes que
debẽtur certis ꝑsonis. extra. de
vsu. c. cũ tu. 14. q. 6. c. si res. Sꝫ
ꝯsuetudo i hoc ñ excusat. que po
tius dicẽda ẽ corruptela. qꝛ ꝯtra
ius diuinũ. di. 8. c. que ꝯtra mo
res. 32. q. 7. c. flagicia. ¶ Quã
tũ ad septimũ. s. de mõ restituẽ
di: seu ordĩe: circa qđ ꝯsiderãda
tria. Primũ ẽ ꝙ restitutiõ cer
toꝝ preponẽda ẽ restõni incerto
rum. Sciẽdũ igit̃ ꝙ certa oĩa
oligat restõni. i. cũ sciunt̃ ꝑsone
quibus ẽ facienda priꝰ integra
liter soluẽda sũt ꝙ̃ soluãt̃ icerta

qñ.ſ.ſcit: vl' dubitat bona reſti
tuétis ñ ſufficere ad vtrũqꝫ. nã
reſtituẽda ſũt plene prius⁊ inte
gralit certa. ⁊ hoc triplici rõne
Prio rõe ſucceſſõis. Secũdo
rõe obligatõis. Tertio rõe ſil'i
tudis. Quãtũ ad primã rõnẽ.
.ſ. ſucceſſionis aduertendũ dili
gẽter ꝙ ñ ſuccedit i paupib' ipẽ
chriſt': niſi qñ ñ repiũtur ꝑſone
certe quib' reſtitui debẽt certa
vt quaſi ꝑ ſubſtitutionẽ ſuccede
re videant: acſi diceret teſtator
dimitto meos heredes tales⁊ ta
les quib' debeo: l' etiã ſi ñ debeo
Sꝫ ſi eos ñ repiri cõtigat: ſubſti
tuo mihi chriſtũ cũ paupib' ſuiſ
Quãtũ ad ſecũdã rõnẽ obliga
tionis ꝓbat hoc ſic. nã paupibuſ
ñ tenẽt heredes dare.ſ.ꝓ reſtõe
dictoꝝ icertoꝝ niſi vnica rõe.ſ.
in foro dei: ſꝫ creditorib' certis
tenẽt duplici rõe.ſ.i foro dei et
foro mũdi. qꝛ heredes pñt a cre
ditorib' i iudicio ꝯueniri. Quã
tũ ad tertiã rõeꝫ.ſ. ſil'itudis ꝓba
tur idẽ a ſil'i de voto ſimplici et
ſollenni. nã votũ ſimplex nõ ita
obligat ſicut id qd' ẽ ſollẽne. nã
quoad deũ ſimplex obligat: ⁊ ſol
lẽne quoad deũ ⁊ mũdũ i forum
mũdi. vñ ſimplex votũ impedit
matrimoniũ ꝯtrahẽdũ: ſꝫ ñ diri
mit ꝯtractũ. Sollẽne aũt⁊ impe
dit ꝯtrahẽdũ⁊ ꝯtractũ dirimit.
vt pꝫ di.27.ꝑ totũ. ⁊ rõ hui' ẽ qꝛ
in voto ſimplici vnũ ẽ viculũ li
gãs: in ſollẽni duplex. ¶ De re
ſtitutõe vero certoꝝ ſciẽdũ ꝙ re
ſtitutio etiã fieri dꝫ cũ quodam
ordie. Pro cui' declaratõe ſciẽ
dũ ꝙ ſecũdũ triplicẽ volũtatem
creditoris ꝯtigit debitorẽ hẽre
ſubſtãtiã eius. Prima ẽ violẽta
Secũda ẽ ꝯditõnata. Tertia cõ
formata. Prima repit i furto et
ſil'ib'. Secũda i uſura. Tertia i
ꝯtractib' licitis ſiue iuſtis: et ſe
cũdũ hũc triplicẽ volũtatis gra
dũ varie pri' ⁊ poſteri' hõ reſti
tuere obligat. Cũ igit prima vo
lũtate.ſ. violẽta debitor tenet.
utputa qꝛ abſtulit ꝑ furtũ⁊ rapi
nas⁊ hi' violẽtias: talia pri' re
ſtituẽda ſũt ꝙ̃ vſura⁊ alia debi
ta. et hoc ꝓpt tria.ſ.ꝓpt offẽſõeꝫ
ꝓpt expropriatõeꝫ⁊ ꝓpt ꝯpulſõeꝫ
Propt offẽſionẽ quidẽ. nã maior
in eis fert iiuria: qꝛ illa penitus
ſũt inuolũtaria.ſ. rapia furtũ et
hmõi: vſura vero aliquo mõ ẽ vo
lũtaria.ſ. volũtate cõditõnata.
ꝓptea de ſui natura mĩorẽ iniu
riã i ꝓximũ ſapit: alia vero debi
ta ſine iiuria fiũt: qꝛ ſũt volũta
ria. puta id qd' debet rõe emptõ
nis facte alicui' rei: l' rõe mutui
liciti⁊ hi'. ⁊ iõ rapia⁊ furtũ pri
us reſtitui debẽt ꝙ̃ ipã uſura et
alia debita licito mõ ꝯtracta: ⁊
eadẽ rõe prius rapina: quia gra
uior fit' i ea violẽtia et iniuria:
ꝙ̃ in furto. Secũdo dꝫ ſeruari
tal' ordo ꝓpt expropriatõeꝫ. Nã
i rapia⁊ furto ſecũdũ cẽſ dñiũ ñ
trãſ fert. et iõ talia nũꝙ̃ totalit
fiũt poſſidẽtium: in vſura vero
dñiũ trãſ ferri videt. Tertõ ſer
uãdus ẽ tal' ordo ꝓpt ꝯpulſionẽ:
magis eni debitor ꝯpellit et ar
tat a iure reſtituere que extorſit
ꝑ furtũ et rapinã: ꝙ̃ que habuit
per vſurã. nã ad reſtitutionem
vſure cõpellitur diuino et eccle
ſiaſtico iure: ſed ad reſtituẽdum
rapinam ꝯpellitur vl' artatur iu
re diuino eccleſiaſtico et ciuili.
Ex quibus ſequitur ꝙ debitor ſi
nõ põt in ſolidũ reſtituere qd' ex
torſit ꝑ rapinã et furtũ⁊ etiã qd'

habuit ꝑ vsurã. et hoc cũ rõe vo
lũtatis ꝯcurrẽtis: qꝛ i soluẽte usu
rã aliquo mõ volũtas eiꝰ ꝯcurrit
ad illã expoliationẽ vsure. Sed
expoliatus ꝑ furtũ seu rapinam
cõtra omnẽ suã volũtatẽ expolia
tur. tñ etiã rõe iuris coartãtis.
nã a iure ciuili hõ ꝯpellit ad re
stitutionẽ rapie et furti i solidũ
etiã si ñ hẽat ad restituẽdũ vsu
ras. huiꝰ sñie ẽ gir. oꝛ. heremita
rũ. que videnť rõnabilit dicta:
hoc excepto. s. ꝙ debẽt priꝰ resti
tui rapina furtũ et vsura ꝙ̃ alia
debita modo licito ꝯtracta. hoc
eni essꝫ offerre holocaustũ de ra
pina. Sicut eni iniuste acciꝑeť
ab aliquo diuite vt dareť elemo
sina pauꝑi. vt dicit Aug. 14. q.
5. c. forte. ita ⁊ iiustũ videť ut de
eo qđ iuste debeť alti puta hone
sti mutui ł emptõis ł alicuiꝰ lici
ti ꝯtractus restituat aliena. hoc
esset raꝑe alienũ vt reddat alie
nũ: et ñ sũt faciẽda mala vt eue
niãt bona. ait Apl's ad Ro. Ad
hec. 14. q. 5. c. neqꝫ eni. ¶ Quã
tũ ad secũdã volũtatẽ que di cõ
ditionata. que. s. cadit i vsura.
dicit Ale. lõbardus ꝙ priꝰ tene
tur quis restituere que habuit ꝑ
vsurã ꝙ̃ que habuit ꝑ alios ꝯtra
ctus factos volũtarie. Et huiꝰ rõ
ẽ qꝛ i restõe debitoꝝ solũ seruať
iusticia: sꝫ i restõe vsure ⁊ male
ablatoꝝ ñ solũ iusticia seruať: sꝫ
etiã iniuria deo facta ⁊ proximo
amoueť. et iõ restitutõ vsure est
preferenda. Si tñ ꝯtrariũ obser
ueť: qꝛ. s. talia iusta debita in sa
tis factõe preponẽť male ablatis
ad uertẽdũ ꝙ duplici casu hoc fi
eri põt. s. qñ debita sũt clare ma
nifesta ⁊ restitutõ male ablatoꝝ
nõ sic: sꝫ obscure sic inquirẽdo.

Secũdo qñ res que debeť est de
termiata. nam clarũ sꝑ precedit
obscurũ in iure ⁊ detmiata rõ in
determiatã. sꝫ illud coĩt ñ obser
uať: etiã in duos predictos casus
qđ etiã videť rõnabilr fieri: qꝛ
indecens videť vsurã debere re
stitui de re iuste alteri obligata
Nã ꝑ hoc ñ tolliť iniuria facta
ꝓximo ⁊ deo: sed addiť noua. qꝛ
alienũ auferť: nec eni teneť deo
et ꝓximo rõe vsure ꝑpetrate ł al
terius male ablati nisi inꝙ̃tum
põt de iure. ar. extra. de re. iu.
nemo ad impossibile obligatur.
Si ergo ñ põt restituere vsurã:
nisi subtrahẽdo ius altius ꝓtũc
excusať a restitutõne. ꝓptea hoc
magis erit violentũ seu ꝯtra vo
lũtatẽ eiꝰ cui debẽt aliqnid rõe
ꝯtractꝰ iusti siue liciti. s. subtra
here suũ creditũ ꝙ̃ fuerit acciꝑe
vsurã ab alio: ꝓpterea nõ videť
rõnabile vt iusto obsequio quod
fecit ꝓximo. s. ei mutuãdo seu ex
pectãdo preciũ rei vẽdite repor
tet incõmodũ et dãnũ qđ ꝯtige
ret hoc seruãdo cũ qui dedit usu
rã recepit iã ꝯmodũ magnũ ex
mutuo sibi facto: et ideo dꝫ sibi
sufficere ut vsurarius restituat si
bi vsurã cũ poterit de suo: et nõ
alieno. qꝛ secundũ regulã nemo
dꝫ locupletari cũ alterius iactu
ra ł dãno. de re. iur. li. 6. ⁊ hoc
nisi iura coia ł municipalia alt
ter disponerẽt: qꝛ i hmõi seruan
da sunt. nã iure humano posses
siones et alia ut ꝓpria possideť
vt patꝫ di. 8. c. quo iure.
¶ Quãtum ad tertiã voluntatẽ
que dicitur ꝯformata hec reꝑiť
in contractibus licitis vbi volũ
tas cõtrahẽtiũ ꝯformať insimul
In restõe etiã taliũ aliqua prius

restituēda sūt. nā prius restitui
debēt omīcūqꝫ certa debita ꝙ̄
quecūqꝫ ad pias cās relicta atqꝫ
donata. cui⁹ rō ē: q̄ꝛ donatio et
ad pias cās largitō sūt ex supero
gātis ꝯsilio: vł sūt forte bona īcer
ta: restō aūt male ablatorum seu
aliorꝝ debitorꝝ certorꝝ sūt ex obli
gationis precepto. Prius enim
restitui debēt que sūt secundum
necessitatē precepti: ꝙ̄ que sunt
sup erogatione ꝯsilii. huic sñie
ꝯcordat Archi. in. c. nō sane. i.
q. 5. Hinc etiā Ray. ait ꝙ si cre
ditores vł legatores sił venerāt
ad heredē: prio satisfaciendū ē
creditorib⁹: sꝫ si veniāt separati
liberabit heres soluēdo ꝑ ordiēꝫ
cuilibꝫ veniēti siue creditoribus
siue legatario: dū tñ nil ī dolo vł
in fraude opet. verūtñ si legata
rii preueniūt creditores et acci
piūt: vł posteriores creditore: pri
ores et potiores ī iure preueniūt
Creditores postmodū venientes
heredē inquietare nō debent: si
tñ de hereditate remanserit ei
vñ possit adhuc satisfacere illis
sꝫ hñt tāꝙ̄ potiores ius suū saluū
ꝯtra legatarios qui prio accepe
rūt. Siłiter et creditores anteri
ores cōtra posteriores qui accepe
rūt. Idē quoqꝫ Vul. ait et addit
ꝙ si heres scit vł credit heredita
tē vltra debita nō extendi siue
ex ꝯtractu vł quasi seu ex malefi
cio vł quasi nihil legatariis debꝫ
dare. Si vero ꝙ̄titatē debitorū
nescit: dꝫ creditorib⁹ satisfacere
prio. et si legatarii prius vł simul
cū creditorib⁹ legata petāt etiā
creditorib⁹ potioribus prio soluē
dū ē. Si aūt de hereditate nihil
remanet prio solutis debitis le
gatariis nō tenet. Si vero huc
ordinē mutauerit heres prio. s.
soluēdo legatariis seu secūdari
is creditorib⁹ priorib⁹ ī foro ꝯsci
entie: minime liberat nisi hoc
faciat ignorant reputās. s. here
ditatē sufficere ad oia soluēda: vł
nesciens hunc creditorē eē potio
rē. his antē cōcordat Hosti.
¶ Itē nota ꝙ ceteris paribus ser
uāda ē regula. Qui prior ē tpe
potior ē ī iure. de reg. iur. li. 6.
Ubi aūt sūt priuilegia paria. s.
ꝑsonarū ⁊ actionū insił: et equa
lit satisfaciēdū ē: nisi de aliquo
illorꝝ ꝓbet ꝙ alii preferēdus sit
secūdū legē pacti vł scripti vł vsus
ꝓbati. hec aūt notari solent. C.
de bo. auc. indi. pos. l. ꝓ debito.
Cū ergo mercator vł ali⁹ frāgit
vł vt vulgarit dr̄ fallit ñ suffici
ens satisfacere creditorib⁹ oib⁹
ex integro veniētib⁹ cūctis vt si
bi satisfaciat. hic ordo seruat se
cūdū bal. i. l. ꝓ debito. C. de bo
auct. indi. pos. prio dꝫ satisfieri
dñis rerū. verbi gr̄a deponēti
bus si deposita erāt sibi facta: vt
. ff. de priui. credi. l. fi. ⁊. l. vete
ri. Secundo satisfit mercium
vēditori si extāt merces. hoc est
ipē merces restituuntur tāꝙ̄ sin
gulariter ꝓ precio obligate. Si
aūt pl⁹ valerēt: id pl⁹ reddit ad
ꝯmodum creditorꝝ. vt. ff. de ac.
vē. l. iulian⁹. Si aūt ipē merces
nō extāt: sꝫ vēdite sūt et loco ea
rū alie subrogate tales subroga
te nō reddūtur loco earū: q̄ꝛ non
sunt ꝓ precio obligate. vt. ff. de
in rē verso. l. quidā. Huius rō as
signat. q̄ꝛ preciū ex illa re reda
ctū obligatū nō erat. ergo nec
etiā res que emit. vt hr̄ exo. Idē
quoqꝫ ī ꝑmutatōe dictū ē. q̄ꝛ vbi
spēs ī obligatōe ē ñ succedit loco

alterius al ta. vt notat. ff. de ver
bo. sig. l. labeo. Tertio ceteris
paribus prefertur uxor: q2 ypote
cã habere cẽsetur: ⁊ io prefertur
nedũ pretendẽtib9 ꝑsonalẽ obli
gatõez: ſʒ etiã pretẽdentib9 taci
tã ypotecã. ut. l. assiduis. C. qui
po. i pi. ha. ñ tñ preferẽ credito
r. bus hñtib9 ypotecas expressas
Fiscus quoqʒ sit'e hʒ priuilegiũ
cũ muliere C. de priui. fisci. l. ꝙ
uis. et de hoc etiã babes extra.
de pig. c. ex litteris. in glo. qm̃
Quarto post ypotecas veniũt
deponẽtes. s. si nõ extat deposi
tũ. ff. depositi. l. si homis. §. fi.
hoc eni priuilegiũ dat' cause de
positi ꝓpt frequentiã ꝯtractuũ
depositoꝝ. tñ sicut i. l. predicta
pʒ: tali priuilegio nõ gaudẽt qui
sub noie depositi mutuãt ad usu
rã. ypoteca aũt ẽ potior q2 ꝑtiet
ad ipsã rẽ. ff. de pactis. l. rescri
ptũ. Quito veniunt simplices
priuilegiati. i. hñtes priuilegia
ꝑsonalia ñ realia. Sexto ⁊ vlti
mo veniunt cyrographarii ꝓ ra
ta si attẽta prioritate ꝯtractuũ.
q2 licitũ ẽ debitori ꝓ cumulo cre
ditoꝝ facere deteriorẽ causã cre
ditoꝝ prioꝝ nõ hñtiũ dñiũ: nec
ypotecã: nec priuilegiũ hñtium
vt. ff. de separatõne bonoꝝ. l. i.
. §. ꝯtrario. ⁊ ista ẽ rõ. q2 i cyro
grapharijs creditorib9 ñ attẽdi
tur tẽpus. hec ille. Uerũ vbi lex
municipalis seu statutũ ciuitatis
al'r disponeret: illi ẽ stãdũ: etiã
i foro ꝯscie si ñ sit expresse ꝯtra
deũ: qd' nõ de facili iudicãdũ ẽ.
q2 nemo ẽ arbitrãdus immemor
diuini timoris ⁊ sue salutis. i. q.
7. c. sãxim9. nihil euidẽter appa
ret ꝯtrariũ. Uñ i aliqͥb9 ciuita
tib9 vt florẽtie fallẽte mercatore
ꝑ sindicos institutos a ciuitate su
per hmõi vbi nõ sufficiunt bona
debitoris fallẽtis ad plene resti
tuendũ oib9 satisfacit vnicuiqʒ
ꝓ rata secundũ facl'tatẽ bonorũ
illius ⁊ nõ pri9 vni ꝙ alteri: nisi
aliquib9 ꝑsonis priuilegiatis in
hoc. vt i mulierib9 ꝓ dotibus re
habẽdis et hmõi: quib9 plene sa
tisfacit añꝙ cuiꝙ alioꝝ. Item
prio nota ꝙ hi qui tenẽtur resti
tuere si oĩno ñ pñt soluere l' resti
tuere sufficit cõtritio et ꝓpositũ
restituẽdi qñ et ꝯmode poterũt.
. i4. q. 6. c. si res. qd' verũ ẽ cũ ñ
sit pauꝑtas. tal' eni ñ dʒ excoica
ri. vt di extra. de solut. c. odoar
dus. nec aliqua pena mulctari.
extra de vsu. c. cũ tu. et di nota
pauꝑtas qñ cedit bonis. ioqʒ tali
dʒ cõsulere sacerdos: si de pauꝑ
tate dubitat: ꝙ cedat bonis. no
ta tñ ꝙ ñ sufficit hec cessio ita ꝙ
ñ sit ei aliqua pñia iniungẽda.
q2 nec solutio nec satisfactio ple
naria sufficeret. Nã lʒ cessio seu
solutio quoad satisfactionez hoĩ
sufficiat: adhuc tñ nõ ẽ eccl'ie sa
tisfactũ. ergo iudex eccl'iastic9
seu sacerdos ꝓ vsurpatiõe rei ali
ene iniũgat sibi pñiã ꝯ2 et i hoc
ostẽdũt pl'imi pctõres deliquẽtes
qui putãt sufficere ꝙ satisfaciãt
nec trãsgressõnẽ quã fecerit post
modũ ꝯfitẽtur. hec Hosti. in sũ.
ti. de peni. et re. Secũdo nota
ꝙ si tal' ꝑuenerit post ad pingui
orẽ fortunã tenet' satisfacere eti
am si cesserat bonis. q2 ꝑ hoc nõ
sũt liberati: ſʒ talis cessio ad hoc
eis ꝓdest ne iudicati trahant' in
carcerẽ. C. qui bo. cede. pñt: vbi
etiã dicit gl'. ꝙ cessio i hoc etiã
ꝓdest ꝙ postea ñ poterit ꝯuenire
nisi inꝙtũ facere pñt. e t sic bẽt

rō ne egeat et prefea ꝯueniri ñ dꝫ: nisi tm̄ sit id qđ acquisiuit ꝙ merito videat debere ꝯueniri. hec i glo. Sꝫ qui hn̄t restituere si ꝯueniant ex maleficio si ñ sūt soluēdo verberādi sūt ꝓ debito. Sꝫ si ñ ꝯueniūt ex maleficio: nō debēt tales verberari: sꝫ sufficit ꝙ cedāt bonis. Archi. 14. q. 4. c. si res. Nota tertio ꝙ si is qui aliena abstulit pōt restituere et ñ restituit nō ē in statu salutis. 14. q. 6. c. si res. Dicit aūt Ray. in sūma sua ꝙ dn̄s alicuiꝰ terre tenet restituere indebite exacta a se ł a suis directe ł indirecte. glo. sup idirecte. vt qn̄ denegat eis iusticiā ł ñ defēdit eos vt dꝫ et sic extorquet aliqua. Si tali dn̄o ex aliquibꝰ circūstātiis appareat multū difficile ł impossibile tał restitutio: satis videt ꝙ possit ꝯsuli hiꝰ ꝙ i ꝯpēsatōe ł remittat eis coīter cū eoꝝ ꝯsēsu et libera volūtate aliquā seruitutē vł ānuā prestātiā ippetuū uł ad tēpꝰ: ita ꝙ plenissime videat ei satis factū: ł etiā faciat i remissionē pctōꝝ illoꝝ quibus tenet aliquod hospitale ł aliqđ siłe opus pietatis: cū ꝯsēsu tn̄ eoꝝ dꝫ si potest requiri. Hec ibi. Quarto nota ꝙ is qui hꝫ aliena restituere et certis psōis si pōt i totū ł in ptē sꝫ ñ ꝯmode: sꝫ cū mlta sui incōmoditate: tūc ꝯponat ł ꝯueiat cū ipso leso ł spoliato amicabiliter de redditibꝰ suis moderate: ita ꝙ victꝰ remaneat assignādo sibi quousqꝫ fuerit plenarie satis factū: ł paulati singuł annis uł mēsibꝰ: ł aliis tpibus emēdet qđ pōt: et hoc cū volūtate illius cui dꝫ satis facere. qꝛ si nullā inueniret miaꝫ apud eū absqꝫ dilatiōe tenet satis facere ł bois cedere. qꝛ talis pctōr sp ē i mora. Hosti. ⁊ Ray.. Sꝫ hec meliꝰ declarabitur i vltio. §. se. Si aūt predictꝰ iueiat grāꝫ apud creditores suos faciētes sibi remissionē uł dilationē: tūc pōt eā vti ⁊ ē i bono statu aīe. si tn̄ hꝫ i ꝓposito faciēdi qđ debuissꝫ si ñ potuissꝫ obtiere ipsā remissionē vł dilationem.

Quito nota ꝙ vbi essent pł'es creditores alicuiꝰ ⁊ debitori petēti dilationē aliqui creditores volūt dare aliqui ñ: sꝫ ꝙ cedat bonis: stabit maiori parti creditoꝝ et itellige maiorē ptē: vbi ē maius ⁊ fortius debitū: etiā si vnus essꝫ cui plꝰ ꝙ̄ oibus debeat. Si vero par sit debitū: stādū ē maiori nūero creditoꝝ. Si vero sūt paria: eligēda ē clemētior sn̄ia: .s. dilatio danda. C. de cessione bonoꝝ. l. fi: Ray. Nota hoc ꝙ Jo. an. sup. c. ꝙ̄ꝙ̄. de vsu. li. 6. mouet qōnem an heres vsurarii qn̄ hereditas ñ sufficit oibꝰ debeat satis facere prio veniētibꝰ et refert se dixisse ꝙ ñ: imo fiet eis ⁊ aliis satis factō ꝓ rata vnūquēqꝫ ꝯtīgēte. ar. supra de testa. c. relatū. i fi. Sꝫ dicit ipse satis videt hoc casu hēri debere cōsideratio tpis vt ille qui prius soluit usuras recipiat qđ suū ē itegraliter. et sic de singulis secundū regulā. i. de reg. iur. Qui prior cum istoꝝ pars sit causa. vt dixi ibi: et in ypoteca hoc considerarimus. C. qui po. in pig. ha. l. sꝫ si fundus. et bona vsurarii videnꝫ esse ypotecata. de vsur. c. cū tu. multi tamen doctores tenent cōtrarium in hoc scilicet ꝙ bona vsurarioꝝ sint ypotecata. ut Hosti, Archi, Fede, Goff. et. Jo.

etiã dicit q̄ de hac ypoteca nõ habemus textum expressum.
¶ Sexto nota q̄ vbi aliquis ē institut⁹ heres et nõ sufficit hereditas ad soluendũ oĩa legata ⁊ debita dicit Ray. q̄ credit ĩ iudicio aĩe q̄ nõ teneat̃: nisi inquantũ hereditas se extẽdit ł sufficit etiã si nõ fecit inuentariũ. Idẽ Jo. et Fede. secus ĩ iudicio ꝯtentioso si nõ fecisset inuẽtariũ: sed si fecisset nõ teneret̃ nisi durãte hereditate. Distinguit tñ inter legata et debita. q: debita sine diminutõne dꝫ ꝑsoluere durãte scilicet ad hoc hereditate. de legatis vero si tot sint q̄ nõ remaneat legittimus: põt detrahere suã legittimã: et iterũ quartam secũdũ quosdã si fuit institutus heres. Et nota q̄ heres põt deducere añ oĩa expẽsas funeris et alias necessarias quas fecit causa hereditatis. vt ĩ testamẽto et hmõi. Expẽsas tñ quas fecissꝫ superfluas ad honorẽ et põpam mũdi nõ posset cũ tuta cõscia trahere de ere alieno: sꝫ facere intelligeret̃ de suo. Pe. de pal. l. 4. Si aũt sũt plures heredes ad debita ł legata: regulari͛ tenetur quilibet pro hereditaria parte. .C. l. 3. Sꝫ dꝫ. Ray. Excipiũtur quinqꝫ casus secũdũ ipsũ Ray. ¶ Prim⁹ ē si aliquod indiuiduũ est in obligatione faciendi vel nõ faciẽdi. tũc enim quilibet tenet̃ in solidum. ff. de ver. obli. l. in executionibus. §. .2. glo. ponit hoc extra. vt si testator ꝓmittit se aliquod opus facturũ et ꝓmisit ꝑ se vł heredem suũ non fieri quominus ꝑ fundũ suũ tibi ire liceat: hic quilibꝫ heredũ erit in solidum obligatus.

¶ Secũdus casus ē si res que dꝫ restitui ab vno ĩ solidũ possideatur. C. de acquir. here. l. 2. §. nemo. ¶ Tertius est in alimẽtis legatis: que ꝓ volũtate defũcti ł iudicis vel ab vno in solidũ vel a pluribus ꝓ partib⁹ designatis petũtur. ff. de alimẽ. lega. l. 3. ¶ Quart⁹ ē si testator ab vno heredum legauerit creditori hereditario aĩo compẽsandi: tũc enĩ heres ille vsqꝫ ad q̄titatẽ legati onus illius debiti sustinebit. ff. de le. 3. l. cũ ab vno. ¶ Quintus in expẽsis funeris vxoris: nõ tñ abstrinxit heredes ꝓ hereditariis portionibus: sꝫ etiã virũ ꝓ portione que ꝑuenit ad eũ de dote vxoris sue: puta si ad eũ ꝑuenerit 100. et ĩ hereditate sint. 200. ipe̱ vir tenebit̃ pro tertia ⁊ heredes ꝓ duabus partibus. ff. de reli. et sũptibus funerũ. l. quotiẽs. et. l. veluti. hec oĩa Hosti.
¶ Quõ debeat fieri restõ vxoris ꝯcipiẽtis ꝑ adulteriũ quẽ vir reputat suũ de his que ꝯsumit ipe̱ fili⁹ spuri⁹ de bonis patris putatiui et hereditate tota vel parte ad eũ ꝑueniẽte. Primo videndũ est de ipã vxore adultera quõ teneatur et ad quid. Secũdo de ipso filio spurio si tenet̃ et quõ. Tertio vero de ipso pr̃e qui ex adulterio talẽ filiũ habuit quõ ⁊ ad quantũ tenet̃. Similis casus videt̃ qui ponitur extra de pe. ⁊ re. c. officii. §. de muliere supponẽte sibi alienũ ꝑtũ quẽ vir eius reputãs suũ nutrit et heredẽ instituit. Vñ idẽ videt̃ dicendum quãtũ ad restitutõnẽ de ipã muliere ⁊ filio supposito ⁊ huic fraudi dãtib⁹ opã efficacẽ: et de muliere adultera querit p̄mo si de

beat reuelare marito. Ad hoc
dicendũ ꝙ aliquãdo nõ: aliquã
do sic. Nã vbi immineat aliqd'
eoꝝ periculoꝝ nõ debꝫ reuelare
marito. Primũ ꝑiculũ est infa
mie.s. mulieris: qꝛ hec taliter re
uelãdo cũ esset antea bone fame
seipsã pessime ac turpissime dif
famaret: quod quidẽ magnũ pe
riculũ est mulieri. Nã quod pro
uer. 22. scriptũ est. Melius ẽ bo
nũ nomen ꝙ̃ diuitie multe: licet
intelligat̃ de viris: tñ et ꝑiculosi
us in honestis infamia mulieri
bus ingerit notã. Secundũ est
periculũ scandali.s. viri et ꝯsã
guineoꝝ et amicorũ eius si illis
hoc innotesceret malũ. nã nõ so
lũ apud se turbarẽtur ex eo: sed
vix extũc possent cũ ea amiciciã
et pacẽ ac ꝯcordiã et societatem
habere: imo forte eã maritus di
mitteret. et ideo nõ valẽtes for
sitan cõtinere: vterqꝫ adulteriũ
ꝑpetraret: et sic innumerabilia
et irrecuꝑabilia iter eos orireñ
mala. Tertiũ est ꝑiculũ mortis
.s. et vxoris et sue spurie ꝓlis at
qꝫ adulteri sui. nã ꝓbabiliter ti
mere posset ꝙ eius maritus seu
quicũqꝫ alius dũ occidere alium
quereret: necaret̃ secũdũ Sco. i
.4. Cõcurrẽtibus predictis ꝑicu
lis que vidẽtur valde ꝓbabilia:
et in pluribus eueniẽtia non dꝫ
talis mulier suo cõiugi reuelare
ꝓpt̃ bonũ incertũ restituendi he
reditatẽ talibꝰ ꝑiculis se expone
re manifeste. Quartũ ꝓpt̃ peri
culũ improbitatis. nam nec vir
nec filius nec etiam publicus iu
dex hoc mulier reuelãti credere
obligãtur: nisi ꝓbet dicta sua ꝑ
infallibilia signa aut ꝑ violẽtas
ꝓbationes; siue ꝑ testes idoneos.

Nam ex solo eiꝰ dicto nõ põt ex
hereditare talẽ filiũ: maxime ĩ
terris in quibus primogenita ex
cõsuetudine in toto vel in parte
succedũt. Insuꝑ secundũ Sco. in
talibus terris si pr̃ crederet vxo
ri sue: ĩ hoc nõ posset tñ a spurio
auferre hereditatẽ: nisi in publi
co foro: cũ ꝓbaret talẽ: et tũc oꝑ
teret mulierẽ nõ tm̃ apud mari
tũ: sꝫ apud totã patriã diffama
ri. et isto presupposito.s. ꝙ ñ de
beat reuelare rõe maloꝝ grauio
rũ exinde ꝯtigẽciũ. Quõ debe
at talis mulier satisfacere dicet̃
infra. vbi tñ ñ immineret aliud
ꝑiculũ ł malũ nisi infamie ipius
adultere ł mortis sue: videt̃ ꝙ si
premoriatur viro suo debeat añ
mortẽ ordiare cũ ꝯfessore ł alia
ꝑsona matura ꝙ si moriat̃: post
ea reuelet ex parte sua viro. qñ
.s. ex hoc põt obuiari ne putati
uus filius habeat hereditatẽ to
tã ł partẽ. Aliqñ vero hoc mari
to ł aliis ꝑsonis extra ꝯfessionẽ
tenet̃ mulier reuelare: videlꝫ si
hec tria ꝯcurrãt sił. Prio si apd'
maritũ ⁊ alios fortis ⁊ grauis su
spicio impressa esset ⁊ occasio su
spicãdi talit̃. Secundo si ex cer
tis et sufficiẽtibꝰ causis põt ⁊ dꝫ
vehemẽter ⁊ valde ꝓbabilit̃ cre
di ꝙ nihil de pmissis ꝑicul' supra
dictis hic sequeret̃ aut cresceret
sꝫ potiꝰ minueret̃. Tertio si fir
miter presumatur ꝙ filius bonis
mariti volũtarie cedet: sꝫ si par
uulus ẽ filius: cessat ista ratõ: qꝛ
mittere põt illũ ad hospitale: cũ
nõ teneat̃ alere alienos nisi ĩ ex
trema necessitate: cũ alii desũt
qui ꝓuideãt. His aũt tribus con
currẽtibꝰ reuelari deberet ⁊ pos
set. Sꝫ vix ista ꝯcurrũt ⁊ rarissi

me presumēdū ē ꝙ cōcurrāt. In
sup̄ dici possꝫ secūdū Uul. ꝙ eti
am reuelare possꝫ si n̄ tieret ma
ritū ł aliud immineret ꝑiculū.
Sūt quidā utiqꝫ viri sciēter vxo
rū adultiū sustinētes ł etiā ꝯsen
tientes: imo qn̄qꝫ vxores suas ad
hoc hortātes: ł qꝛ ꝓprios filios n̄
pn̄t hēre ł alia quacūqꝫ ꝑ pudēda
occasiōe. Facta etiā hac notifi
catōe, an̄ꝙ vir eiꝰ ꝓ edificatōe ta
lis filii expēdat videt̄ deobliga
ri a restōne aliqua fiēda: qꝛ fecit
qđ i se fuit ut dānū euitaret viri
expēsarū i educādo: et heredita
tionis quoad alios. ar. extra de
iniu. ⁊ dā. da. c. si culpa. nec tn̄
dꝫ manifestare adulterū ꝓpt̄ ꝑi
culū ꝑsone ⁊ īfamie detrimētū ⁊
odiū ad eū euitādū: ⁊ si an̄ mani
festatōnē iā aliqua ꝯsūpsissꝫ hiꝰ
putatiuus filiꝰ: tenebit̄ ipsa mat̄
inꝙtū pōt satisfacere si aliquid
vt sui possidꝫ: ⁊ si magnus exn̄s
qn̄ notificat̄ nollet ipse filius cre
dere hoc nec cedere bonis puta
tiui p̄ris petēs saltē legittimam
que sine causis expressis a iure
auferri n̄ dꝫ vt legittimꝰ filius:
nec ꝯtrariū pōt ꝓbari: tenebitur
nihilominus ipsa mulier heredi
bus de portione illa ablata sibi.
de eo tn̄ qđ pōt ⁊ nō plus. extra.
de reg. iur̄. li. 6. c. nemo. et hoc
qꝛ fuit in mora notificādi qn̄ po
tuit ꝓuideri. Sꝫ nūquid mulier
talis dꝫ reuelare crimē suū filio
suo spurio ⁊ inducere eum ad di
mittendū hereditatē vero here
di. Ad hoc dicēdū secūdū Sco.
vbi supra ꝙ aut filius crederet
matri: aut nō. Si autē crederet
nō aūt ꝓbabile est ꝙ ꝓpt̄ hoc di
ctū dimitteret hereditatē. nam
paucos reꝑire cōtigit ꝙ ita ꝑfec
ti sint ꝙ ꝓpt̄ ꝯseruandā iusticiā
in foro dei dimittant magnas
possessiōnes quas retinere pn̄t iu
re exteriori et vellēt spurii repu
tari: nec hoc iure presumere pōt
nisi antea fuisset multū experta
de bona volūtate filii sui. Non
ergo debet se exponere periculo
certo diffamatōnis apud filiū ꝓ
pter incertā correptionē illius.
Si vero nō crederet: sequeretur
inde duplex malū. Primū qꝛ
ipsa diffamaret̄. Secūdū qꝛ ab
illo sicut ātea hereditas posside
retur. Si quis aūt obstet ꝙ tali
filio debeat reuelari: ne si igno
rāter forte copularet̄ per matri
moniū sue sorori aut alteri sue ꝓ
pinque: seu alia faceret que a iu
re spuriis ꝓhibita sunt. Dicēdū
ꝙ talis ignorantia dū ꝑseuerat
oino excusat cū sit ignorātia fa
cti. Si qn̄ tū factū ueniret ad lu
cē: tale matrimoniū dirimendū
esset. Si uero querat̄ an dato ꝙ
talł filiꝰ ex verbis matris se spuri
um credat: teneat̄ reddere bona
que hūit a marito matris ceteris
filiis atqꝫ heredibus aliis predi
cti mariti. Dicēdū ꝙ si hoc īdu
bitāter credit et rationem illud
credendi hꝫ tenet̄ secundū deū:
nō tn̄ hūano iure. Si tn̄ n̄ hꝫ suf
ficientē cāꝫ ⁊ rōnē credēdi illud
tūc reddere nō tenet̄ exquo ꝑ se
vel ꝑ alterū sibi claret ꝙ n̄ habꝫ
sufficientē cāꝫ seu ꝯdignā rōnē
credendi. Sūt aūt inter cetera
quatuor signa que reddūt suspe
ctā talē matrē ita ꝙ ei de facili
nō dꝫ credi. Primū ē amor. i. si
prediligit aliā prolē viri sui. Se
cundū ē odiū. videlꝫ si presumit
matrē ipsū vł eius vxorē odire.
Tertiū ē stulticia qꝛ mulier fa

tua et leuis ē et ptinacis sensus.
Quartū ē incertitudo cū nō cō
stat ipsā eē l' fuisse certā ꝙ hūc
ꝯcepit de adulterio l' de viro. ñ
eni hoc pōt oi adultere eē certū
Sȝ qđ remediū tali mulieri dȝ
adhiberi? Dicēdū ꝙ ei secūdū
Sco. vbi supra triplex remediū
dari pōt Primū ē ꝙ inducat fi
liū intrare religionē: et tñ talē
ꝙ possit ꝓfessionē suā seruare ne
.s. incidat i sillā volēs vitare ca
ribdim. Secūdū ē ꝙ clericus fi
at. vñ valet tñ secūdū deū eccl'i
astica bñficia acceptare: et his
quasi sufficiētib⁹ merito iā ꝯtēt⁹
dimittat hereditatē alti fratri
laico in secl'o remanēti. Si tñ p
nullā psuasionez honestā cor tal'
filii mater flectere ñ pōt vt here
ditatē dimittat: ñ videt ꝙ debe
at se ꝓdere illi cū certa nō sit ꝙ
tal' ab ea inpsuabilis i aliis tā li
citis ⁊ honestis flecteret ex illo.
Imo forte tenaci⁹ retieret: ne spu
rius putaret: cū talē notā multi
caueāt male nati. Tūc demum
tertiū remediū addēdum ē. s. ꝙ
saluo iure hūano ⁊ absqȝ ifamia
sua pōt et dȝ de sua dote cū eam
hēbit i ptāte l' de parafrenalib⁹
si hȝ: ⁊ certis bonis et laborib⁹ ⁊
sudorib⁹ suis indemnē facere vi
rū ⁊ legittimā ei⁹ ꝓlē. Obligat
eni satis facere viro de cōsūptis
ab illegittimo filio. Sȝ tal' fili⁹
nō tenet satis facere que ꝯsūpsit
q̄diu bone fidei fuit. De heredi
tate autē mulier obligat heredi
bus viri ab itestato: l' heredib⁹
scriptis: l' quib⁹ verisil'it credit
ꝙ reliquissȝ hereditatē: qđ si ne
scit dȝ paupib⁹ erogari: tenetur
inq̄ secūdū corrñdētiā iusticie.
ñ eni dico ꝙ teneat ad restituē

dū equiualēs hereditati. qr supi
us dictū est. Plurimū quidē dif
fert iter hēre ⁊ ꝓpue eē. Sȝ quia
iste legittim⁹ heres vtrāqȝ hūit
hereditatē: lȝ secūdū iusticiā fue
rit ꝓprie. ꝓptea minus q̄ equiua
lens hereditati sufficit sibi ꝓ he
reditate fiēda. illđ aūt min⁹ de
termiet secūdū arbitriū boni vi
ri. Qđ si nec hoc fieri pōt ꝓtūc ñ
obligat: tenebit tñ cū puenerit
ad pinguiorē fortunā. extra. de
solut. c. odoardus. Si vero talis
mulier nūq̄ hȝ vñ possit restitu
ere: tūc ex ipotētia excusat: si ha
beat satis faciēdi ꝓpositū. 14. q.
6. c. si res ¶ De adulto aūt cui⁹
ē fili⁹ dicēdū vr̄ si scit ul' credit
verisil'it illū esse suū vbi mr̄ ipā
satis facere ñ valeat: vr̄ ꝙ tenea
tur de expēsis patri putatiuo. qr
cām efficacē dedit tali dāno. ex
tra. de iniu. ⁊ dā. da. c. si cl'pa. se
cūdū tñ possibl'itatē suā. ⁊ si mit
teret ipā adulta ad hospitale: ul'
qr finxit mortuū pepisse: l' qr no
tificauit sine sui piculo ñ eē filiū
suū: tenebit hospitali de nutri
mēto ⁊ aliis expēsis: nisi notabil'
paupertas excuset eā: cum de iure
naturali ad hoc teneat. di. i. c.
ius naturale. ⁊ hospitalia ꝓpter
paupes nutriēdos sunt facta: ñ ꝓ
pter diuites. Sȝ ⁊ de hereditate
vel dote si dotaret a pr̄e putati
uo: teneri videt ad arbitriū bo
ni viri: attēta sua facultate: que
tñ satis factio occl'te fieri dȝ: cū
sine picl'o manifestari nō possit
ar. 2. q. i. c. si peccauerit. Si aūt
dubitat adulter exeo ꝙ mulier
leuis est et cū aliis adulteratur:
vel etiā quia ipsa adultera dubi
tat utrū sit eius l' mariti relinqua
tur iudicio dei cui oia nuda sūt

et apta ⁊ grauari nō videt̃ de re
stitutione. Indecēs ē eni vt i re
dubia certa det̃ sñia ait Greg.
ii.q.3.⁊ di.34. habuisse. In nul
lo tñ casu ad obuiandū hmōi pe
riculis vł malis debet adultera
vł adulter querere aborsū ł mor
tē paruuli.22.q.3.c.faciant.

Capitulū septimū.s. qñ debe
at fieri restitutio. quod ꝯtinet i
se magnam difficultatem.

¶ Quantū ad octauū.s.qñ debꝫ
fieri restitutio dicit Tho.2.2.
.q.62.ꝙ statim. qꝛ sicut accipe
rē alienā ē ꝯtra iusticiā: ita ⁊ re
mittere eā. qꝛ per hoc ꝙ aliquis
detinet rē alienā inuito dño im
pedit eū ab vsu rei sue ⁊ sic facit
ei iniuriā. Manifestum ē aūt ꝙ
nec ꝑ modicū tēpus licꝫ alicui i
pctō morari: sꝫ quilibꝫ tenet̃ sta
tim peccatū dimittere ł desere
re. Uñ di. quasi a facie colubri
fuge peccatū. Et ideo quilibet
tenet̃ statim restituere ł dilatio
nē petere ab eo qui pōt vsum rei
ꝯcedere. et siquidē teneātur de
incertis: cū illud essꝫ erogandū
in pias cās cū ꝯsilio eccłie: si hi⁹
ꝑsone habentes restituere rema
neāt ita paupes cū filiis et fami
lia ꝙ ñ habeāt vñ viuāt: fiat di
cit Ray. vt dixi i casu simili. su
pra in tit. de decimis. Ibi antē
sic dicit. Si quis retinuit deci
mas lōgo tpe: et nūc veniat ad
satisfactōnē et postulat intuitu
dei et eccłie: et qꝛ hꝫ paruā sub
stātiā sibi remitti quod accepit
tpe preterito cū alit oporteret cū
sua familia mēdicare ꝙuis eccle
sia omēs decimas possꝫ petere si
viderit istū ꝯtritū et preces eius
initi veritati: dꝫ ei tanꝙ paupi
dimittere vñ viuat; cū hoc essꝫ
ei datura postea.16.q.1.c.qm̃.
hec Ray. qd' intelligēdū videt̃
vbi dant̃ decime de more ꝓut ē
de iure coī. Nā secus vbi de mo
re nō dātur uł valde diminute:
videntur excusari. de hoc tñ ple
ne habes in prima parte.ti.i. ⁊
dicit ibi glo. Uul. ꝙ illi qui re
signāt i manu pñiarii qui hoc ñ
facerēt: nisi pñiarii restituerēt
eis ꝓ parte ł ꝓ toto: qñ nescit̃ cui
fiēda ē restitutō ꝙ nō credit eos
eē i statu salutis. dicit etiā pau
lopost ꝙ non ē necesse ꝙ fiat hi⁹
restitutio i manu pñiarii: dūmō
tñ sit paratus ad arbitriū eius ł
alteri⁹ boni viri satisfacere. di
cit etiā ꝙ in hoc casu epūs qui ē
dispēsator pauperū pōt dilatōēꝫ
dare uł partē dimittere uł etiā
totā si viderit ei expedire ad ne
cessariā sustētatiōnē illius tāꝙ
alicuius alterius paupis: ita tñ ꝙ
ꝙto vtilius pōt gerat negocium
illius cui faciēda esset restitutio
si ꝑsona eius esset nota. videlicꝫ
exponēdo illa que essent restitu
enda in vsus tales qui magis ei
possent ꝓficere quoad deū. Hec
ibi. Si tenetur certis ꝑsonis que
nolūt dare dilationē: dꝫ ad pe
titionē ipsoꝝ absqꝫ dilatione sa
tisfacere ł cedere bonis: qꝛ fur
et raptor sꝑ ē in mora. et ideo sꝑ
augēt peccatū. ff. de ꝯdi. fur. l.
in re fur. vbi lesi egent et fame
peūt ne interueniēte paululum
mora inueniri nō valeāt qui re
dimātur. di. §. Sēper eni est vi
tāda mora vbi ē piculū. di.28.
c. de siracusane. et hoc etiam si
oportet ipsū mēdicare. Uñ non
dico habito respectu ne egeat.
nā ꝯtra hoc nota extra. de usu.
c. cū tu. tñ Uul. addit sine cłpa

pôt accipe vite necessaria. s. ex
treme. Ray. moderate sibi vita
retéta quousqz plene sibi satis fa
ciat. Hosti. vero dicit. Sz quid
si ñ immineat tale piculũ neces
sitatis: et is qui tenet restituere
nõ pôt induci ad restitutionem
faciẽdam: puto q discret⁹ sacer
dos pôt ɔsciẽtiã suã informare
ex eo q intendit vtiliter gerere
negociũ creditoris. Nã si videt
q alit nõ pôt recupare ipsetuũ:
vel nõ ita cito: vl' nõ ita cõmode
pôt recepto iuramẽto l' alia suffi
cienti cautione si habere pôt di
lationẽ ɔcedere: et sub hac cõdi
tione si hec adimpleuerit in talẽ
diẽ absoluere: et sic creditor qd'
ei debetur recupet ⁊ peccator nõ
recedat a presbytero despatus.
Hec ille. Sz q in fine huius. §.
scilicet q absoluat sub cõditione
cõtrariũ asserit Uul. dicẽs q ab
solutio a peccatis nunq̃ dz fieri
sub ɔditione. ⁊ iõ pôt dici q ab
soluat simpl'r si ẽ soluẽdo: sed de
claret q nõ valebit absolutio: ni
si adimpleat pmissũ Uul.
Archi. vero sup. c. si res. 14. q. 6
querit vtrũ habẽti restituere de
beat haberi respect⁹ ne egeat?
Et dicit videt q sic. ff. de reg.
iu. l. incõdẽnati. ff. de ces. bo. l.
2. et sic no. p B. de solu. c. odoar
dus. et facit ad hoc quod habet
16. q. 2. c. quicunqz. Sed inno. p
no. i. c. cũ tu. extra de vsu. secus
credit secũdum canones. ubi ibi
notãt Ala. B. et Hosti. q in soli
dũ tenẽtur detẽtores vsurarũ et
nõ solũ in quãtũ facere pñt. qui
Hosti. l sũ. dicit q qui hñt resti
tuere paulatim singulis mẽsib⁹
soluãt creditorib⁹: si alit nõ pñt
sine magno sui detrimẽto put po

terũt: vl' cõponãt se cũ spoliatis
q si nullã pñt inuenire misericor
diã apud eos absqz dilatõne: tũc
tenẽtur satis facere uel bonis ce
dere. qr peccator sp ẽ i mora. ff.
de cõdi. fur. l. i re furtiua. extra
de sy. c. cũ i eccl'ia. Multi tenẽt
dictũ precedẽs tãq̃ equũ. s. q te
nẽtur soluere quantũ possũt retẽ
ta sibi vita commoda. ar. de cõ.
di. 5. c. discipl'os. extra. de fur.
c. si quis. sed ar. ɔtra. sup verbo
reddere. eiusdẽ. c. et ibi dicit q
statim dz reddere totũ quod pôt
allegans Tho. 2. 2. q. 62. qui di
cit q statim est fiẽda restitutio.
dictũ tñ Tho. pôt dici nõ esse cõ
tra si sane intelligatur vt infra
dicetur. Sz in quadã sũma dici
tur q qui habent restituere vsu
ras et male ablata et pponũt fir
miter reddere et nõ pñt statim
qr nolũt cũ familia egere l' men
dicare: et tñ incipiũt iuxta posse
satis facere: vtrũ tales pñt absol
ui ⁊ coicare? Rñdeo. aut sciunt
psonas certas: aut nõ. et si sciũt
ipsi hñtes male ablata et ipsi eti
am quib⁹ debẽt hmõi nolunt: tu
tũ est q de cõsciẽtia eoꝝ stẽt ad
terminũ ipsoꝝ et voluntatẽ. Si
vero tales nesciũt dãna sibi da
ta et reuelatio possz esse piculosa
illis qui volũt restituere: tũc nõ
ẽ reuelandũ illis: sz presumendũ
q ɔfessor cãz illoꝝ vtilit agat ⁊
cõfitẽs intẽdit et pmittat q̃cito
satis facere pôt: qr habet locũ ra
tihabitio de bono et equo: ⁊ tũc
ɔfitẽs absolui ⁊ coicare pôt. qr ẽ
in via salutis. Si vero oino nes
ciãtur psone quib⁹ ẽ restitutiõ fiẽ
da: tũc ẽ liber i ptãte prelati l' di
screti ɔfessoris dare ⁊ ɔstituere
terminũ ɔfitẽti sicut viderit neci

tatē et cōtritionē ei⁹ et volūtatē promptā restituēdi: ⁊ infra istū terminū talis pōt absolui ⁊ cōmunicare. Itē vbi maior ē ɔtritō: ibi maior misericordia et venia est fiēda et remissio. quia totus mūdus fere ē inuolutus in rapinis: sic ꝓ posse tuo curre ꝑ medium ne nimia securitas vl' remissio perire faciat quos discreta equitas poterat reuocare. Itē sꝑ iniuriās et spoliās l' ɔplices eoꝝ debēt humilit' postulare veniā ab eis quos offenderūt: ne illi remaneāt i rācore ⁊ mala volūtate

¶ Quid aūt debeat facere vxor et familia raptoris ⁊ vsurarii et hmōi qui nō habēt nisi de obligatis restitutioni habes supra i .c. de rapina. §. 12. in fine

¶ Nota ꝙ Ray. et Hosti. circa istā materiā restitutionis dicūt Hoc notēt sacerdotes ⁊ retineāt ꝙ secūdū ꝙ maior l' mior fuerit fraus vel dolus l' violētia maior vel minor dꝫ esse discretio iudicātis: et secūdū hoc i vsuris que fiūt i depositis vt dictū ē supra. in. c. de vsura. que oino sunt re restituēde. tñ ibi q̄r minor violētia ꝙ̄ in ceteris: poterit cōfessor etiā cū scitur ꝑsona cui fiēda est restitutio magis moderare tēp⁹ restituēdi retēta sibi vita cōmoda ⁊ familie sue. Quidā circa materiā istā dicunt et meo iudicio satis rōnabiliter ꝙ in certis casibus nō tenet' quis ad statim restituendū actualiter etiā si hꝫ modū aliqualē ad restituendū ⁊ ab eo cui tenet' inuenire ñ possit nec dilationē nec remissionem sꝫ subitā velit sibi fieri restitutionē: videlꝫ qñ ex restitutiōne statim vl' statim restituēdo sequeretur inde euidens vl' ꝓbabile dānū tꝑale l' spūale notabile ipius restituētis vel alioꝝ quod prepōderaret dāno eius qui debet habere ex carētia illius rei. pōt autē tale dānū esse triplex: seu scādalū notabile vel dānū. Periculū mortis. Infamia grauis. Periculū notabile mortalis culpe. Ratio aūt hmōi est ꝙ. s. talis restitutio possit differri. q̄r secundū Sco. creditor qui debꝫ habere magis dꝫ velle i hmōi casib⁹ vt maximū incōmodū seu dānū eius qui hꝫ restituere euitetur in modica restitutionis dilatione: ꝙ̄ suū modicū incōmodū vel dānū ex carentia ad tēpus sue rei. Et si obiciat' ꝙ restituere ē act⁹ negatiui precepti. q̄r reducitur seu explicatur ꝑ hoc quod est nō retinere alienū: sed preceptū negatiuū obligat sēꝑ et ad semꝑ. Rūdet' secūdū Sco. ꝙ alienū iniuste et inuito dño retinere simplicit' ꝓhibet': ꝓptea sēper et ad sēꝑ isto mō necesse est saluti alienū nō retinere. Sꝫ qñ quis habꝫ volūtatē ⁊ ꝓpositū restituēdi alienū ꝓ tꝑe oportuno ex tūc tenet' dño rei volēte. i. velle debēte. Uult aūt hoc dñs rei et si nō actu elicito: tñ actu debito et honesto. q̄r velle dꝫ ꝙ qui suū hꝫ retineat quousqꝫ potuerit oportune Et si dicat dñs rei hoc agit inuite: et q̄r nō vult ꝙ ꝑ quātūcunqꝫ tēpus suū retineat'. Dicendū secundū Sco. ꝙ dño etiā inordiate volēte statim rehabere suū et ꝑ ɔñs ɔtra rectā rationē nolēte ꝓximū retinere suū: tūc tenēs ñ ē detētor iniustus. nā et depositū dꝫ redditiōe strictissima reddi cū repetit'. vt. C. depositi. l.

fi. ⁊ tñ inuito dño volūtate inor
dinata cū repetit vt cū eo malū
faciat sibi ꝟ alteri pōt retineri.
Et Aug. dicit ꝙ mlꝉta bona sūt
prestāda inuitis dū eorū potius
vtilitati ꝙ̄ volūtati ↄsulitur. di.
45. c. ⁊qui emēdat. exēplū ponit
23. q. 4. c. ipā pietas. de eo. s. qui
cōtra volūtatē suam extrahiē de
domo ruitura. qđ laudabilit̃ fit
¶ Est ergo vnus casus cū immi
net ex eiꝰ restitutione subita pe
riculū dāni incōparabiliter pre
ualētis dāno quod inde hꝫ credi
tor ex carētia rei sue. puta cū ip
se creditor impugnaret bonū cō
mune ⁊ hñdo illā rē seu pecuniā
quam quis retinet de suo magis
posset impugnare ⁊ preualere.
Nā tūc secūdū Ric. in. 4. nō te
netur illud restituere illi: sꝫ fide
liter reseruare vt restituat sibi ꝟ
heredibus suis qñ hoc fieri pote
rit sine preiudicio boni cois. vel
depositare illud ordinādo ⁊ ꝓui
dēdo ꝙ tpe suo restituatur. Idē
videtur dicēdū cū quis uteretur
re sua rehabita. puta gladio ad
occidendū se ꝟ aliū ꝟ hmōi. Idē
videtur dicendū cū ex subita re
stitutione ille qui restitueret rē
ablatā ꝑ furtū uꝉ aliud viciū de
tegeretur ⁊ inde ifamaretur cū
fama sit quid notabilius substā
tia tꝑali. vñ grauius reputatur
peccatū detractiōis ꝙ̄ furti cete
ris paribꝰ. secūdū Tho. 2. 2. q.
73. et. 7. q. i. c. deteriores. Cū er
go quilibꝫ debeat ꝓuidere cōser
uatōni fame sue: ar. 12. q. i. c. no
lo. pōt talꝉ differre restitutionē
vsqꝫ ad tēpus quo nō deprehēda
tur i crimie ⁊ infametur: si alit̃
ꝓuideri ñ pōt. Idē dicēdū ē cū
id quod dꝫ restitui ñ possit resti
tui nisi faciēdo magnas expēsas
ad mittendū sibi. qꝛ in remotis
ē creditor. Tūc eni quid agēdū
habes supra. etiam eo. ti. c. 3. Et
idē dicēdū qñ mulier hꝫ filiū ꝑ
adulteriū nesciēte viro: ꝟ suppo
suit sibi alienū partū qui nutrit̃
de bois viri: ꝟ etiā heres dimit
titur ut ꝓprius filius cū teneatur
mater talꝉ de oibꝰ que ꝑcepit talꝉ
filius bonis. s. putatiui pris: nō
tñ dꝫ reuelare factū qñ ex hoc se
queretur vꝉ sequi ꝓbabilit̃ possꝫ
mors sua ꝟ ꝓlis talis: vel etiā no
tabilis infamia seu alia grauia
scandala. secundū Ray. et Jo.
neapol. in quodlibet. de quo hēs
supra plene. eo. li. ti. i. c. de fur
to. ibi vide. Alius casus qñ ex
hmōi restitutōe possꝫ sequi mors
subita spūalꝉ seu peccatū morta
le ꝓbabilit̃ in restōne ꝟ familia
eius. puta restituēdo que hꝫ alie
na ad tantā venit pauꝑtatē uel
miseriā ꝙ ñ pōt viuere uꝉ ꝓuide
re filiis suis de victu ⁊ vestitu: et
cū sint alicuiꝰ nobilꝉ ↄditōis mē
dicare nimis erubescūt ab ami
cis ad sufficientiā nō inueniunt
laborare nesciūt uꝉ ñ pñt: qꝛ par
uuli uꝉ infirmi. et sic restituēdo
exponitur ꝑiculo ipse cū familia
sua: furādi vꝉ ꝓstituēdi filias uꝉ
desꝑatōis: vbi retinēdo quod hꝫ
alienū cū ipso ⁊ idustria sua ꝓui
det: et parce sibi ⁊ familie sue et
disponitur ad satis faciēdū pau
latim. Hoc sentire videtur Sco
tus in. 4. Hen. in quodlibet. 6.
q. 24. Et idē videt̃ dicēdū cum
hꝫ instrumēta artis sue vñ ex la
bore suo gubernat se et suos: et
vendēdo vel tradēdo ea ut resti
tuat suis creditoribus nō poterit
laborare et inde lucrari: puta li

bros quoad iurispitos ꝛ medicos ferraméta quoad artifices. La borãdo aũt cũ predictis vltra su stẽtationẽ suã poterit in futurũ paulati satis facere. Nec credo esse ꝯtra hoc qđ dicit Tho.2.2. q.62.s.ꝙ statim restituendũ est alienũ simpliciter. Nõ enim ita amare verba accipienda sũt: di cit lex ſꝫ ciuilit: et in sacra scrip tura statim dĩ fieri qđ in ꝓlixo tpe. vt patet Malach.3. Statim veniet ad templũ ꝛc. et precipue cũ ex cã ita vrgẽti differt vt di ctũ ẽ. Põt etiã multiplicit capi in iure et nõ solũ ꝑ potẽtia facti: ſꝫ iuris et cõmoditatis. vt patet 23.q.3.c.faciat.in gl'. Hec tñ si sunt predicãda ne apiret via de tẽtioni alienoꝝ ad qđ nimis pso ne sũt inclinate: ſꝫ cũ magna discretione in ꝯfessiõe et ꝯsiliis tractãda et cũ multis circũstãti is ꝯsiderãda que honestẽt factũ Ad hoc etiã facit qđ dicit Jo. neapol. in quodlibet.9.q.22. et Ric. in.4. ꝛ Pe. de pal'.

Jtẽ potẽti restituere male abla ta statim vtrũ sufficiat relinque re in testamẽto l' i instrumẽto ꝙ heredes restituãt. Respõdet ad hoc Jo. neapol. i.9. quodlibꝫ.q. 22. ꝙ hoc sufficit i duob' casibus tm̃. ¶ Primus ẽ qñ habens ma le ablata credit vere et ꝑ certo l' quasi ꝑ certo ꝙ talis retẽtio ñ sit ꝯtra volũtatẽ dñi: talis eñi retẽ tio nõ ẽ iniuriosa l' iniusta: nul lus eñi patit iniusticiã volẽs. vt dĩ.5. ethicoꝝ. ¶ Secũdus casus qñ talis retẽtio rei eliene ẽ ꝯtra volũtatẽ dñi: ſꝫ inordinatã. pu ta cũ nõ reddit gladius furioso cũ repetit ipsũ in furia. hoc eñi iuste fit. vt.22.q.2.c. ne quis. ꝛ similiter hoc est qñ vult rẽ suaꝫ statim habere quã retinẽs nõ po test dare sine notabili dãno suo et ecõtra ille cuius ẽ põt sine dã no et incõmodo carere ad tẽpus Extra istos casus nõ sufficit ad sa lutẽ: nisi statim restituat. Ratõ est quia de necessitate salutis ẽ vitare peccatũ mortale: ſꝫ nõ so lũ auferre alienũ: ſꝫ etiã detẽtõ rei aliene extra predictos casus ẽ mortale: qꝛ cõtra iusticiã. quia cum faciat iniuriam proximo et hoc cũ potest restituere. Vñ nõ sufficit ad salutẽ tali relinquere in instrumẽto l' ꝑ testamentũ ꝙ heredes restituãt. sed de necita te salutis ẽ stati restituere si põt Sed si ille cuius ẽ res vl' cui obli gatur nõ potest illa re carere: si ne incõmodo suo etiã ad tẽpus: oportet ꝙ restituat etiã cũ mag no incõmodo suo: nec sufficeret dimittere ꝑ testamentum.

¶ Terti' casus excusãs a restitu tione subita ẽ cum ex hoc immie ret periculum mortis corporalis Et nota secundum Ric. i.4. di. 15. ꝙ si ille qui dãnũ intulit ha bet aliquid vltra necessitatẽ su stẽtatõnis nature quãuis sibi ne cessarium ad victũ secundũ de cẽtiam sue persone restituere te netur. Nõ enim licitũ ẽ de alie no viuere cũ seculari honore. Si aũt nõ habet nisi necessaria ad sustentationẽ nature: tũc subdi stinguendũ ẽ. qꝛ aut iste qui est passus dãnũ nõ indiget ad sustẽ tationẽ nature eo quod ab eo ab latum est: et ille qui abstulit põt retinere et restituere nõ tenetur qꝛ ex iure nature licit' ẽ vnicui qꝫ vsus possessiõis necãrie ad su

stētationē nature. Extrema enī necessitas facit omīa coīa. ff. ad legē rodiā. de iactu. l. 2. §. cum in eadē. in textu et glo. Aut indiget ad sustētationē nature eo qđ ablatū ē: et tūc subdistinguo qꝛ aut primus. i. dñs ipsius rei indiget ista re ad sustētationē sue nature priusꝙ̄ fuit nccāria ad sustētatōēꝫ nature illiꝰ qui abstulit. aut eodē tp̄e vterqꝫ indigēs factus ē ista re ad sustentationē sue nature. aut iste qui abstulit factus ē indigēs re ista ad sustētationē sue nature priusꝙ̄ iste a quo ablata ē. Primo mō et secūdo pōt dici sīn preiudicio ꝙ iste qui abstulit rē istā teneat restituere illi a quo abstulit. qꝛ nūꝙ̄ facta fuit res illius qui eā abstulit: sꝫ semꝑ remāsit illius de iure postꝙ̄ enī sū in statu in quo res mea necessaria est mihi ad sustētatōnē nature n̄ pōt fieri alteriꝰ me cōtradicēte. si tertio mō: tūc ille qui abstulit restituere nō tenetur. qꝛ ab isto tp̄e quo facta ē necessaria sibi acquisitū fuit ius in illa re illi qui abstulit. ⁊ ideo ꝙ̄uis dānū passus venit postea ad statum in quo res sibi ablata esset sibi necessaria ad sustentationē nature: nō ꝓpter hoc habꝫ maius ius in ista re ꝙ̄ iste qui eā abstulit: nisi iste qui eā abstulit deuenissꝫ ad statū in quo amplius res ista n̄ essꝫ sibi necessaria ad sustentationē nature. Idem ꝑ totū. Pe. de pal. i. 4. et Sco. Ex predictis hoꝝ patet ꝙ tales qui habēt restituere et si retineant sibi quodā modo necessaria ad sustentationē sui et familie: ad vitandū multa ꝑicula aīe et corporꝰ que verisil'iter sequi possent bonis suis cedēdo et omībꝰ se expoliādo ꝓ restitutōne fiēda quod forte tutius esset restituere et in deo cōfidere: etiā si oporteret mēdicare. secūdū Ray. Ad hoc nō vidētur teneri de necessitate salutis: tñ n̄ debēt tales laute viuere et pōpose vestiri cū familiis: et filias suas cū magnis dotibꝰ nuptui tradere: sicut si n̄ essent obligati restitutioni: sed parce viuere ⁊ paruas dotes tradere: et si nō pn̄t nobili vel mercatori nuptui dare debēt artifici et plebeo tradere: ⁊ alia superflua resecare. Cū m'ta ergo prudētia hoc negociū agendū ē: cū efficaciter vidētur facere quod pn̄t ad restituendū et in aliis se bñ habere ⁊ cū timore dei credo ꝙ pn̄t absolui et coicari. Qui autem et de eo quod pn̄t sꝑ ꝓcrastinant ⁊ annuatim reꝑiūtur ꝓmittere cōfessoribus restitutionē facere et postea nō faciūt: nō videdētur absoluendi: nisi prius faciant l' disponāt efficaciter negociū ut habeat executionē. et multo minus eis ꝑmitti debet cōmunio sumi: ꝙ̄tū dico spectat ad cōsiliū ꝯfessoris. Nā quantū ad sacerdotē qui habꝫ coicare cū ille se in manifesto ad hoc ingerit. quid iuris habes i. 3. ꝑte. ti. eo.

¶ De vsurariis autē manifestis quō sit agendū cū eis in restitutione et collatōe sacramētorum habes supra. eo. c. de vsur. Possent etiā tales petere remissionē a creditoribꝰ quā si sine fraude et spōte obtinēt nō ipsis ampliꝰ obligātur: nec etiā pauꝑibꝰ illa remissa eis dare tenētur. Nō tñ decēs esset ut diues a pauꝑe ⁊ indigēs parū a m'tū indigēte pe

teret remissionē.
¶ Queritur vtrū episcopus elap
sis trib⁹ vel .4.30. vel .40. annis
possit agere cōtra heredes vł pos
sessores bonoꝝ quondā illius qui
ī testamēto reliquit mille libras
soluēdas noīe vsurarū incertarū
cū de extorsōne dictarū vsuraꝝ
nō appareat: nisi ꝑ cōfessionem
dicti testatoris? Rñdet Laur.
post Fede. ꝙ cū actio que compe
tit ex testamēto: vel cōditio que
ꝯpetit episcopo ꝑ. l. nulli. sit ꝑso
nalis et spacio .30. annorū. clau
datur ꝑ ꝯñs. C. de prescrip. 30. vł
40. annoꝝ. ideo contra heredes
bona fide possidentes: que semꝑ
presumit̃ nō cōpetit actio ad dic
tas mille libras: nisi ꝓbaret̃ he
redē malā fidē habuisse et sciuis
se viciū et crimē defūcti. quo ca
su debet intelligi. c. tua nos. cū
si. Et idē si de extorsione appa
reat ꝑ aliud ꝙ̃ ꝑ testamentum.
Quo aūt ad possessores bonoꝝ ī
quos ꝑ testatorē vel eius heredē
bona sūt alienata nō est aliquod
dubium si possederūt spacio. 10.
annoꝝ. q̄ꝛ actio ꝑsonalis nō com
petit cōtra successorē singularē.
vt. l. 1. §. habes. ff. ad trebe. nec
obstāt primo dicta. s. ꝙ actōnes
episcopo cōpetētes durāt. 40. an
nis. q̄ꝛ intelligitur hoc de actio
nibus cōpetētibus episcopatui: vł
ecclesiis collegiatis: sꝫ hic nō cō
petit actio epō vt episcopo: sꝫ vt
iconomo ⁊ administratori bono
rum pauperum.
¶ Queritur quid si premisso ge
nerali edicto ꝙ quicūqꝫ dederit
vsurarū noīe aliquid tali: veni
at infra tot dies ⁊c. Si nemo ve
niat: nec etiā aliquas vsuras cer
tas vsurarius assignauerit īfra
terminū sibi ad id statutū lata
qꝫ ē sētētia ꝑ episcopū declarās
illas esse certas: vtrū vsurarius
sit tutus si postea appareant per
sone certe quibus ē restitutio fi
enda. Fede. de senis sētit ꝙ sic
etiā quoad illos qui tunc erāt ex
tra dyocesim. fatet̃ tñ ꝙ talib⁹
cōpetit remedium cōtra epm̄ vł
paupes. Sed cogita dicit Lau.
an sit verū et ꝯtrariū practicat̃
qñ nō est determinatū ꝙ oīa ve
niāt sub noīe incertoꝝ: hoc ē qñ
nō fit taxatio vere: et secundum
quātitatē ad quā ascēdūt: sꝫ mi
nor et secundū ꝙ inter eos ꝯuen
tū est ⁊ de hoc iudici ꝓ cuius sen
tētia alio nō dato presumitur ꝙ
stat legittime. An aūt talis pra
ctica sit iuri cōsona tu ipse vide
Prōpti sunt tñ epi ad eius obser
uationē: q̄ꝛ ꝓ seipsis incerta im
bursant: nec ad illoꝝ volūt resti
tutionē venire vł teneri: sed fit
certa taxatio secūdū cōuentionē
secūdum ꝙ moris est. que tñ an
possit de iure fieri uidendū est.
¶ Querit etiā Archi. ꝙ si quis
decedēs reliquat sibi heredē ex
testamento vł ab intestato et or
dinauit quēdā executorē tm̄ ad
emendā suoꝝ forefactoꝝ qui de
cedens tēpore mortis sue credito
ribus tenebat̃ et iā termini solu
tionis fluxerant. Dicit rñdendo
ꝙ iste executor debita hmōi sol
uere tenet̃: ⁊ pōt ꝯueniri: q̄ꝛ ela
psis terminis solutionis cepit in
iuriari creditoribus in nō soluen
do defūctis. Ex precepto aūt do
mini ē solutio faciēda. ar. xi. q.
i. c. magnū. 23. q. vi. c. tributū.
q̄ꝛ peccat in termino nō soluēdo
tamē q̄ꝛ frangit ꝓmissum. extra
de pactis. c. i. ⁊ 2. tū q̄ꝛ illo elap

ſo inuito dño detinet alienũ. ff.
de excep. do. l. 2. §. circa. et hoc
tenẽt quidã. ſ. vt nomine forefa
ctorꝝ hoc caſu veniãt debita quo
rũ terminus ſolutionis tẽpe mor
tis elapſus erat et ꝓ illis agi poſ
ſet. Secus de debitis quorũ ter
minus nõ aduenerat. Et ita no.
ſpe in rubrica. qualiter ſcripta i
iudicio proferri. §. nunc vero.
¶ De eo vero demũ cui datũ eſt
aliquid per errorem dicit Jo. de
rip. i tractatu de ꝯtractib⁹. ꝙ i
tali datõne aut ẽ error pſone vł
fortune: ł altius ꝯditionis appo
ſite. Si primo modo: puta inten
do dare Petro et do Martino:
tunc Martinus tenetur acceptũ
reſtituere vł danti vł illi cui in
tẽdebat dare. ar. 29. q. i. §. i. Si
uero error fortune: puta intendo
tibi dare vt paupi: et tu es diueſ
dicit̃ ꝙ ſic acceptũ tenet̃ reſtitu
ere danti ł alicui paupi: niſi re
cipiens interim effectus fuiſſet
pauper. Si vero ſit error alicui⁹
alterius ꝯditionis: puta credo te
ſanctũ cũ tu nõ ſis: et ideo dono
tibi: vł credo te celebraturũ miſ
ſas: ideo do tibi: dicit̃ ꝙ ſi rece
ptori cõſtat de preciſa intẽtione
dãtis. ſ. q2 alias non daret niſi
iſta conditio ſubeſſꝫ: talis error
obligat ad reſtituendũ receptũ
aut ad ſufficienter ſupplendũ p
ſe vł alium intẽtionẽ dãtis. quo
rum ratio eſt. q2 cum res in iſtũ
nõ trãſeat niſi eo modo quo vult
dãs transferre ſi nõ exiſtat ꝯdi
tio in ipſum res non trãſfertur
Alii aũt dicũt ꝙ ad talem reſti
tutionem talis error nõ obligat
niſi ipſa conditio circa quam er
rat̃ eſſꝫ cauſa motiua ⁊ finał ta
lis dationis. quod ꝓbãt per ſimi
le. Do tibi libras centũ: q2 credo
te eſſe amicum meũ dato ꝙ acci
piẽs nõ ſit amicus meus: nõ obli
gatur ad reſtitutionem. Si aũt
amicicia ſit cauſa ꝓpter quã do
tibi centũ libras. ſ. ſi ſis amicus
meus et non amicus fueris: obli
garis ad reſtitutionem. Ex his
patet ꝙ queſtores ſãcti Antonii
vel alii quicũqꝫ nullo modo pñt
ſibi retinere ea que illis paupe
ribus vł locis pro quibus petunt
dant̃. q2 hic eſt error pſone. Ue
rũtamẽ q2 nullus tenet̃ propriis
ſtipẽdiis militare nec cauſas ali
orum agere ad ſuas expẽſas: di
co ꝙ tales poſſũt viuere ſup que
ſtus quos faciunt ⁊ poteſt eis mo
deratũ ſalariũ dari. Hec ille. Il
la vero que dantur eis ex mẽda
ciis eorum queſtorꝝ videlicꝫ quia
aſſerunt ꝙ dicẽtur multe miſſe
pro dantibus vel habebunt talẽ
indulgentiã vel abſoluẽtur a vo
tis eorũ vel a caſibus reſeruatis
vel ꝙ fient lectiſternia in hoſpi
tali de huiuſmodi: ꝓ quibus illi
dant alias nõ daturi: cũ nec ta
lia fiunt vel vera ſunt: totum ẽ
rapina ⁊ reſtitui debent dãtib⁹
ea vel paupibus erogari. ar. 14.
. q. 5. c. non ſane.

Explicit titulus de reſtitutio
nibus fratris Antonini archie
piſcopi Florentini in quo diffu
ſe tractatur de hac materia.